~~Ex libris Ioannis [illegible]~~
~~Anno Domini 1609~~

Theologia
~~filosofia~~

GENERALIS CONTROVERSIA DE INDVLGENTIIS.

A

M. VALENTINO LAVRENTIO VIDAVIENSI,
PHILOSOPHIAE, ET S. THEOLOGIAE DOCTORE,
conſcripta: & authoritati, atq; iudicio
Sanctæ ſedis Apoſtolicæ Romanæ
ſubiecta.

Canticorum 2.

SVB VMBRA ILLIVS, QVEM DESIDERAVERAM, SEDI: ET FRVCTVS EIVS, DVLCIS GVTTVRI MEO.

CRACOVIÆ,
In Archityp: Regia & Eccleſiaſt. Lazari,
Anno. M. D. XCIII.

2. ad Corinth. 7.

HAS ERGO HABENTES PROMISSIONES CHARISSIMI, MVNDEMVS NOS AB OMNI INQVINAMENTO CARNIS ET SPIRITVS, PERFICIENTES SANCTIFICATIONEM IN TIMORE DEI.

ILLVSTRIS.

ILLVSTRISSIMO, R.DISSIMO,
& Sapientissimo Principi, Domino,

D. GEORGIO RADZIVIL,

S. R. E. TITVLI SANCTI SIXTI,

PRESBYTERO CARDINALI: CRACOVIENSIS EPISCOPAtus Administratori perpetuo: Academię Cracouiensis Cancellario: Duci Seuerien. Olicæ & Nieswiéz, &c.

Domino, Principi, & patrono optimo, & præstantiss°,

VALENTINVS LAVRENTIVS VIDAVIENSIS,

Salutem plurimam, gratiam, pacem, cum omni genere bonorum.

ISPVTATIONVM GENERA MVLta esse, docet Aristoteles: Illustriss. & Reuerendiss. Princeps: sed vnum illud certissimum, cuius causa inuenta res ipsa est; vt sciamus, & possimus sartam tectam, sanam & integram fidem, doctrinam, & veritatem Catholicam retinere, propagare, & eadẽ fide, qua à maioribus accepimus, posteris per manus tradere: tùm contra eos, qui fidei doctrinæ, & veritati Catholicæ contradicunt, authoritati sacræ scripturę aduersantur, & Spiritui Sancto resistunt, arguere: errantes in viam reducere: &, quod rei caput est, de rebus incorruptè iudicare; vt talem vnamquamque existimemus, qualis ipsa est: ne vilia sectemur, tanquam pretiosa, aut pretiosa tanquam vilia reijciamus: ne vituperemus laudanda, néue laudemus vituperanda: quia scriptum est Isaiæ cap. 5. Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarũ in dulce, & dulce in amarum. Et tales, sicut & inobedientes, vaniloquos, & seductores hæreticos oportet scholastica disputatione redargui. Sed ex omni genere disputationum, illas extraordinarias, priuatas, &

vagas disputationes, quæ cum sophistis hæreticis peruersis, non palàm in Ecclesia coram clero & sacerdotibus, aut coram deputatis ab officio prudentibus, honestis, & fide dignis testibus, neq; in scholis, & Academijs Catholicis, coram idoneis & doctis auditoribus, sed ex insidiis clàm, domi, labijs dolosis, lingua magniloqua, verbis malignis, sermone sophistico, fraudis & doli mali pleno, coram imperita & seducta plebe fieri solent; præsertim sine consilio seniorũ, sine licentia, & benedictione proprij Pontificis, aut eius Vicarij, nunquam probaui: nullo modo ad eas tanquam ad idolotita, & in lege prohibitas carnes, consentire potui, 2 Machab. 6. tùm quia tales disputationes Sacra scriptura, sed inprimis Apostolus pluribus locis prohibuit: tùm quia frustrà sine capite, Palæmone, iusto, proprio, & sine legittimo iudice suscipiuntur; & propterea nulla sententia, nullo decreto dirimuntur, nullo ordine procedunt, nullo fine clauduntur: tùm quia corrumpunt bonos mores: nam sæpenumerò molestissimis litibus, ac contentionibus, clamore graui, tantùm non bello, finiuntur. In summa, istæ priuatæ cum hæreticis disputationes sunt suspectæ, inutiles & vanæ: nam talibus disputationibus hæretici non conuertuntur, & simplices sacerdotes aliquando, Deo permittente, seducuntur, & in errorem mittuntur, iuxta illud Psalm. 17. Et cum peruerso peruerteris. Vnde Sapiens Prouerb. cap. 8. Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem illius ligna. Et paulò pòst ibidem: Cum fatuis consilium non habeas, non enim poterunt diligere, nisi quæ eis placent. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et Apostolus, 1. ad Corinth. cap, 11. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Verùm enimuerò, si quando priuato homini cum hæretico disputandum est: disputandum non uerbo, sed scripto: tùm quia hæretici falsis scriptis ad rescribendum frequenter prouocant, & dant occasionẽ & causam rescribendi: tùm quia disputatio, quæ scriptis instituitur & committitur, minus trahit absurdi, minus scandali, minus periculi, & possunt vtiq; talis disputationis plura da-

ri ex-

ri exempla. Nam D. Ambrosius scriptis refutauit Nouatianos, & alios hæreticos. D. Augustinus non minus copiosè, quàm acutè scripsit contra multos hæreticos, vt contra Pelagianos, Manichęos, contra Faustum, Manichæum, Donatistas, & alios. Similiter D. Hieronymus contra Iouinianum, Vigilantiũ, & alios. Et Vincentius Lirineñ. aureo suo libello plurimos hęreticos, vt Arianos, Nestorianos, Nouatianos, &c. doctissimè, & felicissimè refutauit. Hi, & alij sancti Patres, per quos Spiritus Sanctus loquutus est, disputationes istas, quæ pręsentibus verbis, communi sermone, & familiari colloquio cum hæreticis fiunt, semper vbique ex industria fugiebant: nolebant, exemplo stulti Menalcæ Virgiliani, suam bonam mentem committere cum hæreticorum insania. Benè sciuerunt Patres istud Apostoli 1. ad Timoth. cap. 1. hęretici non intelligunt quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant: ergo ad disputandum ita sunt inepti, sicut Asinus ad lyram. Quãobrem Sapiens admonet Prouerb. 26. Ne respondeas stulto, iuxta stultitiam suam, ne efficiaris illi similis. Responde stulto secundùm stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. D. Hieronymus: Non hæc, inquit, inuicem sibimet contraria debent videri, Non respondere stulto secudùm stultitiam eius: &, respondere stulto iuxta stultitiam eius. vtrumq; enim pro temporum, locorum, & personarum diuersitate commendat, dum & stultus contemnitur; quia non percipit sapientiam, & stulta superbia alia decutitur stultitia, iuxtà, quod Apostolus dicit: Factus sum insipiens, vos me coëgistis. Potest etiam dici, & conciliari sic: Ne respondeas stulto, iuxta stultitiam suam, hoc est, præsentibus verbis, & ore ad os loquendo. Responde stulto, id est scriptis, ne sibi sapiens esse videatur. Sed vt iam, missis alijs, de re præsenti pauca dicam: Ego, vt hanc Controuersiam contra hæreticos, qui sanctas Indulgentias suo extremo malo blasphemant, oppugnant, & persequuntur, scriberem, multis causis sum adductus. Nam commune bonum, communi consilio, studio, & opera, bona fide omnes tueri, defendere, & conseruare debemus: quia si boni filij thesaurũ, & hæreditate morte maiorum relictã

 magnis

magnis vigilijs custodiunt: & Catholici profectò, sed præcipuè sacerdotes, cælestem thesaurum indulgentiarum in Ecclesia depositum, traditum, & relictum, magno studio & labore custodire, & conseruare debent, iuxta illud Prouerb. cap. 1. Ne dimittas legem matris tuæ, & Lucæ cap. 12. Beati serui illi, quos, cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. &c. Et post pauca: Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Ergo nihil turpius, nihil ab officio Catholici magis alienum videri debet, quàm vigilante Iuda, in re tanti momenti, dormire Petrũ, & vndiq; grassantibus lupis, pastorem sui gregis curam abijcere, ac huius demùm seculi, imò tenebrarum filios in sua generatione magis, quàm in Christi regno lucis filios sapere, & prudentiores esse. Proinde, quia Christi seruus sum, nolui pecuniam Domini mei, mihi creditam abscondere, nolui talentum fodere in terram; & quia homo peccator sum, & oratione sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ opus habeo, indulgentiam meditor, indulgentiam sicut miluus pluuiam desidero: & sicut ceruus fontes aquarum sitio. Propterea vt possim cum pœnitentibus esse particeps indulgentiarum; generalem controuersiam de indulgentijs methodo scholastica, stilo communi, & quo scholastici vtũtur scripsi: currentibus calcar addidi: & illos, qui paucos habent libros, quantum potui, & quantum per cathedram licuit, iuui. Quoniam verò sua cuique virtuti laus debetur, idcircò memor ego officij mei, quia me multum Pastori, & Cancellario illustris & almæ Vniuersitatis Cracouieñ. debere agnosco, dum nobilissima, & frequentissima vrbs Cracouia, vnà cum sua Academia, & alijs ordinibus Illustriss. Celsitudini Vestræ, sanum, saluum, & felicem in patriam reditum, & optatissimũ ac solennem ad Episcopatum bonis auibus ingressum, pro suo officio gratulatur, ego fructum lucubrationum mearum, Controuersiam de Indulgentijs, ad laudem, gloriam, & honorem Dei Omnipotentis, & ad vtilitatem sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ scriptam, Reuerendiss. Celsitudini Vestræ, bono & alacri animo dedico, & offero.

fero. Nam Illustriss. Celsitudo Vestra pro suo officio, ac potius pietate, & sapientia, quàm primùm Cracouiam Romà rediisset, & Ecclesiam de suo Sponso, & Episcopo certiorem fecisset; omnes nos, omnium laborum, & peregrinationũ suarum participes esse voluit, & fecit. Nam pretiosam negotiationis suę margaritam, Indulgentiam sanctam, quam quæsiuit, & apud S. D. N. Clementem Octauum, Summum Pontificem Romanum, & superioribus annis Regni Poloniæ fœlicissimũ pacificatorem, inuenit, obtinuit, attulit: cum Ecclesia multis modis communicauit: esurientes Catholicos spiritualibus impleuit bonis, & diuites & hæreticos dimisit inanes. Deum Opt. Max. precor, vt Reuerendiss. Celsitudinem Vestram, sanum, saluum, & incolumem in multos annos esse velit, iubeat, faciat: deinde vt hanc administrationem Illustriss. Celsitudinis vestræ, hoc difficili tempore, propitius tueatur: & vt pios conatus Amplitudinis Tuæ in suam æternam gloriam, benè fortunet. Cracouiæ, in maiori Collegio, Calendis Martij. Anno Domini M. D. XCIII.

Ecclesiast. 33.

TIMENTI DEVM NON OCCVRRENT MALA: SED IN TENTATIONE DEVS ILLVM CONSERVABIT, ET LIBERABIT A MALIS. SAPIENS NON ODIT MANDATA, ET IVSTITIAS: ET NON ILLIDETVR, QVASI IN PROCELLA NAVIS. HOMO SENSATVS CREDIT LEGI DEI: ET LEX ILLI FIDELIS.

AD LECTOREM.

Saias Capite Quinquagesimo quinto dicit: Quærite Dominum, dum inueniri potest: inuocate eum, dum propè est. Derelinquat impius viam suam: & vir iniquus cogitationes suas: & reuertetur ad Dominum, & miserebitur eius: & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neq; viæ vestræ, viæ meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris: & cogitationes meæ, à cogitationibus vestris. Inter vias Dei, quibus venire solet ad homines, est indulgentia: & inter vias hominum, quibus venire & appropinquare solent ad Deum, est conuersio, contritio, confessio, pœnitentia, & satisfactio. Habet igitur Deus vias suas, quibus venire solet ad homines: & homines vicißim habent vias suas, quibus veniunt, redeunt, appropinquant, & appropinquare debent ad Deum. Viæ Dei sunt, de quibus dicit Propheta, Psalmo vigesimo quarto: Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas, requirentibus testamentum eius, & testimonia eius. Viæ autem hominum sunt multiplices, & variæ: verùmtamen omnes patent oculis Dei: Prouerb. cap. sedecimo. In summa, via hominum quædam recta, quædam obliqua: Via recta est via media, via angusta, vt fides, spes, charitas, prudentia, iustitia, temperantia, fortitudo, humilitas, obedientia, pœnitentia, patientia, castitas, perseuerantia, &c. Hac quæritur & inuenitur Deus: & hæc ducit ad vitam. Vnde Dauid Psalmo sexagesimo octauo, & centesimo quarto: Quærite Deum, & viuet anima vestra: quærite faciem eius semper. Via obliqua est, via spatiosa, lata, & quæ non nisi per extrema vagatur: & hac impij recedunt à Deo. Huius viæ vltima meta Præcipitat captos, voluitq; per ardua saxa: ista ducit ad infernum. Vnde Saluator Matth. cap. septimo: Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem: & multi sunt qui intrant per eam. Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt, qui inueniunt eam. Verùmenim verò Sancta mater Ecclesia Catholica, quia est sponsa summi sponsi Meßiæ, mediatoris, redem-

redemptoris, & saluatoris domini nostri Iesu Christi, dum praecedentem ad illam supernam ciuitatem Ierusalem sponsum, & mediatorem suum sequitur, semper vbiq; mediam viam, non solùm ipsamet eligit, & tenet; verùmetiam filiis & pueris suis ostendit, & demonstrat, & non nisi per mediam viam, vsque ad finem, & scopum perducit. Contrà, vias obliquas, vias extremas, prohibitas, & suspectas: quia hæresis, erroris, insidiarum, scandalorum, laqueorum, fraudis, & periculorum plenæ sunt: semper, vbique cum suis ex industria declinat, & fugit cane peius & angue. Verbi gratia: Mittit sancta mater Ecclesia sacerdotem quempiam ad docendum & prædicandum Euangelium cum authoritate; statim ostendit illi viam mediam, & dicit cum beato Apostolo ad Romanos cap. duodecimo: Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quàm oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem, & vnicuique sicut Deus diuisit mensuram fidei. Similiter, quoties in Ecclesia ad laudem, honorem, & gloriam omnipotentis Dei, & necessitatem atque vtilitatem Ecclesiæ, siue orandum, vigilandum, ieiunandum, speculandum, vel aliquod pietatis opus, aut sacrum officium faciendum, toties sancta mater Ecclesia, teste D. Ambrosio, super cap. quartum Lucæ, medium tenendum, obseruandum, & amplectendum, docet ac præcipit: iuxta illud Apostoli, ad Rom. cap. duodecimo: Rationabile obsequium vestrum. Sed & Horatius lib. 1. Epistola sexta ad Numitium dicit:

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra quàm satis est, virtutem si petat ipsam.

Et certè, Melius est (inquit D. Hieronymus, super sedecimum caput Prouerbiorum) in simplici conuersatione Deo deuotè seruire, quàm multis abundantem virtutibus: verbi gratia, eleemosynis, orationibus, ieiuniis, castitate, doctrina, proximorum facta despicere, & de sua quasi singulari sublimitate gloriari. Si igitur sanctam matrem Ecclesiam Catholicam sequemur ducem, aberrabimus nunquam. Semper autem meminisse debemus illius verbi sancti Ambrosii: quia diabolus suo laqueo neminem captiuat, nisi per extrema vagantem: qui tenent viam mediam, tutiores sunt. Ab hac via media deerrauerat aliquando Propheta Sanctus

ctus Iob: Iob capite tredecimo: sed statim seipsum correxit, emendauit, & in viam rediit, vnde dicit: Etiam si me occiderit, in eo sperabo: verùmtamen vias meas in conspectu eius arguã, & ipse erit saluator meus. Et Dauid Psalmo vigesimo quarto: Vias tuas Domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua: & doce me, quia tu es Deus saluator meus, & te sustinui tota die. Et Psalmo centesimo decimo octauo: Erraui sicut ouis quæ periit: quære seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus. Propterea Propheta Isaias, cap. quadragesimo clamat: & vox clamantis sanctus Ioannes Baptista, Ioan. cap. 1. clamat: Parate viam Domini: rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. His vocibus, præceptis, & exemplis, alii corrigunt semetipsos, redeunt in viam: & postquàm redierint in viam, semper vbique exemplo matris Ecclesiæ tenent medium. Adde, quia & in hac causa indulgentiarum, omnibus Catholicis tenendum est medium. Nam Ecclesia, omnes, & singulas superstitiones, omnes & singulos prauos quæstus, & abusus, tanquam extrema per excessũ, semper vbique, sed præcipuè in Sacrosancto Concilio Tridentino seuerè prohibet, punit, tollit, abrogat, damnat, & anathematizat. Et ex aduerso aliam impietatem hæreticorum, quæ temerè, stultè, impiè, negat, blasphemat, oppugnat, & persequitur sanctas indulgentias, eodem modo tanquam extremum per defectum punit, tollit, damnat, & anathematizat. Atque hoc pacto, sancta mater Ecclesia, mediam viam tenendo, non solùm ipsamet indulgentiis benè, & legittimè vtitur; sed etiam aliis, verum, proprium, & legittimum vsum indulgentiarum demonstrat, & commendat. Et meritò sanè, nam neque Hesperus, neq; Lucifer in cælo ita admirabilis, sicut indulgentia pœnitentibus in Ecclesia Catholica: nam indulgentia conscientiam hominis purgat, & serenam efficit: intellectum illuminat: voluntatem perficit: hominem infirmum, tanquam aqua in piscina probatica, ministerio angelorum sanat: publicanos, & peccatores lassatos in via iniquitatis ad Deum appropinquare facit: iram Dei auertit: omnes inimicitias, tam inter Deum & hominem, quàm inter angelos & homines componit, & aufert: concordiam introducit: discordantes reconciliat: ex prodigis & desperatis, filios adoptiuos, & charos efficit:

efficit: miseros, & perditos mortales, ad consequendam & possidendam æternam hæreditatem præparat, disponit, aptos & idoneos reddit: in summa, ex inimicis, amicos dei efficit: si modò fortes in fide, doctrinæ præceptis, & consiliis sanctæ matris Ecclesiæ obtemperare, obsequi, & pro viribus satisfacere voluerint. Solem igitur de mundo tollere videntur, qui indulgentiam ex Ecclesia Catholica tollunt, qua nihil à Deo Opt. Max. melius habemus, nihil iucundius. nam si libertatis, profectò & indulgentiæ, vel ipsum nomen, est charum. Quæ verò est ista hæreticorum istorum pœnitentiam cum indulgentiis contemnentium supina securitas? specie quidem blanda, sed re ipsa semper vbiq; prudentibus virginibus repudianda. Quòd si laborem, et pœnitentiam fugimus, virtus, iustitia, indulgentia, et medicina spiritualis fugienda. Spernant igitur spernendi hæretici indulgentiam. Nos verò in Ecclesia Catholica, sicut ceruus desiderat vmbram: & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui: sicut egenus, et pauper in puluere expectat eleemosynam, et pollutus communes aquas et balneas; ita & nos gementes, & flentes, dum sumus in hac lachrymarum valle, sanctam indulgentiam summopere expectamus, & desideramus. Expectamus indulgentiam, quia peccauimus cum patribus nostris, iniustè egimus, iniquitatem fecimus. Et propterea cum Chananæa clamamus: Miserere nostri Domine fili Dauid: Domine adiuua nos: fac nos participes indulgentiarum, vel saltim micarum, quæ cadunt de sancta mensa tua. Matth. cap. 15. Et iterum cum filio prodigo: Pater peccaui in cælum, & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum ex mercenariis tuis: Luc. 15. Teneamus ergo indeclinabilem fidei confessionem, & petamus à Deo indulgentiam: solus vnus est, qui sine peccato natus est in similitudine carnis peccati: sine peccato vixit inter aliena peccata: sine peccato mortuus est, propter nostra peccata. non declinemus in dextram aut in sinistram. In dextram enim declinare, est seipsum decipere, dicendo, se esse sine peccato. In sinistram autem, per nescio quam peruersam, atque prauam securitatem, se tanquam impunè dare peccatis. Vias enim, quæ à dextris sunt nouit Dominus, qui solus sine peccato est, & nostra potest delere peccata: peruersæ autem sunt, quæ à sinistris

sunt

ſunt amicitiæ cum peccatis. Talis etiam illi viginti annorum adoleſcentuli figuram noui populi præmiſerunt, qui in terram promiſſionis intrârunt: qui nec in dextram, nec in ſiniſtram dicti ſunt declinaſſe. Non enim (inquit D. Auguſtinus, de peccatorum meritis, & remiſſione contra Pellagianos libro ſecundo, cap. trigeſimo quarto) ea viginti annorum ætas comparanda eſt innocentiæ paruulorum: ſed ni fallor, hic numerus myſticum aliquid adumbrat, & reſerat. Vetus enim Teſtamentum, in Quinq; Moyſi libris excellit: Nouum autem, quatuor Euangeliorum authoritate præfulget, qui numeri per ſe multiplicati ad vicenarium perueniunt. quater enim quini, vel quinquies quaterni, viginti ſunt. Talis populus vt prædixi eruditus in regno cælorum, per duo Teſtamenta vetus & nouum, non declinans in dextram ſuperba præſumptione iuſtitiæ, neque in ſiniſtram ſecura delectatione peccati, & deſperatione, in terram illius promiſſionis intrabit; vbi iam peccata vlterius nec nobis donanda optemus, nec in nobis punienda timeamus, ab illo redemptore liberati, qui non venundatus ſub peccato redemit Iſraël, ab omnibus iniquitatibus eius, ſiue propria cuiusque vita commiſſis, ſiue originaliter tractis. Et quia confitemur Vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum: credamus quoq; & confiteamur ſacramentum pœnitentiæ in reparationem, reformationem, ſanctam methamorphoſim, & renouationem relapſorum: deinde agamus Deo gratias, pro theſauro redemptionis, pro indulgentiis ſanctis: & dicamus cum Propheta, Pſalmo centeſimo ſecundo: Benedic anima mea Domino: & omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius. Benedic anima mea Domino, & noli obliuiſci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui ſanat (indulgentia) omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus. Qui replet in bonis deſiderium tuum: renouabitur vt aquila iuuentus tua. Et cum Zacharia, Luc. cap. 1. Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia viſitauit, & fecit redemptionem plebis ſuæ. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid pueri ſui. Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſeculo ſunt Prophetarum eius. Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos, etc. Et cum ſancta Dei genitrice

nitrice

nitrice virgine Maria. Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit ſpiritus meus, in Deo ſalutari meo, etc. Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum, etc. Huic ergo, cuius miſericordia confirmata eſt ſuper nos, & cuius veritas manet in æternum, ſit laus, honor, & gloria, in ſecula ſeculorum, Amen. Vale Lector, & pro me Deum ora. Craçouiæ, in Collegio maiori, Calendis Martij, Anno Domini, M. D. XCIII.

Ad Coloſ. Cap. 3.

INduite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes inuicem, & donantes vobiſmetipſis: ſi quis aduerſus aliquem habet quærelam, ſicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis: & pax Chriſti, exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis, in vno corpore, & grati eſtote.

Epigrammata.

BOETIVS LIBRI TERTII, METRO PRIMO.

Qui serere ingenuum volet, agrum
Liberat arua priùs fruticibus,
Falce rubos, filicemq́; resecat;
Vt noua fruge grauis Ceres eat.
Dulcior est apum mage labor,
Si malus ora priùs sapor edat:
Gratius astra nitent, vbi Nothus
Desinit imbriferos dare sonos.
Lucifer, vt tenebras pepulerit,
Pulchra dies roseos agit equos.
Tu quoq; falsa tuens, bona priùs
Incipe colla iugo retrahere;
Vera dehinc animum subierint.

DANIEL SIGONIVS LELOVIENSIS, Pio Lectori.

Vt possis Stygias errorum vincere noctes,
Inq́; viam visa luce referre pedem;
Hæc firmo credas animo teneasq́; per æuum
Dogmata, quæ sacro promit ab ore liber,
Insignis pietate viri sudore paratus:
Dignus, qui lætos viuat agatq́; dies.

EXPLI-

EXPLICATÆ HOC LIBRO CONTROVERSIÆ.

1. Circa primam Conclusionem ponitur & explicatur Controuersia: Vtrum tota Lex vetus omninò sit euacuata, abrogata, destructa & funditus sublata: an aliquid remaneat ex lege?

Ibidem, circa Corollarium Tertium, de signis & miraculis, quę fieri solent suo tempore & loco in Ecclesia Catholica, præcipuè sub Indulgentijs.

2. Circa secundam Conclusionem: Vtrum proximus pro peccatis proximi posit & debeat satisfacere?

3. Circa Quartam Conclusionem: Vtrum in veteri lege fuerunt Indulgentiæ?

4. Circa Quintam Conclusionem ponitur & explicatur controuersia: Vtrum pasiones, merita, & Satisfactiones Sanctorum, vnà cum Christo thesaurisent in Ecclesia thesaurum Indulgentiarum.

5. Circa Sextam Conclusionem: Vtrum solus Papa habeat potestatem concedendi Indulgentias? &c.

Item conciliantur loca sacræ scripturæ.

Primus locus Prouerbiorum 26. Ne respondeas stulto secundùm stultitiam suam, ne efficiaris illi similis: Responde stulto secundùm stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur.

Secundus locus Deutero. 22. & ad Galat. cap. 6. Vnusquisq; onus suum portabit, & alter alterius onera portate: & sic adimplebitis legem Christi.

Tertius locus, ad Rom. cap. 8. Non sunt condignæ pasiones huius temporis ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis. Et 2. ad Corinth. 4. Id quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, &c.

Præterea probantur Indulgentiæ traditionibus, Authoritate sacræ scripturæ, Sacris Concilijs, Testimonijs Sanctorum Patrum, & Rationibus.

Prouerb. 25.

AVFER RVBIGINEM DE ARGENTO: ET EGREDIETVR VAS PVRISSIMVM.

GENERALIS

QVÆSTIO.

VTRVM AD IVSTIFICATIONEM PECCATORIS CONCVRRANT, CONDVCANT, ET NECESSARIO' REQVIRANTVR INDVLGENTIÆ?

CONCLVSIO PRIMA.

CAtholici summo consensu credunt, confitentur, prędicant, & docent, Messiam, legislatorem, mediatorem Christum Dominum, Indulgentias, vnâ cum Sacerdotio, Lege, Sacrificio, & benedictione, ex Synagoga, ad Ecclesiam transtulisse, reformasse, & perfecisse. ad Hebræ. capit. 7. & 8. Item redemptorem, & saluatorem eundem Christum Dominum, indulgentiarum potestatem in Ecclesia reliquisse: atque vsum Indulgentiarum Christiano populo summoperè necessarium, & maximè salutarem esse.

COROLLARIA.

1. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia Messias, Legislator, & Mediator, Dominus noster Iesus Christus, Indulgentias vnâ cum Sacerdotio, Lege, Sacrificio, & benedictione, ex Synagoga ad Ecclesiam transtulit, reformauit, & perfecit.

2. Indulgentiæ sunt de fide: quia ad decimum articulum fidei, Credo remissionem peccatorum, reducuntur.

3. Sicut sine fide impossibile est placere Deo; ita sine fide impossibile est consequi Indulgentiam, & remissionem peccatorum: quia Christus Dominus Matth. cap. 9. dixit: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

4. Credendum est omnes orationes Ecclesiæ, Eleemosynas quoque, & opera iustitiæ, succurrere recognoscenti mortem suam ad conuersionem.

CONCLVSIO SECVNDA.

Credendum eſt orationibus, ieiuniis, & eleemoſynis, proximum à proximo, non ſolùm in Eccleſia, verùmetiam in purgatorio, & præcipuè ſub indulgentia, iuuari: atque proximum pro peccatis proximi, Deo adiuuante, ſatisfacere poſſe.

COROLLARIA.

1. Nemo poteſt ſatisfacere Deo, niſi ſatisfecerit & proximo.
2. Satisfactio ſimpliciter paucorum eſt: ſed ſatisfactio ſecundùm quid, eſt communis.
3. Nemini deſperandũ de indulgentia, quicunq; in toto corde cõuerſus, contrito corde egerit pœnitentiam: quia nullum eſt pecatum, quod per veram pœnitentiã non deleatur; ſed pœnitendũ de omnibus.
4. Secundùm verbum & ſententiam Domini, cuicunque ſub Indulgentia plus dimittitur, ille plus debet diligere: nam cui minus dimittitur, minus diligit.

CONCLVSIO TERTIA.

Sicut alia media à Deo ordinata, ſunt neceſſaria ad iuſtificationem; ita & indulgentię.

COROLLARIA.

1. Vota, peregrinationes, offertoria, & alia ſpiritualis vitæ exercitia commendat ſacra ſcriptura: nam per huiuſmodi exercitia, homines vt plurimùm conſequuntur indulgentiam & iuſtificationem.
2. Qui peregrinantur, debent peregrinari nõ in feruore, qui ſit ad tentationem; ſed communicantes Chriſti paſsionibus. 1. Pet. 4.
3. Ne deſpicias hominem auertentem ſe à peccato: neq; improperes ei: memento quoniam omnes in corruptione ſumus. Eccl. 8.

CONCLVSIO QVARTA.

Quamùis Indulgentiarum nomen, non ita frequenter lega-

legatur in Scripturis; res tamen ab origine mundi ſemper adhuc fuit in vſu.

COROLLARIA.

1. Indulgentiarum vſus in Eccleſia non eſt res noua, vt falsò credunt hęretici: quia ſicut in lege ſub Moyſe, Sacerdotibus, & Prophetis Iudęi ſuo modo neceſſariò Indulgentijs vtebãtur; ita in Euangelio ſub Petro, Apoſtolis, & ſucceſſoribus Petri, per traditionem vſque adhuc Chriſtiani Indulgentijs neceſſariò vtuntur.

2. Moyſes in paſsione & improperijs Chriſti maiores æſtimauit repoſitas diuitias; quàm in theſauro Ægyptiorũ: & propterea, vt eſſet particeps promiſsionũ & Indulgentiarum, magis eligebat affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucũditatem. ad Heb. 11.

3. Quoniam paſsio Chriſti, hoc egit implenda ſeu futura, quod iam facit impleta atq; præterita; propterea Fides & Indulgentiæ, tam veteris quàm Noui teſtamenti, ſubiecto ſunt eædem; ſed ratione differunt. D. Auguſtinus.

4. Quia Indulgentiæ veteris teſtamenti, figura & vmbra fuerunt Indulgentiarum Noui teſtamenti: itaq; ſcripturæ, quæ leguntur de Iubileis & Indulgentijs veteris teſtamenti, ſunt priuilegia Iubileorum & Indulgentiarum Noui teſtamenti.

5. Vel ſola traditio Sanctorum Patrum, poſſeſsio, & perpetuus vſusfructus Indulgentiarum in Eccleſia Catholica, benè, legittimè, & ſufficienter probant, & confirmant cauſam Indulgentiarum contra hæreticos.

6. Vbicunq; in ſacris Concilijs, & Canonibus hiſtoria Indulgentiarum habetur; inducitur non tanquam noua inſtitutio; ſed tanquam memoria rei antiquæ.

7. Sicut morbus & medicina ſunt ſimul naturà: ita peccatum & Indulgentia ſimul naturà.

8. Indulgentiæ in ſtationibus Romę à B. Gregorio ſunt inſtitutæ.

9. Non eſſe laborandum de nomine, quando de re conſtat.

10. Quòd ſi miniſtratio mortis literis deformata in lapidibus fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere filij Iſraël in faciem Moyſi, propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur; quomodo non magis miniſtratio ſpiritus erit in gloria? Nam ſi miniſtratio damnationis in gloria eſt; multò magis abundat miniſterium iuſtitiæ. 2. ad Corinth. cap. 3. & Exod. cap. 34.

CONCLVSIO QVINTA.

Ex superabũdatia satisfactionum, supererogationum, paſsionum, & meritorum Meſsiæ, mediatoris, redemptoris, & ſaluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, Beatę Dei genitricis virginis Mariæ, & omnium electorum, à primo iuſto, vſq; ad vltimum, hoc eſt Capitis, & membrorũ, ſicut Synagoga, ita Eccleſia Catholica habet cæleſtem theſaurum indulgentiarum.

COROLLARIA.

1. Vniuerſalis Indulgentia incipiendo ab Hieroſolyma, & inde ab Eccleſia ſancta Romana, in omnem terram, & in fines orbis terræ, per omnes & ſingulas Eccleſiæ Catholicæ partes, exit, manat, ac fundatur, ſicut fluuius Paradyſi, qui irrigat terram : ſicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron, quod deſcendit in oram veſtimenti eius, ſicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion. Pſalm 132. Oſeæ 14. Lucæ. 24.

2. Chriſtus peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum; vt peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus : cuius liuore ſanati eſtis. 1. Pet. 2.

3. Beata Dei genitrix virgo Maria, cùm ſæpè aliâs, tum in hora paſsionis Chriſti theſaurum Indulgentiarum Eccleſiæ theſaurizauit, quando gladius doloris animam eius pertranſiuit. Lucæ 2.

4. Sancti, theſauro redemptionis & Indulgentiarum ita vtebantur; vt etiam ipſi aliquid apponerent, non ſolùm propter præceptum & exemplum Chriſti; verùmetiam quia non debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filijs. 2. ad Corinth. 12.

5. Hæc duo non pugnant, nempe, Non eſſe condignas paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, ad Ro. 8. & tamen fieri poſſe per adiutorium gratiæ Dei, vt poſsint inueniri paſsiones condignæ : quia ſcriptum eſt, id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ; ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. Corinth. cap. 4.

6. Sancta mater Eccleſia Catholica eſt fidelis depoſiti theſauri Indulgentiarum teſtis & cuſtos: nam ab immemorabili tempore ita Indulgentijs vtitur; vt & ipſa ſuis meritis promoueat filios ad indulgentiam, &

tiam, & iustificationem, tanquam Rebecca Iacobum filium ad benedictionem. Gene 27.

7. Deus, sicut contra peccatum originale procurauit, ordinauit, & dedit circumcisionem, & fontem Baptismi; ita contra peccata actualia procurauit, ordinauit, & dedit pœnitentiam, absolutionem, satisfactionem, & fontem Indulgentiarum.

8. Deus vult vt peccatores adulti per aliqua officia pœnalia fiant participes Iudulgentiarum.

9. Necesse est sub Indulgentijs maiore patientia, iustitia, & humilitate portare crucem, & non dimittere iniunctas pœnitentias: tum quia scriptum est Eccl. cap. 5. De propitiatu peccatorum noli esse sine metu, & ne adijcias peccatum super peccatum: tum quia in multis offendimus omnes, Iac. 3. tum quia satisfactionis opera sunt præseruatiua à futuris peccatis, teste D. Thoma.

10. Indulgentiæ supplent vicem satisfactionis, vt est satisfactio punitiua, non vt est medicatiua. D. Thomas.

11. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quòd Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum: sed ideò misericordiam consequutus sum; vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem pœnitentiam ad informationem eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam. 1. ad Timoth. 1.

CONCLVSIO SEXTA.

Solus Papa, cui primò & principaliter dispensatio vnâ cum clauibus credita & tradita est, habet plenariam potestatem dandi indulgentias: Concilium autem, Legati, Episcopi, Commissarii, & alii, secundùm taxationem & dispensationem eius. D. Thom.

COROLLARIA.

1. Thesaurus Ecclesiæ non est diuisus in Ecclesia, sed est vnus & indiuisus in tota Ecclesia: ideoq; ad vnum & primum caput Ecclesiæ, hoc est, ad Papam potissimùm spectat eius dispensatio; Episcopis verò competit, tanquam coadiutoribus summi Pontificis, qui in partem solicitudinis Ecclesiæ gubernandæ sunt assumpti.

2. Solus Petrus Romanus claudit & aperit, regna cęlorum; alij verò ab eo

rò ab eo misſi,claudunt & aperiunt regnum cęlorum. Orig. ſup. Mat.

3. Oecumenicum generale Concilium, legittimè cum authoritate conſenſu Summi Pontificis in Spiritu Sancto congregatum, habet plenam iurisdictionem Indulgentias concedendi. ſed capitulum Cathedralis Eccleſię ſede vacante, non habet authoritatem dandi Indulgentias: quia eſt poteſtas Epiſcopalis.

4. Indulgentiæ dantur extra ſacramenta: quia pertinent ad clauem iurisdictionis.

5. Nullus poteſt ſibi ſoli dare indulgentiam; ſed poteſt vti ea quā dat pro alijs.

6. Homo per ſe cadere poteſt; ſed ſine gratia Dei reſurgere non poteſt, contra Pelagium.

7. Diſpenſatores indulgentiarum, quia redemptionis theſaurum diſpenſant, & mediatoris officio funguntur, debent exemplo mediatoris ſui capitis Chriſti medium tenere: non debent eſſe nimium ſeueri propter infirmos, neq; nimium faciles propter diſcolos & inquietos, ne diſciplina Eccleſiaſtica eneruetur.

8. Apud liberalem Dominum, diſpenſator non debet eſſe parcus. D. Chriſoſtomus.

9. Indulgentiæ non dantur pro temporalibus ſecundùm ſe; ſed vt temporalia ordinantur ad ſpiritualia: ideò non eſt Symonia.

10. Indulgentię non menſurantur ſecundùm deuotionem, vel laborem recipientis, aut ſecundùm quantitatē dati, aut ſecundùm cauſam pro qua dantur; ſed ſecundùm intentionem dantis.

11. Indulgentiæ datæ ab exiſtenti in mortali peccato, tantum valent, quantum à ſanctiſsimo, cùm non remittat ex vi ſuorum meritorum; ſed ex vi meritorum depoſitorum, creditorum, & reconditorum in theſauro Eccleſiæ.

12. Cùm indulgentiarum beneficium opus ſit gratiæ diuinæ, nihil niſi Dei amicis valere poteſt: vnde ſequitur, quia indulgentiæ non valent exiſtenti in mortali peccato propter obicem.

CONCLVSIO SEPTIMA.

Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant: ſi adſit authoritas dantis, charitas recipientis, & rationabilis, iuſta, & pia cauſa.

COROLLARIA.

Prædi-

1. Prædicatores nunquam debent aſſertiuè publicare indulgentias; ſed recitatiuè, vel opinatiuè; ne falſas prædicent, & alios in errorem inducant.

2. Forma indulgentiarum niſi ad iniunctas, vel nõ iniunctas pœnitentias coarctetur, vniuerſim de omnibus intelligitur, idque quantùm ad pœnas temporales, quæ vel hîc, vel in purgatorio ſunt nobis decretæ.

3. Antiquitus in more fuit, indulgentias nõ niſi de iniunctis pœnitentijs cõferri; non tamen lata eſt lex, ne de alijs conferantur; quoniam nullibi talis lex eſt ſcripta.

4. Eccleſia nunc non modò de iniunctis; ſed abſolutè de omnibus pœnis indulgẽtias tribuit, abſq; vlla iniunctarum pœnitentiarum mentione.

5. Qualitatem commendat numerus.

6. Spirituum ponderator eſt Dominus. Prouerb. 16.

7. Conſilium ſolum & ſanum, quod abſque curioſa diſcuſsione de præciſa, vel euidenti & certa quantificatione, ſeu menſuratione indulgentiarum ſtudeat homo prius, ſecundùm poſsibilitatem ſuam, & qualitatem deuotionis ſuæ tales acquirere, pondus autem valoris illi relinquere, qui omnia fecit, & facit in numero, pondere, & menſura. Sapient. 11.

8. Melius eſt meritum & præmium in infinitum, quàm quæcunque indulgentiæ.

9. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum, nec eſt in ſpiritu eius dolus. Pſalm. 31.

CONCLVSIO OCTAVA.

Catholici ſummo conſenſu credunt, confitentur, affirmant, & docent, Chriſtum Dominum, Beato Petro clauigero, & eius ſucceſſoribus, theſaurum Eccleſię reliquiſſe & cõmiſiſſe, ſalubriter fidelibus diſpenſandum, & pro piis & rationalibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſsione pœnę temporalis pro peccatis debitę, tam generaliter, quàm ſpecialiter, verè pœnitentibus, & confeſsis, miſericorditer applicandum.

COROLLARIA.

1. Catholici credunt, cofitentur, & docent, in confeſsione debita pœnitentis, & ordinata ac legittima abſolutione ſacerdotis, pœnam æternam cum culpa remitti; ſed temporalem pœnam ſæpè remanere.

2. Sententia ſacerdotis, qua hominem vel ſoluit ad gratiam, vel ligat ad pœnam, rata eſt apud Deum.

3. Spontanea pœnitentia huius ſæculi, plus valet ad remiſsionem pœnę, quàm æqualis in purgatorio, & hoc intelligitur cęteris paribus.

4. Pœnam temporalem intelligimus, tum in præſenti vita, tum in futura, ſiue in purgatorio. ſed pœna alterius vitæ, propriè peccatis omnibus & ex condigno debetur; pœna autem huius vitæ ſolùm ex congruo certis peccatis à Deo infligi ſolet.

5. Pœna purgatorij acerbior eſt, quàm aliqua quæ ſit in hac vita.

6. Reatum pœnę temporalis, qui interdum remanet poſt reconciliationem cum Deo, bonis operibus redimi poſſe: & per laborioſa opera, quæ etiam ſpontè ſuſcipiuntur, per partes minui & expiari.

7. Quamùis aliena ſatisfactione poteſt pœna temporalis remitti; tamen indignus aliena ſatisfactione pro pœna ſibi debita, non conſequitur veraciter fructum indulgentiæ.

8. Quanquam Deus & Eccleſia, fingit laborem in præcepto Pſal. 93. tamen omnia poſsibilia ſunt credenti. Marc. 9.

CONCLVSIO NONA.

Quia actus actiuorum ſunt in patiente prædiſpoſito; idcirco, quantò quis melius ſe præparat, & diſponit ad indulgentiam; tantò maiorem acquirit & reportat indulgentiarum gratiam.

COROLLARIA.

1. Sincerum eſt, niſi vas quodcunque infundis aceſcit.

2. Non modò ceſſatio à peccatis, & eorum deteſtatio, cor contritum & humiliatum, fides, ſpes, charitas; verùmetiam timor Dei, prudentia, iuſtitia, fortitudo, temperantia, patientia, confeſsio, abſolutio, ſatisfactio, oratio, ieiunium, eleemoſyna, & alia pia ſpiritualis vitæ exercitia, vtiliter prępàrant & diſponunt hominem ad indulgentiam, & fideliter præſeruant à futuris peccatis.

3. Pars est satisfactionis, Charitas erga Deum & proximũ: signum autem charitatis erga proximum, Si tu dissoluas colligationes impietatis, soluas fasciculos deprimentes, & vbi iniqua est cautio, vbi iniqua chirographa, vbi opprimuntur pauperes calumnia; ibi fasciculi cautionum, & omnia iniquitatis vincula sunt rumpenda: quia facere misericordiam & iudiciũ magis placet Deo quàm victimæ. Prouer. 21.

4. Qui quęrit & petit indulgentiam in Ecclesia, si quod habet odium erga proximum, abijciat, abijciat iram, vindictam, malitiam, & eat prius reconcilietur proximo suo; & tunc veniens, quærat, pulset, & petat in Ecclesia indulgentiam: quia scriptum est Eccl. 28. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Homo homini reseruat iram, & à Deo quærit medelam. In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur. Ipse dum caro sit, reseruat iram, & propitiationem petit à Deo. Quis exorabit pro delictis illius? memento nouissimorũ, & desine inimicari.

5. Extra Ecclesiam Catholicam, nulla pœnitentia, nullus iubileus, nulla indulgentia, nulla peccatorum remissio, nulla salus.

6. Tentat Christum, qui sub indulgentia non indulgentia, sed plagis & carcere digna committunt.

7. Ad euitanda scandala, vt non vituperetur ministerium Ecclesiæ, Sacrosanctum Tridentinum Concilium, omnes & singulos abusus circa indulgentias, vt sunt praui quæstus, superstitiones, ignorantię, & irreuerẽtię, sub anathemate prohibet, abrogat, tollit, & damnat.

8. Fidelem & prudentem Christianum, abusus non possunt nec debent scandalizare: quoniam pax multa diligentibus legem Dei, & Ecclesiæ indulgentias, & non est illis scandalum. Psalm. 118.

9. Sacrosanctum Concilium Tridentinum generali decreto decreuit, ordinauit, & mandauit, vt loci ordinarij omnes & singulos abusus circa indulgentias deferant: & vt sancta sedes Apostolica, eosdem abusus corrigat & emendet; ne hoc insigne & sanctum nomen indulgentiarum ab hæreticis blasphemetur.

10. Hæretici, qui indulgentias negant, blasphemant, & oppugnant, toto cælo errant nescientes scripturas: de fide sine fide disputant: cœci sunt & duces cœcorum: qui non solùm alijs & sibi iniuriam faciunt; sed etiam ore suo se indulgentia, gratia, & auxilio Dei indignos, & pœna dignos iudicant & condemnant: homines alioqui miseri & infirmi cùm sint; tamen cum superbis Pharisæis, Scribis, & Pelagianis, medicum cum medicina, tanquam insani contemnunt, spernũt, & conculcant: inimici crucis Christi, principia religionis, contra conscientiam, contra sensum & consensum omnium fidelium, impuden-

pudentiſsimè negant: tenebras pro luce, lutum & ſordes pro fonte & lauacro, maledictionem pro benedictione, carcerem pro luce publica ſtultiſsimè & iniquiſsimè peruerſi eligunt: neſciunt de quibus affirmẽt, vel negent. & ideò metas contradictionis ipſi manifeſtè incurrunt; & iam rei contradictionis publicè tenentur, quia remiſsionem peccatorũ ponunt, & indulgentias negant. Vę illis, qui in contradictione Chorę perierunt. Ergo iuſtè à Synodo Tridentina anathematizantur.

11. Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc, & ſanctus ſanctificetur adhuc. Apocal. 22.

12. Infinitus & indiuiſus eſt theſaurus indulgentiarum: quo, qui vſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei. Sapient. cap. 7.

13. Nemo vnquam Catholicus pro indulgẽtia & remiſsione peccatorum (magis quàm gentiles pro aris & focis, pro Repub. & libertate) mortem oppetere dubitauit.

14. QVÆSTIO CVM SVIS CONCLVSIONIBVS ET COROLLARIIS ad intentionem & Canonem ſacræ ſcripturæ, iuxta definitionem ſanctæ matris Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ, ſecundùm ſenſum & conſenſum ſanctorum Patrum, eſt vera, & non niſi catholicè defendenda.

GENERALIS CONTROVERSIA DE INDVLGENTIIS.

Vtrum ad iustificationem peccatoris, concurrant, conducant, & necessariò requirantur Indulgentię.

ET VIDETVR QVOD NON: quia Scribę, & Pharisæi in Euangelio Matth. Cap. 9. Lucę 15. &c. contradicunt Christo vnâ cum Indulgentiis.

Item, NOVATIANI HAERETICI, in peccatum prolapsis, & ad Ecclesiam lachrymis, gemitu, & dolore cordis, (vt Diui Cypriani verbis vtar) pulsantibus, diuinę pietatis, & bonitatis paternę solatia, & subsidia claudebant: nec ad fouenda vulnera admittebant vulneratos; sed sine spe pacis, & communicationis relictos, ad luporum rapinam, & diaboli prædam proijciebant.

Isti ad suam hæresim scripturis abutebantur. Eccls. ca. 7. vbi legitur sic: *Considera opera Dei: quòd nemo possit corrigere, quem ille despexerit.*

Item, Ieremiæ cap. 13. *Si mutare potest Æthiops pellem suam: aut pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum.*

Item, Malach. ca. 1. & ad Ro. 9. *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.*

Item, ad Hebr. ca. 6. *Impossibile enim est eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesq; sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam.*

Item, ad Hebr. 12. *Ne quis fornicator, aut prophanus vt Esau, qui propter vnam escam vendidit primitiua sua. Scitote enim quoniam & postea*

cupiens

cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est. Non enim inuenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquisisset eam.

Et, 1. Ioan. cap. 5. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis. Omnis iniquitas peccatum est: & est peccatum ad mortem.*

Item, VALDENSES asserunt Papam nullam prorsus habere potestatem indulgentias concedendi: quas si concesserit, dicunt esse nullius virtutis.

Item, IOANNES WICLEFF, qui nunquam à Valdensibus deficit, Quadragesimo primo Articulo dicit: Fatuum est credere Indulgentias Papæ, & Episcoporum.

Item, IOANNES VESTPHALVS, eandem tenet & tutatur hæresim.

Item, MARTINVS LVTHERVS asserit, indulgentias nullius esse momenti, & dicit eas esse pias fraudes fidelium.

Ad hæc hæretici Lutherani contra Indulgentias arguunt sic.

PRIMA RATIO, Scriptum est, quia Deus est qui iustificat: Ergo nulla indulgentia ad iustificationem necessaria.

CONSEQVENTIA ab authoritate.

ANTECEDENS, ad Romanos capite octauo.

SOLVTIO. Negatur consequentia: tum quia in alio sensu dicit S. Apostolus illa verba, & in alio accipiunt & malè intelligunt hæretici: tum quia Deo iustificanti non aduersantur; sed subseruiunt indulgentiæ, tanquam media à Deo ordinata, & tanquam instrumenta proprio artifici. Nam Deus quando via ordinaria iustificat, tum per media ordinata iustificat, inter quæ numerantur Indulgentiæ.

SECVNDA RATIO. Sola fides iustificat: ergo non Indulgentiæ.

CONSEQVENTIA à diuersis.

ANTECEDENS, Abacuc 2. ad Rom. cap. 3. & ad Galat. 3. Deus ex fide iustificat gentes.

SOLVTIO. Non valet consequentia: tum quia in scripturis *Fides iustificat* legitur, sed *sola fides iustificat* non legitur: tum quia fides cum indulgentia concurrunt ad iustificationem, tantum abest vt se mutuo excludant, aut repugnent.

TERTIA RATIO. In Euangelio non legitur alia potestas remit-

remittendi peccata, nisi illa Ioann. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. &c. sed illa potestas solùm intelligitur de remisione, quæ fit in sacramento Pœnitentiæ, relaxatio autem per Indulgentias fit extra sacramentum: ergo illa non legitur in Euangelio. MAIOR nota.

MINOR probatur: quia peccatum extra sacramentum remittere seu quò ad culpã, seu quò ad pœnam, est potestatis excellentiæ, quam Christus habuit & nulli commisit: ergo id Ecclesia facere non potest.

PRIMA SOLVTIO. Ad hoc argumentum respondet S. Thomas super 4. Distinct. 20. Articul. 3. quòd effectus sacramentalis absolutionis est minuere pœnam peccato debitam; sed tamen extra sacramentum per Indulgentias non est pœnam dimittere aut diminuere, sed soluere: nam qui indulgentiam confert, applicat thesaurum Ecclesiæ, quo suscipiens pœnam soluit: tenere enim videtur quòd collatio indulgentiarum non est absolutio à pœna, sed potius solutio.

SECVNDA SOLVTIO. Ad maiorem respondetur, quòd remittere peccata quòad culpam, alligatum est sacramẽtis; sed non quòad pœnam: quia ipsa sine nouæ gratiæ infusione solubilis non est.

TERTIA SOLVTIO. Negatur Consequentia: quia potestas remittendi peccata per indulgentias, legitur Matth. 16. *Et tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælis.*

QVARTA RATIO. Vbi est indulgentia ibi debet esse recõciliatio & pro peccatis satisfactio. sed nulla potest pro peccatis à peccatore fieri satisfactio: igitur nulla est reconciliatio & Indulgentia. MAIOR, secundùm communem legem iustitiæ.

MINOR. Quodnam æquiualens offeret homo Deo suo pro peccato? nullum. Adde, quia nusquam legitur in scripturis verbum *Satisfactio*: igitur nulla est Satisfactio.

CONSEQVENTIA Quia non licet aliquid in Ecclesiam introducere, quod non sit expresse positum in scripturis: quia scriptum est, *Non addes, non minues.* Apocalip. 22.

ANTECEDENS est notum, & patet legenti scripturas.

PRIMA SOLVTIO. Negatur consequentia: pro cuius rei euidentia notandum: quia æquiualentis æquiualentia aliquorum ad inuicem multipliciter dicitur. nam interdum respicit valorem rerum naturalium, quæ quantitatem mollis vel virtutis consequitur; veluti sunt res diuersarum specierum, quæ sicut naturali perfectione, ita etiam valo-

ris diuersitate distinguitur: atque ita inter huiusmodi res specie differentes nulla potest esse æquiualentia. 2. ALIO MODO. æquiualentia respicit commodum humanæ societatis, vt videre est in commutationibus rerum,& sic non est ad propositum: quia peccatum ad commodum humanæ vitæ referri non potest. 3. ALIO MODO, respicit dictamen iustitiæ distributiuæ, pro qualitate cuiusque operis præmia, vel pœnas decernentis: & hoc quidem dupliciter: aut secundùm rigorem strictissimæ iustitiæ; ita vt lex iusta nihil demere possit in præmijs, nec addere in pœnis, & hoc modo nulla actio præsentis vitæ potest reddere æquiualens pro peccato quo læditur Deus, qui est bonum infinitum: propterea nulla pœna potest esse ita mala, quantum malum est Dei offensa. AVT secundùm voluntariam acceptionem illius, cui redditio æquiualentis erit facienda: & sic accipitur satisfactio nostra secundùm liberalissimam Dei acceptionem.

4. ADDE, quia satisfactio Christi vt est suppositum, est infinita, & nostra satisfactio innititur satisfactioni Christi: ergo sic Deo est acceptabilis, & quodammodo ęquiualēs. Porrò, si quis velit humanę naturæ vires ita defendere, vt dicat, sicut homo spontè cecidit, ita etiã spontè potest resurgere & satisfacere, nō procul aberit ab hęresi Pelagiana.

SECVNDA SOLVTIO. Non valet consequentia: tum quia ex purè negatiuis nihil concluditur: tum, quia teste Aristotele, plures sunt res quàm verba: tum quia Antecedens est falsum. nam verbum satisfactionis expressè legitur, Leuit. cap. 10. Actu. 17. 1. Pet. 3. Sed & in alijs multis scripturæ locis facilè potest inueniri, si non expressè, tamen implicitè satisfactio.

TERTIA SOLVTIO. Ad minorem dico, licèt homo non potest pro peccato satisfacere Deo simpliciter; potest tamen secundùm quid.

QVINTA RATIO. Ministris Ecclesiæ non est tradita potestas à Deo ad destructionem, sed ad ędificationem. 2. Corinth. 13. sed potestas largiendi, seu concedendi indulgentias est huiusmodi: destruit enim satisfactionem, & dignos fructus pœnitentiæ, qui plurimum prosunt pœnitentibus: ergo indulgentię non sunt necessariæ. MAIOR vera. MINOR nota.

SOLVTIO. Negatur consequentia: quia indulgentiæ si modò legittimè & ordinatè fuerint concessæ, & in charitate, corde contrito susceptæ, non destruunt, sed ædificant: quia hominem ex faucibus diaboli liberant, eripiunt, & conseruant; tum ad amicitiam & gratiam Dei pœnitentes promouent. Signum est, quia multi publicè confitentur sub indulgentijs in Ecclesia se tantum beneficij accepisse sensibiliter, ac si quis sarcinarum onus ex eis deposuisset. SEX-

SEXTA RATIO. Quidquid eneruat & funditus euertit Ecclesiasticam disciplinam; illud ad iustificationem & iustitiam non est necessarium. sed indulgentia eneruat & funditus euertit Ecclesiasticam disciplinam: ergo indulgentia ad iustitiam & iustificationem non est necessaria.

MAIOR à repugnantibus.

MINOR probatur. Cùm enim homines à pœnis temporalibus per indulgentias se credunt absolutos; nõ solùm pietatis opera negligunt; sed sine timore Dei, sine pudore hominum perpetrant mala, iuxta illud Ecclesiast. cap. 8. *Etenim, quia non profertur citò contra malos sententia, absq; timore vllo filij hominum perpetrant mala.*

SOLVTIO. Negatur consequentia: quia alia intentione largitur Ecclesia indulgentias: nam ad ædificationem, non ad destructionem. Vnde Innocentius de Pœnitentia & remissione cap. Cùm ex eo prudentes, inquit, viri tantum absunt ab hoc crimine; vt nihil magis ad bonorum operum culturam internamq; animi pietatem alliciat. Etenim pia mater Ecclesia largitione indulgentiarum, pios filios suos ferventiores reddit, errantes reuocat, desides excitat, otiosos animat, desperatos confortat, deniq; omnes filios suos armat, lætificat, & munit. Bonorum ergo, & non malorum indulgentiarum, largitio mater est & origo, qua fides crescit, spes nutritur, charitas augetur, conscientia purgatur, totius populi Christiani deuotio feruet, pietas propagatur, mali beneficio non pœna ad officium & disciplinam reformantur & reducuntur, sacramenta frequentantur, morbi curantur, & omnia bona fidelibus pariter cum indulgentia veniunt. Ergo, qui sanctis indulgentijs derogant, ipsi profectò disciplinam Ecclesiasticam eneruant, & sine causa Ecclesiam Catholicam calumniantur: sed proprium est hæreticis benefacta Ecclesię sanctæ in malam partem interpretari, aliena curare, suorum obliuisci.

SEPTIMA RATIO Paganorum ex D. Augustino. Quidquid in Repub. eneruat & extinguit disciplinam, & bonos mores corrumpit, illud ad iustitiam & iustificationem non est necessarium. sed indulgentia in Republica eneruat & extinguit disciplinam, & bonos mores corrumpit: igitur indulgentia neq; ad iustificationem, neq; ad iustitiam est necessaria.

MAIOR à repugnantibus.

MINOR est Terentij in Heautontimorumenon Act. 3. Sce. 1. vbi senex quidam Chremes dicit: *Nam deteriores omnes sumus licentia.*

SOLVTIO huius argumenti legitur apud D. Augustinum super Psalmum centesimum primum, vbi dicit sic: *Hodieq; Paganorum opprobrium quale in nos est? Quid putatis fratres, quid eos putatis dicere nobis? Vos corrupistis disciplinam, moresq; generis humani peruertitis. Quid inueheris? Dic, quamobrem? Quid fecimus? Dando, inquit, hominibus pœnitentiæ locum, promittendo impunitatem omnium delictorum: ideò homines malè faciunt securi: quòd eis cùm conuersi fuerint, omnia dimittuntur. Hinc ergo opprobrium: quoniam cinerem sicut panem manducaui, & potum meum cum fletu miscebam. O qui insultas, inuito te ad istum panem. Non enim audes te dicere non esse peccatorem. Discute conscientiam tuam: ascende tribunal mentis tuæ: noli tibi parcere: examina te: loquatur tibi medulla cordis: vide vtrũ audeas innocentiam profiteri. Hic planè, si se respexerit, conturbabitur: si se non palpauerit, confitebitur. Et quid agis miser, si nõ erit portus impunitatis? si sola fuit peccandi licentia, & nulla peccatorum est indulgentia, vbi eris? quo ibis? Certè & pro te factum est, vt pauper iste cinerem sicut panẽ manducaret, & potum suũ cum fletu misceret: non te iam delectat tale conuiuium? Sed tamen, inquit, augent homines peccata spe veniæ: imò augent peccata desperatione veniæ. Nônne attendis, quàm licentiosa crudelitate viuant gladiatores? vnde hoc? nisi iam tanquam ad ferrum & victimam destinati explere volunt libidinem, antèquam fundant sanguinem. Nônne hoc & tu tibi diceres: iam peccator sum, iam iniquus, iam damnandus, nulla veniæ spes est; cur iam nõ faciam quidquid libet, etsi non licet? cur non impleam quantum possum, quæcunq; desidero; si post hæc non restant nisi sola tormenta? Nônne hoc tibi diceres, & desperatione ipsa peior fieres? Potius ergo te corrigit, qui indulgentiam promittit, & dicit Isaiæ 46. Ezech. 18. Redite præuaricatores ad cor: nolo mortem impij, tantùm vt reuertatur & viuat. Hoc proculdubiò portu proposito, deponis vela iniquitatis, conuertis proram, velificas ad iustitiam, & speras vitam, non negligis medicinam. Nec in hoc tibi displicet Deus, tanquam per istam indulgentiæ promissionem securos fecerit peccatores. Etenim, ne desperatione homines peius viuerent, promisit indulgentiæ portum: rursus, ne spe veniæ peius viuerent, fecit diem mortis incertum, prouidentissimè vtrumque constituens, & reuertentes quò recipiantur, & differentes vnde terreantur. Manduca cinerem velut panem, fletum tuum cum potu misce: per hoc conuiuium venies ad mensam Dei. Noli desperare, promissa est indulgentia tibi. Deo gratias, inquit, quia promissa est: teneo promissum Dei. Ergo iam benè viue. Cras, inquis, benè viuam. Indulgentiam tibi Deus promisit, crastinum diem tibi non promisit: si malè vixisti, benè viue iam hodie: Stulte, hac nocte auferetur à te anima tua, Luc. 12. non dico, quæ parasti, cuius erunt? sed secundùm quòd vixisti, vbi eris? Corrige ergo te, vt possis in corpore Christi habe-*

ſti habere vocem iſtam, quam niſi fallor libenter agnoſcis: Quoniam cinerem ſicut panem manducaui, & potum meum cum fletu miſcebam. Hæc D. Auguſtinus.

SECVNDA SOLVTIO. Negatur conſequentia: nam datur inſtantia ad Rom. 2. *An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundùm opera eius.*

OCTAVA RATIO. Quæ diuina ſunt ordinata voluntate, nemo mortalium impedire, auertere, ſeu peruertere poteſt. ſed pœnas Deus in peccatores ſtatuit: ergo pœnas à Deo ſtatutas in peccatores mortalium nemo impedire, auertere, nemo peruertere, aut euadere poteſt. MAIOR. Act. ca. 5.

MINOR multipliciter patet in ſcripturis.

SOLVTIO. Pœnarum genus duplex eſt. Vnum quidem medicinale præſeruatiuum, quo ſanè quidam præſeruantur, ne maculent veſtimenta ſua, ſicut licet videre in flagellis pœniſq; Iob Prophetæ, & cœcitate Thobiæ: qui, cùm Deo acceptiſsimi eſſent, grauiſsimis tamen pœnis ſunt affecti. Aliud verò ſatisfactorium, cuiuſmodi in Dauid perſequutionibus & afflictionibus conſpicitur. Itaq; pœnas medicinales, quę augendi meriti, vel cauendi peccati cauſa à Deo immittuntur, nos impedire non poſſumus, nec debemus: ſatisfactorias autem, proprijs vel alienis laboribus, qui habentur & acceptantur à Deo, ac ſi proprij eſſent, propter communionem, coniunctionem, & vinculum charitatis, ſoluere poſſumus. In quo ſanè Domino Deo noſtro plurimùm placemus, tantùm abeſt, vt aliquã Dei offenſam incurramus. lęſæ namq; diuinæ iuſtitiæ pro poſsibilitate noſtra ſatisfit, & à Deo Opt. Max. in recompenſationẽ acceptatur: alioqui ſi pœnas diuinitùs nobis decretas impedire non poſſumus; quomodo vera erit illa ſententia Iſaię. 39. qua alloquutus eſt Regem Ezechiam: *Morieris tu, & non viues?* Iam decreta erat Ezechiæ pœna mortis, quam tamen ſanctarum precum feruore, & lachrymarum profluuio placaſſe, & auertiſſe ſcriptura commemorat. Denique, ſi ita ſe res haberet, fruſtrà quotidie precaremur: *Dimitte nobis debita noſtra:* quia iam pœna nobis eſt decreta, quam mutare non valemus, quod eſt falſum, ne dicam impium.

NONA RATIO. Si homines abſoluerent à pœna indulgentiæ; vel à pœna inferni, vel à pœna purgatorij, vel á pœna flagelli

 Dei,

Dei, vel à pœna, quam spontè & voluntariè subit peccator. sed nihil horum est dicendum: igitur indulgentiæ non absoluunt homines à pœnis.

SEQVELA à sufficienti partium, seu specierum enumeratione.

MINOR probatur pro omnibus partibus: nam pœna inferni recompensationem non recipit. Pœna purgatorij est secundùm iustitiæ ordinem præfixa & determinata, quam aliter soluere non licet. Pœna, quæ vocatur flagellum Dei, à Deo immediatè infligitur, & humano nō subiacet consilio & iudicio. Pœnam, quam vltrò, spontè, & voluntariè subit peccator, *Quoniam*, inquit Dauid, *ego in flagella paratus sum.* Psalm. 37. si quis vellet auferre, grauiter in Euangelium offenderet, quod omninò præcipit, vt faciamus dignos fructus pœnitentiæ. A quibus ergo pœnis homines absoluunt indulgentiæ?

SOLVTIO. Negatur sequela, siue maior: quia non est sufficiens enumeratio partium, siue specierum. nam illis quatuor iam enumeratis, addenda est quinta pœna, quæ scilicet post iustificationem remanet soluenda temporaliter, cuius solutio, sicut pœnæ purgatorij & voluntariè assumptæ, iudicio Summi Pontificis Romani subditur, subordinatur, & subseruit.

DECIMA RATIO. Nullum inuentum & figmentum humanum ad iustificationem est necessarium. omnis indulgentia est inuentum & figmentum humanum: ergo nulla indulgentia ad iustificationem est necessaria.

MAIOR Act. 4. & 5. *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus.*

MINOR: quia sunt traditiones Papæ & Episcoporum, quas prohibuit Christus in Euangelio. Matth. 15. & Marci. 7. Nam isti propter suum quæstum & lucrum (vt dicit Erasmus in Colloquijs in Dialogo qui inscribitur, Peregrinatio religionis ergô) finxerunt indulgentias, quibus seducunt populum.

SOLVTIO PRIMA. Negatur consequentia: tum quia præmissæ sunt falsæ. MAIOR falsa: propterea, quia sunt quædam humana consilia & inuenta ex Deo, quæ peccatores excitant, & promouent ad iustificationem. MINOR quoque simpliciter falsa, & probatio illius est blasphemia, & contumelia: quia hæretici blasphemant, & contumelia afficiunt sine causa Ecclesiam Catholicam.

SOLVTIO SECVNDA. Ad hoc sophisticum argumentum hæreticorum iam pridem respondit ipsemet B. Paulus Apostolus 1. ad Corint. cap. 4. dicens: *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Ergo omnis indulgentia originaliter, primò, principali-

principaliter,& per se est à Deo,tanquam datum optimum,& donum perfectum, descendens à Patre luminum; à Papa autem & Episcopis est tanquam à ministris, & dispensatoribus præordinatis ministeriorum, gratiarum, & indulgentiarum Dei.

AD ILLVD AVTEM, quia sub indulgentia fiunt & fieri debent oblationes in Ecclesia,respondetur sic: quia Iudęi, in suis solennitatibus & tempore indulgentiarum,in suis Synagogis non apparebant in conspectu Dei vacui, Deut. 16. sed offerebat vnusquisq; secundùm quod habuit,iuxta benedictionem Domini Dei sui,quā dabat ei: & Christianus populus,populus acquisitionis, gens sancta,regale sacerdotium, cui dictum est Matth. 5. *Tunc veniens offeres munus tuum ad altare*, erit fortassis tam stultus, tam barbarus, tam ingratus, vt nihil offerat ad Ecclesiam? absit verò tanta stultitia, tanta barbaries, tanta ingratitudo à populo Dei. Vnde Apostolus 1. ad Corinth. cap. 9. *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est si nos carnalia vestra metamus.* Et D. Thomas super 4. Distinct. 20. *Sub indulgentia non prohibetur subsidium, vt, quòd qui dat auxilium ad fabricam Ecclesiæ, intelligitur tale auxilium, quod fiat secundùm facultatem auxiliantis, & quod sit conueniens ei, qui auxilium dat: & secundùm quod accedit ad hoc, secundùm hoc plus vel minus de indulgentia consequitur. Vnde etiam aliquis pauper dans vnum denarium, consequitur totam indulgentiam: non autem diues, quem non decet ad opus tam pium & fructuosum ita parum dare; sicut non diceretur rex alicui homini auxilium facere, si ei obulum daret.*

IAM VERO ad illas authoritates scripturæ,quibus contra indulgentias abutuntur hæretici, respondent sancti Patres.

D. THOMAS AQVINAS super cap. 6. ad Hebræ. Lect. 1. exponens illa verba B. Pauli Apostoli: *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesq; sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam*, inter cætera sic dicit: *Notandum est, quòd nō dicit, lapsi simpliciter; sed, prolapsi, id est, totaliter lapsi: quia si lapsi tantùm essent; non ita difficile foret resurgere. Prouer. 14. Septies in die cadit iustus, & resurgit. Quòd si diceret Apostolus, illos, qui prolapsi sunt, impossibile est resurgere; tunc posset dici, quòd in hoc notat maximam difficultatem resurgendi; scilicet, & propter peccatum, & propter superbiā; sicut patet in dæmonibus: sed quia dicit, illos, qui semel prolapsi sunt, non posse rursus renouari ad pœnitentiam: nec est aliquod peccatum in hoc mundo, à quo non potest homo pœnitere; ideò aliter est intelligendū. Vnde sciendum est, quòd ex hoc loco sumpsit Nouatus quidā, qui fuit Presbyter Ecclesiæ Romanæ, occasionē errandi: voluit enim, quòd nullus post Baptismum*

posset ad pœnitentiam resurgere. sed ista positio falsa est, sicut dicit Athanasius in Epistola ad Serapionem: quia ipse Paulus recepit incœstuosum Corinthium, sicut patet 2. ad Corinth. 2. Et similiter ad Gal. cap. 4. quia dicit: Filioli mei, quos iterum parturio. &c. Est ergo intelligendum, sicut dicit Augustinus in libro de vera & falsa pœnitentia cap. 2. quòd non dicit, quòd impossibile est pœnitere; sed quòd impossibile est, Rursus renouari, id est baptizari, ad Titum 3. Per lauacrum regenerationis, & renouationis. &c. Nunquam enim potest homo sic pœnitere, quòd posset iterum baptizari: & hoc dicit Apostolus: quia secundùm legem Iudæi multoties baptizabantur, sicut patet Marci 7. & ideò ad istum errorem remouendum dicit hoc Apostolus. Contra istum Nouatum scripsit D. Ambrosius multa lib. 1. de Pœnitentia. &c.

Idem D. AMBROSIVS super cap. 6. ad Hebræ. super ijsdem verbis Apostoli dicit sic: *Impossibile est, inquit, non difficile: impossibile inquit, in desperationem eos misit, secundò baptizari non posse: quia impossibile est, quod fieri non potest; difficile verò, quod quamuis cum labore, fieri tamen potest. &c. Si in peccata iterum incidetis, impossibile est vos renouari iterum ad pœnitentiam. ad pœnitentiam dixit, hoc est, per pœnitentiam. Quid igitur? exclusa est pœnitentia post baptismum? Absit: sed renouatio per sacri baptismatis lauacrum secunda vice fieri non potest: renouari dixit, hoc est, nouum fieri. nouum quippe facere hominem sacri baptismatis est, de quo Propheta Psalmo 102. ait: Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua, cuius virtus, id est baptismatis sacri, in cruce & sepultura Christi constat.* Hæc D. Ambrosius.

Ad illam autem authoritatem ad Hebræ. 12. *Non enim inuenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquisiuisset eam:* D. THOMAS AQVINAS: *Sed contra: quia dicitur Ezechiel 18. Quacunque hora ingemuerit peccator. &c. Respondeo: dicendum est, quòd quàm diu præsens vita agitur, potest agi vera pœnitentia. Interdum tamen aliquis pœnitet non propter amorem iustitiæ, sed propter timorem pœnæ, vel damni temporalis, & sic pœnituit Esau: non quia vendiderat primogenita, sed quia perdiderat: vnde non dolebat de peccato venditionis, sed de damno perditionis: & ideò pœnitentia eius non fuit accepta; quia non erat vera: sic etiam pœnitent damnati in inferno. Sapient. 5. Pœnitentiam agentes: non quia peccauerunt; sed, quia exclusi sunt.* Hæc Diuus Thomas.

ERGO scripturę loca benè intelligenda, & in eo sensu quem tenet sancta mater Ecclesia Catholica, cuius est iudica-

est iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum semper accipienda.

Sed contrà, est quod Dominus Deus Leui. cap. 25. præcipit dicens: *Sanctificabisq; annum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ. Ipse est enim Iubileus.* Et per Isaiam cap. 1. dicit: *Lauamini & mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruerse, discite benè facere: quærite iudiciũ, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite, & arguite me dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.*

Item, Isaiæ cap. 4. *Et erit omnis, qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Ierusalem, sanctus vocabitur omnis, qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit Dominus sordem filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. &c.* D. Albertus Magnus super cap 13. Zachariæ, hæc verba Isaiæ de indulgentijs interpretatur.

Item, Ieremiæ cap. 3. *Vulgò dicitur, si dimiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum; numquid reuertetur ad eam vltra? numquid non polluta erit & contaminata mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me dicit Dominus. &c. Conuertimini filij reuertentes, dicit Dominus: quia ego vir vester, & assumam vos.*

ET IN NOVO TESTAMENTO Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris: iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.*

Item Isaiæ 61. & Lucæ 4. *Spiritus Domini super me: eò quòd vnxerit me: ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem: vt prædicarem annum placabilem Domino, diem vltionis Deo nostro: vt consolarer omnes lugentes.*

Atque hoc ipsum pluribus rationibus potest confirmari.

PRIMA RATIO. Contra negantes principia, non est disputandum. sed hæretici negantes indulgentias, negant principia: igitur contra hæreticos non est disputandum.

MAIOR vera est Aristotelis lib. 1. Physicorum.

MINOR probatur. Quæcunq; omnibus naturaliter, primò, & per se nota sunt; illa sunt principia. sed indulgentiæ omnibus naturaliter, primò, & per se notæ sunt: igitur indulgentiæ sunt principia.

MAIOR vera est Aristotelis 1. Physicorum.

MINOR probatur communi sensu naturæ, & publica voce hominum: nam passim proximus interrogatus à proximo, quò vadis? ad tẽplum, inquit, pro indulgentijs.

Nec refert, siue cognitione confusa, siue distincta, sint notæ omnibus indulgentiæ, siquidem constat: sed illud certum est, quia naturaliter omnibus primò, per se sunt notæ.

SECVNDA RATIO, Quicquid reducitur ad articulos fidei, & est pars fidei; illud ad iustificationem necessariò requiritur. sed omnis indulgentia Catholica reducitur ad articulos fidei, & est pars fidei: igitur omnis indulgentia Catholica necessariò requiritur ad iustificationem.

MAIOR vera à definitione, siue à causa ad effectum.

MINOR probatur: quia omnis indulgentia reducitur ad articulum decimum, qui est sancti Simonis Apostoli, *Credo remissionem peccatorum*, tanquam species ad suum genus, vel pars ad suum totum. Vnde D. Hieronymus Epist. 154. ad Desyderium, quem hortatur, vt indulgentiarum nomine veniat ad loca sancta, vbi dicit, Certè adorasse, vbi steterunt pedes Domini, pars fidei est.

Audiant hæretici negantes indulgentiam; quia fidem negant: blasphemantes indulgentiam; quia fidem sanctam blasphemant: oppugnantes indulgentias; quia fidem sanctam, oppugnant.

TERTIA RATIO. Quidquid reducitur ad præcepta Dei decem, & ad quinq; præcepta Ecclesiæ; illud ad iustificationem necessariò requiritur. sed omnes indulgentię reducũtur ad præcepta Dei decem, & ad quinq; præcepta sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ: igitur omnes indulgentiæ ad iustificationem necessariò requiruntur. MAIOR vera à definitione Mat. 19.

MINOR probatur: quia indulgentiæ reducuntur ad tertium Dei præceptum: *Memento vt diem Sabbati sanctifices.* Nam sicut Deus pręcepit sanctificare sabbata; ita & iubileos & indulgentias, vt patet Leuit. 25. & in aliis sacrę scripturę locis. Itaq; illud quod pręcipitur in genere, *Sabbata sanctifices*; hoc idem explicatur multis locis in specie, videlicet, *Sanctifices diem septimum*, *Neomenias*, *mensem septimum*, *annum septimum*, *& annum septies septimum*, id est, quinquagesimum,

annum

annum Iubileum, quem communiter annum Sanctum dicimus, & sanctificare debemus de præcepto.

Præterea, reducũtur indulgentię ad illud Ecclesiæ prȩceptum, quo præcipitur: Dies festos, indictos ab Ecclesia, celebra.

QVARTA RATIO. Quidquid Deus ex Synagoga in suam Ecclesiam transtulit, transplantauit, reformauit, confirmauit, auxit, & perfecit; illud est, & necessariò requiritur ad iustificationem. sed omnes indulgentias Pontificum, & benedictiones sacerdotum suorum, vnà cum lege, sacerdotio, & sacrificijs, Deus ex Synagoga in suam Ecclesiam transtulit, transplantauit, reformauit, confirmauit, auxit, & perfecit: igitur in Ecclesia Catholica sunt indulgentiæ, & necessariò requirũtur ad iustificationem.

MAIOR est in figura Ioan. ca. 6. *Colligite, quæ superauerunt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinq; panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his, qui manducauerunt.* Non ergo perierunt fragmenta benedictionum & indulgentiarum, quibus vtebatur Synagoga; sed seruata sunt in cophinis per Apostolos. Vnde Aristoteles lib. 1. de Cælo. & 3. de Ani. Deus & natura, nihil faciunt frustrà.

MINOR est Apostoli ad Hebræ. 7. Translato enim sacerdotio, necesse est, vt & legis translatio fiat: & per consequens translato pontificatu & sacerdotio ex Ierusalem in Romam, necessariò sequitur: quia lex Euangelij, & sacrificia, & indulgentiæ, & benedictiones ex Synagoga ad Ecclesiam Catholicam sunt translatæ.

QVINTA RATIO. Si nullas haberemus in Ecclesia Sancta Catholica (vt volunt hæretici) indulgentias; sequeretur quia felicior, perfectior, iustior, & sanctior olim fuisset in sua religione Synagoga Iudæorum, quàm est nunc Ecclesia Catholicorum. sed Ecclesia Catholicorum in sua religione multò est felicior, perfectior, iustior, & sanctior, quàm olim Synagoga Iudæorum: igitur in Ecclesia Catholica, Dei gratia, maiores nunc habemus indulgentias, quàm olim fuerunt in Synagoga.

SEQVELA à destructione consequentis, ad destructionem antecedentis.

MINOR est Apostoli pluribus locis; sed præcipuè ad Galat. 3. ad Colos. cap. 2. *Lex vmbra futurorum, ad perfectum adduxit nihil.* Ad Hebræ.

Hebræ. 7. *Euangelium autem est lex perfectæ libertatis.* Iacobi cap. 1. & ad Coloſs. 1. Propterea ſancta mater Eccleſia Catholica, tanquam felicior, perfectior, pulchrior, iuſtior, & ſanctior inuitat Synagogam ad indulgentias, tanquam ad conuiuium Catholicorum ca. 5. dicens: *Veni in hortum meum ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi fauum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo, comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi.* Id eſt, vt gratia indulgentiarum inebriari poſsitis: cum diſplicentia, & deteſtatione omnia peccata veſtra deponere, & eorum perpetuo obliuiſci. Vnde Synagoga miratur ſanctam Eccleſiam Canticorum cap. 6. dicens: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur, quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata?*

SEXTA RATIO. Cuius priuatio mala, habitus eſt bonus. ſed indulgentiarum priuatio eſt mala: ergo indulgentiarum habitus eſt bonus. & per conſequens, indulgentiæ ſunt in Eccleſia, quibus priuata eſt Synagoga, & neceſſariò requiruntur ad iuſtificationem.

MAIOR eſt vera, & eſt Ariſtotelis lib. 3. Topicorum cap. 1.

MINOR probatur exemplis. Quando Deus reuocauit indulgentiam ſub Noë, diluuium ſubmerſit, extinxit, & in profundum miſit mundum: quando Deus reuocauit indulgentiam ſub Abraham & Loth, ignis de cęlo cõſumpſit Sodomam, Gomorram, & alias ciuitates conuertit in fauillam: quando Deus reuocauit indulgentiam à Iudęis ſub Tito, & Veſpaſiano; Iudæi Rempub. & regnum, & legem, & Eccleſiam, & gentem, & ſacerdotium, & victimas, & ſacrificia cum omnibus benedictionibus amiſerunt, & iam ante oculos chriſtianorum dati & & poſiti ſunt in exemplum.

SEPTIMA RATIO. Quidquid eſt in natura, in mundo, in cælo, in Republica, & in ciuitate; hoc idem abundantius & melius eſt in Eccleſia Catholica. ſed indulgentia eſt in natura, eſt in mundo, in cælo, eſt in Republica, & in ciuitate: igitur indulgentia abundatius & melius eſt in Eccleſia Catholica.

MAIOR eſt vera: quia Eccleſia ſuperat naturam, gratiam, mundum & cælum, ſuperat ordine & hierarchia: quia & cælum creatum eſt in miniſterium Eccleſiæ: vincit Rempublicam & ciuitatem legibus, moribus, honeſtate, dignitate, iuſtitia, virtute: iuxta illud Prouerb. 31. *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu ſancta mater Eccleſia Catholica ſupergreſſa es vniuerſas.*

MINOR pro singulis partibus: primò indulgentiam esse in natura, in mundo, & in cælo, docet princeps Poëtarum Virgilius lib. 2. Georgicorum, sic dicens:

Non alios prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies, aliúmue habuisse tenorem
Crediderim, Ver illud erat, Ver magnus agebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri;
Cùm primùm lucem pecudes hausêre, virumq;
Ferrea progenies duris caput extulit aruis,
Immissæq; feræ syluis, & sydera cælo.
Nec res hunc teneræ possent perferre laborem,
Si non tanta quies iret, frigusq; caloremq;
Inter, & exciperet cæli indulgentia terras.

Deinde indulgentiam esse in Republica, & in ciuitate: quia in Republica, & in ciuitate, & captiui, & serui redimuntur, manumittuntur, & libertate ac indulgentia donantur. Vnde Simo senex apud Terentium in Andria Act. 1. Sce. 1. ad Sosiam dicit sic:

Ego postquam te emi à paruulo, vt semper tibi
Apud me iusta, & clemens fuerit seruitus
Scis, feci è seruo, vt esses libertus mihi,
Propterea, quòd seruiebas liberaliter.

Item, MINOR probatur sic. Est alteratio in natura: ergo & indulgentia in Ecclesia. CONSEQVENTIA Ioël. 1. non vult Deus, vt homines tanquam iumenta computrescant in stercore suo. ANTECEDENS Aristotel. 1. de Generat. & omnium Peripateticorum Philosophorum.

OCTAVA RATIO. Cuius rei Christus posuit signum, ostendit & dedit exemplum, & tradidit præceptum in Euangelio; illa est & debet esse in Ecclesia. sed indulgentiæ Christus posuit signum, dedit exemplum, & tradidit pręceptum in Euangelio: igitur indulgentia est, & esse debet in Ecclesia.

MAIOR vera ab authoritate.

MINOR. Ioan. 13. posuit signum: quia lotionem externam pedum, propter internã conscientiæ ablutionem, dedit exemplum: quia Petro & discipulis, proprijs manibus Dominus & Magister lauit pedes. tradidit præceptum, quia dixit: *Si ergo ego laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.*

Est in Ecclesia excommunicatio: igitur & indulgentia.

CONSEQVENTIA nota ex Topica Aristotelis. Posito vno contrariorū in esse, necessariò ponitur & aliud. ANTECEDENS patet ad sensū.

NONA RATIO. Meſsiæ Christi redemptoris merita, beatę Dei genitricis virginis Mariæ, & omnium electorum à primo iusto vsq; ad vltimum, hoc est capitis & membrorum, ad iustificationem peccatoris necessariò requiruntur: ergo & indulgentia cum Iubileo.

CONSEQVENTIA à causa ad effectum.

ANTECEDENS est Apostoli ad Hebræ. cap. 9. & 12. *Si enim sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti?*

DECIMA RATIO. Vota cum peregrinatione ad loca sancta, confeſsio cum contritione, pœnitentia cum satisfactione, vigiliæ cum lachrymis & oratione sine intermiſsione, sacrificia cum oblatione & offertorijs, dolor pro peccatis præteritis, custodia à futuris, applicatio thesauri Ecclesiæ, his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, &c. requiruntur ad iustificationem: igitur & indulgentiæ necessariò requiruntur ad iustificationem.

CONSEQVENTIA ab officio peccatoris indulgentiam quærentis.

ANTECEDENS patet in vsu Ecclesiæ Catholicæ, & quotidianis plurimorum exemplis, & probatur, quò ad singula puncta Notabili. 6.

VLTIMA RATIO. Pro quo Ecclesia sine intermiſsione orat ad Deum, illud est necessarium ad iustificationem. sed Ecclesia sine intermiſsione pro indulgentia orat ad Deum: ergo indulgentia est necessaria ad iustificationem.

MAIOR vera ab authoritate.

MINOR probatur vsu perpetuo sanctæ matris Ecclesiæ: *Et dimitte nobis debita nostra; sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

DECRETVM.

Possunt & alia sexcenta in eam rem argumenta, contra blasphemos & impios hæreticos produci: sed breuitatis causa omittuntur: & quia

quia aduersus hunc errorem hæreticorum, sanctas indulgentias ridentiũ, disseruit copiosè Ioannes Roffensis, vir eximia eruditione, & christiana pietate clarus, ab Articulo decimoseptimo, vsq; ad vigesimũ septimũ, vbi grauiter, acutè, & euidenter Lutheri impietatem refutat, & conuincit. Et post illum Martinus Ledesmius, & ante hos innumeri Doctores scholastici in 4. Sententiarum Distinct. 20. & Decretorum Doctores in capite Indulgentiæ, de Pœnitentia, & remissione lib. 6. & alijs in locis.

Item Dominicus à Soto, & Hannibal Roselli in lib. de Sacramen. & alij plurimi. Verùmtamen si hęretici Lutherani, isti duræ ceruicis homines, adhuc temerè resistunt Spiritui sancto, si contradicunt verbo Dei, si in scripturis agnitam veritatem oppugnant, & sanis sermonibus & doctrinis sanctę matris Ecclesiæ Catholicæ non acquiescunt; audiant igitur sacrosancti concilij Tridentini Patrum horribile decretum, qui Sessione 25. decreto de indulgentijs contra hæreticos pronunciauerunt sic: *Cùm potestas conferendi indulgentias à Christo Ecclesiæ concessa sit, atque huiusmodi potestate diuinitùs sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa vsa fuerit; Sacrosancta Synodus, indulgentiarum vsum, Christiano populo maximè salutarem, & sacrorum Conciliorum authoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse, docet & præcipit,* EOSQVE ANATHEMATE DAMNAT, QVI AVT INVTILES ESSE ASSERVNT, VEL EAS CONCEDI IN ECCLESIA POTESTATEM ESSE NEGANT. *In his tamen concedendis, moderationem iuxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit; ne nimia facilitate, Ecclesiastica disciplina eneruetur. Abusus verò, qui in his irrepserunt, & quorum occasione, insigne hoc indulgentiarum nomen ab hæreticis blasphematur, emendatos, & correctos cupiens, præsenti decreto generaliter statuit; prauos quæstus omnes pro his consequendas, vnde plurima in Christiano populo abusuum causa fluxit, omninò abolendos esse. Cæteros verò, qui ex superstitione, ignorantia, irreuerentia, aut aliunde quomodocunque prouenerunt, cùm ob multiplices locorum, & prouinciarum, apud quas hi committuntur corruptelas, commodè nequeant specialiter prohiberi, Mandat omnibus Episcopis, vt diligenter quisque huiusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat, eosq; in prima Synodo prouinciali referat, vt aliorum quoque Episcoporum sententia cogniti, statim ad Summum Romanum Pontificem deferant, cuius authoritate & prudentia, quod vniuersali Ecclesiæ expediet, statuatur, vt ita sanctarum indulgentiarum munus, piè, sanctè, & incorruptè, fidelibus dispensetur.*

Pro maiori euidentia quæſtionis, TERMINORVM, CONCLVSIONVM, Corollariorum, & pro reſolutione dubiorum, & argumentorum in nomine Domini, ſit hoc

NOTABILE PRIMVM.

Caput I.

DE NOMINE INDVLGENTIA.

INdulgentiam Græci συγγνῶμη,ης,ἡ. appellant: nam συγγινώσκω indulgeo dicitur. Eſt autem indulgere ſecundùm Priſcianum obſequi,inſeruire,conſentire,& facilè ignoſcere. Sic Imperatores dicti ſunt indulgentiſsimi,quòd ſint benefici; tum ad gratificãdum & ignoſcendum propenſi. Sic mater dici ſolet indulgentiſsima: quia multa pueris condonat, ignoſcit. non ſolùm mater, ſed & ipſe Menedemus pater apud Terentium in Heautontimorumenon Act. 4. Scena 8. hoc nomine, quia Cliniæ filio nimium indulget, malè audit; nam hoc illi obiicit ſenex ille vicinus Chremes dicens: *Nimium illi Menedeme indulges.* Aliquando indulgere,idem eſt,quod maius ſpatium dare,vt apud Virgilium lib. 4. Æneid. *Indulgere hoſpitio, cauſasq; innecte morandi.*

Volunt autem latini,lij,indulgere ſeu indulgentia verbum eſſe medium,quod in bonam & malam partem accipiatur. Indulgere, ſeu indulgentia in malam partem accipitur, pro eo, quod eſt immodicam licentiam alicui facere,ad aliquid quod non licet perpetrandum,ſiue viuere extra diſciplinam:& hoc nomine apud M. Ciceronem lib. 1. de legibus Epicurei malè audiunt, & ciuitate prohibentur, & excluduntur à ſocietate hominum: Epicuri, inquit, ſibi indulgentes,& corpori deſeruientes, atque omnia quæ ſequantur in vita, quæque fugiant voluptatibus & doloribus ponderantes, &c. iſtos, vt ab omni ſocietate Reipub. pauliſper faceſſant,rogemus.Idem Cicero de Amici.Sed obſequium multò moleſtius quod peccatis indulgent, id eſt, cõſentiunt,pręcipitem amicũ ferri ſinit. Idem ibidem: Spernere veteres amicitias, & indulgere nouis. Et F. Quintilianus lib 1. Oratoriarum inſtitutionum cap. 3. Vtinam liberorum noſtrorum mores non ipſi perderemus,infantiam ſtatim deliciis ſoluimus. Mollis illa educatio, quam indul-

indulgentiam vocamus, neruos omnes, & mentis & corporis frangit. Addit Statius causam dicens: *Vultus & egregiæ tanta indulgentia formæ.* Et Horatius lib. 1. Carminum Ode 2.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops:
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.

Vnde & in Prouerb. dicitur: Indulgere genio, Indulgere Baccho, indulgere gulæ, indulgere Veneri. &c.

CONTRA, vbi in bonam partem eodem verbo Indulgere, & Indulgentia, probati vtuntur authores, pluribus locis potest probari & ostendi: nam idem ipse M. T. Cicero in Oratore dicit: Consuetudini auribus indulgenti libenter obsequor. Idem lib. 1. de Officijs: Magnus vir, inquit, inprimis, & qui perindulgens in patrem, idem seuerus in filium. Et Vergilius lib. 2. Georgicorum.

Nec res hunc teneræ possent perferre laborem,
Si non tanta quies iret frigusq; caloremq;
Inter: & exciperet cæli indulgentia terras.

THEOLOGI AVTEM, ET ECCLESIA CATHOLICA, hoc verbo Indulgere, & Indulgentia, non nisi in bonam partem vtuntur: vtuntur autem non quasi cõsentientes, vt malum fiat (quod absit) sed pro pietate Christiana per misericordiam & compassionem, condolendo his, qui ignorant & errant, peccatum & malum quod fecerunt ignoscendo, & donando, sicut & Christus nobis donauit.

Vtuntur etiam PATRES hoc verbo Indulgentia. D. Hieronymus super 4. caput Daniel. D. Augustinus super Psalm. 101. Et D. Cyprianus in Epistola ad Iubaianum & alibi.

Obseruant etiam SCHOLASTICI (vt Dominicus à Soto Distin. 21. Quæstione 1. Articulo 2.) quia hæc Synonima sunt, & voce tantùm inter se non significatione differunt, atque nihil aliud nisi absolutionem sonant; vt indulgentiæ, relaxationes, remissiones, veniæ, misericordiæ, miserationes, propitiatio, aliquando dispensatio, & solutio, recompensatio, pars satisfactionis, vel satisfactio, & sanctificatio.

Item, dies Indulgentiarum dicuntur dies salutis, dies propitiationis, dies expiationis, sanctificationis, & tempus acceptabile, sæpènumero pro eodem. Item nota, quia Caietanus in Tract. ad Iulium medic. capit. 6. plurimum verborum consumat, vtrum participalius sit absolutio quàm dispensatio, an verò dispensatio quàm absolutio: & in hanc partem propendet, quòd est primùm absolutio. Dominicus à Soto Distinct. 21. Quęst. 1. Articulo 2.

Caput II.

DE NOMINIBVS INDVLGENTIARVM.

EXprimuntur autem indulgentiæ alijs diuersis vocabulis, vt scribit frater Osualdus libro 4. Rosarij Theologiæ, & alij: nam Indulgentia dicitur Carena, à carentia conuersationis hominum, vel etiam cibariorum: nam illis quadraginta diebus homines includuntur in aliquo loco secreto iuxta Ecclesiam, vbi non habent consortium hominum: vnde colligitur ex gestis Summorum Pontificum, quia differentia est inter septenam, vel septenariam quadragenam, & carenam, quæ etiam Carentena aliquando dicitur. Nam CLEMENS Papa primus constituit QVADRAGENAM, per quam designauit pœnitentiam quadraginta dierum cum septem annis sequentibus, quam pœnam iniungebat ratione vnius peccati mortalis; ita quòd per istos septem dies, pœnitentes excludebantur ab Ecclesia, & incedebant capite discooperto sparso cinere, & post eosdem dies iniungebatur illis pœnitentia septennis. De quo vide latius alios, & fratrem Osualdum, vbi supra & intra hos annos septem, non vtebantur carnibus, nec vino, nec lecto, nec balneo; sed dormiebant in terra aspersa, vel lapide: Et expletis illis annis, tunc primum licuit ipsis communicare corpore Dominico.

SEPTENAM, INNOCENTIVS PAPA PRIMVS, iniungebat pro vno peccato mortali: & pœnitentia huiusmodi vocabatur septenaria, vel septena Innocentij. Et quid pœnitentes singulis illis pœnitentiæ diebus facere tenebantur, legito apud alios.

Sed CARENA, siue Carentena erat pœna includens pœnitentiam Quadragenæ & septenæ: quia sic pœnitentes abstinebant à cibis, & à conuersatione hominum, & ieiunabant in pane quadraginta diebus; licèt modò Canones pœnitentiales sint arbitrij, pœnæq; arbitrariæ.

Modò autem Papa dans Quadragenam, vel Septenam, vel Carentenam, siue Carenam, in literis Indulgentiarum; vult & intendit absoluere illos, qui faciunt quod in se est, & seruant præcepta Indulgentiæ, & qui debitè vtuntur indulgentijs, vel tantam gratiam remissionis conferre, quantã isti per pœnitentias meruerunt: & sic per annum pœnitentialem, confert tantam gratiam remissionis, quantam homo meretur per se pœnitendo per annum.

Quibusdam etiam aliquando datur propter rationabilem causam absolutè, sine pœnitentia & confessione.

Hîc, si fortè quis quærat, quid est facere, quod in se est? Respondet Alexander

det Alexander de Ales, parte 3. quæstione 69. Articulo 3. *Ad videndum*, inquit, *quid est facere quod in se est, est notandum, quòd in quolibet homine per naturam est recta ratio: & hæc rectitudo boni, est notio indita à creatore, qua quælibet anima potest cognoscere suum principium, scilicet Deum, secundùm illud Psalm. 99. Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos. Per hoc enim, quòd quodlibet naturaliter scit se non semper fuisse, scit se factum esse, & ita scit se habere principium, & scit quòd ab illo in principio habet quidquid habet, & non à se. Scit etiam quòd ab illo debet petere bonum, quodq; per illum debent suppleri omnes sui defectus. Si ergo secundùm istam notionem operatur homo suo arbitrio, recurrendo ad illum, quem scit suum esse principium, & quem scit esse adorandum, & petit ab illo lumen cognitionis fidei & boni; facit quod in se est, & hoc est facere, quod in se est generaliter in quolibet homine. Plus autem est in fideli existente in peccato mortali de lumine: quia ipse habet fidem informem: quia sine charitate. Hæc autem fides informis, radiat ad duo: scilicet ad diuinam iustitiam damnantem reprobos; & ad diuinam misericordiam saluantem iustos: ex primo creabitur timor in eo, & ex secundo spes.* Et hoc est facere, quod in se est, vt docet Alexander de Ales, loco superius allegato.

Porrò, peccatori facienti quod in se est, dat Deus gratiam, quam non daret, nisi quod in se est faceret, secundùm illud Zacha. 1. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Et Iaco. 4. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.*

Caput III.

DISTINGVITVR MVLTIPLEX.

MAGISTER SENTENTIARVM lib. 4. Distin. 26. annotauit: quia vocabulum Indulgentię in sacra scriptura est multiplex: nã diuersis modis accipitur. PRIMÒ, pro concessione gratiæ.

SECVNDÒ, pro remissione pœnæ, pro venia, pro remissione peccatorum.

TERTIÒ, pro permissione. Et est permissio in Nouo Testamento de minoribus bonis, & de minoribus malis. De minoribus bonis est coniugium, quod non meretur palmam, sed est in remedium. De minoribus malis, id est de venialibus est coitus, qui fit causa incontinentiæ. Illud, scilicet coniugium, indulgetur, id est, conceditur: illud verò, id est, coitus talis permittitur, id est, toleratur, ita quòd non prohibetur.

QVARTÒ, pro diſpoſitione.

QVINTÒ, pro auctoramento, vel remedio, quod valet ad mulctæ liberationem.

Similiter ORIGENES, Homelia ſecunda ſuper Leuit. cap. 1. & 2. (quem locum nos obſeruabimus diligenter contra Nouatianos: & illam authoritatem, quam pro ſe trahunt, ex Epiſtola B. Pauli Apoſtoli ad Hebræ. 6.) obſeruat, & ſcribit, quia vocabulum indulgentiæ, ſeu remiſsionis eſt multiplex, vbi inter alia ſic dicit. *Sed fortaſsè dicant auditores Eccleſiæ. Melius ferè agebatur cum antiquis quàm nobiſcum, vbi oblatis diuerſo ritu ſacrificijs, peccantibus venia præſtabatur; apud nos vna tantùmmodo venia eſt peccatorum, quæ per lauacri gratiam in initijs datur, nulla poſt hæc peccanti miſericordia, nec venia vlla conceditur. Decet quidem diſtrictioris eſſe diſciplinæ Chriſtianum, pro quo Chriſtus oblatus eſt: pro illis oues, hirci, boues, iugulabantur, & aues, & ſimilia conſpergebantur; pro te Dei filius iugulatus eſt, & iterum te peccare delectat? Et tamen, ne tibi hæc non tam erigant animos pro virtute, quàm pro deſperatione deijciant, audiſti, quanta ſint in lege ſacrificia pro peccatis, audi nunc quantæ ſint remiſsiones peccatorum in Euangelio.*

Eſt iſta PRIMA, *qua baptizamur in remiſsionem peccatorum.*

SECVNDA *remiſsio eſt in paſsione martyrij.*

TERTIA, *quæ pro eleemosyna datur: dicit enim Saluator. Luc.* 11. *Verùmtamen date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.*

QVARTA, *nobis fit remiſsio peccatorum per hoc, quòd & nos remittimus peccata fratribus noſtris: ſic enim dicit ipſe Dominus & Saluator noſter Mat.* 18. *Quia ſi dimiſeritis fratribus veſtris ex corde peccata ipſorum, & vobis remittet pater veſter peccata veſtra. Quòd ſi nõ remiſeritis fratribus veſtris ex corde, nec vobis remittet pater veſter. Et ſicut in Oratione nos dicere docuit: Remitte nobis debita noſtra, ſicut & nos remittimus debitoribus noſtris.*

QVINTA *remiſsio peccatorum eſt, cùm conuerterit quis peccatorem ab errore viæ ſuæ: ita enim dicit ſcriptura diuina Iac. cap.* 5. *Quia qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluat animam eius à morte, & cooperit multitudinem peccatorum.*

SEXTA *quoque fit remiſsio per abundantiam charitatis, ſicut & ipſe dominus dixit, Lucæ* 7. *Amen dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. & Apoſtolus* 1. *Petri* 4. *dicit: Quoniam charitas cooperit multitudinem peccatorum.*

Eſt adhuc & SEPTIMA, *licèt dura, & laborioſa per pœnitentiam remiſsio peccatorum, cùm lauat peccator in lachrymis ſtratum ſuum, & fiunt ei lachrymæ ſuæ panes die ac nocte: & cùm non erubeſcit Sacerdoti domini indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam ſecundùm eum,*

qui

qui ait Psal. 31. Dixi, pronunciabo aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. In quo impletur & illud, quod Apostolus Iac. cap. 5. dicit: Si quis autem infirmatur, vocet Presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & si in peccatis fuerit, remittentur ei.

I. Et tu ergo cùm veneris ad gratiam baptismi, vitulum obtulisti: quia in morte Christi baptizaris.

II. Cùm verò ad matrimonium duceris, hircum obtulisti: quia authorem peccati diabolum iugulasti.

III. Cùm verò eleemosynam feceris, & erga indigentes affectum misericordiæ sollicita pietate dependeris, altare sacrũ hœdis pinguibus onerasti.

IIII. Nam si ex corde remiseris peccatum fratri tuo, & iracundiæ tumore deposito, mitem intra te, & simplicem recollegeris animum; immolasse te arietem, vel agnum in sacrificium obtulisse, confide.

V. Porrò autem si diuinis lectionibus instructus meditando sicut columba, & in lege Domini vigilando die ac nocte, ab errore suo conuertens peccatorem, & abiecta nequitia ad simplicitatem eum columbæ reuocaueris, atq; adhærendo sanctis, feceris eum societatem turturis imitari; par turturum, aut duos pullos columbarum Domino obtulisti.

VI. Quòd si illa, quæ spe & fide maior est charitas, abundauerit in corde tuo, ita vt diligas proximum tuum, non solùm sicut te ipsum, sed sicut ostendit ille, qui dicebat Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis; panes similagineos, in charitatis oleo subactos, sine vllo fermento malitiæ & nequitiæ, in azimis sinceritatis & veritatis te obtulisse cognosce.

VII. Si autem in amaritudine fletus tui fueris, luctu, lachrymis, & lamentatione confectus: si carnem tuam macerueris, & ieiunijs ac multa abstinentia aridam feceris, & dixeris, quia sicut frixorium confrixa sunt ossa mea; tum sacrificium similam à sartagine, vel à craticula obtulisse te noueris. Et hoc modo inueneris tu verius & perfectius secundùm Euangelium offerre sacrificia, quæ secundùm legem iam offerre non potest Israël.

Caput IIII.

DE DEFINITIONE.

Quemadmodum, vt dicit Cicero lib. 2. de Oratore, ad consilium de Repub. dandum caput est nosse Rempublicam; ita ad disputationem (quã vellem sub regula fidei sobriam, & ad ædificationem) de Indulgentia caput est nosse Indulgentiam, & quidnã sit Indulgentia. Quamùis au-

ùis autem Indulgentia definiri definitione eſſentiali non poſsit; propterea quia conſtat (vt in Catechiſmo Romano ſcriptum eſt) quòd mater Eccleſia Catholica immenſa vi, & infinita Dei virtute peccata remittit, & homines ex iniuſtis iuſtos reddit, quam eandem in excitandis mortuis,& in mundi creatione neceſſariam eſſe credimus:quin etiam vt D. Auguſt. ſententia Tra. 71. in Ioan. cõfirmatur,maius opus eſtimandum eſt, aliquem ex impio pium facere, quàm cælum & terram ex nihilo creare,cùm ipſa creatio,non niſi ex infinita virtute poſſit exiſtere; conſequens eſt,vt multò magis remiſsio peccatorum infinitæ potentiæ tribuenda ſit: à nobis tamen cum timore Domini, Indulgentia,definitionibus deſcriptiuis,prout intellectus humanus concipere & apprehendere poteſt, & prout communiter à Patribus, & à Doctoribus in Scholis ſolet definiri, definitur.

SACROSANCTVM CONCILIVM TRIDENTINVM, Seſsione vigeſima prima capite nono de Reformatione: Indulgentias, CAELESTES THESAVROS, appellat.

Pro definitionis huius euidentia ſciendum, quia Spiritus Sanctus in ſcripturis, tam veteris quàm Noui teſtamenti,Indulgentias theſaurum appellat. In Veteri teſtamento Nume. ca. 20. Dominus ad Moyſen dicit: *Aperi eis theſaurum tuum, fontem aquæ viuæ, vt ſatiati ceſſet murmuratio eorum.* hæc ſunt per allegoriam de Indulgentijs dicta.

In NOVO TESTAMENTO Matth. cap 13. *Simile eſt regnum cælorum*, id eſt, Eccleſia Catholica militans, *theſauro abſcondito*, id eſt, Indulgentiis, quæ latent, *& ſunt abſconditæ à ſapientibus & prudentibus*, id eſt, ſuperbis, præſumptuoſis, & inflatis hæreticis, & qui nolunt audire, obedire eccleſiæ. *Sed reuelantur paruulis*, id eſt, mitibus, pœnitentibus, manſuetis, & humilibus Catholicis, *in agro*, id eſt, in paſsione & meritis redemptoris & ſaluatoris domini noſtri Ieſu Chriſti, beatæ dei genitricis virginis Mariæ, & omnium electorum, à primo iuſto, vſq; ad vltimum, hoc eſt capitis & membrorum.

Dicitur autem hic theſaurus cæleſtis, ad differentiam theſauri terreſtris: vnde ſaluator Matth: cap. 6. *Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi erugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo, vbi neque erugo, neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt nec furantur.*

Dicitur etiam hic theſaurus Indulgentiarum cæleſtis: *Quia omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſsitudinis obumbratio.* Iacob. cap. 1.

Hunc theſaurum cęleſtem, Dominus & Saluator noſter Ieſus Chriſtus filius

stus filius Dei viui, hinc abiens in regionem longinquam accipere regnum & reuerti, deposuit, seruauit, & reliquit in Ecclesia Catholica: claues autem cælestes ad hunc cælestem thesaurum vnà cum admirabili virtute, & authoritate; tum dispensationem cum magna prudentia & fidelitate credidit, & tradidit Summo Pontifici Romano, suo Vicario & Ecclesiæ pastori Petro, sic dicens Matth. 10. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælis.*

CAIETANVS in opusculo 21. Quæstionum quæst. 1. definit sic: *Indulgentia est quædam absolutio & remissio respectu illius, qui Indulgentias suscipit: quia ille non soluit: sed est solutio respectu Christi, & sanctorum, qui soluerunt pro eo.*

Idem alibi: *Indulgentia est relaxatio pœnitentiæ iniunctæ.* Atqui nunc conceditur etiam quantum non ad iniunctam pœnitentiam.

DOMINICVS A SOTO Distinct. 21. Quęst. 1. Artic. 1. definit sic: *Indulgentia Ecclesiastica est relaxatio pœnæ peccato debitæ, quæ fit extra sacramenta.*

Legitur extra de Pœnitent. & Remiss. cap. Quod autem. &c. *Indulgentia est quædam remissio pœnæ debitæ pro peccato, post contritionem habitam de eo.* Et hac communiter vtuntur Theologi.

HANNIBAL ROSELLI in libro de Sacramentis Distincti. 13. cap. 1. *Indulgentia est relaxatio pœnæ, quam quis iustè pro culpis subire, & pati debuisset, & est solutio ex publico thesauro Ecclesiæ ad persoluendam diuinam iustitiam sumpta, & pœnitenti applicata.*

Item, *Indulgentia est remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccato actuali iam dimisso, concessa existenti in gratia, de thesauro Ecclesiæ à Prælato data. Dicitur pro peccato actuali, ad differentiam peccati originalis, quod remittitur per Baptismum, vnà cum pœna damni: sicut in indulgentia remittitur peccatum actuale vnà cum pœna sensus.*

Idem, *Indulgentia est ordinaria pœnæ diuinæ temporalis, id est, quæ iuxta diuinas leges facta iustificatione in animo perseuerat, vel ex peccato veniali contrahitur ex alienis meritis extra sacramentum, Ecclesiastica authoritate facta compensatio.*

Ordinaria, inquit, *pœnæ compensatio, in quo à Canonicis pœnis & censuris, quæ iudiciali absolutione disponuntur, secernitur extra sacramenta: quia non ita hoc negotium agitur, sicut in sacramento absolutionis, siue sacramento pœnitentiæ.*

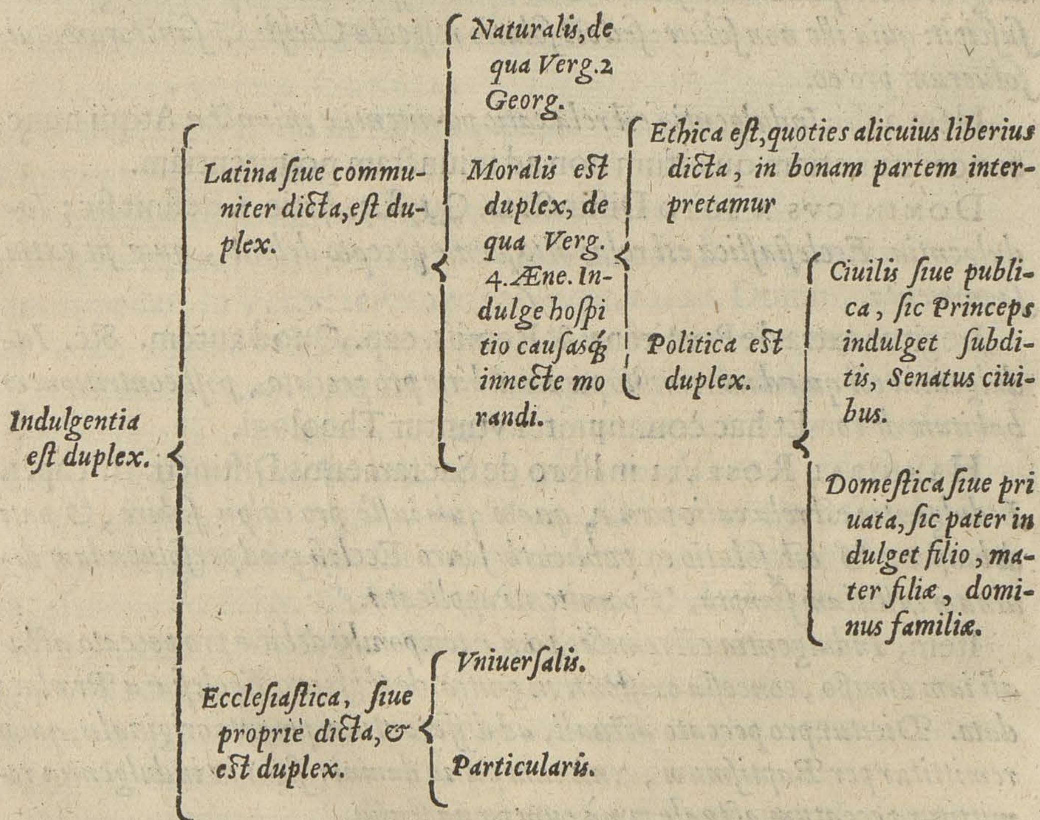
Item, *Indulgentia est relaxatio pœnæ temporalis, post confessionem, iustificationem, & reconciliationem debitæ.* Item,

Item, *Indulgentia, est quædam satisfactio ex alienis operibus pœnalibus, qua homo sancta quadam metamorphosi transformatur in nouam creaturam iuxta illud Psalm. 50. Lauabis me & super niuem dealbabor.*

Caput V.

DE DIVISIONE.

Ex Dominico à Soto Distinctione 21. Quæstione 1. Articulo 1.

Item alia est indulgentia simpliciter, & alia secundùm quid. Indulgentia simpliciter, datur extra sacramenta: Indulgētia secundùm quid, mediante sacramento Pœnitentiæ.

Item, alia est actiua, & alia passiua. Actiua est quam dat Pontifex: Passiua est quam recipit subditus Pontificis.

Nota-

NOTABILE SECVNDVM.
Caput I.

QVàm multiplex, & quid ſit indulgentia, iam diximus. Sequitur, vt indulgentiarum antiquitatem cum poteſtate, & quomodo ſancta mater Eccleſia Catholica ſemper fuit in poſſeſsione, & vſufructus indulgentiarum, traditione, authoritate ſcripturæ, Conciliorum & teſtimoniis, ac exemplis ſanctorum Patrum, contra hæreticos comprobemus. Quod priusquàm facimus, cauſam apoſtaſiæ Lutheri, & cauſam, cur contra indulgentias Eccleſiaſticas inſurrexerit, cur inuectus & bacchatus fuerit, & cur eaſdem impiè blaſphemauerit, breuiter oſtendamus.

GABRIEL PRATEOLVS MARCOSSIVS, ſacræ Theologiæ Doctor, libro 10. hæreſum, titulo Lutherani, ſcripſit ſic. *Lutherum, turbarum omnium Germaniæ cauſam eſſe, fatetur Ioachimus Camerarius, (ſi fidem meretur Ioannes Soltzius) culpamq́; omnium ærumnarum, quibus adhuc conflictatur Reſpub. transfert in illius contentiones. Illud ergo nouæ doctrinæ genus, cum magna ingenioli oſtentatione, maximaq́; iactaret verborum contentione Lutherus; contigit Leonem Romanum Pontificem, templi Romæ D. Petro à Iulio Secundo inchoati, tandem abſoluendi, aut (vt ait Tilius) Turcici belli cauſa indulgentias, atq; peccatorum condonationes, ſiue pœnarum relaxationes, elargiri: quas Archiepiſcopo Moguntino per Germaniam credidit diſtribuendas. Has Auguſtiniani commendatas ſolebant populo proponere. Verùm Moguntinus hoc tempore, illas ad Dominicanos tranſtulit inuulgandas: vnde ſimultas inter illorum mendicantium ordines, haud ſanè leuis exorta fuit. Lutherus, vt erat ingenio acri, vbi quæſtum ad ſe, ſuosq́; redire ſolitum, aliò, cum animi dolore, reiq́; culinariæ detrimento, videret tranſlatum, cùm non valeret eripere; ſtuduit ſaltem impedire, aliisq́; optatam illam prædam imminuere; vt ſi totam non excuteret, ſaltem maiori ex parte auerteret. Publicè igitur Anno Domini* 1516. *Lutherus in indulgentiarum vim atque efficaciam inter concionandum, magna cum animi contentione eſt inuectus: huic turbæ frigidam ſuffundebat Staupetius Auguſtinianorum Prouincialis, vehementer illis obtrectans, earumq́; vim extenuans.*

Contrà TETZELIVS *Dominicanus, ſua pro authoritate illas propugnabat & defendebat. Mutuis ergo & contrariis aſſertionibus populo Saxoniæ dubitandi anſam præbuêre, opinionibus per contentionum ſtudia, in peius declinantibus; cùm Lutherus initiò indulgentiarum potius abuſum quàm*

legittimum earum vsum, quem antea laudârat, fuerit insectatus, qui & ipse, cum suis, ob earum promulgationem, maximoperè speratum soliti iam quæstus lucrū multò sanè maximum captâret. Hac igitur inter ipsos oborta, cum infirmorū scandalo, contentione, de indulgentiarum viribus & efficacia, Ecclesiæ pax atq; fidei vnitas, dolendum in modum, cum certa plurimorum Christianorum pernicie, fuit has in sectiones diuulsa, atq; interturbata. Hæc Prateolus.

Caput II.

PRIMÒ PROBANTVR INDVLGENTIAE, TRADITIONE SANCTORVM PATRVM CONTRA HAERETICOS.

Quia Traditio est origo sacræ scripturæ Exod. 4. & 2. Pet. 1. &c. idcirco primò traditione probabimus Indulgentias. Probabimus autem in genere siue in communi & vniuersali: quia vniuersale est causa suorum singularium, teste Aristotele lib 1. Posteriorum.

BEATVS PAVLVS Apostolus 2. ad Thes. ca. 2. dicit: *State & tenete traditiones, quas didicistis siue per sermonē, siue per Epistolam nostram.* Et hoc nomine laudat suos Corinthios, 1. Corint. 11. quòd Apostolica pręcepta, quę viua voce tradita iam acceperant, sedulò custodirent. Tum admonet Thessalonicenses 2. ad Thessal. 3. vt ab omni se fratre subducant, qui inordinatè, & non secundùm traditionem ab Apostolis acceptam ambulat.

Huius præcepti memores Sancti Patres, semper vbiq; traditionum Dei, & sanctæ matris Ecclesiæ, fuerunt & ipsimet obseruantissimi: & vt à suis perpetuò obseruarentur, sedulò operam dabant: inde multa de traditione scripserunt.

TERTVLLIANVS, de corona militis, postquam enumerauit multas species traditionum, infert & concludit: *Harum & aliarum huiusmodi disciplinarum, si legem expostules, scripturam nullam inuenies: traditio tibi prætendatur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix. &c.* Et paulò pòst: *His igitur exemplis renunciatū erit, posse etiam non scriptam traditionem in obseruatione defendi, confirmatam consuetudine idonea teste, probatæ tunc traditionis ex perseuerantia obseruationis. Consuetudo autem, etiam in ciuilibus rebus pro lege suscipitur, cùm deficit lex.*

D. HIERONYMVS in Epistolis. *Ego illud te breuiter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiunt, ita obseruandas, vt à maioribus traditæ sunt.*

D. AVGVSTINVS in Epistolis: *Si quid diuinæ scripturæ præscribit authoritas,*

thoritas, non est dubitandum, quin ita facere debeamus vt legimus. Similiter etiam, si quid per orbem frequentet Ecclesia: nam hoc, quin ita faciendum sit, disputare insolentissimæ insaniæ est.

Idem Epistola 86. *In his,* inquit, *de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei, & statuta maiorum pro lege tenenda sunt: & sicut præuaricatio diuinarum legum; ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum coërcendi sunt.*

Item de Ciuitate Dei lib. 19. cap. 18. *Vnde,* inquit, *certa fide tenenda sunt, non solùm quæ scripturis expressè sunt prodita; sed etiam quæ per traditionem Ecclesiæ Catholicæ credenda accepimus, & quæ definita sunt super fidei & morum negotijs per Cathedram Petri, vel per Concilia generalia legittimè congregata.*

LEO MAGNVS, Sermone 1. de Ieiunio Pentecostes ait: *Dubitandum non est, quidquid in Ecclesia in consuetudinem est deuotionis retentum, de traditione Apostolica, & de Sancti Spiritus prodière doctrina.*

IRENAEVS lib. 4. contra hæreses cap. 43. *Obaudire oportet Presbyteris Ecclesiæ, qui successionem habent ab Apostolis, qui, cum Episcopatus successione charisma, veritatis certum secundùm placitum Patris acceperunt: reliquos verò, qui absistunt à principali successione, & quocunque loco colliguntur, suspectos habere, vel quasi hæreticos & malæ sententiæ, vel quasi scindentes, & elatos, & sibi placentes, aut rursus vt hypocritas, quæstus gratia & vanæ gloriæ hoc operantes.*

ORIGENES, qui celebris & peruetustus est author, ita scripsit super Epistolam ad Titum: *Hæreticus nobis habendus est omnis ille, qui Christo se credere profitetur, & aliud de veritate Christianæ fidei credit, quàm habeat definitio traditionis Ecclesiasticæ.*

Idem lib. 1. Periarchon. *Illa sola credenda est veritas,* inquit, *quæ in nullo ab Ecclesiastica discordat traditione.*

D. CHRYSOSTOMVS, in 2. Thessa. 2. Homilia 4. in illa verba: *State, & tenete traditiones. Hinc patet, quòd non omnia per Epistolam tradiderint; sed multa etiam sine literis. Eadem verò fide digna sunt, tàm illa quàm ista: itaq; traditionem quoque Ecclesiæ fide dignam putamus.* TRADITIO EST, NIHIL QVAERAS AMPLIVS. Cuius rei causam adfert D. Basilius li. 8. de Spi. ca. 27. *Hæc,* inquit, *est ratio, cur quædam citra scripturam tradita sunt, ne dogmatum cognitio, propter assuetudinem, vulgo veniret in contemptum.*

Idem D. BASILIVS, ibidem: *Quæ in Ecclesia prædicantur,* inquit, *quædam habemus è doctrina scripto prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione in mysterio, id est in occulto tradita recepimus, quorum vtraque parem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contradicit, quisquis*

ſanè & tenuiter expertus eſt, quæ ſint iura Eccleſiaſtica: nam, ſi conſuetudines, quæ ſcripto proditæ non ſunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur reijcere, imprudentes; et ea damnabimus, quæ in Euangelio neceſſaria ad ſalutem habentur, imò potiùs ipſam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus. Et paulò pòſt: *Aliud*, inquit, *eſt* δόγμα *& aliud* κήρυγμα, *Dogmata*, inquit, *ſi[illegible]o teguntur:* κηρύγματα *publicè prædicantur.* Hæc Baſilius.

Conſtat igitur traditionem, & ſcripturam eandem vim & authoritatem habere, atq; adeò traditione ipſa magis ſpirituale quid, vt Dionyſius, magis autem arcanum, vt Baſilius docet, contineri.

THEOPHILACTVS, ſuper 2. Theſ. 2. in illa verba: *State & tenete traditiones. Vel hinc etiam perſpicuum eſt, quod pleraq; etiam ſine ſcriptis per ſermonem, id eſt viua voce tradiderunt, non ſolùm per Epiſtolam. Similiter autem & hæc, & illa fide digna ſunt. Itaq; & Eccleſiæ traditionem fide dignam exiſtimamus: traditio eſt, nihil amplius quæras.*

CONCILIVM SECVNDVM NICOENVM Actione 7. in ipſa definitione. *Fatemur autem vnanimiter, nos Eccleſiaſticas traditiones, ſiue ſcripto, ſiue conſuetudine valentes, & decretas retinere velle, quarum de numero eſt imaginum effiguratio*, & indulgentiarum conceſsio ſecundùm Concilium Tridentinū Seſs. 25. Decreto de Indulgentiis. Et infrà. *Igitur, qui auſi fuerint aliud ſentire, aut docere, aut more impiorum hæreticorum Eccleſiaſticas traditiones contaminare, aut contra iſta vafrè & improbè aliquid excogitare, quod ſit contra conſtitutionem Eccleſiaſticam, ſi fuerint Epiſcopi, aut Clerici deponuntor: ſi monachi aut laici, communione priuantor.* Et paulò pòſt. *Si quis traditionem Eccleſiæ, ſiue ſcripto, ſiue conſuetudine valentem, non curauerit, anathema ſit.*

Caput III.

PROBANTVR INDVLGENTIAE AVTHORITATE SCRIPTVRAE VETERIS TESTAMENTI.

Si nullas ſcripturas haberemus, vti Dei gratia habemus: vel ſola antiquiſsima traditione, perpetua ſucceſsione, legittima poſſeſsione, & vſufructu matris Eccleſiæ Catholicæ, ſanctas indulgentias, benè & iuſtè deffendere, atque luculenter, & ſufficienter contra hæreticos probare, Deo adiuuante, poterimus. Sed neque ſcripturæ deſunt, quibus indulgentiæ comprobantur: communes quidem authoritates ſcripturę ſunt illæ; quia Deus Opt. Max. promiſit nobis indulgentiam:

tiam; sed sub conditione, si videlicet, nos ad Dominum Deum nostrum fuerimus ex animo conuersi. Sic namque Dominus per Isaiam cap. 1. dicit: *Lauamini & mundi estote, auferte malum cogitationum, etc.* Item Isaiæ cap. 33. *Populus qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas*: quem locum patres Cathechismi Romani de indulgentiis accipiunt.

Item Ezechielis cap. 11. 18. & 36. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit vniuersa præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam; vita viuet, & non morietur: in iustitia, quam operatus est, viuet. Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à viis suis & viuat? Si autem auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius; nunquid viuet? Omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione sua, qua præuaricatus est, & in peccato suo, quod peccauit, in ipsis morietur.* Item Ezechielis 37. *Et faciam eos in gentem vnam in terra in montibus Israël, etc. vsque ad finem capitis.*

Item Oseæ cap. 14. *Hæc dicit Dominus Deus, Couerte Israël ad Dominum Deum tuum: quoniam corruisti in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum. Assur non saluabit nos, super equos non ascendemus, nec dicemus vltra, dij nostri, opera manuum nostrarum: quia eius qui in te est, misereberis pupilli. Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontaneè, quia auersus est furor meus ab eis. Ero quasi ros Israël, germinabit quasi lilium, & erumpet radix eius vt Libani: Ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani. Conuertentur sedentes in vmbra eius, viuent tritico, & germinabunt quasi vinea, memoriale eius sicut vinum Libani. Ephraim quid mihi vltra idôla? Ego exaudiam & dirigam eum egò, vt abietem virentem, ex me fructus tuus inuentus est. Quis sapiens & intelliget ista? intelligens: & sciet hæc, quia rectè viæ domini, & iusti ambulabunt in eis: præuaricatores verò corruent in eis.*

Item Ioel cap. 1. *Hæc dicit Dominus, conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, in fletu, & planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: & conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malicia. Quis scit, si conuertatur & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem, sacrificium, & libamen Domino Deo nostro?*

Item Zachariæ cap. 8. *Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Sicut cogitaui, vt affligerem vos, cùm ad iracundiam me prouocassent patres vestri, & non sum misertus; sic conuersus cogitaui in diebus istis, vt benefaciam domui*

am domui Iuda, & Ierusalem : nolite timere. Hæc sunt ergo verba, quæ facietis. Loquimini veritatem vnusquisq; cum proximo suo, veritatem & iudicium pacis iudicate in portibus vestris, & vnusquisq; malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris, & iuramentum mendax negligatis. Omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit Dominus. Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens: Hæc dicit Dominus exercituum, Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi, erit domui Iudæ in gaudium & lætitiam, & in solennitates præclaras: veritatem tantùm & pacem diligite, dicit Dominus exercituum.

Ex his & aliis plurimis Sacræ scripturæ authoritatibus, manifestum est; quia Deus Opt. Max. promisit conuersis pœnitentibus indulgentiam: vnde Dauid Psal. 144. *Fidelis dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Et Apostolus ad Heb. cap. 10. *Fidelis enim est, qui repromisit.* Et paulò post ibid. *Patientia enim vobis necessaria est; vt voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.*

Caput IIII.

QVOMODO PROMITTIT, ET QVOMODO DAT DEVS INDVLGENTIAM.

EZechielis 36. *Idcirco dices domui Israël, Hæc dicit dominus Deus: Non propter vos ego faciam domus Israël; sed propter nomen sanctum meum, quod polluistis in gentibus, ad quas intrastis: Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum; vt sciant gentes, quia ego dominus: dicit dominus exercituum, cùm sanctificatus fuero in vobis coram eis. Tollam quippe vos de gentibus, & congregabo vos de vniuersis terris, & adducam vos in terram vestram. Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis idolis vestris mundabo vos: & dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri: Et auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri. Et faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis & operemini: & habitabitis in terra quam dedi patribus vestris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum. Et saluabo vos ex vniuersis inquinamentis vestris: & vocabo frumentum, & multiplicabo illud; & non imponam vobis famem: Et multiplicabo fructum ligni, & genimina agri, vt non portetis vltra opprobrium famis in gentibus: Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, studiorumq; non bonorum, & displicebunt vobis iniquitates vestræ, & scelera vestra: Non propter vos*

pter vos ego faciam, ait dominus Deus, notum sit vobis: confundamini & erubescite super viis vestris domus Israël. Hæc dicit dominus Deus, in die qua mundauero vos, ex omnibus inquinamentis vestris etc. scient gentes &c. quia ego Dominus locutus sum. Propterea Dauid Psalmo 24. orat his verbis: *Propter nomen tuum domine, propitiaberis peccato meo, multum est enim.* Et 1. Ioan. cap. 2. *Scribo vobis filioli, quoniam remittentur vobis peccata, propter nomen eius.*

Caput V.

ORANT CONVERSI PRO INDVLGENTIA.

SCiuit hanc bonitatis plenam promissionem Dei Manasses Rex Iuda, propterea 2. Paralipomenon 36. cùm teneretur captus in Babylone sic orat: *Tu domine, secundùm multitudinem bonitatis tuæ, promisisti pœnitentiam & remissionem iis, qui peccauerunt tibi: & multitudine miserationum tuarum, decreuisti pœnitentiam peccatoribus in salutem.*

Sciuit Iudith, sicut scriptum est Iudith cap. 8. *Posuistis vos tempus miserationis domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei: sed quia patiens est dominus, in hoc ipso pœniteamus, & indulgentiam eius fusis lachrymis postulemus: non enim quasi homo, sic Deus cominabitur: nec sicut filius hominis, ad iracũdiam inflammabitur: & ideò humiliemus illi animas nostras, & in spiritu constituti humiliato, seruientes illi, dicamus flentes domino; vt secundùm voluntatem suam sic faciat nobiscum citò misericordiam suam; vt sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum; ita etiam de nostra humilitate gloriemur.* Sciuit Rex & Propheta Dauid, propterea Psalm. 38. orat pro indulgentia, teste D. Ambrosio, dicens: *Remitte mihi, vt refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero.*

Item Psal. 50. *Miserere mei Deus, secundùm magnam misericordiam tuam, & secundùm multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me etc.*

Item Psal. 84. *Benedixisti domine terram tuam, auertisti captiuitatem Iacob. Remisisti iniquitatem plebis tuæ, operuisti omnia peccata eorum. Mitigasti omnem iram tuam, auertisti ab ira indignationis tuæ. Conuerte nos Deus salutaris noster, & auerte iram tuam à nobis, etc.*

Item Micheæ cap. 7. *Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem & transfers peccatum reliquiarum hæreditatis tuæ? Non immittet vltra furorem suum, quoniam volens misericordiam est: Reuertetur & miserebitur nostri: deponet iniquitates nostras, & projciet in profundum maris omnia peccata nostra: dabis veritatem Iacob, misericordiam Abraam, quæ iurasti*

patribus nostris à diebus antiquis.

Non solùm autem orant, sed absoluti & consolati gratias agunt: Sic Dauid Psalmo 101. *Scribantur hæc in generatione altera, & populus qui creabitur laudabit dominum. Quia prospexit de excelso suo, dominus de cælo in terram aspexit, vt audiret gemitus compeditorum, vt solueret filios interemptorum, &c.*

Item Psal. 102. *Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Benedic anima mea domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia & miserationibus, &c.*

Et infra ibid. *Quoniam secundùm altitudinem cæli à terra, corroborauit misericordiam suam super timentes se. Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorũ; misertus est dominus timentibus se, quoniam ipse cognouit figmentum nostrum etc.* Hinc illud Psalm. 145. *Dominus soluit compeditos, dominus illuminat cæcos. Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos.* Et illud, Psal. 146. *Dominus sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.*

Et illud Psal. 147. *Lauda Ierusalem dominum, lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit* secundùm suam diuinam indulgentiam *filiis tuis in te. Qui posuit finis tuos pacem,* pax est effectus indulgentiæ, sicut & benedictio, &c.

Item Isaiæ 63. *Miserationum domini recordabor, laudem domino super omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, & super multitudine bonorum domui Israël, quæ largitus est eis secundùm indulgentiam suam, & secundùm multitudinem misericordiarum suarum: & dixit: verùmtamen populus meus est, filij non negantes, & factus est eis saluator: in omni tribulatione eorum non est tribulatus, & angelus faciei eius saluauit eos in dilectione sua, & indulgentia sua ipse redemit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cunctis diebus seculi.*

Sic Anna 1. Regum cap. 2. Gratias agit pro Indulgentia: *Exultauit cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo meo: Dilatatum est os meũ super inimicos meos; quia lætata sum in salutari tuo. Non est sanctus vt est Dominus, neque enim est alius extra te, & non est fortis, sicut Deus noster.*

Sic Isaiæ cap. 12. *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi, conuersus est furor tuus, & consolatus es me. Ecce Deus saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo. Quia fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris, & dicetis in illa die: Confitemini Domino, & inuocate nomen eius.*

Notas

Notas facite in populis adinuentiones eius. Mementote, quoniam excelsum est nomen eius. Cantate Domino, quoniam magnificè fecit, nunciate hoc in vniuersa terra. Exulta & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui sanctus Israël.

Caput VI.

EXEMPLA PONVNTVR INDVLGENTIARVM IN VETERI TESTAMENTO.

VIdimus scripturas, quibus probatũ est Indulgentias in veteri lege fuisse datas Patribus: quia, quod alicui Deus promittit, dat. Videamus exempla Indulgentiarum, & discamus antiquitatem indulgentiarum.

Primus formatus à Deo pater orbis terrarum Adam peccauit, & scriptura Sapient. cap. 10. dicit: *Quia Deus eum custodiuit, & eduxit illum à delicto suo.*

Item Exod. cap 32. Peccatũ idololatrię peccauit populus in deserto: orauit Moyses pro peccato populi dicẽs: *Obsecro Domine, peccauit populus iste peccatum maximum, feceruntq; sibi Deos aureos: aut dimitte eis hãc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quẽ scripsisti. Cui respondit Dominus: Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo. Tu autem vade, et duc populum istum, quò loquutus sum tibi, angelus autẽ meus præcedet te.*

Similiter legimus Numerorum cap. 11. quia peccauit Moyses & Aaron peccatum diffidentiæ, & Dominus pepercit illis. Item, 1. Regum cap. 1. exemplum in Helcana & Anna vxore eius.

Item, 2. Regum cap. 12. Peccauit Dauid peccatum adulterij & homicidij; quia Bethsabee vxorem Vriæ accepit, & Vriam virum iustum occidi fecit. Quod cùm Nathan Propheta exprobrâsset Dauid, *tum dixit Dauid ad Nathan: peccaui Domino: dixitq; Nathan ad Dauid: Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.*

Item, Peccauit Salomon 3. Regum cap. 11. & Dominus propter patrem Dauid pepercerat illi.

Item, 3. Regum 21. Peccauit Achab, quia occidit Vriam. sed quia humiliauit se coram Domino, & Elia seruo eius, quia pœnitentiam egit, hoc est, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite, Dominus non induxit malum in diebus eius; sed in diebus filij sui.

Item 4. Reg. cap. 20. & Isaiæ cap. 38. Propter peccatum ingratitudinis, quia non egit gratias Deo pro victoria Rex Ezechias, *ægrotauit vsq; ad mortem, & intrauit ad eum Isaias Propheta, & dixit ei: Dispone*

domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. Et conuertit Ezechias faciem suã ad parietem, & orauit ad Dominum, et dixit: Obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te, in veritate & in corde perfecto, et quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fletu magno: Et factum est verbum domini ad Isaiam dicens: Vade, et dic Ezechiæ, Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui: Audiui orationem tuam, et vidi lachrymas tuas. Ecce ego adijciam super dies tuos quindecem annos, et de manu Regis Assyriorum eruam te, et ciuitatem istam, et protegam eam.

Item Ioël cap. 2. *Zelatus est Dominus terram suam, et pepercit populo suo.* Item Ionæ 3. *Dominus Niniuen ciuitati, iam iam propter peccata perituræ, pepercit: quia Niniuitæ coram domino, ad prædicationem Ionæ, sese humiliauerunt, pœnitentiam egerunt, ieiunauerunt etc.* Possint & alia huiusmodi exempla, in veteri testamento inueniri: verùm ex aliis multis, nunc hęc sufficiant, ad faciendam fidem: quia in veteri lege, Deus populo suo dabat indulgentias. Porrò, si tu dicas, quia Deus in veteri lege, frequenter legitur puniuisse delinquentes, & legis transgressores. Esto sanè. Ego verò respondeo: quia illa exempla, vbi Deus punit transgressores, facilius possunt numerari: contra istorum quibus pepercit copia est infinita, & innumerabilia sunt exempla. Vnde Tobiæ 13. dicitur: *Conuertimini itaq; peccatores, & facite iustitiam coram Domino, credentes quòd faciat vobiscum misericordiam suam.* Et Ezechielis 18. *Conuertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitatis. Proijcite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus præuaricati estis. et facite vobis cor nouum, et spiritum nouum. Et quare moriemini domus Israël? Quia nolo mortem morientis dicit Dominus Deus: reuertimini et viuite.*

Caput VII.

PONVNTVR PROPHETIAE SVPER FVTVRIS INDVLGENTIIS IN NOVA LEGE.

Veteris testamenti Patriarchæ & Prophetę, quia magis Indulgentias habebant in spe, & mater Ecclesia Catholica in re: itaque à longè aspicientes, ad vberiores & pleniores Indulgentias nouæ legis, ita de illis prophetabant.

Isaias cap. 4. & 12. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris.* D. Albertus Magnus super 13. caput Zachariæ, vbi adducit hæc verba dicit: *Fontes enim isti manant aquas absolutionis, in gratia sacramẽtorum,*

et aquas

et aquas doctrinæ in verbo doctorum, et aquas refrigerij (vide indulgen tias) *in consolatione tentatorum, et aquas humectantes in rigatione arido-rum.* Genesis 2. *Fluuius egrediebatur de loco voluptatis, qui hinc inde diuiditur in quatuor capita.*

Item, Isaiæ 55. *Omnes sitientes venite ad aquas, et qui non habetis ar-gentum, properate, emite, et comedite: venite, emite absq; argento, et abs-que vlla commutatione, vinum et lac.*

Item, Zachariæ 12. *In illa die effundam super domum David, et super habitatores Ierusalem, spiritum gratiæ, et precum.*

Item, Zachariæ cap. 13. *In illa die erit fons patens domui David, et habitatoribus Ierusalem, in ablutionem peccatoris.*

D. Albertus Magnus, super iisdem verbis, qui actualiter peccauit: *Actualia verò peccata sacramento pœnitentiæ curantur, et sanantur: pœ-na autem temporalis, tam pro actualibus, quàm venialibus, indulgentia relaxatur,* & MENSTRVATAE. Idem super iisdem verbis, *per quod intel-ligitur originale peccatum.*

Caput VIII.

PONVNTVR FIGVRAE ET PROPHETIAE DE AVTHORITATE ET IVRISDICTIONE SVMMI PONTIFICIS ROMANI PAPAE.

SCriptum est Exodi cap. 19. *Descenditq; Dominus super montem Sinai, in ipso montis vertice, et vocauit Moysen in cacumen eius. Quò cùm ascen disset, dixit ad eum: Descende et contestare populum, ne fortè velit trans-cendere terminos ad videndum dominum, et pereat ex eis plurima multitu-do: Sacerdotes quoque, qui accedunt ad dominum, sanctificentur, ne per-cutiat eos. Dixitq; Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai: Tu enim testificatus es, et iussisti dicens: Pone terminos circa montem, et sanctifica illum. Cui ait dominus: vade, descende, ascen-desq; tu, et Aaron tecum, sacerdotes autem et populus non transeant termi-nos, nec ascendant ad dominum, ne fortè interficiat illos. Descenditq; Moy ses ad populum, et omnia narrauit eis:* Nota, quòd in hoc capite frequẽ-ter repetitur, quia Moyses sanctificauit populum.

Item Exodi 24. *Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, et esto ibi, daboq; tibi duas tabulas lapideas, et legem ac manda-ta, quæ scripsi, vt doceas filios Israël. Surrexerunt Moyses, et Iosue mini-ster eius: ascendensq; Moyses in montem Dei, senioribus ait: Expectate hic do-*

hîc donec reuertamur ad vos: Habetis Aaron et Hur vobiscum, si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos. Cùmq; ascendisset Moyses, operuit nubes montem, et habitauit gloria domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die, vocauit eum dominus de medio caliginis. Erat autem species gloriæ domini, tanquam ignis ardens, super verticem montis, in conspectu filiorum Israël. Ingressusq; Moyses medium nebulæ, ascendit in montem, et fuit ibi quadraginta diebus, et quadraginta noctibus.

Item, huius rei præcessit figura in Aaron, Exodi cap. 28. *Portabitq; Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerant, et sanctificauerunt filij Israël, in cunctis muneribus et donatoriis suis.*

Item, præcessit huius rei figura in Dauid, 1. Regum cap. 22. vbi scriptura dicit: *Et conuenerunt ad eum,* id est, ad Regem Dauid, *omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo, & factus est eorum princeps.*

Præcessit super ea re prophetia Ezechielis cap. 37. vbi scriptum est: *Et non erunt vltra duæ gentes: nec diuidentur amplius in duo regna: neq; polluentur vltra in idôlis suis, & abominationibus, & cunctis iniquitatibus suis: & saluos eos faciam de vniuersis sedibus suis, in quibus peccauerunt, & emundabo eos: & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus: & seruus meus Dauid Rex super eos, & pastor vnus erit omnium eorum. In iudiciis meis ambulabunt, & mandata mea custodient, & facient ea: & habitabunt super terram, quam dedi seruo meo Iacob, in qua habitauerunt patres vestri: & habitabunt super eam ipsi, & filij eorum, & filij filiorum eorum, vsque in sempiternum: et Dauid seruus meus princeps eorum in perpetuum. Et percutiam illis fœdus pacis, pactum sempiternum erit eis: et fundabo eos, et multiplicabo: et dabo sanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. Et erit tabernaculum meum in eis, et ero eis Deus, et ipsi erunt mihi populus: et scient gentes, quia ego Dominus sanctificator Israel, cùm fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.*

Item, Osee cap. 1. *Et congregabũtur filij Iuda, et filij Israël pariter, et ponent sibimet caput vnum, et ascendent de terra, quia magnus dies Iezrael.*

NOTABILE TERTIUM.

Caput I.

PROBANTVR INDVLGENTIAE AVTHORITATE SCRIPTVRAE NOVI TESTAMENTI.

Sancta

SAncta mater Ecclesia Catholica, sicut vincit Synagogam Sacerdotio, Euangelio, Sacrificio, Sacramentis, benedictionibus; ita & Iubileis ac Indulgentiis, iuxta illud ad Heb. cap. 1. & 8. *Christus purgationem peccatorum faciens, nunc melius sortitus est ministerium, quantò et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromißionibus sancitum est: nam si illud prius culpa vacaßet; non vtique secundi locus inquireretur: vituperans enim eos, dicit Ierem. 31. Ecce dies veniunt dicit Dominus, et consumabo super domum Israël, et super domum Iuda testamentum nouum; non secundùm testamentum quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem illos de terra Ægypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego neglexi eos dicit Dominus. Quia hoc est testamentum quod disposui domui Israël: post dies illos dicit Dominus, dando leges meas in mentes eorum, & in corda eorum superscribam eas, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit vnusquisq; proximum suum, & vnusquisque fratrem suum, dicens, Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me à minore vsq; ad maiorem: quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum iam non memorabor. Dicendo autem nouum, veterauit prius. Quod autem antiquatur & senescit, propè interitum est.* Item, 1. Pet. 2. *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus Dei, nunc autem populus Dei: qui non consequuti misericordiam, nunc autem misericordiam consequuti. Qui verò ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cùm excitante Deo per pœnitentiæ sacramentum,* & Indulgentias, *merito Christi amißam gratiam recuperare procurauerint.* Nam Christus Dominus talibus Indulgentiam promittit. Vnde Matth. cap. 9. *Non est opus valentibus medico, sed malè habentibus. Euntes autem discite, quid est misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.*

Item Mat. 11. dicit: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: tollite iugum meum super vos, & discite à me; quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris: iugum enim meum suaue est, et onus meum leue.* VENITE AD ME OMNES QVI LABORATIS ET ONERATI ESTIS. HILARIVS. *Legis difficultatibus laborantes, & peccatis seculi oneratos ad se vocat.* D. HIERONYMVS. *Grauia enim esse onera peccati. Et Zacharias Propheta cap. 5. testatur: Iniquitatem, dicens, sedere super talentum plumbi. Et Psalmista compleuit Psalm. 31. Quoniam iniquitates meæ supergreßæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me.* D. Gregorius Magnus lib. 30. Moralium

ralium cap. 32. *Asperum enim & durum seruitutis pondus est subesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus, appetere quidem transeuntia, sed cum transeuntibus nolle transire. Dum enim contra mentem cuncta fugiunt, quæ prius mentem ex desiderio adeptionis afflixerant, postea ex pauore amissionis premunt.* D. Chrysostomus Homilia 39. in Matth. *Non autem dicit venite ille & ille: sed omnes qui in sollicitudinibus, qui in tristitijs, qui in peccatis estis; non vt expetam noxas, sed vt soluam peccata. Venite, non quoniam indigeo vestra gloria; sed quia volo vestram salutem. vnde dicit, Et ego reficiam vos, id est, in omni quiete constituam. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Simile quid legitur 1. Regum cap. 22. *Venerunt ad Dauid omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo, & factus est eorum princeps.*

Et nunc veniunt omnes ad filium Dauid Clementem Octauum, qui regnat in domo Iacob & Dauid, id est in Ecclesia Catholica, afflicti, miseri, & qui veniunt cõtrito corde, virtute Christi per manus Clementis, si fuerint infirmi, sanantur: compediti soluuntur, cœci illuminantur, elisi eriguntur, mediante sancta Indulgentia. Item, Lucæ 19. *Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat*

Item, Ioan. cap. 4. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* D. Thomas super iisdem verbis: *Non de temporali, sed de spirituali aqua Dominus dicit.* Item, ad Rom. 8. *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit; sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus, qui iustificat.*

Item, 2. Corint: 5. *Quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi: nec reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbũ reconciliationis* (sanctę indulgentię) *Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.* Item, 1. ad Timoth. cap. 1. *Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quòd Christus Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere, quorum primus ego sum: sed ideò misericordiam consecutus sum, vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam.*

Caput II.

ORANDVM ESSE CATHOLICIS PRO INDVLGENTIA.

Multæ

MVltæ ſunt cauſæ, propter quas in Eccleſia Catholica debeamus orare ſine intermiſsione pro indulgentia. Verùmtamen duæ ſunt cauſæ principales: Prima quidem Chriſti domini redemptoris exemplũ: Secunda verò eiuſdem magiſtri noſtri præceptum. EXEMPLVM QVIDEM, quia eleuatis ad Deum patrem in cruce manibus, primum verbum fecit, & primam orationem poſuit pro indulgentiis ſuorum inimicorum dicens: Lucæ 23. cap. *Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.* Hoc exemplo S. Stephanus, Actuum cap. 7. orat pro inimicis: nam ſcriptura dicit: *Poſitis autem genibus, clamabat voce magna, Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Hoc exemplo orat mater Eccleſia. PRAECEPTVM VERÒ, quia magiſter & præceptor noſter Chriſtus dominus, Matth. cap. 6. ſic docuit, ſic præcepit dicens: *Cùm orabitis, dicite: Pater noſter, etc. Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Hoc præcepto orat mater Eccleſia Catholica pro indulgentia ſine intermiſsione.

Non ſolùm autem, ſed abſoluti, & conſolati, vel per ſe, vel per alios gratias agũt. Sic ſancta Dei genitrix virgo Maria, nomine eccleſiæ pro indulgentia gratias agit, Lucæ 1. cap. dicens: *Magnificat anima mea dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo, etc. Et miſericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum, etc. Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ, etc.*

Et Zacharias Propheta, Lucæ cap. 1. *Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia viſitauit, & fecit redemptionem plebis ſuæ. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo Dauid pueri ſui.*

Caput III.

EXEMPLA PONVNTVR INDVLGENTIARVM IN NOVO TESTAMENTO.

PEtrus Apoſtolus, poſt peccatum negationis, Marci 14. conuerſus, obtinuit apud Chriſtum indulgentiam, & factus eſt Apoſtolus, Marci 16. vnde poteſt de illo dici illud Apoſtoli ad Rom. cap. 5. *Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.*

Paulus Apoſtolus perſecutor eccleſiæ, 1. Corinth. 15. conuerſus, Actuum 9. obtinuit apud Chriſtum indulgentiam, & factus eſt Apoſtolus.

Mattheus publicanus thelonearius conuerſus, obtinuit apud Chriſtum indulgentiam, & conſecutus eſt promotionem ad honorem Apoſtola-

postolatus & Euangelistæ, Matth. 9.

Zacheus publicanus thelonearius conuersus, obtinuit apud Christum indulgentiã, & nomen filij Abrahe, Luc. 19. Similiter Maria Magdalena, Luce 7. Item, Latro ad dexteram pendens in cruce, Luc. 23. conuersus in articulo mortis, obtinuit indulgentiam apud Christum.

Item, 1. Corinth. 15. & 2. Corint. 2. Ille profanus Corintius fornicator, quem propterea B. Paulus Apostolus excommunicauerat, conuersus & absolutus ab eodem Apostolo, obtinuit indulgentiam: nam condonauit illi culpam & pœnam æternam, sed non temporalem.

Vnde beatus Paulus Apostolus ad Heb. cap. 4. dicit: *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetrauit cælos, Iesum filium Dei, teneamus spei nostræ confessionem. Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absq; peccato. Adeamus ergo cum fiducia, ad thronum gratiæ eius; vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.*

Caput IIII.

PROBANTVR INDVLGENTIAE TESTIMONIIS SANCTORVM PATRVM.

D. GREGORIVS MAGNVS, super Psalmum pœnitentialem, qui quinquagesimus est, super illis verbis: *Et secundùm multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam,* Indulgentiam preciosissimum thesaurum æstimat, sic dicens: *Tu domine, immensas & innumerabiles mundo exhibuisti misericordias, quando genus humanum de seruitute diabolicæ tyrannidis eripuisti, & à peccatis suis, in sanguine tuo electos tuos lauisti. Lauet sanguis iste peccatorum meorum maculas, qui totius mundi potuit delere offensas. Non postulo à te aurum: non lapides pretiosos: non laboribus & naufragiis exquisita commercia: non peregrinas merces, de remotis terrenarum regionum, multo ad nos discrimine delatas, quæ etiam fortium sæpè virorum mentes effœminant, et falsæ pulchritudinis imagine illectas captiuant; verùm, quod omnibus his est præstantius, & pretiosius, remissionem peccatorum expeto. Quæ tunc vera esse probabitur, si addito fructu pœnitentiæ, gratiæ tuæ muneribus cumulatur. Quid enim mihi prodest malorum, quæ feci, impunitas, nisi etiam benè operandi subsequatur facultas? &c.*

D. AMBROSIVS de pœnitentia lib. 1. cap. 17. *Quid expectamus, vt mortui mereantur veniam, qui mortem sibi intulerunt cùm viuerent? Satis est, inquit, ei qui talis est obiurgatio hæc, quæ fit à pluribus; ita vt è con*

trario magis donetis & consolemini, ne fortè abundantiore tristitia absorbeatur. Si satis ad condemnationem est obiurgatio, quæ fit à pluribus; satis est quoq; ad remissionem peccati obsecratio, quæ fit à pluribus. Moralis magister, & nostræ fragilitatis conscius, & pietatis diuinæ interpres, vult donari peccatum, vult consolationem adhiberi; ne tristitia pœnitentem tædio longæ dilationis absorbeat. Ideò ergo donauit Apostolus: nec solùm donauit; sed etiam confirmari in eam charitatem voluit. QVI CHARVS EST, NON HABET DVRITIAM, SED MANSVETVDINEM. *Non solùm donauit ipse, sed voluit etiam omnes donare, & se propter alios donasse dixit, ne multi propter vnum diutiùs contristarentur.* 2. Corint. 2. *Si cui, inquit, donastis, & ego: nam & ego propter vos in persona Christi, vt non circumueniamur à Sathana: nec enim versutias eius ignoramus. Recte potest serpentem cauere, qui eius potest versutias non ignorare, quæ multæ ad nocendum sunt: vult enim semper nocere, semper circumuenire, vt mortem inferat. Sed debemus cauere, ne remedium nostrum fiat eius triumphus: circumuenimur enim ab eo, si per nimiam tristitiam pereat, qui potest liberari per indulgentiam.* Et vt sciremus, quia de baptisato dicit: addidit 1. Corint. 5. *Scripsi vobis in epistola, ne commisceamini fornicariis, non vtiq; fornicariis huius mundi:* Et infrà subiunxit. *Nunc autem scripsi vobis, non commisceri: si quis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idólis seruiens. Quos simul subiunxit ad pœnam, simul voluit etiam ad veniam pertinere: Si quis autem talis est, inquit; cùm hoc nec cibum sumere. Quàm seuerus pertinacibus, quàm indulgens rogantibus: aduersum illos Christi armatur iniuria; his Christi inuocatio suffragatur. At ne quis fortè eo moueatur, quia scriptum est: Tradidi huiuscemodi hominem Sathanæ, in interitum carnis, & dicat: Quomodo potuit ad veniam pertinere, cuius omnis interierit caro, cùm manifestum sit in vtroq; redemptum hominem, in vtroq; saluari: neq; animam sine carne, neque carnem sine anima, cùm sibi sint gestorum operum consortiis copulatæ, sine consortio vel pœnæ esse, vel præmii? Is sibi responsum hoc habeat, quòd interitus non consumatã absumptionem carnis significet; sed castigationem: sicut enim mortuus peccato, Deo viuit; ita illecebra carnis interit, & cupiditatibus suis moritur caro; vt castitati cæterisq; bonis operibus reuiuiscat, & quod aptius exemplum, quàm de matre sumamus? Namque ipsa de qua assumpti sumus terra, intermisso exercitio, cultuq; videtur deserta, et aut vinetis quibus consitus est ager, aut oleis moritur; succum tamen proprium, velut quandam sui animam, non amittit. Deniq; repetita cultione, & creditis seminibus, quibus habilis æstimatur, feracior assurgit fructibus. Non ergo alienum, si etiam nostra caro interire sic dicitur; vt repressa magis, quàm absumpta credatur.* Nota, sicut S. Paulus, ita nunc Papa in persona Christi largitur nobis indulgentias.

Item, D. AMBROSIVS, super Psalm. 38. exponens illa verba. *Remitte mihi vt refrigerer, priusquàm eam, & amplius non ero*, dicit. *Hoc est, hîc mihi remitte, vbi peccaui: nisi hîc remiseris mihi; ibi remissionis requiem inuenire non potero. Quod enim in terra ligatum manserit, ligatum manebit in cælo: quod solutum in terra fuerit, solutum erit in cælo. Propheta enim, & prædicator ecclesiæ congregandæ, euangelico spiritu indulgentias domini præuidebat, & præcipienda Apostolis, ei dominus reuelabat. Imò hæc erat vetus sententia, vt qui se ligasset in terris, vinctus migraret à corpore. Ideò dominus, quod antè erat iudicij sui, dedit Apostolis, peccata remittendi æquitatem, ne citò soluenda, diu ligata manerent.* Deniq; audi dicentem: *Tibi dabo claues regni cælorum: et, quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo: &, quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cælo. Tibi, inquit, dabo claues regni cælorum, vt et soluas, et liges. Hoc Nouatianus non audiuit, sed ecclesia Dei audiuit: ideò ille in lapsu, nos in remissione: ille in pœnitentia, nos in gratia. Quod Petro dicitur; Apostolis dicitur: non potestatem vsurpamus; sed seruimus imperio, ne postea cùm venerit dominus, & ligatos inuenerit, quos oportuit solui, commoueatur aduersus dispensatorem, qui ligatos seruauerit seruos, quos dominus iusserat solui dicens: Quoniam qui cognouit voluntatem domini sui, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multùm: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit minus. Meritò ergo Dauid remitti sibi postulat, quòd sciebat, non esse iis, qui secundùm Aaron erant, sacerdotibus attributum; sed euangelio seruatum. Cui ergo non remittitur, in exilio est, in peregrinationis iniuria perseuerat. Hîc ergo petenda est venia. Hîc enim dictum est: Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Hîc locus est veniæ postulandæ. Deploremus igitur in terris, vt mereamur indulgentiam. Nisi remissum peccatum hîc fuerit, non habebimus requiem: si requies non fuerit, non erit vita æterna: si vita æterna non fuerit, non erimus: ideò petit remitti sibi antequam eat vt sit. Si enim remissum non fuerit; Non ero, inquit, cum iis qui sunt, cum ijs qui in paradisum merentur ascendere. Qui autem non est, consumetur cum descendentibus in lacum, qui in catenis, & in carcere fuerit derelictus.*

D. AVGVSTINVS Tractatu 33. in Ioannem, super cap. 8. Ioan. super illa verba. *Vade: deinceps iam noli peccare. Ergo & Dominus damnauit, sed peccatum, non hominem: nam si peccatorum fautor esset, diceret: nec ego te condemnabo, vade, & viue, vt vis: de mea liberatione esto secura: ego, quantumcunq; peccaueris, te ab omni pœna, etiam gehennæ, & inferni terroribus, liberabo. Non hoc dixit. Intendant ergo qui amant in domino mansuetudinem, & timeant veritatem: etenim dulcis & rectus Dominus: ama, quòd dulcis est: time, quòd rectus est. Tanquam mansue-*

mansuetus dixit, Tacui: sed tanquam iustus, Nunquid semper tacebo? Misericors & miserator Dominus; ita plane: adhuc adde, longanimis: adhuc adde, & misericors: sed time, quòd est in nouißimo & verax. Quòd enim modò sustinet peccantes, iudicaturus est contemnentes. An diuitias longanimitatis & mansuetudinis eius contemnis? ad Rom. 2. Ignoras quia patientia dei, ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundùm duriciam cordis tui, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram, in die iræ, & reuelationis iusti iudicij dei, qui reddet vnicuiq; secundùm opera sua. Mansuetus dominus: longanimis Dominus: misericors Dominus: sed & iustus Dominus: & verax Dominus. largitur tibi spatium correctionis; sed tu plus amas dilationem, quàm emendationem. Malus fuisti heri, hodie bonus esto: & hodiernum diem in malicia peregisti: vel cras mutare: semper expectas, & de misericordia dei tibi plurimum polliceris; quasi ille, qui tibi per patientiam promisit indulgentiam, promiserit tibi etiam prolixiorem vitam. Vnde scis, quid pariat crastinus dies? Recte dicis in corde tuo, quando me correxero: Deus mihi omnia peccata mea dimittet. Negare nō poßumus, quòd correctis atq; conuersis indulgentiam Deus promisit. Nam in quo mihi Propheta legis, quia promisit correcto indulgentiam? non mihi legis: quia promisit tibi Deus longam vitam. Ex vtroq; igitur homines periclitantur: & sperando, & desperando: contrariis rebus, contrariis affectionibus. Sperando, quis decipitur? Qui dicit: Bonus est Deus, misericors est Deus, faciam quod mihi placet, quod libet: laxem habenas cupiditatibus meis, impleam desideria animæ meæ. Quare hoc? Quia misericors est Deus, bonus est Deus, mansuetus Deus. Spe isti periclitantur. Desperatione autem, qui cùm inciderint in grauia peccata, putantes sibi non posse iam ignosci pœnitentibus, et statuentes se ad damnationē, sine dubio destinatos dicunt apud semetipsos: iam damnandi sumus: quare non quod volumus facimus? Animo gladiatorum, ferro destinatorum: ideò molesti sunt desperati. Iam enim quod timeāt, non habent, & vehementer timendi sunt. Istos desperatio vocat, spes illos: inter spem & desperationem fluctuat animus. Metuendum est, ne te occidat spes: & cùm multum speras de misericordia, incidas in iudicium. Metuendum est rursus, ne te occidat desperatio: & cùm putas iam tibi non ignosci, quæ grauia commisisti, non agas pœnitentiam, et incurras in iudicem Sapientiam, quæ Prouer: 1. dicit: Et ego vestræ perditioni superridebo. Quid ergo ait dominus, cum periclitantibus vtroq; morbo? Illis qui spe periclitantur, hæc dicit Ecclesiastici 5. Ne tardes conuerti ad dominum, neq; differas de die in diem: subitò enim venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Illis, qui desperatione periclitantur, quid dicit Ezechiel. cap: 18? In quacunq; die iniquus conuersus fuerit, omnes iniquitates eius obliuiscar. Propter illos ergo qui desperatione periclitantur, proposuit indulgentiæ

 portum,

portum: Propter illos, qui spe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertum: quando veniat vltimus dies, nescis: ingratus es, quia hodiernum habes, in quo corrigaris? Sic ergo dixit ad istam mulierem: Nec ego te condemnabo: sed facta secura de præterito, caue futura: Nec ego te condemnabo: deleui quod commisisti: obserua quod præcepi, vt inuenias quod promisi, Hæc D. Augustinus. Item, D. AVGVSTINVS multa scribit de indulgentiis, in libro de vera & falsa pœnitentia.

D. HIERONYMVS super cap. 58. Isaiæ, & 43. Ezechielis, dicit, quia peccatores, & iusti, Domini propitiatione saluantur.

Caput V.

PROBANTVR INDVLGENTIAE CANONIBVS ET DECRETIS SACRORVM CONCILIORVM.

DEinde consulenda sunt SACROSANCTA Concilia, quid de hac re determinauerint: Inprimis autem SANCTA NICOENA Synodus, capite vndecimo: *De his, inquit, qui præter necessitatem præuaricati sunt, aut propter ablationem facultatum, aut propter periculum, aut aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrannide Lycinij, placuit sanctæ Synodo, licèt indigni sint misericordia, tamen aliquid circa eos humanitatis ostendi. Si quos ergo ex animo pœnitet; tribus annis inter pœnitentes habeantur: si tamen fideles sunt, septem annis aliis inter pœnitentes sint: duobus autem annis iidem sine oblatione, in oratione sola, participent populo. Si qui verò per Dei gratiam vocati, primò quidem ostenderunt fidem suam, deposito militiæ cingulo: post hæc autem ad proprium vomitum reuersi sunt, vt & pecunias darent, & ambirent redire rursum ad militiam: isti decem annis sint inter pœnitentes, post primum triennium, quo fuerint inter audientes. Ab omnibus verò illud præcipuè obseruetur, vt animus eorum, & fructus pœnitentiæ attendatur, obseruetur. Quicunque enim cum omni timore & lachrymis perseuerantibus, & operibus bonis, conuersationem suam, non verbis solis, sed opere & veritate demonstrant, quum tempus statutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus iam cæperint communicare; licebit etiam Episcopo, humanius circa eos aliquid cogitare. Qui verò indifferenter habuerint lapsum, & sufficere sibi, quòd ecclesiam introierunt arbitrantur; isti omnimodo tempora statuta complebunt. Hæc ibi. Sensus est*, licebit Episcopo de præscriptis pœnis, vel omnes, vel partem condonare.

CONSILIVM ANCYRANVM, paulò ante Nicoenum celebratũ. In eo itaque Concilio, his qui ad idôla defecerant, erant pœnæ taxatæ, atq; præscriptæ: Sed Episcopo concessa fuerat facultas eas mitigandi, seu

remouendi.

remouendi. *Episcopum*, inquit cap. 5. *hanc habere licentiam oportet, vt perspecta singulorum conuersatione, normam regulamq; conuersationis tribuat: id est, vt humanius agens, secundùm conuersationis modum, tempus alicui pœnitentiæ breuiare, aut etiam prolixius, quòd correctioni necessarium duxerit addere.*

CONCILIVM LAODICENVM Canone 2. *His, qui diuersorum peccatorum lapsus incurrunt, & oratione, & confessione, & pœnitentia malorum suorum, perfectam conuersationem demonstrant; pro qualitate peccati, tempus attribuendum est, propter misericordiam & bonitatem dei. Qui ergo huiusmodi sunt, reuocandi, & ad communionem sunt applicandi.* Itaque ab initio statim nascentis Ecclesiæ fuerunt indulgentię semper in vsu: quippe, quia indulgentia nihil aliud est; quàm pœnæ temporalis post confessionem, & iustificationem inflictæ quædam relaxatio. Quã ob causam non ineptè sanctus Cyprianus Cornelium Papam dicit rectè egisse, qui in condonandis peccatis liberalis fuerat inuentus: docetque ad Antonianum scribens, Trophinum, sine illa pœnitentia, nõ tamen sine satisfactione fuisse receptum.

In Synodo Latheranensi, Innocentius Tertius, indiscretam quorundam Episcoporum, in concedendis indulgentiis, licentiam, reformando compescuit

Item, Innocentius Tertius, & Lateranense concilium: *Nos*, aiunt, *omnipotentis Dei misericordia, & BB. Apostolorum Petri & Pauli authoritate confisi, ex illa, quam nobis licèt indignis, Deus ligandi atq; soluendi contulit potestatem: omnibus qui laborem propriis personis subierint, & expensis: plenam suorum peccaminum, de quibus liberaliter fuerint corde contriti, & confessi, veniam indulgemus, & in retributione iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum.*

Magnum Gregorium plenarias indulgentias concessisse, satis constat: Nam in Epistola ad Episcopos Brittanniæ, absolutè indulgentias concessit. *Quibuscunque, ait, verè pœnitentibus peccatorum remissionem, Apostolica freti potestate, largimur: & insuper æternæ beatitudinis gaudia, de omnipotentis Dei misericordia confisi:* De pœna, non autem de culpæ remissione loquitur, quæ Summi Pontificis, & Episcoporum potestati subijcitur. Hæc in regestro Gregorij leguntur.

Idem Pontifex fratribus Massiliensis monasterij, qui conquerebantur suum Abbatem, à Summo Pontifice detineri. *Rogamus*, inquit, *vos, ex parte omnipotentis Dei, & amore B. Petri patienter supportare: quia citò, Deo adiuuante, Abbatem vobis lætum remittemus, & authoritate BB. Petri & Pauli, & nostra, per istos nobis indignis comissa, absolutionem, & indulgentiam promittimus, & cum benedictione concedimus.*

Leo

Leo Primus, sermone de Ieiunio decimi mensis, de Indulgentiis, quæ sunt Romæ in stationibus: & de antiquis vrbis consuetudinibus, sic loquitur. *Quarta,* inquit, *& sexta feria ieiunemus, & Sabbatho apud S. Petrum Apostolum vigilias celebremus, qui & orationes nostras, et ieiunia, & eleemosynas nostras dignabitur adiuuare. Ex quo apertè ostenditur forma, qua veteres ad stationes, & indulgentias capessendas, inuitabantur, omnes præsertim, qui Romæ manebant.*

Bonifacius Octauus, in extrauag. antiquorum, omnes peccatorum temporales pœnas condonauit, SS. Apostolorum Petri & Pauli tēplum visitantibus. Clemens Sextus scribens ad Archiepiscopū Tornaceñ. ad singulos quosq; quinquagesimos annos indulgentias plenarias concesit in Extrauagañ. Dudum.

Sixtus Quartus, ad vigesimos quintos annos Iubileum reduxit.

CONCILIVM CONSTANTIEN. Sesio. 18. iis qui Missę, ac processioni, in quibus pro Sigismundo Romanorum, & Vngariæ Rege, ad regem Arragonum eunti, preces publicè fundebantur, præsentes adessent, centum dies indulgentiarum tribuit.

CONCILIVM BASILIEN. Sesio. 24. Iis qui reductionem Græcorum, eleemosynis adiuuarent, semel in vita, & semel in mortis articulo, remissionem plenariam, omnium peccatorum indulsit.

Anno Domini M. D. XXXVI. Quinto Idus Maij, Sacrum Concilium Basiliense pro reductione Græcorum, concesit indulgentiam: Et scribitur ibidem. *Nónne cùm passagium generale pro recuperatione terræ sanctæ indictum fuit, proq; aliis magnis Ecclesiæ necessitatibus, indulgentiæ generales concessæ sunt? Nónne ex proximis annis bis, aut pluries pro extirpanda Hæresi Vuiclefistarum, modis idoneis id ipsum actum est? Si ergo pro illis hîc indulgentiarum modus idoneus iudicatus est; cur & nunc pro reductione Græcorum, quo nihil fortè potest dici maius, non censebitur conueniens? Quòd et si pro reparatione pontium, ac villarum exustarum Summi Pontificis, & ipse modernus Summus Pontifex* EVGENIVS *etiam ad instantiam priuatarum personarum plenarias concessit; cur nunc instante Ecclesia fit tanta dilatio? &c.*

Anno Domini M. D. XX. die XXV. Octobris: Leo Decimus in Concilio Lateraneñ. contra errores, & articulos Martini Lutheri, inter quos articulos, leguntur quidam, quibus blasphemauit, sanctas indulgentias: propterea Sanctiss. Leo Decimus sua Bulla, contra Lutherum, & articulos illius decreuit & pronunciauit sic? *Itaq; de venerabilium fratrum nostrorum consilio, & assensu, ac omnium, & singulorum prædictorum, matura deliberatione, prædicta authoritate omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostra, præfatos omnes*

& singu-

& singulos articulos, seu errores, tanquam (vt præmittitur) respectiuè, hæreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, & veritati Catholicæ obuiantes, damnamus, reprobamus, atq; omninò reijcimus: ac pro damnatis, reprobatis, & reiectis, ab omnibus vtriusq; sexus Christi fidelibus haberi debere, harum serie decernimus, & declaramus: inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub maioris excommunicationis latæ sententiæ: Necnon quò ad ecclesiasticas & regulares personas, Episcopalium omnium, etiam Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoque, & prioratuum etiam conuentualium, & quarumcunq; dignitatum, aut beneficiorum Ecclesiasticorum, secularium, aut quorumuis ordinum regularium priuationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda. quò verò ad Conuentus, Capitula, seu domos, aut pia loca secularium, vel regularium etiam Mendicantium: Necnon vniuersitatis etiam studiorum generalium, quorumcunq; Priuilegiorum, indultorum à sede Apostolica, vel eius legatis, aut aliàs quomodolibet habitorum, vel obtentorum, cuiuscunq; tenoris existant. Necnon nominis, & potestatis studium generale tenendi, legendi, & interpretandi quasuis scientias, & facultates, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinendi: prædicationis quoq; officij, ac amissionis studij generalis, & omnium Priuilegiorum eiusdem, &c.

Anno Domini, M. D. LXII. die XVI. Iulij, sub Pio Quarto Pontifice Maximo, Sacrosanctum Concilium Tridentinum, Sessione 21. Decreto de Reformatione, cap. 9. tradidit, & recapitulauit sic: *Cùm multa à diuersis antea Conciliis, tam Lateranensi, ac Lugdunensi, quàm Viennensi, aduersus prauos Eleemosynarum, Quæstorum abusus, remedia tunc adhibita, posterioribus temporibus reddita fuerint inutilia, potiusq; eorum malitia, ita quotidie magno fidelium omnium scandalo, et querela excrescere depræhendatur; vt de eorum emendatione, nulla spes amplius relicta videatur: Statuit, vt post hac in quibuscumq; Christianæ religionis locis, eorum nomen, atq; vsus penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi exercendum vllatenus admittantur, non obstantibus Priuilegiis, Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, piis locis, & quibusuis, cuiuscunq; gradus, status, & dignitatis personis concessis, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. Indulgentias verò, aut alias spirituales gratias, quibus non ideò Christi fideles decet priuari, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus, populo publicandas esse decernit. Quibus etiam eleemosynas, atq; oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur; vt tandem hos cælestes ecclesiæ thesauros, non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri omnes verè intelligant.*

Idem

Idem Sacrosanctum Concilium Tridentinum, Sesſione xxv. Decreto de Indulgentiis, omnes & ſingulos, quicunque contradicunt indulgentiis, vel eaſdem blaſphemant, damnat, excommunicat, anathematizat.

Anno Domini, M. D. LXXI. primis diebus Octob. Cùm Veneti ad Cyprum, ſiue Candiam, bellum haberent cum Turca: Romanus Pontifex Pius Quintus, Indulgentiam quadraginta horarum Romæ inſtituit, indixit, celebrauit: & Deo adiuuante, eccleſia orante, Veneti ex Turcis ad Echinadas die 7. Octobris reportauerunt victoriam & triumphum.

Caput VI.

PONVNTVR PRIVILEGIA ET AVTHORITATES EX SCRIPTVRA NOVI TESTAMENTI, SVPER IVRISDICTIONE ET AVTHORITATE PAPAE, CVM AD MVLTA ALIA, TVM AD INDVLGENTIAS CONFERENDAS.

QVia Summus Pontifex Romanus Vicarius Chriſti, Succeſſor legittimus ſancti Petri, purgando, illuminando, & perficiendo Eccleſiam, largitur indulgentias; facit officium ſicut fidelis ſeruus, & prudens, quem propter ea & alia conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, illis verbis, Matth. 16. cap. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.*

Item Ioan. cap. 13. *Scitis quid fecerim vobis? vos vocatis me magiſter & Domine, & benè dicitis, ſum etenim. Si ergo ego laui pedes veſtros Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Amen amen dico vobis, non eſt ſeruus maior Domino ſuo, neque Apoſtolus maior eſt eo, qui miſit illum. Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis ea.*

Item, Ioannis cap. 21. *Cùm ergo prandiſſent, dixit Simoni Petro Ieſus: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei, etiam Domine, tu ſcis quia amo te: Dicit ei, Paſce agnos meos. Dicit ei iterum, Simon Ioannis diligis me? Ait illi: etiam Domine, tu ſcis quia amo te: Dicit ei iterum, Paſce agnos meos. Dicit ei tertiò, Simon Ioannis amas me? contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, amas me, dicit ei: Domine, tu omnia noſti, tu ſcis quia amo te: Dicit ei, Paſce oues meas.*

Est igitur boni pastoris, non solùm pascere; verùmetiam seruare, & lauare oues, quod dandis indulgentiis, facit Pontifex.

Propterea Apostolus 1. ad Corint. cap. 4. dicit: *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.*

Idem 2. ad Corint. 2. *Cui donastis aliquid, & ego, quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi.*

Item 2. ad Corint. cap. 9. *Dispensatio mihi credita est.*

NOTABILE QVARTVM.

PRobauimus Deo adiuuante, traditionum & scripturarum authoritate: tum Sacrorum Conciliorum canonibus, & testimoniis sanctorum Patrum indulgentias: Sequitur vt de causis earundem Indulgentiarum breuiter dicamus: quia teste Aristo. lib. 10. methaph. Nihil scitur sine causa.

Caput I.

DE NECESSITATE INDVLGENTIARVM.

NEcessitas Indulgentiarum in Ecclesia Catholica, & scripturis Canonicis, & multiplici ratione ostendi, & probari potest. Ac primò quidem authoritate, Sacrę scripturę probatur: quia scriptum est Luc. cap. 24. *Quoniam sic scriptum est: & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die: & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remissionem peccatorum, in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma.*

Thomas Caietanus, *Non solùm dicit, sic scriptum est; sed assumit pro ratione dicendo: quoniam sic scriptum est, & significatur per* SIC, *dispositio, modus, & ordo gestarum, & gerendarum rerum, quæ subiunguntur,* ET SIC OPORTEBAT, *Consequentiæ vis significatur, coniunctione vim affirmationis habente: ac si dictum fuisset, & consequenter sic oportebat: ita quòd sensus est: quoniam sic scriptum est: consequenter sic oportebat: hoc est oportebat illum ordinem, illum modum, illam dispositionem seruare, quæ seruata est, quia sic scriptum erat, & sic oportebat* CHRISTVM PATI, ET RESVRGERE À MORTVIS TERTIA DIE, ET PRAEDICARI IN NOMINE EIVS POENITENTIAM. *Vbi nota, quia non respicit prædicationem præteritam; sed respicit dispositionem futuræ prædicationis per Apostolos. Est enim sensus, quòd oportebat sic, hoc est, talem dispositionem, ordinem, ac modum ad prædicandum efficere; qualis modus, qualis ordo, qualis dispositio effecta est; vt, scilicet Iesus, colligeret discipulos, testes miraculorum, vitæ, prædicationis, passionis & mortis suæ: testes, & prædicatores indulgentiarum, ac custodes thesauri cælestis in Ecclesia, vsq; ad consumationem sanctorum,*

ctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. POENITENTIAM ET REMISSIONEM PECCATORVM. *Pœnitentia, opus est humanum: remissio peccatorum, opus est Dei. Sed pœnitentia nihil valet sine remissione peccatorum, siue indulgentia: nec indulgentia, siue remissio peccatorum datur sine pœnitentia. Significatur enim oportere prædicari vtrumq, scilicet, malè actæ vitæ pœnitentiam, non quacunq; ratione; sed in nomine Iesu, & tunc in eodem nomine consequentem indulgentiam, seu remissionem peccatorum. Et intendit per hoc prædicandum esse, quod inuocatione Sancti & terribilis nominis Iesu, baptismum suscipientes, & pœnitentiam agentes, consequerentur indulgentiam, siue remissionem peccatorum,* IN OMNES GENTES. *Ecce extensio prædicationis, ad vniuersas mundi gentes. Non enim decebat amplius*, inquit Theophilactus, *bipartitum esse humanum genus, in Iudæos & Gentiles: & ideò, vt omnes in vnum venirent, mandauit incipere sermonem à Ierusalem, & ad gentes terminari. Definit ergo locale initium Apostolicæ prædicationis: quia sic scriptum est Psalm.* 109. *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: Et Isa. cap.* 2. *De Sion exibit lex, & verbum domini de Ierusalem.*

Item, ad Romanos cap. 3. *Non enim est distinctio, omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei.*

D. Anselmus Archiepiscopus Cantuarieñ. *Super omnes æqualiter est gratia, misericordia, iustitia, & indulgentia, per fidem & pœnitentiam, & alia sacramenta, per quæ nobis applicat mater Ecclesia indulgentiam: quia non est distinctio, in accipienda illa iustitia, et indulgentia. Sed siue Iudæus, siue Gentilis fidem habuerit, quæ per charitatem operatur, consequetur indulgentiam & iustificabitur. verè non est distinctio vtrorumque: quia omnes et Iudæi, & Gentiles peccauerunt, vel in se, vel in Adam. Quoniam lex siue in Paradyso data, siue naturaliter insita, siue in literis promulgata, præuaricata est ab ipsis.* OMNES ERGO PECCAVERVNT, ET EGENT ADHVC QVOTIDIE GLORIA DEI, *id est, vt Deus magis, magisq; glorificetur in eis, tribuendo beneficia gratiæ suæ, per indulgentiam & remissionem quotidianorum delictorum: & multiplicationem virtutum. Non gloria sua egent, vt glorientur quasi de suis meritis; sed egent gloria Dei, id est, omninò necessarium est illis, vt gloria Dei dilatetur in ipsis: nam Deus gloriam & omnipotentiam suam, indulgentiam dando, parcendo, et miserando maximè manifestat. Quia, vt dicit D. Gregorius magnus super* 1. Regum 3. *difficilis est reconciliatio criminosorum. Nostra autem gloria (aut veriùs Sancti Apostoli) est testimonium conscientiæ nostræ* 2. ad Corint. cap. 1.

Verùm hæc ipsa necessitas indulgentiarum, pluribus rationibus probari potest.

PRIMA

PRIMA RATIO, Contra Pelagium, Quicunque per ſe cadit in peccato, ſicut bos, vel aſinus in puteo: ſed per ſe liberari, & reſurgere non poteſt; illi indulgentia & miſericordia eſt neceſſaria. ſed omnis homo per ſe cadit in peccatum, ſicut bos vel aſinus in puteum, ſed per ſe liberari & reſurgere non poteſt: ergo omni homini miſericordia & indulgentia eſt neceſſaria.

MAIOR, eſt vera.

MINOR eſt omnium Theologorum principium, & eſt Lucæ cap. 10. & 14. Nam vulneratus, qui incidit in latrones, non poteſt ſibi conſulere, vſque à Samaritano curatur. Dic hiſtoriam.

SECVNDA RATIO. Omnis filius infidelis, inobediens, prodigus, malus & miſer, neceſſe habet, vt ſub indulgentia, ſuo bono reconcilietur patri. ſed omnis homo, eſt filius Dei patris, ſed infidelis, inobediens, prodigus, malus & miſer: igitur omnis homo neceſſe habet, vt ſub indulgentia ſuo bono reconcilietur patri.

MAIOR vera, quia naturali & diuina lege filius debet honorare patrem, Matth. 1.

MINOR eſt Pſalm. 13. & 115. Item, ad Rom. 3. *Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt vſq; ad vnum. Sepulchrum patẽs, eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant, venenum aſpidum ſub labiis eorum, quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt: veloces pedes eorum, ad effundendum ſanguinem, contritio, & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt: non eſt timor Dei ante oculos eorum.*

Exemplum huius infidelitatis, inobedientiæ, irreuerentiæ, & malitiæ, in prodigo filio, Lucæ 15. cap.

TERTIA RATIO. Omnis ſeruus cœcus & miſer, neceſſe habet quærere vt recipiat viſum, & illuminetur. ſed omnis homo eſt ſeruus Dei cœcus, & miſer: igitur omnis homo neceſſariò debet quærere, vt recipiat viſum, & à Deo illuminetur.

MAIOR vera.

MINOR Iſaiæ cap. 42. *Quis cœcus niſi ſeruus meus, & ſurdus niſi ad quem nuncios meos miſi? Quis cœcus niſi qui venundatus eſt? Et quis cœcus niſi*

cus nisi seruus Domini? Qui vides multa, nónne custodies? Qui apertas habes aures, nónne audies? Et Dominus voluit vt sanctificaret eum, & magnifaceret legem, & extolleret: ipse autem populus direptus & vastatus.

QVARTA RATIO. Omnis miser, exul, miserabilis, pauper, cœcus, & nudus, necesse habet quærere gratiam apud hospitem, & dominum diuitem, videntem, benè vestitum, & liberalem. omnis homo est miser, exul, miserabilis, pauper, cœcus, & nudus: ergo omnis homo necessariò debet quærere gratiam Indulgentiarum apud hospitem, & Dominum Deum diuitem, videntem omnia, benè vestitum, & liberalem. MAIOR vera.

MINOR est Apocalypsis cap. 3. *Scio operam tua, quia neque frigidus es, neque calidus: vtinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus; incipiam te euomere de ore meo: quia dicis, quòd diues sum, & locupletatus, & nullius egeo: & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cœcus, & nudus. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, probatum; vt locuples fias, & vestimentis albis induaris; vt non appareat confusio nuditatis tuæ, & collyrio iunge oculos tuos vt videas. Ego quos amo, arguo et castigo. Æmulare ergo, & pœnitentiam age. Ecce sto ad ostium et pulso: Si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurem audiat, quid spiritus dicat Ecclesiis.*

QVINTA RATIO. Omnis pollutus & immundus, necessariò quærere debet commune balneum, vt possit lauari & mũdus esse. sed omnis homo est pollutus & immundus: igitur omnis homo necessariò quærere debet commune balneum indulgentiarum, vt posit lauari & mundus esse.

MAIOR: quia Apostolus præcipit ad Rom. 13. *Sicut in die honestè ambulemus.* Item Isaiæ cap. 1. *Lauamini & mundi estote: quia non filij eius in sordibus.* Deute. 32. Propterea Dauid Psalm. 50. orat: *Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.* Et iterum ibidem: *Asperges me Domine Hyssopo,* id est, merito pasionis Christi, sanctorũ, & Ecclesiæ, & *mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor.*

MINOR. Iob 15. *Quid est homo vt immaculatus sit, & vt iustus appareat, natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, et cæli non sunt mundi in conspectu eius. Quantò magis abominabilis, et inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?* Hoc idem Iob 9. & 25. cap.

Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nónne tu qui solus es?

SEXTA RATIO. Omnis vulneratus & infirmus, necessariò debet quærere medicum, & vti medicina. sed omnis homo est vulneratus & infirmus: ergo omnis homo necessariò debet quærere medicum, & vti medicina.

MAIOR vera à necessariò, siue à causa, sine qua non.
MINOR Isaiæ. 1. *A planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas.*
Item, Lucæ 10. *Homo incidit in latrones, qui spoliauerunt eum, & plagis impositis, abierunt semiuiuo relicto.*
Vidit Dauid hanc infirmitatem suam, propterea orat Psalm. 6. dicens: *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana me Domine, quoniam conturbata sunt omnia ossa mea.* Item, Psal. 40. *Ego dixi, Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi.* Porrò Horatius li. 1. Epist. 16. ad Quinctium. *Stultorum incurata pudor malus vlcera celat.*

SEPTIMA RATIO. Omnis captiuus, ligatus, & in carcerem missus, necessariò debet quærere, vt primo quoque tempore possit educi, solui, & manumitti. sed omnis homo est captiuus, ligatus, in carcerem missus, & sub peccato venundatus: igitur omnis homo prudens necessariò debet quærere indulgentiam, vt quàm primum posit educi, solui, & manumitti.

MAIOR vera ab officio prudentis & honesti viri.
MINOR est Psalm. 118. *Funes peccatorum circumplexi sunt me.*
Item, Isaiæ 61.
Item, ad Rom. ca. 7. *Ego autem carnalis sum venundatus sub peccato.*
Item ibidem. *Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.*

OCTAVA RATIO. Quicunque peccatis actualibus, mortalibus, & venialibus sese obstrinxerunt, illi necessariò debēt quęrere indulgentiam. sed homines communiter peccatis actualibus, mortalibus, & venialibus sese obstrinxerunt: ergo homines communiter necessariò debent quærere indulgentiam.

MAIOR vera à definitione.

MINOR Ezechiel. cap. 9. Vbi Dominus dicit: *Repleta est terra sanguinibus, et ciuitas repleta est auersione.*

NONA RATIO. Libertas in ciuitate est necessaria: igitur & indulgentia in Ecclesia est necessaria.

CONSEQVENTIA à simili proportione, & à minori ad maius.

ANTECEDENS probatur. Pecunia in ciuitate est necessaria: igitur & libertas multò magis necessaria.

CONSEQVENTIA ex illo Horatij Poëtæ: *Non benè pro toto libertas venditur auro.*

ANTECEDENS patet ad sensum, tum probatur authoritate scripturæ: *Pecuniæ obediunt omnia.*

DECIMA RATIO. Asylum in Repub. propter fatales est necessarium: igitur & indulgentia in Ecclesia propter criminosos & peccatores est necessaria.

CONSEQVENTIA à simili.

ANTECEDENS Numerorum cap. 35. & Deutero. 19. Deus pręcepit primò tres, & postea plures ciuitates priuilegiatas ædificare, ad quas tutò fatales confugere possent.

VNDECIMA RATIO. Probatica piscina Hierosolymis est necessaria: igitur & indulgentia in Ecclesia Catholica necessaria.

CONSEQVENTIA à proprio signo ad proprium signatum.

ANTECEDENS Ioan. cap. 5. Quia in ea & oues lauabantur & infirmi, qui primi post commotionem aquæ eò descendebant, sanabantur, à quacunque detinebantur infirmitate. Dic historiam.

DVODECIMA RATIO. Natatoria Siloë Hierosolymis est necessaria: igitur & indulgentia in Ecclesia Catholica necessaria.

CONSEQVENTIA à proprio signo ad proprium signatum.

ANTECEDENS Ioan. cap. 9. Quia ibi secundùm verbum Christi, homo cœcus natus, suos oculos lauit, & recepit visum, ac illuminatus est.

TREDECIMA RATIO. Principi Apostolorum Petro necessaria est indulgentia: igitur omnibus hominibus in genere indulgentia est necessaria.

CONSEQVENTIA à superiori ad inferius.

ANTE-

ANTECEDENS Ioan. cap. 13. *Petre si non lauero te*, id est, aqua salutaris indulgentiæ, *non habebis partem mecum.*

QVATVORDECIMA RATIO. Pœnitentia omnibus est necessaria: igitur & indulgentia omnibus hominibus in genere est necessaria.

CONSEQVENTIA à proprio antecedente ad proprium cõsequens.

ANTECEDENS Lucæ cap. 13. Dico vobis, *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.*

Sic quoque benè dici potest, Nisi indulgentiam, & absolutionem mediante pœnitentia obtinueritis, omnes similiter peribitis: nam & pœnitentia sine proprii sacerdotis aut Episcopi absolutione, nihil valet, præsertim his, qui sunt extra ecclesiam.

QVINDECIMA RATIO. Quidquid sancta methamorphosi homines reformat, & ex prodigis filios adoptiuos facit, illud est necessarium. sed indulgentia, sancta metamorphosi homines reformat, & ex prodigis filios adoptiuos facit: igitur indulgentia in Ecclesia est necessaria.

MAIOR vera, quia clamat Apostolus, ad Ephes. cap. 4. *Renouamini spiritu mentis vestræ.*

MINOR ad Galath. cap. 4. *Misit Deus filium suum in mundum*, cum Indulgentiis, *vt adoptionem filiorum reciperemus.* Et ad Ephes. cap. 1. *Gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum.*

SEDECIMA RATIO. Omnes excommunicati necessariò debent in Ecclesia sub indulgentia quærere, & petere absolutionem. sed omnes hæretici sunt excommunicati: igitur omnes hæretici necessariò debent in Ecclesia sub indulgentia quærere & petere absolutionem.

MAIOR vera, quia scriptum est, Math. 16. *Quidquid ligaueritis super terram, erit ligatum & in cælis.*

MINOR est Sacrosancti Tridentini Concilij, Sessione 25. cap. 2. de reformatione. Item, ibidem titulo de recipiendis & obseruandis decretis concilij. Item, ibidem in acclamationibus, *Anathema cunctis hæreticis?* ℟. Anathema Anathema.

Caput II.

De cavsis Indvlgentiarvm, et primo de materia sive svbiecto.

Sicut medicinæ ſubiectum eſt corpus humanum ſanabile; ita indulgentiarum volunt quidam ſubiectum animam peccatoris, vulneratam, actualibus peccatis, quæ in peccatis dormiat: & cupit, intendit, quærit, & petit à ſomno & vulneribus peccatorum excitari, & indulgentia ſanari iuxta illud Pſalm. 40. *Ego dixi, Domine miſerere mei, ſana animam meam, quia peccaui tibi.*

Alij verò ſubiectum indulgentiarum ponunt conſcientiam peccatoris, funibus peccatorum ligatam, manibus Petri ſoluendam, authoritate clauium abſoluendam, & manumittendam, iuxta illud Pſal. 118. *Funes peccatorum circumplexi ſunt me.* Et illud Math. 21. *Soluite, & adducite mihi.*

Alij dicunt hominem pœnitentem, ſed in labore pœnitentiæ deficientem, & orantem cum propheta Pſalm. 24. *Vide humilitatem meam, & laborem meum, & dimitte vniuerſa delicta mea.*

Sed hæ ſupradictæ & aliæ his ſimiles opiniones pertinent ad materiam remotam. Proxima autem ſeu propinqua indulgentiarum materia, ſunt pœnæ temporales, vt in definitione dictum eſt. Indulgentiæ enim (ſecundùm communem Scholaſticorum ſententiam) à temporalibus pœnis homines liberant: ſi tamen prius ab æternarum reatu liberati fuerint. vnde ad indulgentias hoc requiritur; vt qui eas ſumit, iam ſit in ſtatu gratiæ, & liber à reatu mortis æternæ, & ſolùm pro temporalibus pœnis ſatisfacere teneatur. Pro cuius rei intellectu ſciendum, in baptiſmo culpam pariter & pœnam dimitti: in ſacramento autem pœnitentiæ, culpam dimitti, pœnam autem reſeruari. In cauſa autem eſt, quia in baptiſmo homo vetus moritur, & primò fit filius Dei: in ſacramento autem pœnitentiæ deſertor fidei reconciliatur: ergo pœnitentia eſt ſacramentum reconciliationis: baptiſmus autem filiationis. Et hic quidem in baptiſmo culpas & pœnas auferendi modus, innititur diuinæ miſericordiæ: in pœnitentia verò attenditur iuſticia, & innititur iuſtę commutationi, ad quam ſpectant eæ compenſationes, quæ ſecundùm iuſticiam commutatiuam, quæ in Arithmetica proportione conſiſtit eſſe, nominantur. Hæc autem compenſandi ratio, ad temporales tantummodo pœnas ſe extendit, quæ poſt iuſtificationes ſequuntur. Porrò, ille compenſatio-

pensationes, vel nostris propriis, vel alienis redimũtur laboribus: quæ tamen compensationes, propter communem societatis Christianæ charitatem, propriæ reputantur. *Particeps*, inquit, *ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.* Itaque remota culpa & dimissa pœna æterna, per sacerdotis absolutionem, remanet iustificatus pœnæ temporariæ obligatus: à qua pœnitentia, satisfactione, piis operibus & condonatione Summi Pontificis, per indulgentias solui potest. Moysi & Aaron, Deute. 32. dictum est: *Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me, non introducetis populos istos*, quibus tamen Deus culpam dimiserat: vnde & ambo tam seuerè puniti sunt; vt neuter eorum terram promissionis ingrederetur.

Maria soror Moysi, infamem morbum incurrit, siue lepra secundùm faciem percussa est, quia contra Moysen fratrem suum murmurauit, cui tamen Dominus culpam condonauerat, Numero. 12. Item, Numeror. 14. Senex ille Heli, vt scribitur 1. Regum cap. 2. cùm audisset à Propheta Samuele, negligentiam suam acerbè puniendam, patienter respondisse fertur, *Dominus*, inquit, *quod bonum est in oculis suis faciat.* Dauidi quoque suum peccatum contrito corde confitenti, 2. Regum 12. à Nathan responsum est: *Dominus transtulit peccatum tuum.* Post culpę verò obliterationem, pœna temporalis luenda remansit: nam Amon filius Dauid sororem Thamar fœdasse dicitur 2. Regum 13. & idem iste Amon occisus: Et Absolon patrem regno pepulit, qui tandem lancea transfosus, miseram coactus est mortem subire.

Idem Dauid 2. Regum 24. ob numeratum Populum pœnitentiam agit, & à Deo in gratiam recipitur: & tamen post remissam culpam, datur illi optio, vt eligat in pœnam peccati, bellum, famem, aut pestem.

Rex Ozias 2. Paralip. ca. 26. grauem Dei incurrit offensam, & indignationem, quòd sacerdotis officium sibi vsurpauerit: correptus à sacerdotibus, mox pœnituit eum facti: & cùm illi esset dimissa culpa, remansit tamen temporalis pœna: nam miseranda lepra percussus, quãdiu vixit, leprosus fuit.

Vbi sunt ergo qui audent asserere, post culpæ remissionem, nihil pœnarum luendum, & purgandum remanere? cùm scriptura tam in veteri, quàm in nouo testamento apertè reclamet?

Rex Ezechias, vt scribitur 4. Regum. 20. & Isaiæ 38. cap. quia legatis Regis Babyloniæ thesauros domus suæ reserauit, in filio Manasse pœnas dedit: nam Manasses carceri Babylonico mancipatus, veram fuisse Isaiæ sententiam comprobauit.

Simile quiddam Achab regi accidisse lib. 3. Regum cap. 21. scriptura clarissimè commemorat. Cùm enim impij in Naboth homicidij patrati ab

trati ab Elia Propheta grauiter argueretur; pœnituit eum nequissimi sceleris, & in cinere & cilicio pœnitentiam egit, cui dimissa est culpa, sed pœnas tanti facinoris & criminis tota eius posteritas dedit, quæ extincta fuit, & prorsus ab hominum memoria sublata, & ipse quoq; interemptus est.

Nabuchodonosor Rex Babylonis Danielis cap. 4. audiuit consilium Danielis: *Peccata tua Eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: forsitan ignoscet Deus delictis tuis.* De culpæ remissione Prophetam ne quidquam locutum fuisse, ex hoc satis constare potest, quòd non ad cordis contritionem, sed ad Eleemosynarum potius largitionem, eum est adhortatus: *nam si tradidero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.* Non igitur Eleemosynis redimendas docebat Sanctus Propheta præteritas culpas; sed potius pœnarum reatus, qui in peccatore iustificato remanent.

Hoc idem Christus Dominus cõsulere videtur Lucę ca. 21. *Verùmtamen*, inquit, *quod superest, date Eleemosynam: & omnia munda sunt vobis.* In quo non de purgatione culparum Christus est loquutus; sed de reatu pœnarum, pro quarum expiatione, eleemosynæ inter cætera satisfactionis opera numerantur. Sunt quoque in eorum numero, Oratio, Ieiunium, & proprij corporis austeritas, & rigor. 1. Corinth. 11. *Si nos ipsos dijudicaremus, non vtiq; iudicaremur.* Vnde Nahum Propheta cap. 1. *Idem peccatum bis non punitur à Deo.*

Patet igitur ex suprà dictis, quia dimissa culpa, temporalis remanet pœna. Porrò ad amouendas, & auertendas pœnas & plagas temporales, tanquam remedium, ordinatæ sunt à Deo in Ecclesia Indulgentiæ, infinitus cælestium mysteriorum thesaurus, quo thesauro, authoritate & gratia Summi Pontificis clauigeri, redimuntur & persoluuntur pœnæ, & plagæ temporales. Conceduntur autem Indulgentiæ, non vt homines remissiores, sed vt alacriores, & meliores fiant: vulnus sanè pro quãtitate plagę congrua requirit spatia medendi; breui enim tempore accipitur; sed non sic breui tempore curatur: non est culpa medici, sed vulneris: nec ideò medicus censendus est ignarus, impotens, impius, & crudelis: nec temerè ita omnia sunt disposita; sed vt peccator cognosceret, quàm grauiter offendat, qui in Deũ peccat: denique vt intelligas, quia omnes viæ Domini sunt misericordia, & veritas, id est, plenæ misericordia & veritate.

SED DICES, cunctas illas pœnas, quæ peccatoribus post culpæ remissionem infliguntur: diuina esse flagella, & correctiones, baculos & virgas, quæ nequaquam sita sunt in hominum voluntate; vt eas

homo

homo vitare, declinare, aut aliquo consilio, & modo auertere queat, aut alicui pro illis satisfacere valeat. Satisfactio enim debet esse propria, voluntaria, & libera. Respondeo, illud omninò non probari, neminem scilicet peccare & satisfacere in eo, quòd effugere non potest: cùm quispiam pro suis malis operibus morti adiudicatus, iustitiæ ciuili satisfacit: Sic quoque diuinæ iustitiæ luens pœnas, à diuina iustitia sibi præscriptas. Deinde, Dei non est, innoxium pœnis afficere: atqui multos iustos, siue iustificatos esse nouimus, quibus remissa est culpa; sed pœna temporalis reseruata: neque iniustè actum esse cum eis firmiter credere debemus.

SED DICES, Quid ergo crux Christi mihi profuit, si oporteat me crucem propriam baiulare? Multum per omnem modum: crux enim nostra nihil nobis proficeret; nisi crux Christi præcesſisset: cuius virtute fit, vt nostra crux nobis prodesse valeat. Pœnam peccatis nostris debitam Christus pertulit in corpore suo super lignum; vt peccatis mortui iustitiæ viuamus, ait Apostolus Petrus, 1. Petri cap. 2. & Apostolus Paulus ad Romanos 6. *Vt exhibeamus*, inquit, *membra nostra, seruire iustitiæ, ad sanctificationem*: vt sicut fuit sensus noster iuxta sententiam Proph. Baruch ca. 4. vt erraremus à Deo, Decies tantùm iterum cõuertentes, requiramus eum. Hoc siquidem est satisfacere: quãtum Deum offendisti peccando, tantum tibi eum concilies benè agendo. *Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necesſitatem patienti.* ad Eph. 4. In istorũ numero haberi potest Zachęus Lucæ 19. *Ecce*, inquit, *dimidium bonorum meorum do pauperibus: & si aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Quapropter rectè dictum est à Beato Ambrosio Serm. 15. *Nos quoque*, inquit, *si tam graue peccatum fuerit, vt minimè solis fletibus abluatur, addamus misericordiæ oleum, acrimoniamq́; ieiunij. Nullum enim tam graue delictum est, quod non purgetur abstinentia, eleemosynis extinguatur. Ista est satisfactio, quæ alio nomine Matth. 3. sic vocatur: Facite, inquit, dignos fructus pœnitentiæ. Similiter & diuinus Apostolus hortabatur in Actis Apostolorum vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Dominum Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.* Basilius Homilia 32. in Psalm. *Conuitiatus es*, inquit, *benè dicito: plus quàm oportet accepisti, reddito: ebrius fuisti, ieiunato: arrogans fuisti, humiliare: inuidisti, cõsolare: occidisti, martyrium pro gratia subi, vel proprium corpus afflige. Ne cesſet*, inquit Cyprianus tractat. 5. de lapsis, *in agenda pœnitentia: ne, quod minus esse in qualitate delicti videtur, in neglecta satisfactione cumuletur.*

Iustinus Quæstione 79. *Cùm omnium Regum Israëlitarum, & Iudæorum*

orum ardentissimum religionis studium præstiterit Iosias, inquit; qui factum est, vt gentili gladio vitam cum morte commutarit? In causa, inquit, fuit, quòd non obtemperauit Ieremiæ præcepto, qui ei iussu Dei nunciauerat, ne in prælium exiret. Vt igitur eum purum à peccatis reciperet, suæ inobedientiæ gladio gentili pœnas dedit.

D. Augustinus de peccatorum meritis, & remissione lib. 2. ca. 34. rectè colligit: *Si dimissa culpa nullus reliquus esset ad pœnam reatus, Adam profectò mortuus non esset, teste Salomone Sapient.* 10. *Eduxit eum Dominus, inquit, à delicto suo, atque ita dimisso illo delicto, mors quæ est stipendium delicti, in eo locum habere non poterat.* Item, *Grauius est peccatum mortale actuale, quàm originale: quia illud est naturæ, hoc autem propriæ voluntatis. Sed remota culpa originalis per Baptismum, remanet eius reatus, carnis scilicet concupiscentia: multò ergo magis dimissa mortalis culpa per pœnitentiæ sacramentum, remanet pœna temporalis.* Item, in libro de Pœnitentiæ medicina cap. 2. idem Augustinus: *In hac,* inquit, *Pœnitentia, maiorem in se seueritatem vnusquisque debet exercere, vt à seipso iudicatus, non iudicetur à Deo.*

CHRYSOSTOMVS de Lazaro, Concione 3. *Vides,* inquit, *quomodo hîc inflicta pœna, liberat à pœna, quæ illic est. Vnusquisq; igitur se puniat, cruciet, affligat; vt depositis peccatis, multa cum fiducia ad vitam æternam proficiscatur.*

Recte ergo dictum est à Propheta Dauid, Psalm. 50. *Et delictum meum contra me est semper. Sit ergo ante nos, vt contra nos esse non possit: illud igitur conuersatio nostra non obliuiscatur, compunctio verò recordetur: illud reatus confessionis ostendat, & virtus satisfactionis abscondat.* Hæc Bernardus Sermo. 55. in Cantica.

Philo Iudęus lib. 2. de Monarchia: *Manent,* inquit, *in animis cicatrices quædam, et vestigia nequitiæ pristinæ.*

Hoc idem ab Eucherio Lugdunensi Episcopo scriptum est: *Si peccatum Dauid, tam detestabile Dominus transtulit; quid est, quòd omnia quæ de eodem peccato per Prophetam ei à Domino dicta sunt, postmodum tollerauit? Sed procul dubio Dominus delet illud, sed sine vltione non deserit: aut enim ipse hoc homo pœnitens in se punit: aut hoc Deus cum homine vindicans percutit. Nequaquam igitur peccato parcit, quòd nullatenus sine vindicta dimittit. Si enim Dauid audire post conuersionem meruit: Dominus transtulit peccatum tuum: tamen & multis pòst cruciatibus afflictus, ac fugiens, reatum quem perpetrauerat, exsoluit. Si nos salutis vnda à culpa primi parentis absoluit, sed tamen reatum eiusdem culpæ diluentes, absoluti quoq; adhuc carnaliter obimus; quia delicta nostra, siue per nos, siue per seipsum resecat, etiam cùm relaxat: Ab electis enim suis iniquitatum, ma-*

tum, maculas stupet, temporali afflictione tergere, quas in eis, in perpetuum non vult vindicare. Quod idem iisdem propè verbis in Moralibus lib. 9. cap. 27. à beato Gregorio magno scriptum legimus, qui fuisse videtur ducentis plùs minùs annis posterior.

His subscribit Gregorius Nazianzenus in oratione, qua cohortatur ad baptismum. *Cùm*, inquit, *alia non sit, siue detur regeneratio, neq; refectio, neq; pristinum in statum restitutio; licèt ea maximis gemitibus, et lachrymis, ex quibus vt ego quidem sentio, atq; statuo vix cicatricis obductio sequitur, inquiramus, etc.* *Quàm ergo necessaria, & quàm benigna est diuina clementia, quæ cùm sciat non deesse sanitatis quædam postmodum vulnera, dedit curandis, sanandisq; denuo remedia salutaria.* Hæc Cyprianus Sermo. 1. de eleemosyna.

Athanasivs in libro de blasphemia in Spiritum sanctum, *Inter baptismum*, inquit, *et pœnitentiam, hoc interest, quòd cùm pœnitentiam quis agat, cessat quidem à peccando, sed habet vulnerum cicatrices: qui verò baptizatur, veterem quidem hominem exuit; renouatur autem, vt denuò renatus per Spiritus sancti gratiam.* Basilius quoque in Homelia de pœnitentia: *Est spes post peccatum, inquit, est sanatio post vlcus, sed manet cicatrix. Et sic patet, dimissa culpa, manere reliquias peccatorum, quæ per indulgentiam possunt tolli.*

PORRO DE POENIS TEMPORALIBVS, Catholici in summa tria docent.

Primò. Pœnas temporales, in futura vita, quæ in Purgatorio luendæ essent, redimi posse ieiunijs, precibus, eleemosynis, & alijs pijs, ac laboriosis operibus huius vitæ.

Secvndò, pœnas temporales huius vitæ, interdum non posse redimi; sed necessariò perpetiendas esse: id quod extra omnem controuersiam esse videtur. Deus enim aliquando ita pœnam aliquam constituit, vt nullam pro ea redemptionem accipere velit. Talis inprimis pœna mors est, quam nullus quantumùis iustus, vllo pio opere auertere potuit. Talis fuit illa pœna Dauid 2. Regum 12. Quia blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur. Tametsi enim Dauid ieiunauerit, & humi prostratus orauerit; non tamen mortem illam filij redimere potuit. Talis etiam fuit pœna illa Moysis, ne intraret in terram promissionis ob peccatum, quod ad petram Oreb commiserat: rogauit enim Moyses (vt ipse testatur Deutero. cap. 3.) Deum, vt pœnam illam sibi condonaret, & non est exauditus: vide sanctum Gregorium lib. 9. moralium cap. 30. in illa verba sancti Iob, Deus, cuius iræ nemo resistere potest.

TERTIO, Posse aliquando pœnas temporales huius vitæ aliis operibus tolli, id quod tam est in scripturis euidens; vt mirum sit ab vllo negari potuisse. Certe Niniuitæ, ob grauia peccata meruerant id, quod Deus illis comminatus fuerat, vt post quadraginta dies Niniue subuerteretur; & tamen ieiuniis, saccis, & precibus Niniuitarum placatus Dominus, ciuitatem illam conseruauit, Ionæ cap. 4.

Caput III.

DE FORMA INDVLGENTIARVM.

IVxta antiquam formam Indulgentiarum, in Ecclesia sancta Catholica Indulgentiæ, non nisi de iniunctis pœnitentiis communiter conferebantur: quia in ortu Ecclesiæ, vt pœnitentiales Canones testantur, pœnitentiæ ita ad iustum solitæ fuerunt imponi, vt nihil iudicio, & arbitrio sacerdotis relinqueretur in Purgatorio soluendum. Alioqui sancti illi Patres, non arbitrabantur legittimè potestate clauium vti: tunc enim feruor sanguinis Christi, in causa erat; vt Christiani ad nutum essent obsequentes Ecclesiæ. Quamùis autem communiter, hæc moderatio, quòd dantur in forma antiqua, solet opponi; tamen non in omnibus indulgentiis illa moderatio legitur: quia nulla lex prohibet, ne de aliis conferantur: quoniam nullibi talis lex est scripta Quamobrem obseruanda est forma, quæ indulgentiis inscribitur. Amplior enim est, quæ conceditur sub hac forma, *Concedimus vnum annum pœnitentiæ indulgendæ:* quàm sub hac, *Remittimus vnum annum purgatorij*: eò quòd magis satisfaciamus per opera pœnalia in hac vita exhibita. Porrò indulgentiæ, quæ in forma communi conceduntur, nulla habita ratione ad pœnitentias iniunctas: exempli gratia, quando forma indulgentiæ sic est inscripta, *Concedimus quadraginta dies indulgentiarum remissionis peccatorum*: incertum est, an æquiualeant pœnitentiæ expetendæ in Purgatorio, an pœnitentiæ in hac vita luendæ: huiusmodi enim valor ex intentione pendet concedentis, quæ in Bulla non exprimitur. Deinde, non est silentio prętereunda illa clausula, *Concedimus indulgentiam plenariam*: PLENA sanè dicitur indulgentia, per quam pro mortalibus dimissis, omnis pœna ineunda dimittitur, siue sit pœnitentia iniuncta, siue non: *Plenior*, quãdo remittitur omnis pœna, tàm pro mortalibus, quàm pro venialibus luenda peccatis: *Plenissima* verò, cùm non solùm pro pœna, verũetiam pro culpa venialium conceditur.

Cæterùm, quando indulgentia conceditur generaliter, absque determi-

terminatione causæ: puta, si conceditur his, qui porrigunt manus adiutrices, ad aliquam Basilicam erigendam, siue restaurandam, indulgentia quadraginta dierum; tunc qui plus erogauerit, ampliorem consequitur indulgentiam, quantùm ad intensionem, æqualem verò, quantùm ad extensionem. BONIFACIVS Papa eius nominis Octauus, in Extrauag. Antiquorum: *Vnusquisque*, inquit, *plus merebitur, & efficacius indulgentiam assequetur, qui Basilicam Petri & Pauli ampliùs, & deuotiùs frequentauerit. vnde si duo æque diuites, pro construenda Basilica eleemosynam elargiti fuerint, vnus quidem decem, alter verò viginti florenos vngaricos: vterq; quadraginta dierum indulgentiam consequitur. sed qui viginti obtulit; ita ei prodest, ac si duplo satisfecisset. In pauperum autem oblatione, animi promptitudo pensatur, non census magnitudo, vt patet Lucæ 21. de eleemosyna viduæ pauperculæ. Quando verò indulgentia causam habet determinatam, vtpotè, qui audierit Missam Corporis Christi, consequetur 40. dies indulgentiarum tantùm. Si quispiam deuotiùs audierit, non ampliorem consequetur indulgentiam: eò quòd non plures dies virtute indulgentiarum remittuntur vni, quàm alteri. Siquidem, Indulgentia ex Christi & sanctorum meritis, iuxta voluntatem dispensantis, non autem ex labore & deuotione recipientis proportionem recipit. Dispensans autem, cùm non velit plus applicare, nisi quadraginta dies; non plus ergo vni quàm alteri tribuitur intensiuè aut extensiuè: si autem intentio dantis est, vt qui cum maiori labore, maioriq; deuotione accesserit, sicut videtur verisimile, ampliorem indulgentiam consequatur; absque dubio maiorem consequetur.*

In omnibus autem indulgentiis dicitur, VERE POENITENTIBVS, CONTRITIS, ET CONFESSIS, saltem in forma Ecclesiæ.

VERE POENITENTIBVS. In quo verbo intelligitur, quòd vis affectus pœnitentialis in pœnitente vigeat secundùm veritatẽ, & non tantùm per exclusionem cõtrarij: & sic verè pœnitens hoc modo non potest esse nisi sollicitus ad satisfaciendũ per seipsum. Ex quo patet, quòd negligentes non consequuntur indulgentiam. Cõstat etiam per aliud verbum cùm dicitur, *De iniunctis sibi pœnitentijs*: nam pœnitentia nõ iungitur, nisi parato satisfacere. Ex quo duo sequuntur (ex tali forma verborum) videlicet, quòd indulgentia non absoluit, nisi ab iniunctis pœnitentijs, & tantùm paratos ad satisfaciendum: nam quando indulgentia mixta est cum opere bono, vt puta cum ieiunio, potest esse melior, quàm satisfactio pœnitentialis: quoniam habet vltrà indulgentiam alias virtutes ad hoc requisitas, & officia quæ in pœnitentiali satisfactione dignè executa obseruantur, vt in ieiunio quadruplex effectus consideratur. Hoc enim opus, PRIMÒ bonum facit ope-

rantẽ, & ad alia bona opera disponit. SECVNDÒ medetur ex eo, quòd est tale opus, vt ieiunium, quod est medicina contra carnis concupiscentias, & eleemosyna contra auaritiam. TERTIÒ, quod ex charitate procedit, meritorium est vitę æternæ. QVARTÒ ex eo, quod pœnale est. Satisfactorium etiam pro pœna temporali, pro peccato debita inuenitur. Indulgentia autem non succedit loco satisfactionis pœnitentialis, nisi quòad vltimum effectum, scilicet satisfactionis: *Non enim ex vi indulgentiæ homo fit bonus, nec medicatur, nec meretur; sed tantùm soluit pœnam, quam per pœnitentiam soluisset.* Et propter hoc doctores consulunt assequentibus indulgentias, adimplere nihilominùs suas pœnitentias, & meritum longè melius prædicant, quàm indulgentias. Ex quo sequitur, quòd quis frustrà faceret sibi imponi magnam pœnitentiam, non intendens per se soluere; sed per indulgentias. Intellige tamen præparatum ad satisfaciendum per id, quod imponitur, vel per aliud æquiualens, vel maius.

Item in Bulla poni solet, MISERICORDITER INDVLGEMVS: Ergo indulgentiarum concessio est vera absolutio, & remissio pœnæ, quæ fit virtute passionis Christi & sanctorum. Est in indulgentia misericordia, est & iustitia: & per misericordiam homo ligatus absoluitur, per iustitiam autem pro eo de thesauro Ecclesiæ soluitur.

Nota: antiquæ formæ indulgentiarum, quę in subsidium hospitalium conceduntur, fit mentio in Concilio Lateraneñ. cuius Canon refertur cap. Cùm ex eo. de pœnitentia & remissione.

PRÆTEREA, Dubium est hîc, quomodo intelligantur huiusmodi indulgẽtię quadraginta dierum, aut vnius anni, aut septem pœnitentiæ? Quinimo solent nonnunquam inuulgari indulgentiæ, quibus remittuntur quinque annorum millia, aut plura pœnitentiæ, & Quadragenæ totidem. Ad hoc prima fronte responsio dari posset cum Gersone Cancellario Parisieñ. in suo tractatu de absolutione sacramentali, atque in alio de indulgentijs: quòd istæ portentosæ indulgentię, non emanant à Papa; sed sunt Quæstorum imposturæ. Quare præfatus Doctor illas irridet. *Et reuera tam immodicos excessus*, inquit Dominicus à Soto Distinct. 21. Quæst. 2. Articulo 1. *non est ferendus: nam audies nonnunquam indulgentias viginti mille annorum, & eò ampliores. At verò, quæ moderatius cõferantur, solidæ sunt, opus est explicare, quid sonat quadraginta dies, aut vnus annus, aut septem pœnitentiæ. Potest enim intelligi, aut de pœna quæ in purgatorio tollenda est; aut de pœnitentia, quæ fit in hoc seculo. Et apparet, quòd intelligatur de pœna in purgatorio luenda, nam indulgentia debet esse certa: illa verò pœnitentia quæ in sacramento imponitur, licèt quantum ad tempus sit æqualis; non tamen quan-*

quantum ad asperitatem & rigorem. Nam antiquitus, licèt tam pro adulterio, quàm pro homicidio imponerentur septem anni pœnitentiæ; non tamen tot ieiunia & orationes imponebantur in illis annis pro vno peccato, quàm pro alio. Imò & secundùm qualitatem personarum, etiam eædem pœnitentiæ moderabantur, & vel mitigabantur, vel augebantur. Dum ergo visitantibus talem Ecclesiam, aut conferentibus talem eleemosynam, remittuntur septem anni, si intelligerentur de pœnitentijs huius seculi, non fieret omnibus æqualis remissio: intelligitur ergo de alijs purgatorij, vel de vtrisq; secundùm proportionem. Hæc Dominicus à Soto, vbi suprà.

Idem Dominicus à Soto ibidem. *Inde etiam planè constat, quòd nemo in purgatorio vnquam fuit viginti, imò forsan nec decem annis, ne paucioribus dicamus. Quare inane esset centũ annos pœnæ purgatorij remittere, cùm in indulgentijs, quandoque habeantur mille, & multò plures. Item, animaduertendum, quòd per illos septem annos, non fiebat remissio in purgatorio septem quoque annorum, imò forsan neq; vnius mensis, in quo multos deceptos videas. Nam etsi spontanea pœnitentia huius seculi, plus valeat ad remissionem pœnæ, quàm æqualis in purgatorio; intelligitur tamen cæteris paribus. Si enim quispiam hîc per vnum diem pati posset pœnam tam grauem, quanta est in purgatorio; profectò remitteretur ei pœna vnius mẽsis: sed tamen, quòd per septem annos hîc quispiã dicat quotidie* AVE MARIA, *vel ieiunet semel in mẽse, vel recitet Psal. pœnitentiales; certè non sufficit ad remittendũ in purgatorio pœnam vnius mensis; sanè cùm illa extra omnem cõparationẽ sit vehementior & acerbior: igitur remissio septem annorum pœnitentiæ, est remissio pœnæ, quæ in purgatorio respondet pœnitentiæ hîc septẽ annorum assumptæ. Quòd si dicas, non semper imponebantur omnes illi anni. Respondetur, quòd si pœnitentia imponebatur de iniunctis; sanè non remittebatur nisi pœna purgatorij, quæ respondet iniunctæ si fieret: si autem non fieret talis limitatio, intelligeretur de illis etiam, quæ mediata ratione essent iniungendæ: quarum pœnitens secundùm mensuram suorum delictorum reus esset. Et isto modo, nec ridiculum est, nec sanè vanum indulgentias concedere centum, imò mille annorum: nam posset homo commisisse centum, imò bis centum peccata mortalia, pro quibus reus esset tot annorum pœnitentiæ: & quamuis homo tantum viuere nequeat, nec decimam partem illius pœnitentiæ facere in hoc seculo; nihilominus in purgatorio, secundùm æqualitatem iustitiæ, exigenda est illa pœna, quæ illis omnibus annis responderet. Ex his ergo colligitur, quòd remittere mille annos pœnitentiæ, non est remittere in purgatorio decem.* Hæc Dominicus à Soto, vbi suprà.

Cætera, quæ ad formam indulgentiarum pertinent, lege conclusione 4. & 5. & 6.

Caput IIII.

DE VALORE INDVLGENTIARVM.

AD hoc autem, quòd huiusmodi Indulgentiæ valeant, requiritur causa rationabilis, sine qua non essent validæ, sed in discreto; & sic eneruarent satisfactionem pœnitentialem, capite Cùm ex eo. de pœnitentia & remiss. Et sic, si darentur pro causa prophana, vt pro nutriendis meretricibus, nullæ essent. Similiter ad efficaciam tantæ indulgentiæ, puta annorum centum, vel mille, exigitur rationabilis causa, non solùm indulgentiæ; sed etiam tantæ quantitatis, qua non existente, indulgentia est inualida. Nam sicut Papa non potest ex solo imperio voluntatis, bona temporalia donare, sed ex causa rationabili; ita neque hæc bona spiritualia, quæ preciosiora sunt temporalibus: aliter esset non dispensator, sed dilapidator. Ex quo sequitur, quòd tanta causa sit, pro tanta indulgentia, & maior pro maiori secundùm proportionem: aliter causa non esset rationabilis, & consequenter indulgentia inualida. Non enim esset rationabile, quòd iste pro vno, ieiunia haberet centum dies de indulgentia, & alius vt sic haberet mille annos.

Et quoniam posset esse dubium, an causa expressa in Bulla esset rationabilis, & homines semper in ambiguo essent: ideò dico, quòd causa indulgentiæ expressa in Bulla, nisi manifestum contineat errorem, semper debet præsumi rationabilis; sicut sententia lata à iudice, iusta præsumitur, nisi contineat manifestum errorem. Non tamen causa expressa in Bulla in veritate est rationabilis semper: quia Papa in istis potest errare, cùm non sit de his, quæ pertinent ad sententiam iudicialem fidei: licèt ad fidem pertineat, quod indulgentia ritè, & legittimè data valeat, non tamen in particulari, quòd hæc valeat, nisi supposito, quòd ritè & legittimè sit data. Non tamen discutiendum est à nobis, an causa sit rationabilis nec ne? nisi error manifestus appareat, & quò ad causam, & quò ad quantitatem indulgentię: ET PRAEDICATORES NVNQVAM DEBENT ASSERTIVE PRAEDICARE HVIVSMODI; SED RECITATIVE, VEL OPINATIVE, NE FALSAS PRAEDICENT, ET ALIOS IN ERROREM INDVCANT. Et quando dicitur, quòd indulgentiæ tantum valent, quantum sonant; intelligendum est negatiuè, id est, non plus valent, quàm sonent: vel intelligitur de discretis, quò ad causam: vel intelligitur in foro exteriori, in quo statur præsumptioni iuris, & sic populus in huiusmodi non decipitur ab Ecclesia, sed vel à dante, vel aliunde, si falsæ sint.

D. Tho-

D. Thomas super 4. sententiarum, Distinctio: 20. *Indulgentia tantum valet, quantum sonat, id est,* quatum prædicatur: si modò adsit causæ pietas. Richardus super 4. sent. Distinct. 20. Artic. 3. Quæst. 1. *Indulgentiæ si dantur ab eo, qui potest eas dare, & propter rationabilem causam, scilicet, ad laudem, gloriam, & honorem Dei, & vtilitatem Ecclesiæ, valent his qui sunt in statu gratiæ, dum tamen faciunt id, quod continetur in forma indulgentiæ: nam per indulgentias, remittitur vel tota pœna peccatis debita, vel eius portio, secundùm ipsarum tenorem.*

Paludeñ. super 4. sente. Distinct. 20. Quæstio. 4. dicit, quòd in valore indulgentiarum triplex est causa: vna ex parte Christi: alia ex parte sanctorum: tertia ex parte Ecclesiæ. Idem, *Indulgentia tantum valet, quantum sonat: hoc est, non solùm in foro Ecclesiæ, sed etiam apud Deum, & in purgatorio.* Idem, *Tantum valet, quantum sonat: puta quadraginta dies indulgentiæ, valent quadraginta dies pœnitentiæ, siue sit iniuncta, siue non. Est autem in arbitrio dantis indulgentiam taxare, quantum remittatur de pœna, vt dicit S. Thomas.*

Vel secundùm alios, *Tantum valent, quantum sonant*, secundùm taxationem factam à sacerdote, vel à lege, vel à diuina iustitia. Si verò detur remissio plenaria omnium peccatorum; ille, qui ipsam lucratur, si tunc moriatur, statim euolabit in paradysum. Et sic vni tantum quandoq; valet plenaria indulgentia ad decem dies, alij ad centum, alij ad mille, quia tantum tenebatur: quibus absolutis, remanet expeditus. Vide Paludeñ. vbi suprà. Alij, *tantum valent, quantum sonant*, intelligunt sic: Si tu pro peccatis tuis, ex substantia tua feceris eleemosynam, iuxta illud Tobiæ 4. quomodo potueris, ita esto misericors? Si multùm tibi fuerit, abundanter tribuè: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Prœmium enim bonũ tibi thesaurizas, in die necessitatis: quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus facientibus eam. Et Daniel. cap. 4. *Quamobrem Rex Nabuchodonosor, consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscet Deus delictis tuis.*

Valeant itaque indulgentiæ, si implentur conditiones, quæ in Bulla continentur; vt scilicet faciat, vel det hoc, vel illud: et non solùm valet illi, qui implet conditionem: verùmetiam alij, pro quo hoc fit, siue viuus siue mortuus: dum tamen forma indulgentiæ hoc habeat: vt puta quod dicatur: *Quicunq; hoc fecerit, vel pro quocunq; hoc fecerit, siue viuus siue mortuus, habeat tantum de indulgentia.* Secus autem, si forma hoc non habeat: quia ille, qui dat indulgentiam, est dispensa-

tor, & applicat cui vult, non autem ille, qui non implet conditionem.

PORRÒ, An per modum ſuffragii, vel iudiciariæ poteſtatis indulgentiæ valeant defunctis, Scholaſtici certant. Antiqui Scholaſtici, vt Alexander de Ales parte 4. Quæſtio. 83. membro. 5. & poſt eum S. Bonauentura lib. 4. Diſtinctio. 20. Quæſtio. 5. Et Gabriel lectione 57. Canonis, vult, tenet, & probat authoritatibus Summorum Pontificum; quòd indulgentiæ valent defunctis per modum ſuffragii, quando & Summi Pontifices dederunt plenarias indulgentias, pro animabus in purgatorio, viſitantibus Eccleſiam beati Laurentii, extra muros vrbis: vide ibi latius.

Et dicitur per modum ſuffragii, quòd non eſt intelligendum, quòd quaſi modus ſuffragii tollat efficaciam indulgentiarum; ita quod opus illud, pro quo dantur indulgentiæ, factum pro animabus, non plus valeat animabus factum, quàm ſi idem opus, vel ſuffragium factum eſſet, pro eis, nullis indulgentiis adiunctis, ſicut quidam intelligere voluerunt. Sic enim fruſtrà daretur indulgentia pro animabus. Sed quòd dicitur per modum ſuffragii, excludit modũ iudiciarię poteſtatis, qui dicit iudicialem abſolutionem & pœnæ debitæ, in aliam pœnam voluntariè ac deuotè aſſumptam commutationem.

Et ille modus iudiciariæ authoritatis, tantùm habet locum in viuis, qui iudicialiter abſoluuntur, & quibus pœna debita in aliam voluntariè ab eis, ac deuotè abſumptam commutatur.

Viui enim duntaxat aſſumũt illud opus, vt puta peregrinationem, eleemoſynam, orationem, contributionem ad opus ſalutare, vel aliud huiusmodi pro quo dantur indulgentię: & ita indulgentię proficiunt eis per modum ſuffragii, id eſt, propter aliquod opus ab alio factũ, & eis per modum ſuffragii applicatũ. Gabriel multò plura, vbi ſuprà. Hanc ſententiam tenet Alexand. de Ales: & S. Bonauentura, vbi ſuprà.

CONTRA, Gerſon videtur declinare à prædictis parte 4. Sermone pro defunctis.

Item, Reuereñ. Pater Hannibal Roſelli, cap. 7. de indulgentiis, lege ibi totum.

Præterea, Sanctus Bonauentura, indulgentias vocat relaxationes, & dicit lib. 4. Diſtincti. 20. vt indulgentiæ valeant, exigitur duplex conditio: ſcilicet ex parte donantis, & ex parte recipientis. Ex parte donantis requiritur authoritas ordinata, poteſtas honeſta, & cauſa rationabilis. Ex parte recipientis exigitur confeſsio, cum vera contritione, & fides cum vera deuotione, vt verè de peccatis ſit pœnitens, & verè confidens, quòd paſtoris indulgentia valet ſibi. Hoc idem tenet Brulifer lib. 4. Diſtinctio. 20. Quæſtione 9. Non diſcrepat D.

Thomas

Thomas, qui ponit quatuor requisita ad valorem indulgentiarum lib. 4. Distinctio. 20. Benè ergo admonet Ioannes Gerson, Cancellarius Parisieñ. parte secunda, Tractatu de indulgentiis, consideratione 12. *quia indulgentiarum Concessio, non est parui facienda, non est contemnenda; sed deuotè amplectenda in fide, spe, & charitate Domini nostri Iesu Christi, qui potestatem talem clauium Ecclesiasticarum dedit hominibus. Constat enim, quòd fructuosior est, & acceptabilior Deo, & hominibus operatio talibus innitens indulgentiis; quàm altera (& hoc cæteris paribus) non innitens. Cõsilium igitur est solum & sanum, quòd absq; curiosa discussione de præcisa, vel euidenti, & certa quantificatione, seu mensuratione huiusmodi indulgentiarum studeat homo prius tales acquirere, seu qualitatem & facultatem suæ deuotionis: pondus autem valoris illi relinquere, qui omnia fecit, & facit in numero, pondere, & mensura,* Sapient. 11. Timendum enim est, ne nobis dicat Vriel, sicut dixit Esdræ, 4. Esdræ cap. 4. *Tres vias missus sum ostendere tibi, & tres similitudines proponere coram te: de quibus, si renunciaueris vnam ex his, & ego demonstrabo tibi viam altissimi, quam desideras videre, & docebo te, vnde sit cor malignum. Et dixi, loquere Domine meus. Et dixit ad me: vade pondera mihi pondus ignis, aut mensura mihi flatum venti, aut reuoca mihi diem, qui præteriјt. Et respondi, & dixi: Quis natorum poterit facere, vt me interroges de his? Et dixit ad me: Si essem interrogatus te, dicens: quantæ habitationes sunt in corde maris, aut quantæ venæ sunt in principio abyssi, aut quantæ venæ sunt super firmamentum, aut qui sunt exitus Paradysi: diceres mihi fortasis, in abyssũ non descendi, neq; in infernum adhuc, neq; in cælum vnquam ascendi: nunc autem non interrogaui te, nisi de igne & vento, & die, per quam transisti, & à quibus separari non potes, & non respondisti mihi de eis. Et dixit mihi: Tu, quæ tua sunt tecum coadolescentia, non potes cognoscere; & quomodo poterit vas tuum capere altissimi viam, & iam exterius corrupto seculo intelligere corruptionem euidentem in facie mea? &c.* Ergo pondus & valorem indulgentiarum relinquamus Deo, quia scriptura dicit Prouerb. 16. *Spirituum ponderator est Dominus.*

Caput V.

DE CAVSA EFFICIENTE, ET FINE INDVLGENTIARVM.

Efficiẽs Causa indulgentiarũ est multiplex. PRIMA principalis, immediata, vna causa per se, est Deus, cui propriũ est misereri dimittere peccata, & parcere: ille sua diuina gratia, propria authoritate, sine nostris meritis, propter nomen suũ, confert, dat, & distribuit liberaliter, mirabiliter, &

ter, & inuisibiliter indulgentias iuxta illud Isaiæ cap. 43. *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Reduc in memoriam, & iudicemur simul: narra, si quid habes vt iustificeris. Pater tuus primus peccauit, & interpretes tui præuaricati sunt in me, & contaminaui principes sanctos, dedi ad internecionem Iacob, & Israël in blasphemiam.* Sciuit hoc Dauid, propterea orat dicens: *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci.* Psalm. 50. Idem Ezechiel. ca. 36. vt suprà Notabili 2. cap. 4. Item Act. cap 4. *Tunc repletus Spiritu Sancto Petrus, dixit ad sacerdotes, & magistratus templi, & sacerdotes principes populi, & Seniores Israël. Audite: si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est; notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israël, quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. Hic est lapis, qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli, & non est in alio aliquo salus: nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Item, ad Rom. cap. 8. *Deus proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?*

Item, ad Ephes: cap. 2. *Deus autem, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos: & cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo (cuius gratia estis saluati) et conresuscitauit, & consedere fecit in cælestibus in Christo Iesu; vt ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ in bonitate super nos,* (quam communicauit nobiscum dando indulgentiam) *in Christo Iesu. Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum est: non ex operibus, vt ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu, in operibus bonis, vt in illis ambulemus.*

MEDIATA verò Causa efficiens est triplex, suprema, media, infima. Summa, prima, principalis, & meritoria remissionis peccatorum, & indulgentiarum omnium causa, fons & origo est homo Christus Iesus Messias, Dominus, mediator, redemptor, & saluator noster, de quo scriptum est Psalm. 129. *Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.* Item, ad Hebræ. I. *Christus splendor gloriæ patris, & figura substantiæ eius: portansq; omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.* Item, I. Petri 2. *Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus, cuius liuore sanati estis.* Item, I. Ioann. cap. 2. *Filioli mei, hæc scribo vobis, vt non peccetis: Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum, iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris*

autem

autem tantùm, sed etiam pro totius mundi. Item, ibidem. *Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata, propter nomen eius.* Item, Apocal. 1. *Christus dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum, & sacerdotes Deo, & Patri suo, ipsi gloria, & imperium in secula seculorum, Amen.*

CONCAVSAE sunt, vt Beata Dei genitrix virgo Maria: omnes electi à primo iusto, vsque ad vltimum: & sancta mater Ecclesia Catholica, cum suis passionibus, & meritis.

Sanctæ Mariæ passiones & merita, cesserunt in thesaurum indulgentiarum, & sunt causæ indulgentiarum: quando impletum est in ea, quod illi dictum furat à Simeone iusto, & timorato, Lucæ 2. *Et tuam ipsius animam pertransiuit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes:* Vnde & ipsamet beata Dei genitrix virgo Maria, Deo gratias agens dicit, Lucæ cap. 1. *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius. Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.*

Sanctorum passiones & merita, cesserunt in thesaurum indulgentiarum: quia Iob cap. 6. dicit: *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui: & calamitas quam patior, in statera: quasi arena maris hæc grauior appareret.*

Item, B. Paulus ad Colossen. cap. 1. *Et vos cùm essetis aliquando alienati, & inimici sensu in operibus malis; nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem exhibere vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso: si tamen permanetis in fide fundati stabiles, & immobiles à spe Euangelij, quod audistis, quod prædicatum est in vniuersa creatura quæ sub cælo est, cuius factus sum ego Paulus minister, qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia.*

De meritis Ecclesiæ Catholicæ, D. Ambrosius lib. 1. offic. cap. 28. scribit sic: *Ecclesia quædam forma iustitiæ est, commune ius omnium: in commune orat: in commune operatur: in commune tentatur.* Hoc idem docet D. Augustinus libro de vera & falsa pœnitentia. Ergo ex suprà dictis Corollarijs sequitur, quia opera Ecclesię valent ad tollendas aliorũ pœnas, quorum moderator & distributor est Pontifex Romanus.

CAVSA secundùm Deum & Christum prima visibilis, subalternata, ordinata à Deo dependens, gubernans, quæ attingit à fine ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, dispensans, seruiens, & subalternans, est S. D. N. Summus Pontifex Clemens octauus, Papa Romanus feliciter modernus: nam teste D. Thoma Aquinate super 4. Senten. Distinct.

Distinct. 20. Argument. 4. Similiter Paludeñ. in loco superius allegato, & alijs Scholasticis Doctoribus, SOLVS PAPA HABET PLENARIAM POTESTATEM DANDI INDVLGENTIAS: Alij autem secundùm taxationem, & dispensationem eius. Ratio: quia Papę in persona Petri primò, principaliter, & consumatiuè Christus filius Dei viui dixit, Math. 16. cap. *Et tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Origenes super Matth. *Solus Petrus*, inquit, *Romanus claudit & aperit regna cælorum: alij verò ab eo missi, claudunt & aperiunt regnum cælorum.* Sed iam ea de re superius Notabili 2. cap. 8. & Notabili 3. cap. 6. diximus, & adhuc Deo adiuuante in Conclusionibus plenius dicturi sumus.

CONCAVSAE sunt huius primæ visibilis causæ, Episcopi in partem solicitudinis assumpti, & à Summo Pontifice Romano Papa in mysterium missi. Hi cum Summo Pontifice, & aliis sacerdotibus, portant arcam Testamenti: Deut. 10. & 31. arcam, in qua est reconditus cælestis thesaurus indulgentiarum, cum mysterio reconciliationis: & per eos Deus dat Iubileum & Indulgentiam populo suo, tanquam per media ordinata, electa, & in ministerium Ecclesiæ missa: iuxta illud, 2. ad Corint. cap. 5. *Si qua ergo in Christo noua creatura est, vetera transierunt: ecce facta sunt omnia noua*, (Apocal. 21.) *omnia autem ex Deo qui nos reconciliauit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis: Quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi: nec reputans illis delicta ipsorum: & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo: eum enim qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso.* Admonent hoc loco Scholastici, quia generale concilium, legittimè in Spiritu sancto congregatum, potest dare indulgentias; sed non Capitulum Cathedralis Ecclesiæ sede vacante: quia est iurisdictionis Episcopalis. Potest etiam ille dare indulgentias, qui in hoc habet à Summo Pontifice plenitudinem potestatis; vt summus Pœnitentiarius, qui dat centum dies. Legatus potest dare in sua Prouincia indulgentias perennes. Archiepiscopus, potest dare indulgentias per totam prouinciam, nisi sit præcisus, qui subditos non habeat, saltem quò ad vsum iurisdictionis. Episcopus, & superiores quadraginta dies cōmuniter. In dedicatione autem basilicę vnum annum, siue sit vnus, siue plures. Pro anniuersario, non nisi quadraginta dies. Abbas autem non potest dare indulgentias: nec quicunque inferiores Episcopis. De ea re, vide Ioann. Gersonem, Cancellarium Parisiē.

parte

parte prima de potestate ecclesiastica, Quis possit dare indulgentias Potest autem dare indulgentias (vt habet Paluden. lib. 4. Distin. 20.) tam bonus quàm malus: vnde Richardus lib. 4. Distinct. 20. Artic. 5. Quæst. 1. ait: *Malus Episcopus potest indulgentias dare: quia non facit indulgentias de proprio merito, quo priuatur per mortale peccatum; sed de thesauro ecclesiæ, cuius peccatum non abstulit sibi dispensationem: si autem non concordat diuinæ intentioni sua dispensatio, nulla est: vnde nec bonus nec malus indulgentias concedere potest, nisi ex rationabili causa.* Hęc Richardus. Hinc Gerson, Tractatu de indulgentiis ait: *Concedentes indulgentias taliter, & in intentione, & in verbis, & in scriptis, suas concessiones moderentur; vt nec diuinæ iustitiæ cum misericordia derogetur, nec scandalum maximè pusillorum præbeatur: vel ne facilis concessio maioris indulgentiæ, pro minimis vel exiguis causis, pariat in arduis & legitimis pro Ecclesia & Republica negotijs detrimentum.* Hæc Gerson. Idem Gerson parte secunda de forma absolutionis confessionis sacramentalis scribit, quòd potestas prælatorum in dando indulgentias, non est, nisi quædam potestas dispensationis, quæ debet esse rationalis, & ad ædificationem. Et ideo, si dent sine causa rationabili has vel illas indulgentias, vt puta, pro solo intuitu fauoris humani, vel alio tali modo; non oportet quòd indulgentiæ tantum valeant, quantum sonant: quia dicit S. Bonauentura: *Non enim credendum est alicuius valoris, si quis daret eam euntibus videre torneaměta.* De quo latius Gerson. *Vnde Indulgentiæ,* vt scribit S. Thomas super 4. Dist. 20. & Richardus Dist. eadem, Articu. 3. Quæst. 1. *si dantur ab eo, qui potest eas dare, & propter rationabilem causam, scilicet, pro vtilitate Ecclesiæ, valent his, qui sunt in statu gratiæ, dum tamen faciunt id, quod continetur in forma indulgentiæ: per eas enim remittitur, vel tota pœna peccatis debita, vel eius portio, secundùm tenorem ipsarum:*

CAVSA MINISTERIALIS SVBDELEGATA infima, est sacerdos cõfessarius, qui habet authoritatem & commissionem à loci ordinario absoluendi in talibus & talibus casibus: iuxta illud Leuitici cap. 16. *Expiabit autem sacerdos, qui vnctus fuerit, & cuius manus initiatæ sunt, vt sacerdotio fungatur pro Patre suo.*

CAVSA FINALIS INDVLGENTIARVM, est gloria, laus, & honor Dei, & communis vtilitas Ecclesiæ, ciuitatis, & Reipub. iuxta illud Prouer. ca. 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dñus.* Hoc idẽ dicit D. Tho. Aquinas super 4. Dist. 20. Porrò, ne lectorem oneremus de vtilitate & fructu indulgentiarum, lege Isaiæ cap. 58. Ezech. cap. 36. & 37. Item Ioël. ca. 2. ad Hebr. cap. 8. Hęc de causis Indulgentiarũ. Sed causis in sacramentis & indulgentijs nõ propriè vtimur, sed metaphoricè, vt dicit Gabriel super 4. Dist. 3. Quęst. 1.

NOTABILE QVINTVM.

EXpoſitis cauſis Indulgentiarum,& motu; ſequitur,vt de infinito, de loco, & tempore Indulgentiarum dicamus.

Caput I.

DE INFINITO, HOC EST, QVIA THESAVRVS INDVLGENTIARVM EST INFINITVS.

ET quia infinita ſunt merita Chriſti: ergo & cæleſtis theſaurus indulgentiarum eſt infinitus. CONSEQVENTIA à cauſa ad effectum. ANTECEDENS probatur authoritate Clementis Sexti in Extrauagante, *Vnigenitus Dei filius*,vbi docet, & determinat meritum Chriſti eſſe infinitum, & adducit illum locum Sapient. cap. 7. *Infinitus eſt theſaurus,quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei.* Vnde colligit vnam guttam ſanguinis Domini, ſatis abundè ſatis fuiſſe pro redimendis hominibus. Vt autem hæc veritas illuſtrior fiat, ſciendum eſt meritum Chriſti ex multis cauſis eſſe expendendum.

Primùm extenſiuè,& quod aiunt Theologi ex ſufficientia: cùm enim ſufficiat prodeſſe hominibus infinitis ſi fierent; ideò habet ſufficientiam infinitam. Quod vt intelligas rectè,præ oculis habere oportet illud ſimile, quod proſequitur B. Paulus Apoſtolus ad Rom. cap. 5. inquiens, quòd Adam eſt forma futuri,ſcilicet Chriſti: nam etiamſi decies centena millia hominum naſcerentur,ſuprà eos qui vnquam naſcituri ſunt;ſemper omnibus ſufficeret ad damnationem vnum peccatum Adæ: tamen hoc non operatur effectiuè, niſi in illis qui generantur actu ex viſceribus Adę:nec diutius operatur in ipſis, quàm manet in Adam. Eodem modo,etſi centies centena millia hominum naſcerentur vltrà eos qui fuerunt, vel vnquam erunt; ſufficeret tamen omnibus ſaluandis vnum vnius paſsionis Chriſti meritum: quia eſt infinitum. infinitum verò, neque vſu finiri poteſt, neque ablatione: verùm effectiuè non operatur ſalutem niſi in illis, qui amplectuntur Chriſtum per fidem, quæ per charitatem operatur:meritum enim, & indulgentia Chriſti Domini, eſt immenſus & infinitus theſaurus quæſitus, inuentus, relictus, & in Eccleſia Catholica depoſitus, & conſeruatus,propter vtilitatem omnium naſcentium in mundo.ſed ſi non quæritur ab homine theſaurus hic abſconditus in agro paſsionis Domini: ſi non emitur, ſi non accipitur; non applicatur, non prodeſt.

Præterea, meritum Christi alia de causa dicitur infinitum: quia potens est nos liberare à supplicijs inferni, quæ sunt infinita ex duratione: & potest nos perducere ad gloriam sanctorum, quę etiam est infinita, obiectiuè, & duratione: ob quam causam meritum Christi habet quãdam infinitatem. Alia causa huius Catholicę veritatis demonstrari potest: nam Christus Dominus meruit indulgentiam, & remissionem infinitæ culpæ; si esset infinita cathegoreumaticè: meruitq; remissionem infinitorum hominum infinitæ pœnæ, & infinitorum peccatorum: quoniam obtulit se in hostiam & sacrificium, quod est infiniti valoris, & maioris pretij, quàm infinitorum hominum, imò infinitorum mundorum peccata.

Potest etiam dici Christi meritum infinitum: quia actus personæ infinitę, siquidem omnia opera Christi fuerunt verbi, tanquam suppositi, quod fuit infinitum: licèt illa opera humanitatis Christi non fuerunt verbi, secundùm naturam infinitam diuinam; sed secundùm naturam humanam finitam.

Ampliùs, sicut meritum Christi fuit infinitum ratione vnionis hypostaticæ; sic potuit habere præmium infinitum, & thesaurum indulgentiarum infinitum, ratione vnionis hypostaticæ: nam maius est, quòd Deus patiatur vel minimum cruciatum, quàm quòd omnes homines omnium seculorum, infinitos cruciatus patiantur. Ex dictis sequitur, quòd Christus non plus meruit, quàm Deus possit præmiare: nam Christus meruit tantum infinitum præmium syncathegoreumaticè: & Pater æternus potest conferre infinitum præmium syncathegoreumaticè.

Postremò ostenditur meritum Christi fuisse infinitum: quia meruit coram Patre æterno de toto rigore iustitiæ: hic autem modus meriti infinitam vim & efficaciam requirit, quemadmodum in creatione, licèt id quod creetur finitum sit; modus tamen faciendi ex nihilo requirit infinitam virtutem, ob idq; virtus creandi soli Deo propriè competit.

In hoc itaq; merito Christi, omnia omnium hominum merita fundantur: tum quia fundamentum aliud ponere nemo potest, quàm quod est positum Christus Iesus 1. Corinth. 3. tum quia Christus Dominus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites Ioan. 15. perpetuò in suos virtutem influit, iuxta illud Prophetæ Psalm. 132. *Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius, sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.*

Porrò, in his meritis Christi & sanctorũ, tanquam in petra firmissima fun-

ma fundantur Ecclesiæ Catholicæ indulgentiæ: & sicut merita Christi & Sanctorum sunt infinita, & indiuisibilia; ita indulgentiæ sunt infinitæ,& indiuisibiles contra physicos: ergo hæretici & alij desperati, qui diffidunt, & suam nequitiam (inquit Augustinus de vera & falsa pœnitentia cap. 5.) Dei pietati comparant, finem imponunt diuinæ virtuti: dant finem infinito,& perfectionem diuinitatis auferunt Deo, cui nihil deest, quod etiam cogitari non potest.

Caput II.

De loco Indulgentiarum, quia solet Deus eligere, et reservare sibi quaedam loca.

ITA quidem est, quòd vbique Deus est (imò Deum, cæli cælorum capere non possunt) verùmtamen non vbique æqualiter operatur: *Misericordia Domini plena est terra.* Sed in scripturis tamen legimus, quòd certa loca suis operationibus delegerit: exauditioni, templum Hierosolymitanum: arcam, miraculis & benedictionibus: probaticam piscinam, ægrotorum solatio. Templum quidem ea dignatus est gratia, & honore; vt si quis etiam exul ad illud versa facie oraret, exaudiretur: quod priuilegium nulli alii loco concessum est legimus. Arcæ porrò tantam virtutem esse voluit; vt ea præsente funderentur hostes, Hiericho corrueret,Iordanis retrorsum conuerteretur, Iosuę 4. 5. & 6. & domus Obed-Edom consequeretur benedictionem.

Piscinæ verò probaticæ prærogatiuam hanc fuisse, nobis Euangelium Ioannis cap. 5. indicat; vt qui primus in eam descendisset, quocunque tandem affectus esset morbo, statim ab eo liberatus discederet. Nunquid parem vim ad sanandum aliæ quoque vulgares aquæ habuerunt? Sic Deus, cuius misericordia pleni sunt cæli, plena est terra:qui cum Iosepho descendit in carcerem,& in vinculis non dereliquit eum: qui fuit cum Daniele, cùm missus fuisset in lacum leonum: & cum tribus pueris, cùm fuissent misi in fornacem ignis ardentis, & qui nullo circumscribitur loco: certa tamen loca esse voluit, in quibus manifestiùs virtutem suam declararet. In templo Deus olim responsa dabat, in templis angelos videre licuit, Lucæ cap. 1. quos inibi etiam habitare, vel illud nobis esse documento potest, quod à Iosepho memoriæ proditum est, cùm iam iam Hierosolymitanum excidium instaret, angelos in templo auditos esse, qui dicerent: *Recedamus ex iis ædibus.* Ita Genesis cap. 28. cùm Iacob euigilasset de som-

de somno, ait: *verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* Et Exod. cap. 3. dicit Dominus ad Moysen: *Solue calciamenta de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est.*

Item, Exodi 40. *Postquam omnia perfecta sunt, operuit nubes tabernaculum testimonij, & gloria Domini impleuit illud.*

Item, Deuteronomii cap. 12. 14. 15. 16. 17. 18. præceptum est: *Ad locum quem elegerit Dominus Deus vester, de cunctis tribubus vestris, vt ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis & offeretis in loco illo holocausta, & victimas vestras, decimas, & primitias manuum vestrarum, & vota atque donaria, primogenita boum, & ouium: & comedetis ibi, in conspectu Domini Dei vestri, ac lætabimini in cunctis ad quæ miseritis manum vos, & domus vestræ, in quibus benedixit nobis Dominus Deus vester. Non facietis ibi, quæ nos hîc facimus hodie singuli quod sibi rectum videtur.*

Item, ibidem, *Caue ne offeras holocausta tua, in omni loco, quem videris; sed in eo quem elegerit Dominus: in vna tribuum tuarum offeres hostias, & facies quodcunque præcipio tibi.*

Item, 3. Regum cap. 11. dixit Dominus Salomoni: *Quia hoc habuisti apud te, & non custodisti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandaui tibi, disrumpens scindam regnum tuum; & dabo illud seruo tuo. Verùmtamen in diebus tuis non faciam, propter Dauid patrem tuum: de manu filij tui scindam illud. Nec totum regnum auferam: sed tribum vnam dabo filio tuo, propter Dauid seruum meum, & Ierusalem quam elegi.*

Item, ibidem, *Ierusalem ciuitatem elegi ex omnibus tribubus Israël.*

Item, ibidem, *Ierusalem ciuitatem elegi, vt esset nomen meum ibi.*

Item, 4. Regum 21. *In Ierusalem ponam nomen meum.*

Item, 3. Regum cap. 8. & 9. Et 2. Paralipomenon cap. 6. & 7. 12. & 33. *Factum est autem, cùm exissent sacerdotes de Sanctuario, nebula impleuit domum domini: & non poterant sacerdotes stare, & ministrare propter nebulam, impleuerat enim gloria Domini, domum domini.*

SED hæc, dicet aliquis, Veteris Testamenti fuisse, nec ad Nouum pertinere quidquam, in quo Samaritanæ Ioan. 4. disertis verbis dictum legimus: *Mulier, crede mihi, veniet hora, quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem.* Atqui ille ipse, qui hæc dixit, noui testamenti mediator, legislator, & auctor, templo, tantum honoris habuit Math. 21. Ioan. 2. vt cùm eiiceret ex eo vendentes & ementes, domum illud sui patris vocauerit. Nunquid non totus mundus domus est illius, qui dixit: *Cælum & terram ego impleo?* Hier. 32. Et Isaiæ 66. *Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum?* & tamē domum patris sui peculiari modo quoddam templum Christus

 appel-

appellauit. Quin & in ipsis templis, arcano quodam, & inperscrutabili Dei iudicio fieri videmus, hoc ipso gratiæ tempore; vt terribiliora in vno sint, quàm in alio Dei opera: vt in Italia, Romæ, & in Loreto: in Hispania, in Campostella: in Polonia, Cracouiæ, Gnesnę, Częstochouiæ, & in Claro monte, in templo S. Crucis. Sic ab Augustino Epistola 137. factum legimus, cùm quidam ex eius sodalitio iuuenis, graue quoddam presbytero crimen intentasset: nec res euidentibus argumentis, aut reffelli posset, aut coargui: quòd iusserit ambos ad locum sanctum (iis enim verbis vtitur) peregrinari, nimirum eum, vbi beati Felicis Nolensis corpus conditum erat; vt ibi ad confessionē vel pœnæ miraculo, vel timore compellerētur. Ac mox ea verba subiicit Augustinus: *Vbiq; quidem Deus est, & nullo continetur, vel includitur loco, qui condidit omnia: & eum à veris adoratoribus in Spiritu, & veritate oportet adorare; vt in occulto exaudiens, in occulto etiam iustificet, & coronet: verùmtamen ad ista, quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis, hæc miracula fiant, in aliis non fiant? Multis enim notissima est sanctitas loci, vbi beati Felicis Nolensis corpus conditum est. etc.* Ac paucis interiectis, mentione facta de miraculis, quæ Mediolani fierent, apud memoriam Sanctorum, *Nunquid*, inquit, *nō et Affrica sanctorum Martyrum corporibus plena est? & tamen nusquam hîc scimus talia fieri. Sicut enim, quod Apostolus dicit*, 1. Corint. 12. *non omnes sancti habent dona curationum, nec omnes habent diudicationem spirituum; ita nec in omnibus memoriis sanctorum ista fieri voluit, qui diuidit vnicuiq; propria, prout vult.* Quare minimè nouum, ac iam indè à multis seculis in orbe Christiano receptū est, quòd propter admirabiliores Dei operationes, vnus locus alio sanctior habitus, & à piis hominibus magis est frequentatus. Qui scripserunt Ecclesiasticam historiam Eusebius, Socrates, Zozomenus, Theodoretus, & alii ante mille ducentos, quin & ante mille trecentos, & amplius annos, & Hierosolymam, & ad martyrum sepulchra, religionis ergò, peregrinationes etiam ex voto susceptas esse memoriæ prodiderunt. Quas adeò non contemnendas putauit D. Ioannes Chrysostomus; vt diceret Homel. 5. de beato Iob, cùm in vinculorum, quibus ligatus erat Paulus, laudem erupisset: *Vellem nunc locis in illis versari, quibus vincula illa manent: & cathenas videre, quas timuerunt quidem dæmones, & horrent, & angeli venerantur. Si ecclesiasticis curis essem vacuus, & corpus robustum haberem, nequaquam peregrinationem tantam facere recusarem, quò cathenas saltem viderem, & carcerem, quo Paulus vinctus est.*

De Christianorum templis, siue Basilicis refert Augustinus lib. 1. de ciuitate

ciuitate Dei,& in ecclesiastica quoque historia scriptum legimus. Zozomenus lib. 9. cap. 9. quòd etiam ab immanibus barbaris, tantus olim illis honor habitus fuerit; vt quisquis ad ea confugisset, is ab hostium insultu liber esset, Hæc de templis.

LEGITVR QVOQVE DE AQVIS aliquid simile, 4. Regum cap. 5. Fluuii Damasci Abana & Pharphar, non potuerunt Naaman curare, & sanare à lepra; sed aquæ Israël, aquæ Iordanis. Nam consilio Elizei lotus Naaman septies in Iordane, à lepra mundatus est, & recepit sanitatem caro eius. Item, Ioan. cap. 5. *Est autem Hierosolymis Probatica piscina, quæ cognominatur Hebraicæ Bethsayda, quinq; porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium, cœcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. Angelus autem Domini descendebat secundùm tempus in piscinam, & mouebatur aqua: Et qui primò descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat, à quacunq; detinebatur infirmitate.*

Caput III.

DE VACVO,

EX suprà dictis, manifestum est, quia gratia Dei in Ecclesia Catholica sunt indulgentiæ: sed apud Iudæos, Gentiles, Hæreticos, est vacuum, iuxta illud, Prouerb. 14. *Vbi non sunt boues, præsepe vacuum est: vbi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis.* D. HIERONYMVS super iisdem verbis: *Boues, Doctores Catholicos: Præsepe cœtum auditorum: Segetes, dicit fructus bonorum operum. Incassum ergo tumet superbus, & indocta eloquentia verberat aures, ac corda subiectorum: quia vbi non sunt docti prædicatores, frustra ad audiendum confluit turba plebium: vbi autem plurimæ operationes apparent virtutum, ibi appertissimè claret, quia non hæreticus aut Iudæus in vanum garrit; sed pro verbi fruge laborauit ille, qui & ipsum verbū casto ore ruminare, & viam veritatis recto discretionis pede noscet incedere. Nec mirandum, cur in Præsepi auditores significari dixerimus; cùm bos alatur de præsepi, doctor autem verbo audientes soleat nutrire: Sed intuendum, quia & de labore bouis præsepe impletur, & ipse bos suo fructu de præsepi reficitur. Quia nimirum prædicator fidelis, & audientes verbo reficit, & eadem refectione apud Deum ipse proficit: quod in opere figuratur* 3. Reg. 17. *Eliæ, qui Sareptanam viduam pascit, à qua et ipse pascitur.* Hæc D. Hiero.

DIONYSIVS Carthusianus super iisdem verbis. *Spiritualiter autem per boues designantur Prædicatores, Doctores, Prælati, sicut primo ad*

Corint. cap. 9. & Deuter. 25. docet Apostolus illud ex Deuteronomio introducens: Non alligabis os boui trituranti: Hi enim in agro Dei, id est, in Ecclesia laborant, fidelium corda verbo prædicationis aperiendo, ad suscipiendum semen gratiæ Spiritus sancti, quod inserunt eis, & ea cooperando fœcundant: vnde 1. ad Corint. cap. 3. dicit Paul. *Adiutores Dei sumus, vos Dei agricultura estis. Itaq; vbi non sunt boues, id est, boni prælati, ac prædicatores; præsepe vacuum est, id est, corda populi: gratia virtutibus atq; indulgentiis carent, quia magistrum et ducem non habent. Vbi autem plurimæ segetes, id est, abundantia actuum virtuosorum, digni fructus pœnitentiæ: vbi indulgentiæ, ibi manifesta est fortitudo bouis, id est, efficacia doctrinæ prælati, sicut prædicatoris, euidenter relucet in huiusmodi fructu, tanquam in suo effectu.*

Et quoniam Ecclesiæ ager sepissimè renouatur pœnitentiæ indulgentiarum & prædicationis, remissionis peccatorum, aratro fructus Deo adiuuante facere & producere nunquam cessat: apud Iudæos autem nihil, nisi vacuum: est ergo in natura vacuum, quia apud Iudæos, gentiles, & Hæreticos.

Caput IIII.

DE TEMPORE INDVLGENTIARVM,

AD concessionem indulgentiarum, cùm loco prædictis causis, necessariò requiritur tempus, quia omnis motus fit in tempore. Et quamùis teste D. Ambrosio in libro de Helia, & ieiunio cap. 22. Omne tempus sit opportunum ad indulgentiam, iuxta illud Ezechiel. cap. 18. *Quacunq; hora peccator ingemuerit, omnium iniquitatum eius nõ recordabor*: tamen ipsemet Deus adhuc in veteri Testamento, in quo Christianorum futura festa præsignata, & futuræ in Ecclesia Catholica indulgentiæ figuris adumbratæ fuerant, aliqua tempora, tam ad sanctificanda festa, quàm indulgentias celebrandas specialiter elegit, deputauit, designauit, præscripsit & ostendit. Ita enim Exodi. 20. Deuter. cap. 5. scriptum est: *Memento vt diem Sabbathi sanctifices: sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. septimo autem die Sabbathũ domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, iumentum tuum, & aduena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Deus cælum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, et requieuit die septimo. Idcirco benedixit Dominus diei Sabbathi, et sanctificauit eum. Nunquid Deo cura de Sabbatho? Non homo propter Sabbathum: sed Sabbathum propter hominem factum.* Marci cap. 2.

Sancti-

Sanctificauit ergo Dominus Sabbathum, & benedixit Sabbatho: vt homo quærat, petat, pulset, oret ad Deum, pro benedictione, & pro indulgentia in Sabbatho, & sic sanctificabit Sabbathum, & dies indulgentiarum. Idem præceptum de Neomenijs Psalm. 80. *Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solennitatis vestræ.*

Idem præceptum de septimo mense, Leuitici cap. 16. *Mense autem septimo decima die mensis, affligetis animas vestras, nullumq; opus facietis, siue indigena, siue aduena, qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri, atq; mundatio. Ab omnibus peccatis vestris coram Domino mundabimini; Sabbathum enim requietionis est: & affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos, qui vnctus fuerit, & cuius manus initiatæ sunt, vt sacerdotio fungantur pro patre suo. Inducturq; stola linea, & vestibus sanctis, & expiabit sanctuarium, & tabernaculum testimonij atque altare, sacerdotes quoque & vniuersum populum. Eritq; hoc vobis legittimum sempiternum, vt oretis pro filijs Israël, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur, sicut præceperat Dominus Moysi.* Idem præceptum Leuitici 23. *In diebus illis, loquutus est Dominus ad Moysen, dicens: Decimo die huius mensis septimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur sanctus, affligetisq; animas vestras in eo, & offeretis holocaustum Domino. Omne opus seruile non facietis in tempore diei huius, quia dies propitiationis est; vt propitietur vobis Dominus Deus vester. Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis, & operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo. Nihil ergo operis facietis in eo, legittimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitationibus vestris. Sabbathum requietionis est, affligetisq; animas vestras die nono mensis, à vespera vsque ad vesperum celebrabitis Sabbatha vestra, dicit Dominus Omnipotens.* Idem præceptum de anno septimo, & de anno quinquagesimo Leuitici cap. 25. *Loquutusq; est Dominus ad Moysen in monte Sinai, dicens: Loquere filijs Israël, & dices ad eos. Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, sabbathizetis sabbathum Domino, sex annis seres agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, colligesq; fructus eius: septimo autem anno sabbathum erit terræ requietionis Domini: agrum non seres, & vineam non putabis, quæ spontè gignet humus, non metes, & vuas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam; annus enim requietionis terræ est; sed erunt vobis in cibum tibi & seruo tuo, ancillæ tuæ, & mercenario tuo, et aduenæ, qui peregrinatur apud te: iumentis tuis & pecoribus omnia quæ nascuntur præbebunt cibum. Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt quadraginta nouem, & clanges buccina mense septimo, decima die mensis propitiationis tempore in vniuersa terra vestra, sanctificabisq; annum quinquagesimum, & vocabis remissionem*

cunctis habitatoribus terræ tuæ; ipse est enim Iubileus. Reuertetur homo ad possessionem suam, & vnusquisque rediet ad familiam pristinam: quia iubileus & quinquagesimus annus. Non seretis, atque metetis sponte in agro nascentia, & primitias vindemiæ non colligetis ob sanctificationem iubilei, sed statim ablata comedetis. Anno iubilei redient omnes ad possessiones suas. &c. Nolite affligere contribules vestros; sed timeat vnusquisque Deum suum: quia ego Dominus Deus vester. Facite præcepta mea, & iudicia mea custodite, & implete ea, vt habitare possitis in terra absque vllo pauore, & gignat vobis humus fructus suos quibus vescimini, vsque ad saturitatem nullius impetum formidantes. Quòd si dixeritis, quid comedemus anno septimo, si non seuerimus, neque collegerimus fruges nostras? Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, & faciet fructus trium annorum, seretisq; anno octauo, & comedetis veteres fruges vsque ad nonum annum, donec noua nascantur edetis vetera.

Et secundùm hoc præceptum Domini, sancta mater Ecclesia Catholica, quolibet anno quinquagesimo, solebat celebrare vniuersaliter annum sanctum Iubileum magnum, solenni ritu, vsque ad annum Domini millesimum, quadringentesimum, septuagesimum quintum, quò Pontifex Romanus Sixtus Quartus Iubileum tenuit, simulq; constituit, vt iam nō quinquagesimo Iubileus annus celebretur; sed ab annis viginti quinque, vsq; ad vigesimum quintum rursus seruari debere, eò quòd ætas hominū cum decrescentis mundi tempore semper abbreuiatur. Ioan. Eccius Homel. 1. die Pentecostes.

Neque illud omittendum, quia anno Domini 1571. primis diebus Octobris, cùm Veneti in Cypro, siue Candia, obsiderentur à Turca, & bellum haberent cum Turca, Romanus Pontifex Pius Quintus indulgentiam quadraginta horarum Romæ instituit, indixit, celebrauit: & Ecclesia orante, & Deo Opt. Max. adiuuante, Veneti ex Turcis ad Echinnadas die septima Octobris victoriam reportauerunt. Sed ad tempus Iubilei gratiæ, & indulgentiarum redeamus. Sciuit hæc præcepta Dei & seruauit Isaias Propheta: sciuit & seruauit Paulus Apostolus, & propterea ambo, quasi vno spiritu & ore docent: Isaiæ 49. & Apostolus 2. ad Corinth. cap. 6. *Adiuuantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis: ait enim, Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium vestrum. Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in loganimitate, in suauitate, in Spiritu Sancto, in charitate non fi-*

non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ, à dextris & à sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, vt seductores & veraces, sicut qui ignoti & cogniti, quasi morientes & ecce viuimus, vt castigati, & non mortificati, quasi tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.

NOTABILE SEXTVM.

POstquam diximus de causis, de motu, de infinito, de loco, & vacuo, ac de tempore indulgentiarum; sequitur vt dicamus de votis, peregrinationibus, & offertorijs quæ offeruntur in Dei nomine pro gratia indulgentiarum.

Caput I.

DE VOTIS QVAE NVNCVPANTVR SANCTIS.

ERasmus in Colloquio, quod inscribitur Naufragium, miro modo ridet Vota, quæ sanctis nuncupantur. De hæreticis autem omnibus, nulla potest esse dubitatio, quin nos pro idololatris habeant ob ea vota, quæ passim sanctis nuncupamus: & ratio esse potest: quia votum est actus religionis soli Deo debitus, qualis est etiam iuramentum, & sacrificium, vt patet ex diuinis literis, vbi perpetuò vota dicuntur fieri Deo, vt Leuitici cap. 6. & 27. Numero. 30. Deutero. 23. in Psalmis passim, & præcipuè Isaiæ 19. vbi legimus, *Colent eum in hostijs, & muneribus, & vota vouebunt Domino, & soluent.* Verùmtamen posse aliquo modo sanctis vota nuncupari, certissimum est, & probatur testimonijs antiquorum Patrum.

EVSEBIVS lib. 13. Præparat. Euangelicæ cap. 7. loquens de martyribus, nomine omnium Christianorum: *Nos,* inquit, *veræ pietatis milites, vt Dei amicos honorantes, ad monumenta illorũ accedimus, votaq́; illis facimus, tanquam viris sanctis, quorum intercessione ad Deum non parum iuuari profitemur.*

THEODORETVS lib. 8. ad Græcos, vbi dixerat varia à martyribus peti, subdidit: *Piè,* inquit, *fideliterq́; precatos, ea maximè consequi, quæ desiderant, testantur illa, quæ votorũ rei persoluunt: nam alij quidem oculorum, alij verò pedum, alij manuum simulachra suspendunt, ex argento, auróue confecta. &c.* 1. Regum 6.

PALLADIVS in historia Lausiaca ca. 113. scribit sanctũ Philoronum, ex voto Apostolis nuncupato, venisse Romam ad limina Apostolorum,

& dein-

& deinde Alexandriam ad S. Marcum.

PRVDENTIVS in hymno de SS. Hemeterio & Chelidonio.

Illitas cruore sancto,
Nunc arenas incolæ
Confrequentant obseruantes
Voce, votis munere.

PAVLINVS natali primo de sancto Felice.

Hunc liceat celebrare diem: pia reddere vota. Coram etc.

Et natali secundo. *Coram vota tibi: coram mea corda dicauit.*

Et natali quarto. *Annua vota mihi remeant, simul annua linguæ Debita. &c.*

MATHIAS MIECHOVIEN. lib. 2. historiæ Polonorum cap. 4. Et Martinus Cromerus lib. 3. in vita Boleslai Chrobrij Primi Polonorum Regis, narrant Anno Domini 999. Ottonem Ruffum tertium, eius nominis Imperatorem Romanum, cùm ægrotaret, vouisse votum limina sancti Adalberti martyris Gnesnæ visitare: cùm autem sanus factus esset, in Poloniam venit, & à Posnania vsque Gnesnam, hoc est septem milliarium spatium, non aliter quàm pedes confecit.

GREGORIVS TVRONICVS lib. 2. historiæ Francorum cap. 37. meminit voti, quod nomine Clodouei Regis sancto Martino fecerunt ministri eius: *Domino*, inquit, *gratias agentes, & vota B. confessori promittentes, læti nunciauerunt Regi. etc.*

ACCEDAT aduersariorum testimonium: nam Faustus apud D. Augustinum lib. 20. contra Faustum cap. 3. *Idola*, inquit, *vertistis in martyres, quos votis similibus colitis.* Ex quo Fausti testimonio discimus, vsitatissimum in primitiua Ecclesia fuisse, vt martyribus vota fierent.

Iam habemus testimonia, non solùm sanctorum Patrum Ecclesiæ Catholicæ, sed etiam hæreticorum, quia licet sanctis nuncupare vota. Sed hoc ipsum potest rationibus confirmari.

PRIMA RATIO. Capiti cum membris, licet nuncupare vota. sed Christi capitis sancti sunt membra: Ergo sanctis licet nuncupare vota.

MAIOR vera: quia non licet diuidere & soluere Christum, qui est caput: nam qui soluit Christum, antichristus est. 1. Ioan. cap. 4.

MINOR est Apostoli ad Ephes. cap. 4. & 5. & ad Colos. cap. 1. & 2.

SECVNDA RATIO. Amicis Dei, quos Deus honorat, licet nuncupare vota. sed sancti sunt amici Dei, quos Deus honorat: ergo sanctis licet nuncupare vota.

MAIOR

MAIOR vera ab authoritate & meritis.

MINOR Psalm. 138. & Ioan. 15.

TERTIA RATIO. Patribus, qui cũ Christo colligunt, & thesaurizant filijs, licet nuncupare vota. sed patres sancti cũ Christo colligunt, & thesaurizant filijs: ergo licet sanctis vota nũcupare.

MAIOR vera ab authoritate & meritis.

MINOR Lucæ 11. & 2. ad Corint. 12. *Nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs.*

QVARTA RATIO, Quorum animæ in manu Dei sunt, & memoria æterna in benedictionibus; illis licet vota nuncupare. sed sanctorum animæ in manu Dei sunt, & memoria æterna in benedictionibus: ergo sanctis licet vota nuncupare.

MAIOR à summa felicitate Sanctorum, apud quos miseris licet mendicare. MINOR Sap. cap. 3. Item, Psalm. 111. & Ecclesi. 45.

QVINTA RATIO. Quorũ memoria in populis placatur Deus, illis licet vota nuncupare. sed memoria sanctorum in populis placatur Deus: ergo licet sanctis vota nuncupare.

MAIOR ab efficientibus, vel à signo.

MINOR Ecclesiastici cap. 45. *Deus Moysen* (& per consequens sanctos) *elegit ab omni viuente offerre sacrificium Deo, incensum & bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo.*

Possunt plurima argumenta ad eam rem produci, & scripturis sacris confirmari. sed ea breuitatis causa omitto.

AD ARGVMENTVM AVTEM, quòd nos ipsi initio capitis proposuimus, respondet B. Thomas, in secunda secundę Quęst. 88. Arti. 4. *Vota quæ fiunt sanctis, vel prælatis, includere duas promissiones: vnam quæ fit sanctis, et illam non esse formaliter votum, sed materiam voti: alteram quæ fit Deo, et illam esse formaliter votum, vt cùm quis dicit:* VOVEO B. MARIAE, ME AD EIVS DOMVM PEREGRINATVRVM: *promittit virgini hanc peregrinationem: sed hæc promissio non est votum. et simul promittit Deo, se impleturum promissionem virgini factam: et hæc secunda promissio verè est votum. At ista rectè se habent in votis, quæ includunt promissionem homini mortali factam. Nam qui vouet obedientiam Prælato; reuera votum non Prælato, sed Deo facit, licèt ipsi Prælato obedientiam promittat: non enim illo voto Prælatum, sed Deum colere et honorare intendit. Similiter, qui vouet perpetuò ministrare in Xenodochio, vel Ptochodochio, tametsi in vtili-*

tatem et commodum Xenodochij, vel Ptochodochij faciat. At qui vouet ieiunium, vel peregrinationẽ sanctis; ipsos sanctos religiosè honorare intendit. Et præterea, Caietanus in eum articulũ B. Thomę probat ex ipsa professione Fratrum Prædicatorum, vota verè fieri sanctis. nam dum profitentur, dicunt: *Voueo Deo, et B. Mariæ, et omnibus sanctis, me Prælato tali, vel tali obediturum.* Vbi ex duabus promissionibus vna dirigitur ad Prælatum, & illa est materia voti: altera ad Deum & sanctos simul, & illa est formaliter votum. Caietanus igitur adfert aliam solutionem, ac dicit, Vota fieri sanctis, non vt sunt creaturæ quædam rationis participes; sed vt in eis Deus habitat per gloriam: ita & vota, quę fieri dicuntur sanctis, fiunt Deo in sanctis, quomodo maledicta in sanctos dicuntur blasphemiæ; quia Deus in sanctis maledicitur.

SED OBIICIET FORTASIS ALIQVIS, aut vota quæ fiunt Deo in sanctis, terminantur ad solum Deum, quo modo sacrificium soli Deo offertur, licèt in memoriam & honorem sanctorum. aut terminantur etiam ad ipsos sanctos; ita vt reuera ipsis vota fiant: quomodo eleemosyna, quæ datur Christo in paupere, verè datur ipsi pauperi. Si primum accipiatur: ergo non verè vota fiunt sanctis. Si secundum: ergo idololatræ videmur.

Respondeo: Secũdo modo fieri vota sanctis, nec tamen nos esse idololatras: nam nõ eadem ratione fit votum sanctis, & Deo. & solum votum, quod fit Deo, est cultus latriæ. Animaduertendum est enim inter omnes conuenire verè & propriè sanctis aliquid promitti, sicut verè & propriè promittitur Deo. Id enim B. Thomas concedit, & per se patet: nam si licet sanctis ædificare sepulchra & basilicas, ornare eorum reliquias, accendere coram eis cereos, & similia; cur non liceat eis ista promittere? Rursum inter omnes Catholicos conuenit, aliter promitti munus Deo, aliter sanctis. Nam Deo promittitur in signum gratitudinis erga primum principium bonorum omnium, & in recognitionem beneficij ab ipso tanquam à primo authore accepti: & proinde illa promissio est cultus latriæ. At sanctis promittitur aliquid in signum gratitudinis, erga mediatores & intercessores, per quos à Deo beneficia accipimus: & proinde illa promissio, non est cultus latriæ, sed duliæ.

Solum videtur dubium esse, an ista promissio facta sanctis possit dici Votum, id est, An Votum sit nomen generale, quod dicitur analogicè, de promissione facta Deo, & sanctis: quomodo nomẽ orationis, & nomẽ cultus se habẽs: an verò sit nomen speciale, quod solum dicitur de promissione Deo facta, sicut sacrificium nõ dicitur, nisi de munere, quod offertur Deo. Etsi autem controuersia vocabuli, cùm de re constat, nos torquere non debeat; existimo tamen secundùm

vsum ecclesiæ, nomen voti esse generale: nam nullus auderet dicere, Sacrifico Deo,& B. Mariæ:vel etiam absolutè,Sacrifico B. Mariæ:& tamē dicimus:Voueo Deo & B.Mariæ:& etiā simpliciter,Voueo B.Mariæ.

Præterea,nomen Voti, ita est coniunctum cum nomine orationis; vt Græcè dicatur votum εὐχή, oratio verò προσευχή, vt notat Gregorius Nyssenus oratione prima in orationem Dominicam. Latine autem sæpissimè accipitur votum pro oratione. Et ratio est: quia,vt ibidem docet Nyssenus,vota ordinantur ad orationem. Solemus enim, cùm impetrare aliquid volumus, prius votis conciliare eum, à quo volumus petere: deinde petere id, quod volumus. Vnde est illud Æneid. 6. *Æneas cessas in vota precesq́?* Sicut ergo orationis nomen,non solùm dicitur de illa petitione, qua à Deo postulamus beneficia, quæq; est actus latriæ; sed etiam de illa qua postulamus à Sanctis, vt nostram orationem iuuent,quam fundimus ad Deum; ita etiam voti nomen, non solùm conuenit promissioni quæ fit Deo,quæ est actus latriæ,sed promissioni, quæ fit sanctis,& quæ non est actus latriæ. neque his repugnat, quòd in scripturis nomen voti semper accipiatur pro promissione facta Deo: nam cùm scriberentur scripturæ sanctæ, nondum cœperat vsus vouendi sanctis.

Sed obiicies, Si promissio facta sanctis mortuis potest dici Votum: cur non etiam promissio facta sanctis adhuc viuentibus nobiscum? Respondeo,non valet consequentia. Primò: quia promissio facta sanctis cum Christo regnantibus est similior promissioni,quæ fit Deo, quàm sit promissio,quæ fit homini mortali. Nam quemadmodum id,quod promittimus Deo, non est illi vtile sed nobis, & solùm fit in signum honoris & gratitudinis; ita etiam quod promittimus sanctis in cælo regnantibus non est illis vtile, sed nobis: neque enim illi rebus nostris indigent, cùm sint beati, & solùm illis ista promittimus, & offerimus in signum memoriæ,honoris, & gratitudinis. At,quæ hominibus hîc viuentibus promittimus,illis vtilia sunt,vel certè esse possunt, cùm ipsi multis rebus egeant.

Secvndò: quia votum non conuenit sanctis, nisi quatenus sunt Dei per participationem. At sanctos cum Christo regnantes, certò scimus esse tales: de viuentibus nobiscum,non scimus certò,sed suspicamur tantùm.

Tertiò, quia sancti in cælo,iam sunt actu & re ipsa beati, & gloriosi, & filij Dei, ac dij quidem per participationem: quia sunt confirmati in illo statu,neq; excidere possunt. At sancti,qui viuūt nobiscum, potentia sunt sancti, & modò sunt sancti, modò non sancti, & magis in spe, quàm in re sunt beati & gloriosi. Rectè igitur quæ mortalibus

promittuntur,non dicuntur vota:dicuntur autem,ſi beatis hominibus in cælo degentibus promittuntur.

Caput II.

De Peregrinationibvs.

HÆreſis & error fuit Claudij Taurinen. apud Ionam lib. 3. de cultu imaginum, inanes eſſe peregrinationes ad loca ſanctorum. Eundem ſequuti ſunt,

Petrobrvsiani, teſte auctore vitæ ſancti Bernardi lib. 3. cap. 5.

Wiclefistae autem, teſte Thoma Valden. Tomo 3. titulo 15. idololatriæ damnabant eos, qui ad loca ſancta peregrinabantur.

Erasmvs Rotherodamus fabuloſus,in Colloquiis,titulo Peregrinatio,religionis ergò,multa ineptè & ſcurriliter,ne dicam impiè contra peregrinationes fabulatur.

Ioannes Caluinus lib. 4. Inſtitutionis cap. 13. § 7. peregrinationes votiuas ad loca ſanctorum, non ſolùm inanes, ſed etiam plenas manifeſta impietate eſſe dicit: non tamen aliter probat, quàm communi ſuo axiomate, quòd omnis voluntarius hominis cultus Deo diſpliceat.

Magdebvrgenses Centuria 4. cap. 6. columna 458. tempore Conſtantini cœpiſſe volunt abuſum peregrinationum ad loca ſanctorum: ſed non diu poſtea refutatum fuiſſe longa oratione à Gregorio Nyſſeno. Quam orationem totam recitant eadem Centuria 4. cap. 10. columna 936. & ſequentibus. Ex qua oratione ſumuntur hæc argumenta.

Primum. Chriſtus, Math. 5. inter ea quæ homines beatos faciunt, non poſuit peregrinationes.

Secundum. Multa ſunt pericula ſpiritualia in itineribus, ac præſertim mulieribus, vt notum eſt.

Tertium. Nihil inuenire poſſumus Hieroſolymis,quod in noſtra regione non habeamus: nam Deus non magis eſt ibi,quàm alibi: vt patet ex eo, quòd homines regionis illius, non ſunt meliores cæteris, ſed fortaſsis peiores. Porrò res Dei, id eſt templa & altaria,vbique inueniri poſſunt. Poterant addere Hieronymi Epiſtolam ad Paulinum, de Inſtitutione Monachi, in qua multis argumentis probat,non expedire peregrinationem ad loca ſancta ſuſcipere: & adducit exempla ſancti Antonii, & aliorum Monachorum, qui licèt in vicinia ſanctorum locorum habitarent; tamen nunquam ad illa venerunt.

SED NIHIL HORVM NOS MOVERE DEBET. Sunt enim peregrinationes, ad loca sancta, piæ, & religiosæ, vt sacrosanctum Concilium Tridentinum, Sessione 25. rectissimè docet. Id probatur primùm scripturæ testimonio. Exodi 23. *Peregrino molestus non eris:* Scitis enim aduenarũ animas: *quia et ipsi peregrini fuistis in terra Ægypti.* Item, ibidem Exodi 23. & Deute. 16. Deus instituit, vt omnes filii Israël, ter in anno ad tabernaculum, vel templum Domini peregrinarentur: quod præceptum studiosè seruabat Helcana, & Anna vxor eius lib. 1. Regum ca. 1. Nec non Christus ipse cum Maria matre sua, & S. Iosepho, Lucę 2. Item, Ioan. 12. etiam Gentiles veniebant adorare in Ierusalem, propria regione relicta. Item, Actuum 8. Eunuchus æthiops ex longinqua regione veniebat adorare in Ierusalem. Item, Actuum 20. Paulus ipse festinabat in itinere, vt in Ierusalem faceret Pentecosten, quem locum adducit Hieronymus in Epist. 17. ad Marcellam, vt ostẽdat bonum esse ad loca sancta peregrinari. Quin & modum peregrinationis ostendit 5. S. Petrus Apostolus 1. Petri ca. 4. dicens: *Charissimi, nolite peregrinari in feruore,* (qui ad tentationem vobis fit) *quasi noui aliquid vobis contingat, sed communicantes Christi passionibus.* Hæ itaque authoritates scripturæ, & hæc exempla, imò plura alia in scripturis posita, quæ nullo modo reprehendi possunt, satis indicant, non esse inanem peregrinationem.

Secundò probatur ex patribus. Eusebius lib. 6. cap. 9. Historię. *Alexander,* inquit, *Hierosolymam adorandi, & locorum sanctorum videndi causa properauit.* Idem refert Hieronymus libro de viris illustribus in Alexandro. Porrò iste Alexander floruit centum annis ante tempora Constantini: & martyr fuit sanctissimus, quem etiam mirificè laudant Magdeburgenses Centuria 3. cap. 10. in principio. Ex quo apparet, mendacium esse Magdeburgensium, quòd cœperint peregrinationes ad loca sancta tempore Constantini.

SANCTVS NICOLAVS quoque adolescens, ante Constantini imperium, voti causa peregrinatus est in Ierusalem, auctore Symone Methaphraste.

Idem Eusebius lib. 3. de vita Constantini: & Ambrosius Oratione de obitu Theodosij, laudant Helenam, quòd religionis causa Hierosolymam iuerit.

GAVDENTIVS Episcopus Brixianus, in Sermone de Dedicatione templi, scribit se peregrinatum in Ierusalem, & in itinere, cùm transiret per Cæsaream Capadociæ, accepisse dono, à duabus sanctis mulieribus, neptibus Magni Basilij, reliquias 40. martyrum.

IOANNES Chrysostomus Homelia 66. ad populum Antiochenum

circa finem, comparans sepulchra Martyrum, cum sepulchris regum. *Itaq;* inquit, *quò regias quidem aulas videat, nullus vnquam peregrinatus fuerit: multi verò reges, plerumq; huius spectaculi gratia peregrinati sunt: futuri namq; iudicij vestigia, & signa sanctorum ædes exhibent, vbi dæmones flagellantur, corriguntur homines, & liberantur.*

HIERONYMVS Epistola 17. ad Marcellam: *Longum est,* inquit, *nūc ab ascensione Domini, vsq; ad præsentem diem, per singulas ætates currere, qui Episcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrina ecclesiastica virorum, venerint Hierosolymam, putantes minus se religionis, minus habere scientiæ, nec summam vt dicitur, manum accepisse virtutum; nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primum Euangelium de patibulo corruscauerat.* Item, in Epistola 27. de obitu Paulæ: *Cuius,* inquit, *gentis homines ad loca sancta non veniunt?*

Item, in Epistola 46. ad Rusticum, qui venerat peregrinari ad loca sancta Palęstinæ: *Redde,* inquit, *quod præsente Domino spopondisti: incerta est vita mortalium: ne antè rapiaris, quàm tuam impleas sponsionem.*

Denique Epistola 154. ad Desiderium, hortatur illum, vt veniat ad loca sancta, & inter alia dicit: *Certè adorasse, vbi steterunt pedes Domini, pars fidei est.*

SVLPITIVS lib. 2. Sacræ Historiæ describens acta Helenæ dicit, illud esse mirandum Hierosolymis, quòd in loco, vnde Dominus cælum ascendit, adhuc seruentur pedum eius vestigia: & cùm ad eum locum vndique fideles confluant, & rapiant aliquid calcati pulueris, damnum tamen arena non sentiat.

PAVLINVS Epistola vndecima ad Seuerũ: *Non aliter,* inquit, *affectus homines ad Hierosolymam rapit; nisi vt loca, in quibus corporaliter præsens fuit Christus, videant atq; contingant.*

Et Natali 3. S. Felicis, scribit turbas innumerabiles, ex remotissimis locis, peregrinari solitas ad corpus sancti Felicis. PRVDENTIVS in Hymno de SS. Hemiterio & Chelidonio.

Exteri nec non & orbis,
Huc colonus aduenit:
Fama nam terras in omnes
Præcurrit proditrix;
Hîc patronos esse mundi
Quos precantes ambiant.

AVGVSTINVS Epistola 137. ad Clerum & populum Hipponensem: *Elegi,* inquit, *aliquid medium, vt certo placito se ambo constringerent, ad locum sanctum se peregrinaturos.*

CASSIANVS lib. 4. de institutis renunciantium, cap. 31. meminit Mona-

Monachorum,qui orationis causa ad loca sancta pergebant. *Quidam*, inquit, *fratrum ad loca sancta de Ægypti partibus orationis causa conuenerunt.*

SOCRATES libro 7. cap. penultimo scribit, Eudociam Theodosij iunioris vxorem, ex voto Hierosolymæ peregrinationem suscepisse.

SANCTVM ALEXIVM peregrinatum ad nobiliores ecclesias mundi, scribit Simon Methaprastes in eius vita.

BEDA lib. 5. Historiæ, cap. 7. scribit regem Cęduallam peregrinationem ad limina Apostolorum suscepisse, cupientem ibi baptismum suscipere, & mox à baptismo, ex hac vita migrare: quorum vtrumque impetrauit. Nam in Sabbatho sancto à Papa Sergio baptizatus, in ipsa Hebdomada Paschæ in Albis positus, leui morbo correptus, migrauit ad Dominum.

Item, cap. 20. scribit regem Cænredum, relicto regno peregrinationem ad Apostolorum limina suscepisse, & apud eadem limina, in ieiuniis, & precibus vsque ad vitæ finem permansisse.

NICOLAVS I. in Epistola ad Michaëlem scribit, multa millia hominum, ex omnibus terræ finibus confluere solita, ad limina Apostolorum religionis causa.

PALLADIVS, in Historia Lausiaca, cap. 113. scribit, Philoronaum Presbyterum, bis voti causa peregrinatum Hierosolymam, & item ex voto peregrinatum, Romam ad limina Apostolorum, & Alexandriam ad reliquias S. Marci.

Idem, cap. 118. scribit Molaniam Hierosolymæ occupatam, in suscipiendis peregrinis, ex toto orbe venientibus.

HIS ADDE CONCILIVM CABILONEN: sub Carolo magno celebratum, quod Canone 45. docet, eorum deuotionem omnibus probari debere, qui pœnitentiæ causa, ad limina Apostolorum, vel alia sancta loca peregrinantur.

PROBATVR vltimò ratione sumpta ex vtilitate peregrinationum: nam præter cætera, tria bona adferunt.

Primò, cedunt in honorem Dei, & sanctorum non mediocrem: Est enim manifestum signum, Deum & Sanctos à nobis magni fieri cùm laborem & pericula itinerum sponte suscipimus, vt sanctorum reliquias inuisamus.

Secundò, Peregrinatio, est opus pœnitentiæ, & satisfactionis: quia laboriosum & pœnale.

Tertiò, Auget deuotionem: nam præsentia loci sancti, vix dici potest, quantum incutiat horrorem, quantam excitet reuerentiam: & licèt vbique sint aliqua sancta loca; tamen sæpè alibi sunt sanctiora,

ad quæ vtile est peregrinari: vel si non sint sanctiora; sunt tamen alia ab his, quæ in nostra patria inueniuntur, & ipsa nouitas iuuat ad excitandam deuotionem. Sæpè etiam peculiari amore ferimur erga sancti alicuius memoriam, quæ procul abest à nobis, & eò accedere non parum iuuat, licèt habeamus domi memorias celebriores.

Ex his ad argumentum *Caluini* dico: Cultum voluntarium dici eum, qui sine ratione suscipitur, vt si quis voueat se non iturum ad mēsam, nisi bis lauerit manus. At cultus, qui exhibetur Deo per actus virtutum, non dicitur voluntarius, licèt non sit præceptus, vt patet Numer. 30. vbi Dominus iubet impleri vota rerum non præceptarum.

Ad Magdeburgenses dico duo: Primò forte non esse Nysseni illam Orationem: nam nec habetur in operibus eius: nec scitur, quis eam verterit in sermonem Latinum, & fortè etiam Græcè non inuenitur.

Secundò dico, in ea oratione non reprehendi absolutè peregrinationem in Ierusalem, sed reprehendi eiusmodi peregrinationem in certis personis, id est, monachis & sanctimonialibus: nam de talibus solùm eo loco agitur.

QVAMVIS AVTEM PEREGRINATIO SIT BONA: tamen non omnibus conuenit: quidam enim sunt, quibus non conuenit peregrinari: quales sunt mulieres, nisi magnum & tutum habeant comitatum. Item monachi, qui in claustris, in silentio, precibus ac ieiuniis exercentur: illorum enim maius bonum impeditur, minore bono peregrinationis. Adde, quòd multum interest, qua intentione, quoué animo, & modo quis peregrinetur. Vnde Apostolus D. Petrus, 1. Petri cap. 4. *Charissimi, nolite peregrinari in feruore, qui ad tentationem vobis sit, quasi noui aliquid vobis contingat: sed communicantes Christi passionibus*: & hoc modo Ionas lib. 3. respondet ad calumnias Claudii, contra Abbatem Theodemirum: dixerat enim Claudius Abbati, laudanti peregrinationes ad vrbem. Quare tu monachos tuos retines in monasterio, & non mittis omnes Romam? Respondet Ionas pro Abbate, quia peregrinatio est bona; sed non conuenit monachis: sicut & nuptiæ bonæ sunt; sed non conueniunt professoribus continentiæ. Sic etiam Hieronymus, qui tam multa dixit, in laudem peregrinationum: tamen Paulinum Monachum dehortatur à peregrinatione, quia proposito eius magis conueniebat quies, & stabilitas monasterii. vbi etiam rectè monuit idem Hieronymus sanctum Antonium, quia monachus erat, nunquam peregrinatum ad loca sancta. Hilarionem autem, quia in Palęstina degebat, semel tantùm loca sancta inuisisse: ne videretur contemnere religionem eorū locorum, quæ in vicinia erant. SIC ergo & Gregorius Nyssenus facit,

facit: nam alioqui, quomodo credibile est, Nyssenum voluisse reprehendere, quod sciebat factum à sancto Alexandro martyre, suæ religionis homine, & quod non ignorabat laudari ab omnibus Doctoribus suæ ætatis.

SED DILVAMVS OBIECTIONES. Ad primam rationem dico, ea probari solùm, peregrinationem non esse opus necessarium ad perfectionem, vel ad salutem. Et ad hoc solùm probandum adfertur à Gregorio: nam monachi illi putabant se non esse perfectos, nisi viderent loca sancta, quod certè falsum erat.

AD SECVNDVM dico: Illa pericula rectè probare peregrinationem non esse omnibus accommodatam; sed solùm viris maturis, & quibus parum aut nihil periculi immineat. Gregorius igitur rectè argumentatur: quia de sanctimonialibus agit, cùm dicit propter pericula debere omitti eiusmodi peregrinationes; nulli enim hominum generi magis cauenda sunt pericula tentationum, quàm sanctimonialibus, quibus & sexus, & professio, cautionem maximam indicit.

AD TERTIVM dico, nihil esse Hierosolymis, quod non possit alibi inueniri, si agamus de rebus essentialibus, & necessarijs ad religionem: nam Deus est vbique: templa, altaria, sacramenta etiam vbiq; inueniri possunt: & hoc sufficiebat Gregorio, vt suaderet Monachis, & virginibus, ne solliciti essent pro itinere Hierosolymitano. Tamen interim negari non potest, quin aliquid sit Hierosolymis, quo deuotio iuuari possit, quod alibi non inuenitur, nimirum sepulchrum Domini, & loca sancta, quæ toties Dominus calcauit, & in quibus personaliter tot miracula operatus est. Sed hæc non tanti facienda sunt, vt propterea oporteat deserere maiora bona.

Caput III.

DE OFFERTORIIS.

ERasmus Rotherodamus in colloquiis, dialogo, qui inscribitur, Peregrinatio religionis ergò, offertoria & oblationes Christianorum ridet dicens. Alia aliis locis ostenduntur, vt vberior fiat largitio, iuxta illud:

Fit citò, per multas præda petita manus:

OFFERTORIA ET OBLATIONES, QVAE FIVNT, ET FIERI DEBENT IN ECCLESIA CATHOLICA, SCRIPTVRIS TAM VETERIS QVAM NOVI TESTAMENTI CONFIRMANTVR.

Primùm

Primùm, Offertoria esse de præcepto, quia scriptum est: Exo. 23. Item, ibidem 34. & Deuter. 16. *Non apparebis in conspectu meo vacuus.*

Item, Leuitici 12. *Quòd si non inuenerit manus eius, nec poterit offerre agnum, sumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, vnum in holocaustum, et alterum pro peccato: orabitq; pro ea sacerdos, et sic mundabitur.*

Item Numerorum cap. 5. *Omnes quoq; primitiæ, quas offerunt filij Israël, ad sacerdotem pertinent: & quidquid in Sanctuarium offertur à singulis, & traditur manibus sacerdotis, ipsius erit.*

Item, Deuterono. cap. 12. & 13. *Locutusq; est Dominus ad Moysen dicens: Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vuluam in filiis Israël, tam de hominibus, quàm de iumentis: mea enim sunt omnia.*

EXEMPLA.

HOc præceptum Dei sciuit, & obseruauit diligenter, vnde & in scripturis cõmendatur, Anna mater Samuelis 1. Regum cap. 1. *Et adduxit eum*, id est, puerum Samuelem, *secum, postquam ablactauerat, in vitulis tribus, & tribus modiis farinæ, & amphora vini: & adduxit eum in domum Domini in Silo.*

Non solùm autem Offertoria, quæ præcepta sunt in lege confirmantur exemplis, & antiquo vsu, verùmetiam Anathemata, quæ vel circa sepulchra sanctorum martyrum, vel in parietibus templi suspenduntur, confirmantur antiquo vsu & exemplis, quia scriptum est, 1. Regum cap. 6. vt Phylistini à se possent amouere & auertere plagas, secundùm consilium sacerdotum, non solùm arcam Dei Israël remiserunt, sed etiam anathemata, hoc est, quinque anos aureos, & quinque mures aureos fecerunt, & pendere fecerunt de plaustro, in quo arca Dei ducebatur.

Item, Iudith cap. 16. *Porrò Iudith vniuersa vasa bellica Holophernis, quæ dedit illi populus, & conopæum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in Anathema obliuionis.*

IN NOVO TESTAMENTO, Offertoria similiter de præcepto: quia scriptum est Math. 5. *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens, offeres munus tuum.*

Item, Primo ad Corint. 9. *Scriptum est enim in lege Moysi*, Deut. 15. *Non alligabis os boui trituranti: Nunquid de bobus cura est Deo? An propter vos vtiq; hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt. Quoniam debet in spe qui arat arare, & qui triturat, in spe fructus percipiendi.* SI NOS VOBIS SPIRITVALIA SEMINAVIMVS, MAGNVM EST, SI NOS CARNALIA VESTRA METAMVS? Et paulò post ibidem: *Nescitis, quoniam, qui in*

sacrario operantur, quæ de sacrario sunt edunt, & qui altario deseruiunt, cum altario participant? ita enim Dominus ordinauit, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere.

EXEMPLA.

PRIMVM EXEMPLVM. Sciuit hoc pręceptum, & hanc ordinationem Dei, sancta Dei genitrix virgo Maria, & obseruauit fideliter, sicut scriptum est Lucæ 2. cap. *Tulerunt puerum Iesum in Ierusalem, vt sisterent eum Domino, & vt darent hostiam, secundùm quod dictum est in lege Domini,* Leuit. 12. *par turturum, aut duos pullos columbarum.*

SECVNDVM EXEMPLVM legitur Matth. Cap. 2. de tribus Magis. Nam dicitur: *Et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera: aurum, thus, & myrrham.* Et Lucę 21. *Respiciens autem vidit eos, qui mittebant munera sua in Gazophylatium diuites: vidit autem & quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. Et dixit: Verè dico vobis: quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes, misit. Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit misit.*

NOTABILE SEPTIMVM.

QVia teste Aristot. li. 2. de Ani. Actus actiuorũ sunt in patiẽte prędisposito. Audiuimus Indulgẽtiarũ mysteria: videamus vicissim & discamus ex Scripturis præcepta fidei, & præcepta moralia, quæ in Ecclesia Catholica præparant & disponunt hominem ad gratiam Iubilei & indulgentiarum iuxta illud Iosue cap. 3. *Dixitq; Iosue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia.* Et paulò pòst ibidem: *In hoc,* inquit, *scietis, quòd Dominus Deus viuens in medio vestri est, & disperdet in conspectu vestro Chananæum, & Hethæum, Heuæum & Pheresæum, Gergesæum quoque, & Iebusæum, & Amorræum,* id est secundùm Origenem, septem peccata mortalia. *Et ecce arca fœderis Domini omnis terræ, antecedet vos per Iordanem.*

Ergo, si volumus gratiam indulgentiarum obtinere, debemus nos prius secundùm media, consilia, & remedia scripturarum disponere.

Caput I.

QVIA SINE FIDE NEMO POTEST CONSEQVI INDVLGENTIAS.

REX & Propheta Dauid, Psalm. 68. dicit: *Quærite Deum & viuet anima vestra.* Et Sapiens, Sapientiæ cap. 1. quasi exponens hæc verba

ba Psalmographi dicit: *Sentite Domino in bonitate.* & statim quomodo quærendus Deus docet: *& in simplicitate cordis, quærite illum:* quia scriptura dicit Ecclesiast. 1. *Ne accesseris ad Deum duplici animo:* Et Eccles. 2. *Ve duplici corde.* Et Iac. cap. 1. *Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis, &c. Quoniam inuenietur ab his, qui non tentant illum.* Obsecro, non tentemus Christum: quia dicit Apostolus, 1. ad Corint. 10. *Neq; tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt:* Quærite Deum charissimi: Vultis videre Deum? audite, audite: Apparet autem eis, qui fidem habent in illum. Ergo credite in Deum: nam fides disponit ad indulgentiam, & homini seipsum manifestat Deus per fidem. Vnde Apostolus ad Hebr. cap. 11. dicit: *Sine fide autem, impossibile est placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est: & inquirentibus se remunerator sit.* Et Salomon Prouer. cap. 15. *Per misericordiam & fidem, purgantur peccata: per timorem autem Domini, declinat omnis à malo. Mens iusti meditabitur obedientiam: & os impiorum redundat malis.*

Item Actorum 15. *Fide purificat Deus corda gentium:* Ergo fides disponit ad indulgentiam: quia purgat peccata: quia reconciliat Deo: & quia homini manifestat Deum. Stemus itaque in fide, quando sub indulgentia quærimus Deum.

Caput II.

NEMINI DESPERANDVM DE INDVLGENTIA.

BEatus Paulus Apostolus, ad Roma. cap. 5. dicit: *Spes autem non confundit.* Et ad Roma. 8. *Spe enim salui facti sumus.* Propterea Dauid spem plurimis locis in Psalmis extollit: vt Psalm. 33. & Psalm. 83. &c. *Beatus vir qui sperat in eo.* Item, Prouer. 16. *Eruditus in verbo reperiet bona, & qui sperat in Domino, beatus est.* Item, Iob 13. *Etiam si occiderit me, in ipso sperabo.* D. Augustinus sermone 58. de Tempore: *Non qui peccauerit, sed qui in peccatis perseuerauerit, odibilis, & abominabilis Deo erit.* Nam, vt de indulgentia diuina, nemo diffidat, Dominus per Prophetam Ezechiel. 13. & 18. velut Pater pijssimus consolatur, dicens: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.* Et illud: *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua.* Sed ista tam magna misericordia tunc nobis prodest, si non tardauerimus conuerti ad Dominum, nec crimina criminibus superaddimus. Denique etiam in ipsis vulneribus, vel fracturis corporum, infirmitates cognoscere possumus animarum. Si enim alicui pes

cui pes frangatur, aut manus, cum labore solet ad pristinum officium reuocari: si verò secundò & tertiò,& adhuc frequentius in eodem loco membra ipsa frangantur; potest intelligere charitas vestra, cum quantis doloribus vulnera ipsa curanda sunt: & tamen post longas,& multas tribulationes, vix erit antequam ad pristinum statum membra ipsa valeant reuocari. Similis ratio in animarum fracturis,seu vulneribus esse credenda est: si semel aliquis, vel secundò peccauerit, & sine aliqua dissimulatione, ad pœnitentiæ medicamenta confugerit; pristinam incolumitatem sine aliqua mora, & forsitan sine aliqua fœditate recipiet. Si verò peccata peccatis cœperint addi, & animarum vulnera magis tegendo, vel defendendo putrescere, quàm confitendo & pœnitendo curari;timendum est,ne in illo impleatur illud, quod Apostolus ad Romanos cap. 2. dixit. *An ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? tu autem secundùm duritiam cordis tui, et cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei.*

Sed fortè cogitat aliquis, tam grauia se admisisse peccata, vt iam Dei misericordiam promereri non possit. *Absit hoc à sensibus omnium peccatorum. O homo, quicunque illam peccatorum multitudinem attendis; cur & omnipotentiam cælestis medici non attendis? Cùm enim Deus velit misereri, quia bonus est: & possit, quia omnipotens est; ipse contra se diuinæ pietatis ianuam claudit, qui Deum sibi misereri aut non velle, aut non posse credit, eumq; aut bonum, aut omnipotentem esse diffidit. Nemo ergo nec post centum peccata, nec post mille crimina de misericordia diuina desperet: sic tamen non desperet, vt sine vlla mora Deum sibi repropitiari festinet; ne fortè, si consuetudinem peccandi fecerit, etiamsi velit, de diaboli laqueis liberari non possit.* Hæc D. Augustinus.

Caput III.

QVIA CHARITAS, IN QVA DECALOGVS, DISPONIT HOMINEM AD INDVLGENTIAM.

QVicunque criminum rei sunt,& grauioribus peccatis offenderunt, vt indulgentiam consequantur; ad maiorem charitatem & dilectionem, lege Euangelica obligantur. Nam Magister saluator & legislator noster, Lucæ capite 7. hanc legem tulit: *Dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.* Ergo,qui crimina & grauiora peccata commiserunt,debent ita charitate præpollere; vt grauiora mala, & omnia aduersa, æ-

quo animo semper vbique perferant: quia teste Apostolo 1. ad Corin. 13. *Charitas patiens est, benigna est: charitas omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Charitas*, 1. Petri cap. 4. *operit multitudinem peccatorum.* vnde Apostolus ad Roma: cap. 8. *Certus sum, quòd neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; instantia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia, poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.*

Prosper, Regiensis Episcopus lib. 3. de vita contemplatiua capit. 13. *Charitas est, vt mihi videtur, recta voluntas ab omnibus terrenis, ac præsentibus prorsus auersa, iuncta Deo inseparabiliter, & vnita igne quodam sancti Spiritus, à quo est, & ad quem reffertur incensa: inquinamenti omnis extranea: corrumpi nescia: nullo vitio mutabilitatis obnoxia: supra omnia, quæ carnaliter diliguntur, excelsa: affectionum omnium potentissima: diuinæ contemplationis auida: in omnibus semper inuicta: summa actionum bonarum: salus morum: finis cælestium præceptorum: mors criminũ: vita virtutum: virtus pugnantium: palma victorum: anima sanctarum mentium: causa meritorum bonorum: premium perfectorum. In peccatis suis mortuos suscitat: languentes sanat: perditos instaurat: spem desperatis inspirat: pacificatas mentes inhabitat: fructuosa in pœnitentibus: læta in proficientibus: gloriosa in perseuerantibus: victoriosa in martyribus: operosa in omnibus omninò fidelibus. quam fides concipit: ad quam spes currit: cui profectus omnium seruit: ex qua, quidquid est boni operis, viuit. Sub qua obedientia crescit: per quam patientia vincit: propter quam carnalia blandimenta, deuotio religiosa contemnit: sine qua nullus Deo placuit: cum qua nec potuit aliquis peccare, nec poterit. Hæc est charitas vera, germana, perfecta, quam excellentiorem viam nominauit sanctus Apostolus. Et verè ipsa est via, quæ ducit per se ambulantes ad patriam: quia sicut sine via peruenit nullus quò intendit; ita sine charitate, quæ dicta est via, non ambulare possunt homines, sed errare. Et cap. 15. Ergo si charitatem Deo exhibeamus, & proximo de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta; facilè peccato resistimus, bonis omnibus abundamus, seculi blandimenta contemnimus, & omnia quæ difficilia sunt humanæ fragilitati, vel aspera etiam cum delectatione perficimus; si tamen Deum charitate perfecta, quæ nobis ex illo est, ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus diligimus.*

Ergò vt nos præparemus ad Iubileum & Indulgentiam, & vt gratiam iubilei & indulgentiæ retineamus, conseruemus vt thesaurum, & indulgentia vtamur; debemus diligere Deum, & proximum, sicut in Decalogo nobis præcipitur.

Porrò

Porrò, non tantùm illi proximi nostri credendi sunt, quos nobis gradus sanguinis iungit: sed proximi nostri credendi sunt, omnes homines naturæ nostræ participes. Nam si propinquos nostros, quamuis incompositos, turpes, ac malè moratos, plus, quàm quoslibet sanctos, quos à nobis secundùm sanguinem vocamus extraneos, diligamus; non solùm carnaliter diligimus; sed etiam grauiter, in tali eorum dilectione peccamus. Proinde, secundùm nos, proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, & ad æternam vitam consequendam, sicut nobis, saluti eorum consulimus: quando nos in eorum peccatis, ac periculis cogitamus, & sicut nobis subueniri optamus; ita eis pro viribus subuenimus: aut si facultas defuerit, voluntatem subueniendi tenemus. Quapropter hæc est proximi tota dilectio, vt bonum, quod tibi conferri vis, velis proximo: & malum, quod tibi nolis accidere, nolis proximo. Hæc Prosper.

Itaque, si ante omnia mutuam in nobismetipsis charitatem continuam habebimus: si Decalogum seruabimus, dicit Propheta Psalm. 102. *Miserator & misericors Dominus, longanimis & multum misericors, Non in perpetuum irascetur, neq; in æternum comminabitur. Non secundùm peccata nostra fecit nobis, neq; secundùm iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam secundùm altitudinem cæli à terra, corroborauit misericordiam suam super timentes se. Quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognouit figmentum nostrum. Recordatus est, quoniam puluis sumus: homo sicut fænum: dies eius tanquam flos agri, sic efflorebit. Quoniam spiritus pertransibit in illo, & non subsistet, & non cognoscet amplius locum suum. Misericordia autem Domini ab æterno, & vsq; in æternum super timentes eum. Et iustitia illius in filios filiorum, his, qui seruant testamentum eius. Et memores sunt mandatorum eius ad faciendum ea.* Seruemus igitur mandata Dei, & consequemur gratiam Iubilei & Indulgentiæ. Honoremus obsecro parentes: quia scriptum est, Ecclesia. cap. 3. *Fili, suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius: etsi defecerit sensu, veniam da: & ne spernas eum in vita tua: eleemosyna enim patris, non erit in obliuione: nam pro peccato matris, restituetur tibi bonum, & in iustitia ædificabitur tibi: & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies, soluentur peccata tua.*

Caput IIII.

QVIA TIMOR DEI ET FRATERNA RECONCILIATIO DISPONVNT HOMINEM AD INDVLGENTIAM.

SCriptum est, Ecclesiastici cap. 1. *Timor Domini, expellit peccatum: nam, qui sine timore est, non poterit iustificari.*

De timore Dei, est bona & satis prolixa doctrina, Ecclesiastici toto cap. 2. quod hîc poterit totum de verbo ad verbum poni. Item, Ecclesiastici cap. 4.

Dominus per Prophetam Isaiam capite 1. nos ad indulgentiam disponit sic: *Dicit Dominus: Lauamini & mundi estote: auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Quiescite agere peruerse, discite benefacere. Quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite, & arguite me dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Quòd si nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit vos: quia os Domini locutum est.*

Item Dominus per Isaiam cap. 58. nos ad indulgentiam præparat sic: *Dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes, & cæt.* Super quibus verbis Diuus Hieronymus.

Septuaginta σωχλλαγματων *commutationes pro chyrographis interpretati sunt. Significat autem chartarum fasciculos, in quibus fœneratorum calumniæ continentur, & opprimuntur pauperes ære alieno.* (Iacob. 2. *Nonné diuites per potentiam opprimunt vos, & ipsi trahunt vos ad iudicia? nonné & ipsi blasphemant bonum nomen, quod inuocatum est super vos?*) *quæ in cunctis vrbibus seditionis causa, vel maxima est. vnde et Romanus populus vicinos occupat montes, & tabulæ nouæ, quas Græci appellant* χρεων αποκοπάς. *Non ergo præcepit Propheta, ne exigat quisq;, quod debitum est, maximè quod iustè dedit, & iustè repetit: alioquin Tribunitiæ esset seditionis assertor: sed vbi iniqua est cautio, vbi opprimuntur pauperes calumnia; ibi fasciculi cautionum, & omnia iniquitatis vincula rumpenda sunt. Vel certè hoc dicendum: quia de ieiuniis sermo est, & ieiunium afflictionem, atq; humiliationem habet animæ: afflictio autem corporis peccatorum, indulgentiam deprecatur: docet scriptura diuina, vt dimittamus debitoribus nostris, vt & pater cælestis dimittat nobis debita nostra. Vetus narrat Historia* Leuit. 25. & 27. *anno remissionis septimo, vel quinquagesimo, qui est verus Iubileus: omnes possessiones redire ad dominos, & reddi seruis pristinam libertatē, cunctaq; nomina, quæ vulgò appellantur* Cautiones, *irrita fieri. Sin autem hoc veteri lege præcipitur; quantò magis in Euangelio, vbi omnia quæ bona sunt duplicantur, & nequaquam oculum pro oculo, dentem pro dente iubemur eruere; sed verberanti præbere maxillam? atq; vt sciamus illud, quod suprà diximus, Omnes debitores vestros repetitis, de creditoribus scribi. de debitoribus iungitur manifestiùs: Dimitte*

mitte eos qui confracti sunt liberos, hoc est, qui paupertate sunt fracti, quos afflixit inopia: ne liberos sinas mendicare, & omne onus quo deprimitur rumpe: pro quo septuaginta: Et omnem scripturam iniquam conscinde: quod Symmachus transtulit, Et omnem cautionem falsam disrumpe. Sed poterat fieri, vt aliquis diceret: Non habeo debitores: quid facere debeo, vt suscipiatur ieiunium meum? Sequitur: Frange esurienti panem tuum: non plures panes, ne de paupertate causeris; sed vnum panem: nec ipsum totum, sed partem panis, quam, si non ieiunares, comesurus eras, vt ieiunium tuum non sit lucrum marsupij, sed saturitas animæ. Hæc Diuus Hieronymus. Ergo semper vbique, sed præcipuè in diebus iubilei, & in loco indulgentiarum, timeamus Deum, dimittamus & reconciliemur proximis, agamus pœnitentiam: quia hic mundus, est pœnitentiæ locus. Humiliemus nos Deo, ieiunemus, eleemosynas, & alia pia opera faciamus, sine intermissione oremus, & pro peccatis nostris satisfaciamus. Sic indulgentiam gratia Dei in Ecclesia Catholica consequemur. Illud autem Sapientis semper ante oculos habeamus, Prouerb. 16. *Cor hominis disponit viam suam; sed Domini est dirigere gressus eius.* Et illud Saluatoris, Lucæ 17. *Et vos, cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Nam dicit Dominus Ieremiæ 10. *Quis est iste, qui applicat cor suum, vt appropinquet mihi?* Propterea Apostolus ad Rom. cap. 9. dicit: *Non volentis, neq; currentis; sed miserentis est Dei.*

Caput V.

DE MODO CELEBRANDI, ET SANCTIFICANDI IN ECCLESIA IVBILEVM, ET INDVLGENTIAS.

CVm igitur nos prædicto, vel aliquo meliori modo, pręparauerimus & dispošuerimus benè fundati in fide, tum in Cæremoniis, & in moribus ad indulgentias, tum ipsemet Dominus per Prophetam Ioëlem cap. 2. præscribit, & ostendit nobis omnibus in commune, tàm sacerdotibus quàm populo, modum & viam, qua debeamus Domino Deo nostro celebrare, & sanctificare indulgentias, sic dicens:

Canite tuba in Sion, vlulate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terræ: quia venit dies Domini.

Nunc ergo dicit Dominus: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & in planctu: & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Et conuertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus & misericors est, & patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super

malitia. Quis scit, si conuertatur & ignoscat, & relinquat post se benedictionem? Sacrificium & libamen Domino Deo vestro. Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate paruulos, & sugentes vbera: egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo: inter vestibulum, & altare plorabũt sacerdotes, ministri Domini, & dicent, Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes. Quare dicunt in populis, vbi est Deus eorum? Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo.

Sic positis & præmissis Notabilibus, infertur Conclusio prima.

CONCLVSIO PRIMA.

CAtholici summo consensu credunt, confitentur, prædicant, & docent, Mesiam, legislatorem, mediatorem, Christum Dominum, indulgentias vnâ cum sacerdotio, lege, sacrificio, & benedictione, ex Synagoga, ad Ecclesiam transtulisse, reformasse, & perfecisse, ad Hebræ. cap. 7. & 8. Item, redemptorem, & saluatorem eundem Christum Dominum, indulgentiarum potestatem in Ecclesia reliquisse: atq; vsum indulgentiarum Christiano populo summoperè necessarium, & maximè salutarem esse.

Tria sunt huius Conclusionis pũcta: PRIMVM PVNCTVM est, Catholici summo consensu credunt, confitentur, prædicant, & docent, Mesiam legislatorem Christum Dominum, indulgentias, vnâ cum sacerdotio, lege, sacrificio, & benedictione, ex Synagoga ad Ecclesiam transtulisse, reformasse, ac perfecisse: ad Hebr. 7. SECVNDVM PVNCTVM. Item, Mediatorem, redemptorem, & saluatorem Christum indulgentiarum potestatem in Ecclesia reliquisse. TERTIVM PVNCTVM, atque vsum indulgentiarum, Christiano populo, summoperè necessarium, & maximè salutarem esse.

QVANTVM AD PRIMVM PVNCTVM, Veritas conclusionis patet, ex Notabili secundo cap. 2. 3. 4. 5. 6. Item Notabili 3. cap. 1. 2. 3. 4. 5.

Item, probatur authoritate scripturæ ad Hebr. cap. 7. vbi dicit Apostolus: *Translato enim sacerdotio, necesse est, vt & legis translatio fiat.*

Super

Super quibus verbis dicit D. Ambrosius, & Glosa ordinaria. Si igitur sacerdotii translatio est, necesse est & legis (in qua ponuntur & continentur indulgentiæ) esse translationem. Neque enim sacerdos potest sine Testamento esse, & sine lege, & sine præceptis.

Item, Dionysius Carthusianus, & Anselmus Archiepiscopus Cantuarien. super iisdem verbis Apostoli dicunt: Lex namque, & sacerdotium simul sunt, & se concomitantur, nec vnum prodest sine officio alterius: ideò quod de vno dicitur, de alio intelligitur: vnde vno mutato, mutatur & aliud: & dum alterum perficitur, alterum perfici simul necesse est: & si euacuatur, & cessat vnum, alterum euacuari, & cessare est necesse. Porrò, cùm scriptura dicit 2. Corint. 3. quia figura euacuatur per manifestationem veritatis, exponit Anselmus, id est, visibilis gloria legis euacuatur, per gloriam Euangelii. Ita enim euacuatur, vt proficiat: sicut infantia euacuatur in iuuentute, & semen in fructu, &c. Propterea Saluator Math. cap. 5. dicit: *Nolite putare, quoniam veni soluere legem, aut Prophetas: non veni soluere, sed adimplere.* Ergo Christus Dominus, quando adimpleuit legem, adimpleuit simul & indulgentias: quia in lege continentur indulgentiæ, vt patet Notabili secundo, & Notabili 5. cap. 4. Leuit. 25. & 27.

Item, quando Christus Dominus transtulit legem, & sacerdotium; transtulit simul sacrificium, transtulit benedictiones, & indulgentias ex Synagoga ad Ecclesiam: cùm propter causam superiùs dictam; tum vt impleret promissionem Ioan. 12. *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum:* si omnia, ergo & indulgentias.

Vnde D. Augustinus, in Psalmum centesimum trigesimum secundum: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum &c. *Verùm tamen,* inquit, *dilectissimi, si consideremus de illo pariete circumcisionis; ibi priùs nata est benedictio* (& per consequens & indulgentia: quia benedictio & indulgentia sunt cognata) *Num enim omnes Iudæi perierunt? Et vnde Apostoli filij Prophetarum, filij excussorum? Vnde illi Quingenti, qui Dominum post resurrectionem viderunt, quod commemorat Apostolus Paulus? vnde illi centum viginti, qui simul erant in vno loco post resurrectionem Domini, & ascensionem in cælum: quibus in vno loco constitutis superuenit Spiritus sanctus die Pentecostes missus de cælo, sic missus, sicut promissus? Omnes inde erant, &c.* Et post pauca: *Ergo ipsi prius audierunt benedictionem* (& indulgentiam) *Primi audierunt; sed non soli audierunt: non enim vsque ad illos ista dilectio, & vnitas fratrum venit, venit enim & ad posteros ista charitas, exultatio, votum Deo* (adde benedictio, & indulgentia) Hæc Diuus Augustinus.

PORRO, QVIA INDVLGENTIAE EX SYNAGOGA AD ECCLESIAM SVNT TRANSLATAE, HIS RATIONIBVS PROBATVR.

PRIMA RATIO. Deus vineam ex Aegypto tranſtulit in Palęſtinam: igitur & indulgentias vnâ cum ſacerdotio, lege, & ſacrificio ex Synagoga tranſtulit in Eccleſiam.

CONSEQVENTIA à toto ad partem, & à ſimili.

ANTECEDENS Pſalm. 79. *Vineam de Ægypto tranſtuliſti, eieciſti gentes & plantaſti eam. Dux itineris fuiſti in conſpectu eius, & plantaſti radices eius, & impleuit terram.*

SECVNDA RATIO. Cùm ſacerdotio & lege, ex Synagoga ad Eccleſiam Catholicam, benedictiones ſunt tranſlatæ: igitur & indulgentiæ cum Iubileis.

CONSEQVENTIA à cognatis, ſiue à genere ad ſpeciem.

ANTECEDENS eſt Ioannis Eckij, Homel. 1. Dominicæ poſt Chriſti Natalem, ſuper illis verbis Lucæ 2. *Et benedixit illis Simeon*, vbi dicit ſic: Et quod ad benedictionem attinet, crediderim ego illam fuiſſe, de qua Num. ca. 6. ſic habetur. *Loquutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Loquere Aaron etc.* vt infrà Cōcl. 4. Arg. 5. & ſtatim addit: Magnū verò eſt, quod non abiecti nominis quidā ex Rabbinis Iudęorū Moyſes Maimonis, in libro More dicit, Sacerdotes benedictione hac vſos, vſque ad Simeonem Iuſtum, nec poſt eum amplius. Quæ ſanè fidei noſtræ longè efficaciſsima probatio eſt. Cùm enim ſacerdotium Aaronis, in ſacerdotio Chriſti ceſſarit, Paulo teſte ad Hebræ. 7. & 8. illius quoq; ſacerdotij ceſſauit benedictio, quod idē iudicium eſt de indulgentijs.

TERTIA RATIO. Quidquid fuit in Synagoga, & iam nō eſt: illud ad Eccleſiam tranſlatum eſt. ſed Iubileus & indulgentia fuit in Synagoga, & iam non eſt: ergo Iubileus & indulgentia, ad Eccleſiam tranſlata eſt.

MAIOR vera à ſigno: nam & arbor vna ex horto in hortum trāsfertur. Sic & angelus Marci 16. dicit: *Surrexit non eſt hîc, ecce locus vbi poſuerunt eum*, & locum vacuum oſtendit.

MINOR patet ex ſcripturis, quæ citantur in notabili quinto, tum ex ſuprà dictis. Patet item ad ſenſum: quia Iudæi nullum habent ſacerdotium: igitur nullam indulgentiam; quia ſunt hæc inſeparabilia,

ſacer-

ſacerdotium, lex, ſacrificium, altare, benedictio, & indulgentia, vt ſuprà oſtenſum eſt ex ſententia Patrum: vacuum eſt apud Iudæos, vt dictum eſt in Notabili quinto, cap. 3.

QVARTA RATIO. A quacunque gente regnum aufertur, ab eadem & libertas ſimul aufertur. ſed à gente Iudæorum ablatum eſt regnum: ergo à gente Iudæorum ablata libertas ſimul, & per conſequens à Synagoga Iudæorum ablata eſt eadem opera & indulgentia, & tranſlata ad Eccleſiam Catholicam.

MAIOR vera à Conſequentibus. Item, à ſigno exteriori ad ſignatum interius.

MINOR, Matth. 21. Legiſlator & Saluator noſter Chriſtus Dominus dicit: *Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.*

QVINTA RATIO. Fides ex Synagoga ad Eccleſiam Catholicam eſt tranſlata: igitur & indulgentiæ.

CONSEQVENTIA, à proprio fundamento ad ſuum fundatum.

ANTECEDENS, ad Hebræ. 10. & eſt D. Gregorij Magni, ſanctorum Patrum, vt patet Concluſione. 2. Coroll. 3.

SEXTA RATIO. Vbicunque eſt populus Dei, & regnum Dei, ibi eſt benedictio Domini, & indulgentia. ſed in Eccleſia Catholica eſt populus Dei, & regnum Dei: ergo in Eccleſia Catholica eſt benedictio Domini & Indulgentia. & per conſequẽs, Indulgentia eſt tranſlata ex Synagoga ad Eccleſiam.

MAIOR vera, quia ſcriptum eſt Pſal 3. *Domini eſt ſalus, & ſuper populum tuum benedictio tua.*

MINOR 1. Pet. cap. 2. Iudæi non credunt, in quo & poſiti ſunt: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis; vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen ſuum.* Item, Exodi 19. ad illum populum dictum eſt à Domino. *Mea eſt enim omnis terra, & vos eritis mhi in regnum ſacerdotale, & gens ſancta.* Item, ad Coloſs. cap. 1. *Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ, in quo habemus redemptionem, & remiſsionem peccatorum.* Item, 1. Ioan. 3.

SEPTIMA RATIO. Chriſtus in cruce ad ſe traxit omnia: ergo & indulgentias, & per conſequens tranſtulit ad Eccleſiam.

CON-

CONSEQVENTIA, à genere ad ſpeciem.

ANTECEDENS, Ioan. 12. *Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.*

OCTAVA RATIO. Quæcunque Chriſtus claudit, nemo aperit: & quæcunque aperit, nemo claudit. ſed Chriſtus indulgentias Synagogæ clauſit, & Eccleſiæ eadem opera aperuit: ergo in Eccleſia Catholica ſunt indulgentiæ.

MAIOR eſt Apocal. 3. *Hæc dicit Sanctus & verus, qui habet clauem Dauid, qui aperit & nemo claudit: claudit & nemo aperit.*

MINOR Patet ad ſenſum: quia clauſum eſt Synagogę ſacerdotium, lex, &c. ergo & indulgentiæ: & patet latius in Notabili Quinto ca. 3.

De primo puncto Concluſionis primæ,

eſt controuerſia inter Hæreticos: Nam Ebion & Cherintus, dicunt veterem legem iuxta omnia præcepta illius, cum noua lege ſimul ſeruandam eſſe.

Hanc hæreſim tutati ſunt etiam Samſæi & Elceſſæi, qui Ebionitarum dogma in vniuerſum amplexati ſunt. Iſtos omnes, & iſtorum ſimiles, beatus Paulus Apoſtolus ſcribens ad Galatas, qui eodem errore fuerunt infecti, ad Galatas cap. 3. redarguit dicens: *Priùs autem quàm veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur, concluſi in eandem fidem, quæ reuelanda erat. Itaq; lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, vt ex fide iuſtificemur. At vbi venit fides, iam non ſumus ſub pædagogo.* Et iterum ad Galat. cap. 4. de duobus Teſtamentis loquens, ſub Allegoria duorum filiorum Abrahæ, ait: *Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundùm ſpiritum; ita & nunc: ſed quid dicit ſcriptura? Eijce ancillam, et filium eius: non enim erit hæres filius ancillæ, cum filio liberæ. Itaq; fratres, non ſumus ancillæ filij, ſed liberæ, qua libertate Chriſtus nos liberauit.*

CONTRA MANICHAEI, Veterem legem non ſolùm non ſeruandam, ſed ſimpliciter reiiciendam tanquam malam. Hanc hęreſim tutati ſunt Cerdon, Marcion, & Caiani: Iſtos omnes & iſtorum ſimiles refutat Beatus Paulus Apoſtolus ad Romanos cap. 7. dicens: *Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita vt ſeruiamus in nouitate ſpiritus, & non in vetuſtate literæ. Quid ergo dicemus? Lex peccatum eſt? Abſit: Sed peccatum non cognoui, niſi per legem. Nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: Non concupiſces. Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum, operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat: Ego autem viuebam ſine lege ali-*

ge aliquando. Sed cùm venisset mandatum, peccatum reuixit. Ego autem mortuus sum, & inuentum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem: nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occidit. Itaq; lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, vt appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem, vt fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

Eandem Hæresim Manichæi, refutant multi sancti Patres: sed præcipuè Diuus Augustinus.

IAM IGITVR CIRCA PVNCTVM PRIMVM, Conclusionis primæ, meritò dubitari, & quæri potest: Vtrum tota lex vetus, omninò sit euacuata, abrogata, destructa, & funditus sublata: an aliquid remaneat ex lege?

Et videtur quòd vetus lex non omninò est sublata, abrogata, & destructa: quia scriptum est, Math. cap. 5. *Nolite putare, quoniam veni soluere legem, aut Prophetas: non veni soluere, sed adimplere.* Vnde ad Roman. cap. 2. *Non enim qui in manifesto Iudæus est, neq; quæ in manifesto in carne est circumcisio: sed qui in abscondito Iudæus est, & circumcisio cordis in spiritu, non litera, cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.*

Atque hoc ipsum pluribus rationibus confirmatur.

PRIMA RATIO. Nulla lex continens in se sanctum nomen Domini Dei, debet solui, & destrui. sed tota lex vetus cum Prophetis continet in se sanctum nomen Domini Dei: igitur nulla lex vetus debet solui vel destrui.

MAIOR vera. Psalm. 71. *Ante solem permanet nomen eius.* Item, Psalm. 134. *Domine, nomen tuum in æternum: Domine, memoriale tuum in generationem & generationem.*

MINOR, est Exodi 3. *Ego sum, qui sum. &c.*

SECVNDA RATIO. Nullum bonum iustum & sanctum corrumpendum, neque destruendum. sed lex vetus, cum prophetis bona iusta, & sancta: igitur lex vetus cum prophetis neq; corrumpenda, neque destruenda.

MAIOR vera MINOR, Psalm. 18. *Lex Domini immaculata, conuertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis.* Item ad Rom. 7. *Itaq; lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum.* Item 1. ad Timoth. cap. 1. *Scimus autem, quia bona est lex, si*

lex, si quis ea legittimè vtatur: sciens hoc, quia lex iusto non est posita; sed iniustis & non subditis.

TERTIA RATIO. Quidquid nos manu ducit ad Christũ, bonum est. sed lex vetus nos manu ducit ad Christum: ergo lex vetus est bona.

MAIOR vera: nam quod nos abducit, & retrahit à Christo, malũ est.

MINOR, est Apostoli ad Galat. 3. Itaq; lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur. Si ergo lex fuit noster pædagogus in Christo, videamus quò nos ducit: & duxit nos lex ad fidem Christi. Si ergo fides Christi est bona; non est possibile, quin lex vetus, quæ ad illum duxit, fuerit bona.

SED CONTRA est, quod Apostolus 2. ad Corinth. cap. 3. dicit: *Lex euacuatur in Christo*, hoc est, tanquam vmbra in luce. Item, ad Galat. cap. 5. *Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se; quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Euacuati estis à Christo: qui in lege iustificamini, à gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus. Nam in Christo Iesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium; sed fides, quæ per charitatem operatur.*

Item, ad Hebræ. cap. 7. *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius, & inutilitatem.*

Atque hoc ipsum ratione confirmatur tali.

Quidquid antiquatur & senescit, propè interitum est. sed lex Moysi & cum prophetis antiquatur & senescit: ergo lex Moysi cum prophetis propè interitum est: & per consequens, destruitur & destructa est.

MAIOR, est Apostoli ad Hebræ. cap. 8. MINOR ibidem.

SOLVITVR. Negatur consequentia: nam lex antiquatur, & senescit in litera, secundùm quam occidit: sed viuit in spiritu, secundùm quem viuificat. 2. Corinth. 3. &c.

Porrò, ad illam authoritatem scripturę ad Hebræ. cap. 7. *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem.* D. Thomas super ijsdem Apostoli verbis, dicit sic: *Notum est, quòd vetus testamentum fuit secundùm legem carnalis mandati, & introducitur aliud.* Ergo primum mutatur. Et hoc est, quod Apostolus dicit, quòd sit prioris mandati reprobatio. Sed contrà. Non reprobatur nisi malum, Isaiæ II. *Vt sciat reprobare malum.* Illud autem mandatum

non est

non est malum, ad Rom. 7. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, et iustum, & bonum.* Respondeo, dicendum est, quòd non erat malum secundùm se; sed vt inconueniens tempori: non enim seruanda sunt in nouo sacerdotio, quæ fuerunt in antiquo. Psalm. 39. *Holocausta & pro peccato non postulasti, tunc dixi, Ecce venio.* Et ideò, dicitur quòd illud reprobatur: & hoc, propter infirmitatem & inutilitatem. Illud autem dicitur infirmum, quod non potest exequi effectum suum: proprius autem effectus legis & sacerdotij, est iustificare: hoc autem lex non potuit facere, ad Rom. 8. Nam quod erat impossibile legi, in quo infirmabatur secundùm carnem, ad Gal. 4. *Quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò vultis seruire?* Item, inutile dicitur, quod non valet ad finem consequendum: hoc autem non potest lex: quia non adducebat ad beatitudinem, quæ finis est hominis; sed tamen suo tempore fuit vtilis, in quantum disponebat ad finem, vt dicitur ad Hebræ. 11. *Iuxta fidem omnes defuncti sunt, non acceptis repromissionibus.* Quare autem sit infirmum & inutile, ostendit cùm dicit: *Nihil enim ad perfectionem,* nec scilicet iustitiæ, nec patriæ adduxit. Vnde erat imperfecta; sed perfecta fuit per Christum.

CAETERVM PRO SOLVTIONE HVIVS QVAESTIONIS, recurrendum est ad Patres, & interrogandum, quid de ea re sentiant.

D. AVGVSTINVS lib. 1. de Moribus Ecclesię Catholicæ cap. 28. dicit: *In his duobus Deus ipse, cuius bonitate atq; clementia fit omninò vt aliquid simus, duobus testamentis, vetere & nouo, disciplinæ nobis regulam dedit. Quanquam enim vtrumque in vtroque sit; prævalet tamen in vetere timor, amor in nouo: quia ibi seruitus, hîc libertas ab Apostolis prædicatur. De quorum testamentorum admirabili quodam ordine, diuinoq; concentu longissimùm est dicere, & multi religiosi doctiq; dixerunt: multos libros res ista flagitat; vt pro merito, quantum ab homine potest, explicari & prædicari queat. Qui ergo diligit proximum, agit quantum potest; vt sanus corpore, sanusq; animo sit: sed cura corporis ad sanitatem animæ referenda est.* Idem D. Augustinus, contra duas Epistolas Pelagianorũ, ad Bonifacium lib. 3. cap. 4. &c. *Et vetus igitur testamentum Deus condidit: quia Deo placuit, vsque ad plenitudinem temporis, promissis terrenis, tanquam in premio constitutis, promissa velare cælestia: & populo terrenis bonis inhianti, & propterea durum cor habenti, quamuis spiritualem, tamen in tabulis lapideis legem dare; exceptis quippe librorum veterum sacramentis, quæ sola significandi ratione præcepta sunt, quanquam & in eis spiritualiter intelligenda sunt, rectè lex dicitur spiritualis. Cætera certè, quæ ad pietatem bonosq; mores pertinent, non ad aliquam significationem vlla interpretatione referenda; sed prorsus, vt sunt dicta, facienda sunt.*

Profectò, illam Dei legem, non solùm illi tunc populo, verùmetiam nunc nobis ad instituendam rectè vitam necessariam nemo dubitauerit. Si enim Christus nobis abstulit illud grauissimum multarum obseruationum iugum: ne carnaliter circumcidamur: ne pecorum victimas immolemus: ne sabbatho septeno dierum volumine redeunte, ab operibus etiam necessarijs quiescamus, & cætera huiusmodi; sed ea spiritualiter intellecta teneamus, remotisq; vmbris significantibus, in rerum ipsarum, quæ significantur, luce vigilemus. Numquid propterea dicturi sumus, non ad nos pertinere, quod scriptum est, vt alienum quodcunque perditum quisque inuenerit, reddat ei, qui perdidit, & alia multa similia, quibus piè rectéq; viuere discitur, maximéq; ipsum Decalogum, qui duabus illis lapideis tabulis continetur, excepta sabbathi obseruatione carnali, quæ spiritualem sanctificationem, quietemq; significat? Quis enim dicat non debere obseruare Christianos, vt vni Deo religionis obsequio seruiatur: vt idolum non colatur: vt nomen Domini non accipiatur in vanum: vt parentes honorentur: ne adulteria, homicidia, furta, falsa testimonia perpetrentur: ne vxor, ne omninò res vlla concupiscatur aliena? Quis est tam impius, qui dicat, Ideò se ista legis non custodire præcepta; quia est ipse Christianus, nec sub lege, sed sub gratia constitutus? Verùm hæc planè magna distantia est, quod faciunt ista sub lege positi, quos litera occidit, terrenam felicitatem vel cupiditatem adipiscendi, vel timore amittendi: & ideò non verè faciunt: quoniam carnalis cupiditas, qua peccatum augetur, cupiditate alia non sanatur. Hi ad vetus pertinent testamentum, quod in seruitutem generat: quia facit eos carnalis timor, & cupiditas seruos; non euangelica fides, spes, charitas, liberos. Sub gratia verò positi, quos viuificat Spiritus, & fide ista faciunt, quæ per dilectionem operatur in spe bonorum, non carnalium, sed spiritualium: non terrenorum, sed cælestium: non temporalium, sed æternorum, præcipuè credentes in mediatorem, per quem sibi non dubitant & spiritum gratiæ subministrari, vt benè ista faciant, & ignosci posse cùm peccant. Hi pertinent ad testamentum nouum, filij promissionis, & regenerati à Deo patre, & libera matre. Huius generis fuerunt antiqui omnes iusti, & ipse Moyses testamenti minister veteris, hæres noui: quia ex fide, qua nos viuimus, vna eademq; vixerunt, incarnationem, passionem, resurrectionemq; Christi credentes futuram, quam nos credimus factam, vsque ad ipsum Ioannem Baptistam, tanquam præteritæ dispensationis limitem quendam: qui mediatorem ipsum non aliqua vmbra futuri, vel allegorica significatione, nec vlla prophetica prænunciatione venturum esse significans; sed digito demonstrans, ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Tanquam dicens: quem multi iusti videre concupierunt: in quem venturum ab ipsius humani generis initiò crediderunt: de quo Abrahæ dictæ sunt promissiones: de

nes: de quo scripsit Moyses, de quo lex & prophetæ sunt testes: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Ab hoc Ioanne, & deinceps cœperunt de Christo fieri præterita velut præsentia, quæ ab illis omnibus anterioris temporis iustis credebantur, sperabantur, desiderabantur futura. Eadem igitur fides & in illis, qui nondum nomine, sed re ipsa antea fuerunt Christiani: & in istis, qui non solùm sunt, verùmetiam vocantur: & in vtrisq; eadem gratia per Spiritum sanctum. Vnde dicit Apostolus 2. ad Corint. 4. Habentes autem eundem Spiritum fidei, secundùm quod scriptum est, Psal. 115. Credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur. Aliter itaq; dicitur, iam obtinente loquendi consuetudine, vetus testamentũ, lex et prophetæ omnes, qui vsq; ad Ioannem prophetauerunt; quòd distinctiùs vetus instrumentum, quàm vetus testamentum vocatur: aliter autem, sicut Apostolica appellat authoritas, siue hoc nomen exprimens, siue significans: exprimit enim vbi dicit: 2. ad Corinth. 2. vsque in hodiernum diem, quàm diu legitur Moyses idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet, quod non reuelatur; quia in Christo euacuatur: sic enim vtique vetus testamentum ad Moysi retulit ministerium. &c. Cætera vide apud Diuum Augustinum.

NOTANDVM SECVNDÒ: quia lex & Euangelium inter se conueniunt & differunt. D. Thomas super cap. 4. ad Galatas Lect. 6. dicit: *Apostolus ponit vnum, in quo lex & Euangelium conueniunt: & duo, in quibus differunt.* CONVENIVNT *quidem in vno Patre: vnde Apostolus dicit: Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit: Habuit etiam alios quàm istos duos filios: quia post mortem Saræ, alios genuit de Cethura, vt dicitur Gen. 25. de quibus mentionem non fecit Apostolus: quia non pertinent ad hanc significationem. Possunt tamen per istos duos, scilicet, filium ancillæ, & filium liberæ, duo populi, scilicet, Iudæorum & Gentium designari. Per alios verò filios Cethuræ, Schismatici & Hæretici. Qui quidem duo populi conueniunt in vno patre: quia Iudæi filij sunt Abrahæ secundùm carnem: Gentiles verò secundùm imitationem fidei: vel sunt filij Abraham, id est Dei, qui est Pater omnium,* Malach. 2. *Nonné Deus pater omnium, &c. & ad Roma. 3. An Iudæorum tantùm Deus? & cæt.*

DIFFERVNT *autem in duobus, scilicet in conditione matris: quia vnus est de ancilla, vt dicitur Gene. 21. Nec tamen peccauit Abraham, ad eam accedens: quia accessit ad eam coniugis affectu, & ordinatione diuina. Alius autem est de libera, scilicet Isaac, quem genuit ei Sara, vxor sua: Gene. 18. Veniam ad te tempore isto, vita comite, & Sara vxor tua, &c. Item, differunt in modo generationis: quia, qui de ancilla, scilicet Ismaël, secundùm carnem natus est: qui autem de libera, scilicet Isaac, per repromissi-*

onem. Sed vitandus est hic duplex falsus intellectus: vnus, ne intelligatur per hoc, quòd dicit, Secundùm carnem natus est; vt accipiatur hic caro pro actu peccati, secundùm illud ad Roma. 8. Si secundùm carnem vixeritis, moriemini, &c. 2. Corint. 10. *In carne enim ambulantes, non secundùm carnem militamus, quasi Abraham peccante natus sit Ismaël. Alius intellectus, vt per hoc, quòd dicitur, Per repromissionem, credatur, Isaac nõ secundùm carnem natus, id est, Secundùm carnalem commixtionem; sed per Spiritum sanctum. Est ergo dicendum, quòd secundùm carnem, id est, secundùm naturam carnis natus est Ismaël: nam naturale est in hominibus, quòd ex muliere iuuencula fœcunda, sicut erat Agar, & Sene nascatur filius: & quòd per repromissionem, id est, suprà naturam carnis, natus est Isaac. Non enim ad hoc se extendit natura carnis, vt ex viro sene, & vetula sterili, sicut fuit Sara filius nascatur.*

Non licet igitur, non decet hominem Catholicum nescire, quantum distent æra lupinis: & quantum differat Euangelium Christi, à lege Moysi.

ITEM NOTANDVM, quia Sancti Apostoli dicuntur seruasse legalia. vnde D. Thomas super cap. 5. ad Galat. Lect. 1. *Iugum legis nociuum & onerosum. Nociuum quidem est iugum legis: quia aufert Dominicæ passionis effectum, & ideò dicit Apostolus:* NOLITE CONTINERI IVGO SERVITVTIS: *quia ecce ego Paulus, qui, supple, voce authoritatis dico, & benè: quoniam si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit, id est fides Christi.* Sed contrà Actorum 14. dicitur, quòd Paulus circumcidit Timotheum: ergo fecit, quòd Christus ei nihil prodesset, ergo decepit eum. Respondeo, dicendum est secundùm Hieronymum, quòd Paulus non circumcidit Timotheum, quasi legem seruare intenderit: sed simulauit se circumcidere faciendo opus circũcisionis. Nam secundùm ipsum, Apostoli simulatoriè seruabant legalia, ad vitandum scandalum fidelium ex Iudæis. Faciebant autem actus legalium, non tamen cum intentione seruandi legalia, & sic nõ exibant à fide, vnde non decepit Timotheum.

Secundùm verò AVGVSTINVM dicendum est, quòd Apostoli secundùm veritatem seruabant legalia, & cum intentione ea seruandi: quia secundùm Apostolorum sententiam, licebat fidelibus ex Iudæis illo tempore scilicet, ante gratiam diuulgatam, ipsa seruare. Et ideò, quia Timotheus fuit ex matre Iudæa, circumcidit eum Apostolus, cum intentione seruandi legalia. Quia verò Galathæ ponebant spem in legalibus, post gratiam diuulgatam, quasi sine eis gratia non sufficeret ad salutẽ, & ideò ea seruare volebant: ideò dicit eis Apostolus: *Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit.* Sequebatur enim ex

hoc

hoc, quòd non reputarent Christum, in cuius signum data fuit circumcisio. Genes. 17. Vt sit in signum fœderis inter me & vos, &c. Qui ergo circumcidebantur, credebant adhuc signum durare, & tunc signatum nondum venisse, & sic excidebant à Christo. Sic ergo patet onus legis esse nociuum.

TERTIÒ NOTANDVM, quia scriptum est, Deute. cap. 6. *Hæc sunt præcepta & cæremoniæ, atq; iudicia.* Sunt igitur triplicia præcepta in lege, scilicet, Moralia, Cæremonialia, & Iudicialia: D. Thomas 1. 2. quæ. 99. Arti. 4. *Præcepta autem Antonomasticè dicuntur Moralia, sub quibus continetur Decalogus in tabulis lapideis scriptus: in signum: quia moralia præcepta non mutantur, præter tertium præceptum de Sabbatho. Cæremonialia, quæ tantùm historicè durabant ad passionem Christi: sed mortua deinceps, mortifera verò post diuulgationem Euangelij* 1. 2. quæ. 103. Arti. 3. *Præcepta Iudicialia post Christum non obligant, nec seruans ea peccat: nisi seruet, vt obligatus ex lege* 1. 2. quæ. 104. Arti. 3. *Hæc præcepta Iudicialia communicant in aliquo cum Moralibus, & in aliquo cum Cæremonialibus* 1. 2. quæ. 99. Arti. 4. Vnde patet, quia indulgentiæ pertinent ad clauem iurisdictionis, magis quodammodo ex iudicialibus, quàm ex cæremonialibus præceptis videntur desumptę.

ITEM NOTANDVM, Quia S. Hieronymus super cap. 4. ad Galat. super illis verbis Apostoli: *Vnum quidem in monte Sina, in seruitutem generans,* dicit sic: *Iudæi, metu præsentium cogebantur, vt feræ: nos verò præmiis inuitamur vt liberi. & illi quasi serui præter moralia præcepta, etiam diuersis operibus premebantur: nobis autem quasi filiis moralibus monitis adimpletis, seruilia onera auferuntur. sed illi sacerdotibus suis ex debito seruientes, tributa etiam reddere cogebantur: nos præter charitatem nihil debentes, antistites nostros voluntariè honoramus.*

Ad decidendam igitur Controuersiam huius primi puncti de lege, ponamus Conclusiones & Corollaria.

CONCLVSIO PRIMA.

INter Ebionem, Cherintum, & Manichæum, tanquam inter extremos scopulos Scyllam, & Charybdim, horribilia monstra in mari, Sancta mater Ecclesia Catholica, tenendo viam mediam, ad portum secura nauigat aura.

Veritas huius Conclusionis ex ventilatione Quæstionis eiusdem de lege patet.

COROLLARIVM PRIMVM.

Ebionem & Cherintum, Euangelij iuſtitiæ, & veritatis, & fide Catholicæ hoſtes, Sanctus Petrus Apoſtolus iuſto decreto damnauit, Actorum cap. 15.

PROBATVR Corollarium, authoritate Scripturæ, Act. vti ſuprà. *Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phariſæorum, qui crediderũt dicentes: quia oportet circumcidi eos, præcipere quoq; ſeruare legem Moyſi. Conueneruntq; Apoſtoli & ſeniores, videre de verbo hoc. Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſurgens Petrus, dixit ad eos: Viri fratres, vos ſcitis, quoniam ab antiquis diebus in nobis elegit Deus, per os meum audire gentes, verbum Euangelij, & credere. Et qui nouit corda Deus, teſtimonium perhibuit, dans illis Spiritum ſanctum, ſicut & nobis, & nihil diſcreuit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum. Nunc ergo, quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neq; nos, neq; patres noſtri, portare potuimus? ſed per gratiam Domini Ieſu credimus ſaluari, quemadmodum & illi.*

COROLLARIVM SECVNDVM.

Similiter Sanctus Paulus Apoſtolus ad Galat. cap. 1. dicens: *Sed licèt nos, aut Angelus de cælo, euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, præter id, quod accepiſtis, anathema, anathema ſit.*

COROLLARIVM TERTIVM.

Manichęum aduerſarium legis, & antiquum veteris teſtamenti hoſtem, Sacroſanctum Concilium Triden. Seſsio. 4. Generali decreto damnauit dicens: *Si quis autem libros ipſos integros, cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro Sacris, & Canonicis, non ſuſceperit, & traditiones prædictas, ſciens & prudens contempſerit; anathema ſit.*

CONCLVSIO SECVNDA.

SCimus autem, quia bona eſt lex, ſi quis ea legittimè vtatur: ſciens hoc, quia lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, & non ſubditis, impiis & peccatoribus, 1. ad Thimo. 1.

Veritas Concluſionis huius patet Notabili Primo eiuſdem Controuerſiæ de lege.

Item, probatur authoritate ſcripturæ, ad Roma. cap. 7. Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & iuſtum, & bonum: ſed contingit, quòd aliquis homo vtatur malè. Cùm ergo lex ſit bona, requiritur, quòd homo benè ea vtatur. Data eſt ergo lex, vt cognoſcatur peccatum: ad Roma. 7. *Quia concupiſcentiam neſciui peccatum, niſi lex diceret: Non concupiſces.*

COROLLARIVM PRIMVM.

Legittimè vtitur lege, qui intelligens, quare ſit data per eius comminationem confugit ad gratiam liberantem. Ratio Corollarij eſt: quia prudens, vbi videt comminationem, occurit ſtatim, ne incidat in pœnam aut verbera.

COROLLARIVM SECVNDVM.

Qui ſecluſa lege paratus eſt facere, quæ lex eſſet præceptura; hic non opus habet lege. Probatio Corollarij patet Notabili ſecundo.

Pro maiori euidentia Corollarij, ſciendum eſt, quia Doctor ſanctus ſuper primæ ad Timot. cap. 1. lectio. 3. dicit: *Intentio bonorum debet eſſe, vt alios inducant ad virtutes. Quidam autem per ſe, ſunt benè diſpoſiti ad virtutes: alij habent mentem benè diſpoſitam, ſed per alium: et de iſtis ſufficit paterna monitio non coactiua. Alij autem nec per ſe, nec per alium benè diſponuntur; ideò eis omninò neceſſaria eſt lex, vt patet in Ethicis.*

COROLLARIVM TERTIVM.

Quanquam iuſtus, non indigeat lege: Sancta tamen, iuſta, & bona eſt lex, per quam mali cohibentur, & arcentur à peccatis, & vrgentur ad emendationem cōmiſſorum, ad Roma. 7. Probatio Corollarij patet ex probatione præcedentis.

CONCLVSIO TERTIA.

VEtus lex non ſimpliciter, ſed ſecundùm quid euacuatur, & ſecundùm quid remanet: euacuatur quidem in ſigno, ſed permanet in ſignato: quia veritas Domini manet in æternum, Pſalm. 116.

Veritas Concluſionis, patet Notabili primo.

Item, probatur authoritate ſcripturę, ad Rom. 7. Lex ſpiritualis eſt.

COROLLARIVM PRIMVM.

Lex vetus ita euacuatur, vt proficiat, ſicut infantia euacuatur in iuuentute, & ſemen in fructu. Probatur Corollarium in principali Concluſione prima: Et eſt expreſſe apud Anſelmum Cantuarienſem ſuper 2. ad Corint. 3.

COROLLARIVM SECVNDVM.

Moralia legis præcepta manent, ſed ita, prout ab Eccleſia Catholica traduntur. Probatur Corollarium, Notabili primo, & tertio.

COROLLARIVM TERTIVM.

Cæremonialia legis præcepta, quæ tantum hiſtoricè durabant, ad paſsionem Chriſti: ſed mortua deinceps, mortifera verò poſt diuulgationem Euangelij. Corollarij probatio, patet Notabili primo, & tertio.

COROLLARIVM QVARTVM.

Iudicialia legis præcepta, poſt Chriſtum non obligant: nec ſeruans ea peccat, niſi ſeruet vt obligatus ex lege. Probatur Corollarium Notabili 3.

COROLLARIVM QVINTVM.

Præcepta iudicialia, communicant in aliquo cum moralibus, & in aliquo cum cæremonialibus. Corollarij probatio patet Notabili tertio.

COROLLARIVM SEXTVM.

Indulgentiæ, quia principaliter pertinent ad clauem iuriſdictionis, magis ex iudicialibus, quàm ex cæremonialibus præceptis videntur deſumptæ. Probatio Corollarij ex ſupradictis, & Notabili. 3. patet.

COROLLARIVM SEPTIMVM.

Neque lex, neque iuſtitia ex lege, ſed verbum & promiſsio Dei, & fides, quæ per charitatem operatur, conciliat homini apud Deum gratiam & indulgentiam. Hoc Corollarium B. Paulus Apoſtolus in Epiſtola ad Romanos & Galatas ſufficienter probat.

COROLLARIVM OCTAVVM.

Quæſtio cum ſuis Concluſionibus & Corollariis, ex Sacra ſcriptura propoſita, & ſecundùm ſenſum, & conſenſum Eccleſiæ Catholicę determinata, eſt vera, & ideo concedenda. Et hæc de primo Concluſionis primæ puncto.

QVANTVM AD SECVNDVM PVNCTVM, probatur Conclusio Notabili 5. cap. 3.

Item, probatur authoritate scripturæ, Ioan. cap. 14. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis.*

Item, probatur authoritate Bullæ Pii Quarti, super forma iuramenti professionis fidei, vbi expresse est scriptum: Credo & affirmo indulgentiarum potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse: Lege in S. Concilio Tridentino.

QVANTVM AD TERTIVM PVNCTVM, probatur Conclusio Notabili quarto, cap. 1.

Item, probatur authoritate scripturæ, Ioan. cap. 4. *Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ, salientis in vitam æternam.*

Item, probatur authoritate Bullæ Pii Quarti, super formam iuramenti professionis fidei, vbi expressè scriptum est: Credo & affirmo indulgentiarum vsum, Christiano populo maximè salutarem esse.

COROLLARIVM PRIMVM.

Fidelis sermo, & omni acceptione dignus: quia Messias legislator & mediator Dominus noster Iesus Christus, indulgentias vnâ cum sacerdotio, lege, sacrificio, & benedictione, ex Synagoga ad Ecclesiam transtulit, reformauit, & perfecit.

Probatio Corollarij patet ex Conclusione prima.

Item, patet ex Notabili 1. cap. 3. & Notabili 2. cap. 2.

REFORMAVIT. Hanc reformationem B. Hieronymus interpretatur super Isa. cap. 58. vt annotatum est Notabili 7. cap. 4. quia omnia quæ bona sunt duplicantur in Euangelio, iuxta illud Lu. ca. 6. *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.*

COROLLARIVM. SECVNDVM.

Indulgentiæ sunt de fide: quia ad decimum articulum fidei, *Credo remissionem peccatorum*, reducuntur.

Probatio Corollarij posita est Notabili 7. cap. 1.

Item, probatur authoritate scripturę, Matth. cap. 9. vbi eadem verba Christi bis leguntur: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.*

Item, probatur Bulla Pij Papæ IIII. super forma iuramenti professionis fidei. Item, Quamùis principia, & articuli fidei, apud Catholicos non probantur: quia non egent probationis: nam simpliciter cre-

ter creduntur: tamen propter hæreticos poſſunt probari. Itaque Corollarium rationibus probatur.

PRIMA RATIO. Articuli fidei ſunt principia, & creduntur: igitur & Indulgentiæ principia, quæ credi debent.

CONSEQVENTIA à toto ad partem.

ANTECEDENS, eſt omnium Scholaſticorum, & Catholicorum, & Diui Hieronymi, vt dictum eſt Notabili 6. cap. 2.

SECVNDA RATIO. Neceſſe eſt Chriſtianum credere Euangelio: ergo & indulgentijs.

CONSEQVENTIA, à genere ad ſpeciem, ſiue toto ad partem.

ANTECEDENS, Matth. 28. Marci 16. Lucæ 24. Item, Marci. 1. *Pœnitimini, & credite Euangelio.* Item, Ioan. 3. *Qui autem non credit, iam iudicatus eſt.*

TERTIA RATIO. Neceſſe eſt Chriſtianum peccatorem media iuſtificationis, credere & tenere: igitur & indulgentias.

CONSEQVENTIA, à genere ad ſpeciem.

ANTECEDENS. Pſalm. 118. *Longè à peccatoribus ſalus: quia iuſtificationes tuas non exquiſierunt.*

COROLLARIVM TERTIVM

Sicut ſine fide impoſsibile eſt placere Deo; ita ſine fide impoſsibile eſt conſequi Indulgentiam, & remiſsionem peccatorum: quia Chriſtus Dominus Matth. 9. dixit: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.*

Huius Corollarij probatio, patet ex Notabili præcedenti Corollario poſito.

D. HIERONYMVS ſuper cap. 5. ad Gala. ſuper illis verbis Apoſtoli: *Sed fides quæ per charitatem operatur: Ergo & fides*, inquit, *operatur per charitatem, non per timorem: qui enim credit Deo, attendit mandatis: nam qui credit futuris, amplius operatur, quàm qui præſentem metuit pœnã.*

Item, ANSELMVS CANTVARIEN. ſuper ijsdem verbis Apoſtoli dicit ſic: *Nam ſiue circumciſus, ſiue præputiatus ſit quiſquam; non propter hoc aut dignior, aut vilior eſt in Chriſtiana religione; ſed ſola fides eſt ibi magnæ dignitatis, & fides quæ per charitatem operatur, id eſt, non mortua, ſed viua. Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt; ita & fides ſine operibus mortua eſt: nec fides veteris teſtamenti ſeruiens ex timore: ſed fides euangelica, faciens ex charitate opera bona: non expectans temporalem retributionem; ſed videndam perpetuò creatoris faciem. Hæc eſt fides electorum,*

rum, quæ perducit ad ſalutem: nam & dæmones credunt, & contremiſcunt; non tamen diligunt, nec benè operantur. Et ideò fides, quæ non habet charitatem, & opera bona, fides dæmonum eſt, non Chriſtianorum. Illa ergo ſola fides, quæ charitate flagrat, et bonis operibus inſudat, valet in Chriſto Ieſu. Sed poteſt etiam rationibus confirmari.

PRIMA RATIO. Sine quo nemini vnquam datur indulgentia, illud ad conſequendam inprimis eſt neceſſarium. ſed ſine fide nemini vnquam in Eccleſia datur indulgentia: igitur ad conſequendam indulgentiam fides eſt neceſſaria.

MAIOR vera à definitione.

MINOR, eſt Apoſtoli ad Hebræ. 11. *Sine fide impoſsibile eſt placere Deo.* Porrò, qui vult obtinere Indulgentiam, debet laborare ſic, vt placeat Deo.

SECVNDA RATIO. Quo placatur Deus, illud ad indulgentiam eſt neceſſarium. ſed fide placatur Deus: ergo fides ad indulgentiam eſt neceſſaria, & per conſequens impoſsibile eſt ſine fide obtinere indulgentiam.

MAIOR vera. MINOR. Mat. 15. Chananæa mulier pro exemplo.

NOTA: quia ſecundùm doctrinam, & conſilium M. T. Ciceronis in Oratione pro lege Manilia, homini timidè de poteſtate Dei, & pauca dicenda ſunt: ſed in indulgentiis Eccleſiæ Catholicæ eſt manifeſta poteſtas Dei, quam experientia ad ſenſum cognoſcunt, & confitentur Catholici, homines pii, timentes Deum. Vnde D. Auguſt. in lib. de vera & falſa pœnitentia, cap. 5. *Qui autem multos cæcos, & diuerſo tempore illuminauerit, & multos debiles confortauerit; oſtendit in diuerſis illis eadem ſæpè peccata dimitti; vt quem prius ſanauit leproſum, alio tempore illuminauit cæcum. Ideò enim tot ſaluauit febricitantes, tot languidos, tot claudos, cæcos, & aridos; ne deſperet de ſe peccator. Ideò non ſcribitur aliquis niſi ſemel ſanatus; vt timeat quiſq; iungi peccato. Videmus adhuc quotidie in Eccleſia ſæpè febricitantes, ſæpè languidos, ſæpè paſsionibus captos, ſæpè liberari; vt appareat totiens opus miſerantis, quotiens confeſsio fit pœnitentis. Quomodo enim corpus quod vilius eſt, & ab ipſo diſsimilius ſæpè ſeruat, & animam digniorem, & redemptam non totiens liberaret? Medicum ſe vocat, & non ſanis, ſed malè habentibus opportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum neſciret curare? Medicorum enim eſt centies infirmum viſitare, centies curare: qui cæteris minor eſſet, ſi aliis poſsibilia ignoraret. Memor eſt ſui, qui dicit: Nolo*

mortem

mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Quem enim peccatorem excludit? Et quòd omnibus promisit indulgentiam, aliis promissionibus declarat: Qui me confessus fuerit coram hominibus, id est, omnis, quantumcunq; & quotienscunq; peccator, cuiuscunq; ordinis, etiam si fuerit sacerdos, confitebor & ego eum coram patre meo. Nam qui inuocauerit nomen Domini, Ioël. 2. *id est, secundùm quod nominatur Dominus, id est, qui inuocauerit eum ad se seruiendo, non contradicendo, vt forsitan sæpè fecit. Omnis, id est, quicunq; sit ille peccator, saluus erit. Omnem enim animam iste promissor saturauit bonis, etiam sedentes in tenebris, & in umbra mortis, nullam excipiens animam.* Hæc D. Augustinus. Item ibidem, cap. 5. *Sic sacerdos & timeat peccare, sed magis timeat desperare.* Ex supradictis patet, quia homini timidè de indulgentiis Ecclesiæ Catholicæ & pauca dicenda sunt. Mala ergo & impia consuetudo est, contra Deum, contra fidem, contra Ecclesiam Catholicam, & contra indulgentias disputandi, siue ex animo id fit, siue simulatè.

COROLLARIVM QVARTVM.

Credendum est omnes orationes Ecclesiæ, Eleemosynas quoque, & opera iustitiæ, succurrere recognoscenti mortem suam ad conuersionem. Verba Corollarii huius sumpta sunt ex lib. D. Augustini, de vera & falsa pœnitentia, cap. 12. vbi dicit: *Laboret itaq; pœnitens in Ecclesia esse, & ad Ecclesiæ vnitatem tendere. Nisi enim vnitas Ecclesiæ succurrat: nisi quod deest peccatori, sua opitulatione compleat: de manibus inimici non eripictur anima mortui. Credendum est enim, & pietas fidei postulat credere, quòd omnes Eleemosynæ, totius Ecclesiæ & orationes, & opera iustitiæ, & misericordiæ succurrant recognoscenti mortem suam, & conuersionem suam.*

CONCLVSIO SECVNDA.

CRedendum est, Orationibus, Ieiuniis, & Eleemosynis, proximum à proximo, non solùm in Ecclesia; verùmetiam in purgatorio, & præcipuè sub indulgentia iuuari: atque proximum pro peccatis proximi, Deo adiuuante, satisfacere posse.

Tria sunt Conclusionis puncta: PRIMVM PVNCTVM EST. Credendum est Orationibus, Ieiuniis, Eleemosynis, & aliis piis operibus proximum à proximo in Ecclesia Catholica iuuari.

SECVNDVM. Credendum est, Orationibus, Ieiuniis, Eleemosynis, & alijs

& aliis piis operibus, proximum à proximo in Purgatorio iuuari.

TERTIVM. Credendum est, Orationibus, Ieiuniis, Eleemosynis, & aliis piis operibus, proximum pro peccatis proximi, Deo adiuuante satisfacere posse.

QVANTVM AD PRIMVM PVNCTVM: Probatur Cõclusionis veritas, Notabili 4. ca. 5. Item patet, quadamtenus ex vltimo Corollario Conclusionis præcedentis: quia proximus oratione proximi, iuuari debet. Item, probatur authoritate scripturæ: quia scriptum est, Iac. cap. 5. Orate pro inuicem vt saluemini.

DIONYSIVS Carthusianus super iisdem verbis. *Hoc namq; exigit charitas, qua proximorum tenemur desiderare, & procurare salutem, quemadmodum propriam. Oratio quippè desiderij est interpres. Hinc Christus orationem, quam docuit, in plurali formauit: insinuans, vt pro proximis, sicut pro nobis ipsis oremus: ita, vt interdum eadem oratio pro se, aliisq; fundatur; interdum verò oret quis nunc pro se, & specialibus indigentiis suis; nunc pro aliis, & præsertim pro communi bono Ecclesiæ, pro reformatione eius in omnibus, pro parentibus, propinquis, comissis, & benefactoribus: pro cunctis fidelibus defunctis: pro viuis ac mortuis: pro vniuersorum salute: & infidelium conuersione. Qui enim pro omnibus orat, particeps est omnium bonorum quæ fiunt: & bonum quantò communiùs, tantò diuiniùs perhibetur. Hinc debet vnusquisq; orationes aliorum humiliter ac feruenter appetere, & eos vt pro se orent, rogare. Quò enim alios humiliùs, atq; feruentiùs, vt pro nobis orent rogamus; eorum capaciores fructus orationis illorum efficimur, potissimùm tamen hominum deuotorum & notabiliter virtuosorum est appetenda oratio. Propter quod subditur: Multum enim valet deprecatio iusti assidua.* Lyranus. *Confessor tenetur orare pro confitente et è conuerso.* Fecit hoc Apostolus S. Paulus, qui se commendat orationibus Collossensium, ad Coloss. cap. 4. *Orationi instate, vigilantes in ea, in gratiarum actione, orantes simul et pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis, ad loquendum mysterium Christi. &c.* Item, 1. ad Thess. cap. 5. *Fratres orate pro nobis.* Item, 2. ad Thess. 3. *De cætero fratres orate pro nobis, vt sermo Dei currat, & clarificetur sicut et apud vos.* Item, ad Hebræ. 13. *Orate pro nobis.* Item, Act. 12. *Et Petrus quidem seruabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.*

DE IEIVNIO.

Hoc est, quia proximus iuuatur & iuuari debet proximi ieiunio.

Probatur authoritate scripturæ Matth. cap. 17. Saluator ait: *Hoc autem genus dæmoniorum, non eijcitur nisi per orationem, & ieiunium.* D. Ambrosius ait, de Quadragesima Sermone 25. *Ait enim Saluator de*

M *diabolo:*

diabolo: Hoc genus non eijcitur, nisi in ieiunio & orationibus. Dicit vtiq; à diabolo energumenum, non nisi ieiunijs posse purgari. Videte ergo quæ ieiunij virtus sit, quantam homini suo præstet gratiam, quòd tanta præstet alteri medicinam: quemadmodum proprium sanctificet hominem, quòd ita purificet alienum: mira enim res est, alter ieiunat, & alteri prodest ieiunantis vtilitas. etc. Hæc D. Ambrosius.

DE ELEEMOSYNA.

Hoc est, quia proximus iuuatur, & iuuari debet, eleemosyna proximi.

Veritas huius positionis patet Notabili 4. cap. 5. Item, patet ex probatione Corollarij vltimi, Conclusionis primæ.

Item, Probatur authoritate scripturę Ecclesi. cap. 3. & Luc. cap. 11. *Verùmtamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* D. Ambrosius. *Dominus autem quasi bonus præceptor docuit, quomodo nostri corporis mundare contagium debeamus, dicens: Verùmtamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Vides quanta remedia: mundat nos misericordia,* & indulgentia: *mundat nos sermo Dei: iuxta quod scriptum est, Ioan. 13. Iam vos mundi estis propter sermonem, quem loquutus sum vobis.*

D. Augustinus de eleemosyna. *Misericors monet misericordiam fieri: & quia seruare quærit, quos magno redemit pretio, post gratiam baptismi sordidatos, docet denuò posse seruari.*

D. Chrysostomus. *Date eleemosynam, non iniustitiam: est enim eleemosyna, quæ caret iniustitia qualibet. Hæc omnia facit munda, & ieiunio est præstantior, quod quamuis sit laboriosius, illa tamen est lucruosior. Illustrat animam, impinguat, bonam efficit, & decorum. Qui cogitat misereri roganti, citius à peccatis desistet. Sicut enim medicus, qui crebrò vulneratis medetur, frangitur de facili in ærumna aliorum; sic & nos: si vacauerimus ægenorum auxilio, de facili contemnemus præsentia, & in cælum leuabimur. Non paruum est igitur eleemosyna cataplasma, cum valeat omnibus apponi vulneribus. Si omnibus: ergo & meis, & proximi.*

QVANTVM AD SECVNDVM PVNCTVM, Credendum est orationibus, ieiunijs, eleemosynis, & alijs pijs operibus, proximum à proximo in purgatorio iuuari, id est, proximum in purgatorio patientem, à proximo in Ecclesia visibili militante.

Veritas huius positionis patet Notabili 4. cap. 4. Et probatur authoritate scripturæ, 2. Machab. 12. Ioan. 11.

NOTA: quia quot modis meremur nobis ipsis, tot modis possumus mereri proximis nostris in Christo defunctis. Proinde septem sunt modi in summa, quibus nos proximos nostros in purgatorio iuuare possumus, quamdiu sumus in hoc mundo.

PRIMVS MODVS, Sacrificium. Eſt autem triplex ſacrificium, oris, cordis, & iuſtitiæ. Hoc prodeſt animabus in purgatorio, propter inæſtimabilem ſuum valorem, & plus quàm diuinam dignitatem, ac propriam excellentiſsimamque virtutem, quæ tanta eſt, vt angelos ipſos lætificet, viuentes iuſtificet, mortuos mirificè iuuat; eos tamen qui ſunt in purgatorio: nam eorum pœnas delet. Et tale eſt inprimis tremendum ſacroſanctum Sacrificium Miſſæ. Vnde Sacrum Concilium Tridentinum, Seſsio. 22. cap. 2. de Sacrificio Miſſæ non tantùm pro viuis, ſed etiam pro defunctis, ſacrificia Miſſæ peragi debere docet his verbis: *Cuius quidem oblationis cruentæ inquam, fructus per hanc Miſſam vberrimi percipiuntur: tantùm abeſt, vt paſsioni Chriſti per Miſſam quouis modo derogetur.*

Quare non ſolùm pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſsitatibus; ſed & pro defunctis in Chriſto, nondum ad plenum purgatis ritè iuxta Apoſtolorum traditionem offertur. Idem Sacroſanctum Concilium Tridentinum, Seſsione 25. ſtatim à principio, in Decreto de Purgatorio, ordinat & præcipit ſic: *Curent Epiſcopi, vt fidelium viuorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet, Sacrificia, Orationes, Eleemoſynæ, aliaq; pietatis opera, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri conſueuerunt, ſecundùm Eccleſiæ inſtituta, piè, & deuotè fiant: & quæ pro illis ex teſtatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctoriè, ſed à ſacerdotibus, & Eccleſiæ miniſtris, & aliis qui hoc præſtare tenentur, diligenter & accuratè perſoluantur.* Benè itaque, iuſtè, & piè faciunt, qui circa ſepulturam ſanctas Miſſas procurant: qui pro ſuis defunctis Triceſimas conducunt, & vtiliter, laudabiliter conducunt: quia non ſolùm nouæ legis, ſed etiam Veteris legis ſacerdotes, ſemper pro defunctis orabant, vt patet Numerorum cap. 16. vbi legitur Aaron pro mortuis oraſſe, & thura obtuliſſe.

SECVNDVS MODVS eſt, quo nos proximos noſtros in Purgatorio iuuare poſſumus, Oratio Eccleſiæ, & orationes fidelium in communi. *Propterea Iudas Machabæus*, 2. Machab. cap. 12. *duodecim millia drachmas argenteas Hieroſolymam miſit; vt offerrentur ſacrificia, pro defunctorum fratrum, qui in bello ceciderunt, peccatis, piè & religiosè cogitans de mortuis. Sancta igitur eſt cogitatio & ſalubris pro defunctis exorare, vt à pœnis & à peccatis ſoluantur.* Huic ſimile, lege apud D. Gregorium lib. 4. Dialogorum, cap. 40. vnde ſaluator Math. 7. 18. & Marci 11. *Propterea*, inquit, *dico vobis, omnia quæcunq; orantes petetis, credite, quia accipietis, & fiet vobis.*

TERTIVS MODVS eſt, quo nos proximos noſtros in Purgatorio iu-

uare possumus, Inuocatio Sanctorum, iuxta illud, 2. Petri cap. 1. *Dabo autem operam, & frequenter habere vos, post obitum meum, vt horum omnium memoriam faciatis.*

QVARTVS MODVS est, quo proximos nostros in Purgatorio iuuare possumus, Processiones & Peregrinatio ad loca sancta, & ad sepulchra sanctorum: quia scriptum est, 4. Regum 13. *Quidam autem sepelientes hominem, viderunt latrunculos, & proiecerunt cadauer in sepulchro Elisei. Quod cùm tetigisset ossa Elisei, reuixit homo, & stetit super pedes suos.*

QVINTVS MODVS est Ieiunium: Ad ieiunium autem reducuntur disciplinæ, vigiliæ, cilicia, maceratio & mortificatio carnis, lachrymę & aliæ carnis afflictiones, vt est castitas, continentia, & ab omnibus peccatis, & occasionibus peccatorum discessio, & custodia. Quemadmodum enim Bethulien. ab Holoferne principe militiæ Regis Assyriorum Nabuchodonosor obsessi & circumdati, oratione & ieiunio placauerunt Dominum; ita & illi in purgatorio, à dæmonibus obsessi & circumdati, proximorum ieiunio possunt iuuari. Iuxta illud Iudith cap. 4. *Tunc Eliachim sacerdos Domini magnus circuiuit omnem Israël, allocutusq́; est eos dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permãseritis in orationibus in conspectu Domini.* Item, Math. 17. & Marci 7. cap. *Hoc autem genus dæmoniorum non eijcitur,* & non vincitur in purgatorio, *nisi per proximorũ orationem & ieiunium.*

SEXTVS MODVS est Oblationes ipsę, quę sunt multiplices, vt sunt animalia, pecuniæ, panes, vinum, ornamenta, cærei: quibus licèt nõ egeat Deus: quia bonorum nostrorum non eget: tamen vult per ea, & ex eis honorari. Vnde Damascenus in sermone de mortuis docet: Cęreos & oleum solitum fuisse apud antiquos pro mortuis offerri.

SEPTIMVS MODVS est, quo nos proximos nostros in purgatorio iuuare possumus, Eleemosyna: iuxta illud Tobiæ 4. *Panem tuum, & vinum tuum super sepulchrum iusti constitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus.* Item, Ecclesia. cap. 11. *Mitte panem tuum super transeuntes aquas: quia post tempora multa inuenies illum.* Vnde D. Augustinus in Enchiridio cap. 110. *Neq; negandum est*, inquit, *defunctorum animas, pietate suorum viuentium releuari; quùm pro illis sacrificium mediatoris offertur, & eleemosynæ in Ecclesia fiunt: sed eis hæc prosunt, qui cùm viuerent, vt hæc sibi postea prodesse possint, meruerunt.*

QVANTVM AD TERTIVM PVNCTVM puta, Credendum est Orationibus, Ieiuniis, Eleemosynis, & aliis piis operibus, proximum pro peccatis proximi, Deo adiuuante, satisfacere posse.

Fidem habet hæc positio Notabili 4. cap. 5.

Item,

Item, probatur authoritate scripturæ Iob. cap. 42. *Postquam autem locutus est Deus verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themaniten: Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut seruus meus Iob. Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustum pro vobis: Iob autem seruus meus orabit pro vobis. Faciem eius suscipiam, vt non imputetur vobis stultitia. Neq; enim locuti estis ad me recta, sicut seruus meus Iob.*

Item, testimonio D. Hieronymi, qui aduersus Vigilantium scribens, dicit sic: Vnus homo Moyses, sexcentis millibus armatorum impetrat à Deo veniam. Exodi 32.

Item, Actuum 27. Paulus Apostolus, ducentas septuaginta sex sibi dicit in naui animas condonatas.

Item, S. Thomas super cap. 6. ad Galat. lect. 1. super illis verbis: *Alter alterius onera portate*, *dicit*: & hoc tripliciter. VNO MODO, defectum alterius corporalem seu spiritualem, patienter tollerando, ab Ro. 15. *Debemus autem nos firmiores, &c.* ALIO MODO, necessitati mutuæ subueniendo, ad Roma. 12. *Necessitatibus Sanctorum communicantes.* TERTIO MODO, pro pœna sibi debita satisfaciendo, orationibus & bonis operibus: Prouerb. 18. *Frater, qui iuuatur à fratre, quasi ciuitas firma.*

De Conclusione secunda est Controuersia inter Catholicos & Hæreticos. Nam Catholici hanc Conclusionem, vt ponitur Catholicè in forma, non solùm affirmant, sed etiam cum Patribus credunt.

Contrà Lutherus, Lutherani, & alii Hæretici, satisfactionem simpliciter negant. Et propterea quæritur: AN PROXIMVS, PRO PECCATIS PROXIMI, POSSIT, ET DEBEAT SATISFACERE?

Et videtur, quòd non: quia scriptum est, Psalm. 61. *Quia tu reddis vnicuiq; iuxta opera sua.*

Item, Ezechielis 18. *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij. Iustitia iusti super eum erit: & impietas impij erit super eum.*

Item, 2. ad Corint. cap. 5. *Omnes enim nos manifestari oportet, ante tribunal Christi; vt referat vnusquisq; propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.*

Item, ad Galat. cap. 6. *Vnusquisq; enim onus suum portabit, &c.*

Et hoc ipsum volunt Rationibus probare.

PRIMA RATIO. Vnus pro alio non poteſt diſponi: igitur nec ſatisfacere.

CONSEQVENTIA ab Antecedentibus. ANTECEDENS notum.

SOLVITVR ENTHYMEMA. Negatur Conſequentia: tum quia ex puris negatiuis nihil concluditur: tum quia, ſicut alia pietatis Chriſtianæ officia, & exercitia propter charitatem ſunt communia, ita & diſpoſitio.

SECVNDÒ ſoluitur: Quanquam vnus pro alio non poteſt diſponi materialiter; poteſt tamen diſponi formaliter, & exemplariter.

SECNDA RATIO. Vnus pro alio non poteſt conteri, & confiteri: igitur nec ſatisfacere.

CONSEQVENTIA ab Antecedentibus.

ANTECEDENS probatur: Si quis non poteſt ſubire munus ſimul quarundam rerum, quæ adinuicem ordinem habent; vnius ex illis ſeparatim nequaquam poterit. Sed nemo poteſt conteri, aut confiteri pro altero: ergo nec ſatisfacere. Nam hæc tria, ſcilicet Contritio, Cõfeſsio, & Satisfactio, ſunt quodãmodo coniugata & connexa, quę ad ſe inuicem ordinem habent, & mutuò ſibi correſpondent. Adde, quòd ſi aliquis pro altero ſoluendam ſatisfactionem ſuſceperit, & interim nõdum ſoluta ſatisfactione moriatur; punietur in purgatorio, vel abſque ſatisfactione ad cælum euolabit: quòd ſi alius poſtea ſatisfacere debeat; conſurget duplex tribulatio, aut ita in infinitum procedetur: ergo quilibet pro ſe tantùm debet ſatisfacere. SOLVITVR. Negatur Conſequentia, propter cauſas in ſuperiori argumento dictas: tum quia Contritio, & Confeſsio proximi prodeſt proximo, proximum imitanti in bono, ſimiliter & Satisfactio. Porrò ille migrans ex hac vita ſine ſatisfactione, ignem in purgatorio ſuſtinebit: & ſatisfactio poſtea ſi fiat, cedet in bonum facientis; & ſic non conſurget duplex tribulatio, nec erit proceſſus in infinitum. Item, SOLVITVR: quia qui non ſufficit ad ſoluendum debita propria, ſuffragabuntur illi ſuffragia aliena, quæ charitas facit ſua.

TERTIA RATIO. Pœna exigitur vt morbus ſanetur. ſed propter pœnam alterius infirmitas non ſanatur: igitur propria pœna ſeipſum quisque redimere debet.

MAIOR vera de lege iuſtitiæ. MINOR nota.

SOLVTIO. Minor negatur ſimpliciter: nam datur inſtantia: quia

propte

propter pœnam (si ita dicere fas est) Christi, sanatus est mundus. Vnde D. Petrus 1. Pet. cap. 2. dicit: *Cuius liuore sanati estis.*

Porrò ad Authoritates in principio Controuersiæ positas, D. Thomas Aquinas super cap. 6. ad Galat. lect. 1. generali solutione respondet sic: *Vnusquisque onus suum portabit, quod videtur esse contrarium ei quod dixerat: Alter alterius onera portate. Sed sciendum est, quòd ibi loquitur de onere sustinendæ infirmitatis (quando dicit, Alter alterius onera portate) quod debemus mutuò portare; hîc loquitur de onere reddendæ rationis, quod quilibet pro se portabit, siue sit onus premij, siue pœnæ: nam onus aliquando pondus pœnæ, aliquando premij significat, 2. ad Corinth. 4. Æternum gloriæ pondus operatur. etc. Si autem dicatur, quia quidam debent rationem reddere pro alijs, puta Prælati pro subditis, secundùm illud Ezechiel. 3. Sanguinem eius de manu tua requiram. etc. Et ad Hebræ. 13. Obedite præpositis vestris: ipsi enim peruigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris: non est contrarium dicto Apostoli; quia non puniuntur pro peccatis subditorum, sed pro proprijs, quæ in custodia subditorum commiserunt. Est ergo vitanda superbia, & peccatum: quia vnusquisq; onus suum, id est, mensuram gratiæ suæ offeret Deo in die iudicij, tanquam manipulos bonorum operum. Psalm. 125. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos: et hoc quantum ad bonos. vel onus suum portabit, id est, pœnam pro proprio peccato.* Hæc D. Thomas, vbi suprà.

IN OPPOSITVM verò est authoritas sacræ scripturæ Ecclesiastici cap. 17. *Vnicuique Deus mandauit de proximo.*

Item, Ecclesiast. 33. *Respicite, quoniam non mihi soli laboraui, sed & omnibus exquirentibus disciplinam.* Item, ad Rom. 10. Apostolus dicit: *Cupiebam anathema esse pro fratribus meis.* Item, 1. ad Corinth. 13. *Charitas non quærit quæ sua sunt.* Item, 2. ad Corint. 13. *Impendam et superimpendar in obsequium fidei vestræ.* Item, ad Galat. cap. 6. *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Item, ad Ephes. ca. 4. & ad Coloss. cap. 3. *Supportantes inuicem in charitate. &c.*

Atque hoc ipsum pluribus rationibus potest confirmari.

PRIMA RATIO. Quidquid est in natura, in ciuitate, in communi vita hominum, & legibus, non frustra; illud meliori modo est in Ecclesia scriptura & spirituali vita hominum. sed satisfactio est in natura, in ciuitate, in communi vita hominum, est in legibus, & non frustra: igitur satisfactio meliori modo est in Ecclesia, scriptura, & spirituali vita hominum, & non frustra.

puta vt proximus pro peccatis proximi ſatisfaciat Deo, nam alioqui fruſtra eſt calceus, cuius non eſt calceatio, teſte Ariſtot. &c.

MAIOR A minori ad maius: nam quidquid eſt rerum in natura, hoc idem multò melius in gratia: ſimiliter, quidquid boni eſt in Repub. & ciuitate, multò copioſius in Eccleſia Catholica, quæ eſt ciuitas Dei, &c.

MINOR eſt manifeſta ex ſupradictis authoritatibus ſacræ ſcripturæ. Sed & ipſe M. T. Cicero ſuo ſcripto & exemplo, hoc idem probat & confirmat: nam lib. 1. Epiſtolarum Familiarium, Epiſt. 1. ad Pub. Lentulum Proconſulem, de ſe ſcribit ſic: Ego omni officio, ac potius pietate erga te, cęteris ſatisfacio omnibus, mihi ipſe nunquã ſatisfacio.

Ergo Satisfactio eſt in natura, in ciuitate, in communi vita hominum, & neceſſariò debet eſſe: nam alioqui magno bono priuaretur natura. VERVM ET CATHOLICVM eſt dogma: Quia Deus dat hominibus ſua dona, vt alter alteri ſatisfaciat: ſic medicus habet donum à Deo, vt ſatisfaciat infirmitatem patienti. vnde Iſaias cap. 50. dicit: Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt ſciam ſuſtentare eum, qui laſſus eſt verbo. Sic paſtori dat regimen, vt ſciat ſatisfacere ouibus, &c. Sic militi dat artem militarem, vt ſciat ſatisfacere Reipub. & Patriæ, &c. Et hæc eſt bona pars officii, iuſtitiæ, & charitatis Chriſtianæ.

SECVNDA RATIO. Eſt in natura, in ciuitate, in communi vita hominum, in legibus multiplex officium, & multiplex ſatisfactio: igitur in Eccleſia neceſſe eſt, vt ſit & eſt multiplex officium, & multiplex ſatisfactio.

CONSEQVENTIA à minori ad maius, vt ſuprà.

ANTECEDENS eſt D. Ambroſii in libris de Officiis, & M. T. Ciceronis, ſimiliter in libris de Officiis.

Præterea, hoc officium multiplex, & multiplicem ſatisfactionem explicat etiam Diuus Thomas Aquinas, ſuper caput 6. ad Galatas lect. 1. Nam ſi volunt ſuo ſpirituales ſatisfacere officio, debent ſecularium tam corporales quàm ſpirituales defectus patienter tollerare. Et hoc eſt, quod dicit Apoſtolus ad Roma. 15. cap. Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere: vnusquiſq; veſtrum proximo ſuo placeat in bonum ad ædificationem. Etenim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſicut ſcriptum eſt Pſalm. 68. *Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me.* Item, ad Rom. 14. Et 1. ad Theſſal. cap. 5. *Infirmum autem in fide aſſumite, &c.* Debent

bent vicissim seculares si volunt officio satisfacere, spirituales honorare, & illis obedire in licitis & honestis. Item, Domini subditorum suorum debent defectus patienter tolerare. Et subditi vicissim debent dominis suis obedire, & pro se inuicem orare, si volunt officio satisfacere, &c. Ergo proximus pro peccatis proximi, potest & debet satisfacere.

TERTIA RATIO. Amicus pro amico potest debitum soluere: igitur proximus pro peccatis proximi potest satisfacere.

CONSEQVENTIA à simili.
ANTECEDENS probatur variis in vita communi exemplis.

QVARTA RATIO. Vbi est charitas & amicitia, ibi est officium & satisfactio. sed in Ecclesia Catholica est charitas & amicitia: igitur in Ecclesia Catholica est officium, & satisfactio: & per consequens proximus pro peccatis proximi potest satisfacere.

MAIOR vera: quia Apostolus 1. ad Corint. 13. dicit: *Charitas non est otiosa, & non quærit quæ sua sunt.*
MINOR: quia Christus Dominus mandauit in Ecclesia charitatem, Math. 22. Ioan. 13. *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem.*

QVINTA RATIO. Vbi est iustitia, prudentia, iudicium, & discretio, ibi est officium, & satisfactio. sed in Ecclesia Catholica est iustitia, iudicium, prudentia, & discretio: igitur in Ecclesia Catholica est officium & satisfactio: & per consequens proximus pro peccatis proximi potest satisfacere.

MAIOR vera à Deffinitione. MINOR Math. cap. 5.

SEXTA RATIO. Vnus alteri potest mereri: igitur proximus pro peccatis proximi potest satisfacere.

CONSEQVENTIA ab Antecedentibus.
ANTECEDENS Math. 15. in exemplo mulieris Chananeæ patet: quæ ita satagebat; vt mereretur filiæ suæ, quæ erat tormentata à diabolo liberationem.

SEPTIMA RATIO. Christus pro nobis Deo patri satisfecit: igitur & nos debemus pro peccatis proximi Deo satisfacere.

CON-

CONSEQVENTIA ab authoritate & exemplo: Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis: Dedit exemplum, dedit præceptum, Lucæ 10. *Curam illius habe, & quodcunq; supererogaueris, ego cùm rediero, reddam tibi.*

ANTECEDENS ad Coloſſen. cap. primo & ſecundo.

Hæc & alia ſexcenta, poſſunt ad eam rem adferri argumenta. Sed ſi iſtis hæreticis nondum ſatis faciunt argumenta Catholicorum; audiant miſeri Decretum Patrum Sacroſancti Concilii Tridentini, qui Seſsio. 24. Canone 12. pronunciauerunt ſic: *Si quis dixerit totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper à Deo: ſatisfactionemq; pœnitentium non eſſe aliam, quàm fidem, qua apprehendunt Chriſtum pro eis ſatisfeciſſe; Anathema ſit.*

Item, ibidem Canone 14. *Siquis dixerit ſatisfactiones, quibus pœnitentes per Chriſtum Ieſum peccata redimunt, non eſſe cultus Dei, ſed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum, atq; ipſum beneficium mortis Chriſti obſcurantes; Anathema ſit.*

COROLLARIVM PRIMVM.

Nemo poteſt ſatisfacere Deo, niſi ſatisfecerit & proximo. Probatur Corollarium Notabili ſeptimo cap. 4.

Item probatur authoritate ſcripturæ 1. Ioan. 4. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum odit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt; Deum quem non videt, quomodo poteſt diligere? Et hoc mandatum habemus à Deo; vt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.*

COROLLARIVM SECVNDVM. Contra Lutherum.

Satisfactio ſimpliciter paucorum eſt, ſed ſatisfactio ſecundùm quid, eſt communis. Probatio Corollarij patet concluſione 2. Item, probatur Notabili 1. cap. 2.

COROLLARIVM TERTIVM.

Nemini deſperandum de Indulgentia, quicunque in toto corde conuerſus, contrito corde egerit pœnitentiam: quia nullum eſt peccatum, quod per veram pœnitentiam non deleatur; ſed pœnitendum de omnibus.

Probatio Corollarij Notabili 7. cap. 2. Item, probatur authoritate ſcripturæ, Pſalm. 40. *Nunquid, qui dormit non adijciet vt reſurgat.* Item, Pſalm. 144. *Alleuat Dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes eliſos.* Item Pſalm. 145. *Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius, ſpes eius in Domino Deo ipſius, qui fecit cælum & terram, mare, & omnia quæ*

in eis sunt. Qui custodit veritatem in seculum, facit iudicium iniuriam patientibus, dat escam esurientibus. Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cœcos. Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos. Dominus custodit aduenas, pupillum & viduam suscipiet, & vias peccatorum disperdet. Item Psalm. 146. *Dominus sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.* Similiter scriptura Noui testamenti. Saluator Matth. 9. *Non enim veni vocare iustos; sed peccatores.* Item, Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde; & inuenietis requiem animabus vestris: iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Item, ad Rom. cap. 14. *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem. Potens est enim Deus statuere illum.* Item 1. ad Corinth. 10. *Itaq; qui se existimat stare, videat ne cadat.* Item ad Ephes. 5. *Propter quod dicit, Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Item, 1. ad Timoth. cap. 1. *Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quòd Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. sed ideò misericordiam consequutus sum, vt in me primò ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam.*

Porrò de omnibus pœnitendum esse, docet sanctus Augustinus in libro de vera & falsa Pœnitentia cap. 9. *Sunt*, inquit, *etiam peccata alia quæ omninò eripiunt vitam, nisi succurrat pœnitentia. Non enim omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum. Quare agenda est pœnitentia, vt deleantur crimina. Sed quoniam pœnitentia non omnis est bona, dicamus aliqua, quæ separant verum à falsa, sterilem à fructuosa. Sunt enim quos peccasse pœnitet propter præsentia supplicia: displicent enim latroni peccata, quando agitur de pœna: desit vindicta; reuertitur ad crimina. Ista est, pœnitentia non ex fide procedens, nec est charitate munita; sed sterilis & sine misericordia. Hæc non purgat conscientiam, nec lauat crimina: in hac nulla est spes veniæ: nulla expectatio indulgentiæ. Huic concordant, qui confitentur inuiti: non amore boni; sed vt fugiant damnum, vel incommodum seculi. Seruiunt mundo, quem amant: quærunt suam gloriam, quam anhelant: recipiunt mercedem, quam expectant. Si quis tali pœnitentia securus extiterit, & ad verum pœnitentiam de ista non conscenderit; deceptus & miser æternaliter peribit. Vtilis ergo erit pœnitentia, si sit spontanea, Dominum quærens, quem amisisse doleat: ad illum anxians, præter quem non est vita. Sunt plures, quos pœnitet peccasse; sed non omninò, reseruantes sibi quædam in quibus delectentur, non animaduertens Dominum simul surdum & mutum à dæmonio liberasse, per*

se, per hoc docens nos, nunquam nisi de omnibus sanari: si enim vellet ex parte peccata reseruari, habenti septem dæmonia, manente vno, proficere potuerat sex expulsis. Expulit autem septem, vt omnia crimina simul eijcienda doceret: legionem autem ab alio eijciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatum possideret: ostendens, quòd si etiam peccata sint mille, oportet de omnibus pœnitere. Laudatus est enim Dominus, quando eiecto dæmonio loquutus est mutus. Nunquam aliquem sanauit, quem omninò non liberauit: totum enim hominem sanauit in Sabbatho; quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberauit, indicans pœnitentem oportere simul dolere de omni crimine orto in anima & corpore: scio enim Deum inimicum omni criminoso; quomodo ergo, qui crimen reseruat, de alio recipiet veniam? Sine amore Dei consequetur indulgentiam, sine quo nemo vnquam inuenit gratiam; hostis enim Dei est, dum offendit perseueranter. Quædam enim impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus & iustitia est, dimidiam sperare veniam: iam enim foret sine pœnitentia inuenire gratiam. Pœnitentia enim vera, ad baptismi puritatem confitentem conatur adducere. Rectè enim pœnitens, quidquid sordium post purificationem in baptismo contraxit, oportet vt abluat, saltem lachrymis mentis: sed satis durus est, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare: sed sciat culpabiliter se durum, qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati lachrymis non ostendit. Non itaq; est, vt quis excuset se non habere fontem lachrymarum, qui nonnunquam lachrymis ostendit dolorem temporalium. Hæc D. Augustinus vbi suprà.

COROLLARIVM QVARTVM.

Secundùm verbum & sententiam Domini, cuicunque sub indulgentia plus dimittitur, ille plus debet diligere: nam cui minus dimittitur, minus diligit.

Probatur Corollarium Notabili 7. cap. 3. & 4. Item, probatur Corollarium authoritate sacræ scripturæ ad Rom. 15. *Gentes autem super misericordia honorare Deum.* Item, 1. Ioan. cap. 3. *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.*

NOTA. Quia vnusquisq; particeps indulgentiarum, lege sacrosancti Euangelij, tenetur ad gratiarum actionem: nam illi nouem à lepra mundati, quia non egerunt gratias Christo Domino, medico & saluatori suo, quia se ingratos stultissimè ostendérunt, malè audiunt in Euangelio, Lucæ 17. & se maiori gratia & in melioribus beneficijs indignos coram vniuersali Ecclesia iudicant.

CONCLVSIO TERTIA.

SIcut alia media à Deo ordinata, ſunt neceſſaria ad iuſtificationem: ita & indulgentiæ.

Probatio Concluſionis, patet Notabili quarto cap. 1. Item, patet ex ventilatione Quæſtionis.

COROLLARIVM PRIMVM.

Vota, Peregrinationes, Offertoria, & alia ſpiritualis vitæ exercitia, commendat ſacra ſcriptura: nam per huiuſmodi exercitia, homines vt plurimùm conſequuntur indulgentiam & iuſtificationem.

Probatio Corollarij, ponitur Notabili 6. cap. 1. 2. 3. Item, probatur apud Magiſtrum Sentētiarum lib. 1. Diſtin. 37. Item, apud Diuum Thomam parte 1. Quæſt. 8. Artic. 3.

COROLLARIVM SECVNDVM.

Qui peregrinantur, debent peregrinari non in feruore, qui ſit ad tentationem: ſed communicantes Chriſti paſsionibus. 1. Pet. 4.

Probatur Corollarium, Notabili 6. cap. 2. Item, probatur authoritate ſcripturæ 1. ad Thimotheum cap. 4. *Ineptas autem, & aniles fabulas deuita, exerce autem teipſum ad pietatem: nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt; pietas autem ad omnia vtilis eſt, promiſsionem habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ.*

COROLLARIVM TERTIVM

Ne deſpicias hominem auertentem ſe à peccato, neque improperes ei: memento quoniam omnes in corruptione ſumus. Eccleſ. 8.

Probatur Corollarium Notabili 2. cap. 5. *Ne deſpicias hominem auertentem ſe à peccato.* LYRANVS, id eſt, Eum hypocritam, vel Papelardum vocando, ſicut faciunt multi. *Memento, quoniam omnes in corruptione ſumus.* id eſt, ad corruptionem tendimus; eò quòd ex elementis contrarijs compoſiti ſumus. *Ne deſpicias hominem auertentem ſe à peccato.* DIONYSIVS CARTHVSIANVS, id eſt, cùm talis ſit honorandus, & in ſua conuerſione confirmandus, & corroborandus, *Neque improperes ei,* mala ſua præterita, quæ à Deo iam ſunt dimiſſa. Verùmtamen ſi capitale crimen commiſit, poteſt ſecundum ordinem iuris dijudicari, quamùis pœniteat. *Memento, quoniam omnes in corruptione ſumus,* id eſt, originali peccato infecti, multumque peccatis obnoxij: *quia in multis offendimus omnes.* Iac. cap. 1. *Et ſi dixerimus*

quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus. 1. Ioannis cap. 1. Idcirco ex consideratione propriæ calamitatis, alijs condolere discamus.

CONCLVSIO QVARTA.

QVamuis indulgentiarum nomen, non ita frequenter legatur in scripturis: res tamen ab origine mundi, semper adhuc fuit in vsu.

Huius Conclusionis probatio, posita est in Notabili secundo, cap. 3. &c. Item, ex Conclusione Prima, & Corollariis proximè sequentibus.

Item, Probatur authoritate Sacræ scripturæ, ad Hebr. cap. 9. *Habuit quidem & prius iustificationes culturæ, & sanctum seculare, &c.* Item, Apocalip. cap. 13. Et ad Hebr. 9. *Agnus occisus est ab origine mundi.* Item, Sapien. cap. 10. Salomon testatur: quia Deus Adamum eduxit à delicto suo. Item, Lucæ cap. 1. *Et misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum.*

Porrò D. AMBROSIVS super illis verbis Beati Ioannis Apostoli: *Agnus occisus est ab origine mundi*, dicit: *quia eius mors ab exordio generis humani in sanctis Patribus præfigurata est. In primo namq; homine præfigurata est, quando eo dormiente, Eua de costa eius facta est. Similiter & in Abel præfigurata est, qui à fratre Cain peremptus est. Præfigurata est et per Isaac, quem Pater in holocaustum obtulit Domino. Similiter & per Ioseph, quem fratres vendiderunt. Præfigurata est etiam mors eius in diuersis sacrificiorum ritibus. Quoties ergo mors Christi à Sanctis Patribus, aut præfigurata, aut prædicta est, toties agnus occisus est.* Hæc D. Ambro.

LYRANVS super iisdem verbis: *Agnus occisus est ab origine mundi*, dicit hoc dupliciter potest intelligi. VNO MODO dispositiuè: *quia sic Deus disposuit, ab æterno mũdum facere: quæ quidem dispositio, potest dici quædam mundi origo, in quantum ad exemplar mundi præconcepti æternaliter à Deo, productus est mundus temporaliter in effectu. vnde Boëtius lib. de consolatione. Tu cuncta superno ducis ab exemplo: mundum mente gerens similem imagine formans.* Alio modo figuratiuè: *& sic ab initio mundi, Christus in Abel fuit occisus: nam occisio Abel innocentis, fuit figura occisionis huius agni: vnde dicit D. Augustinus, quòd fuit in Abel occisus, & in Prophetis exhonoratus.*

Fuit ergo signum figuraque Passionis Christi agnus, qui ab origine mundi occisus est: sed fuit & res simul: quia multa virtute futuræ passionis Christi, humano generi beneficia exhibebantur, vt patebit in Corol-

Corollario primo, &c. huius Conclusionis secundæ.

De tertia Conclusione est certamen, & controuersia inter Scholasticos. Nam Dominicus à Soto Distin. 21. Quæst. 1. Arti. 3. ponit ea de re primam Conclusionem talem: INDVLGENTIARVM NOMEN INTER CANONICAS SCRIPTVRAS, ANTE QVADRINGENTOS ANNOS RELATVM LEGIMVS. *Prima enim scriptura, quæ de illo habetur, est C. illud. Quod autem, de pœnitentiis & remissionibus Alexandri Tertij, qui sedit Anno Domini 1160. vbi mentio fit de indulgentiis, quæ concedebantur in Dedicationibus Ecclesiarum, aut pontium. sed tamen illic non constituitur, tanquam res noua; sed memoratur veluti antiqua. Magister autem sententiarum, præcessit illum Pontificem viginti annis. Quare credibile est, sua etiam ætate in more illas indulgentias fuisse. Sed quia vidit ad remissionem peccatorum pertinere, non fecit de illis peculiarem mentionem. Quare neq; Hugo eius coætaneus, qui de sacramentis scripsit, de illis meminit.*

Sunt qui arbitrentur indulgentiarum concessiones, cœpisse à tempore Gregorij magni. De hoc autem nulla exstat historia, præterquam quòd antiquissimæ stationes Romanæ ad Sanctorum Basilicas, documentum aliquod rei huius perhibent. Alij aiunt cœpisse quinquaginta annis antea: nempe sub Annum Domini 1090. quando sub Vrbano Secundo congregata fuit Claramontana Synodus: vbi Gothfredus de Bullione, Lotharingiæ dux, cum ingenti Christianorum expeditione, ad bellum Hierosolymitanum delegatus est. In Synodo verò illa, nulla fit indulgentiarum mentio: sed quòd milites rubea cruce signabātur in pectore. vnde diplomatis, quæ modò aduersus Turcas expediuntur, Cruciatæ nomen relictum est. Creduntur tamen illius Synodi indulgentiarum concessionem, fuisse contentam in parte illa decisa decretalis, ad liberandam terram sanctam de Iudæis. Meminit tamen earundem indulgentiarum, quæ accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceduntur, Innocentius Tertius cap. Excommunicamus, de Hæretic. Qui quidem Pontifex, in Concilio Lateranen. Canonem edidit, qui refertur C. cùm ex eo, de pœniten. & remissione, Anno Domini 1200. vbi mentio fit antiquæ formæ indulgentiarum, quæ in subsidium hospitalium conceduntur, cohibenturq; Episcopi, ne indiscretas indulgentias largiantur. Postea successit Innocentius Quartus, qui in Concilio Lugdunen. eundem Canonem confirmauit. Deinde Bonifacius Octauus, qui circa Annum Domini 1300. commemorans, quanta fuerit antiquitus indulgentiarum, copia concessa visitantibus Apostolorum limina, indulsit plenariam indulgentiam in anno Iubilei, in Extrauag. Antiquorum de pœniten. & remissione. Ac demum Clemens Sextus, post annos quadraginta in alle-

in allegata Extrauag. vnigenitus latißimum sermonem de thesauro Ecclesiæ per indulgentias dispertiendo fecit. Non ergo indulgentiarum vsus res est tam noua, quam Lutherus contra propriam scientiam affirmat. Sub ætate ergo Innocentij Tertij Altisiodorensis, Alexander de Ales, Albertus magnus, & Sanctus Thomas de indulgentiis scribere orsi sunt. Hæc Dominicus à Soto. qui secunda Conclusione ibidem tempore Apostolorum, indulgentias semper fuisse in vsu affirmat, & probat scriptura 2. Corint. 2. quo loco legitur S. Paulus incœstuoso, à suo flagitio, & crimine conuerso & pœnitentiam agenti, pœnam quam illi prius imposuerat, postea relaxasse, qua de re latius diximus, Notabili tertio, cap. 4. Fuerunt igitur indulgentiæ in vsu tempore Sanctorum Apostolorum. Verùm enimverò, an fuerint quoque sub Moyse; hoc opus, hic labor est. Nam D. Ambrosius super Psalm. 38. videtur sentire, quòd non: dicit enim: *Sciebat*, inquit, *Propheta Dauid, indulgentias non esse iis, qui secundùm Aaron erant sacerdotibus attributas, sed Euangelio seruatas:* sicut plenius Notabili tertio, cap. 4. diximus.

Atque hoc ipsum pluribus Rationibus potest confirmari.

PRIMA RATIO. Qui habebant legem peccati, non habebant indulgentiam. sed antiqui in synagoga habebant legem peccati: igitur antiqui in synagoga non habebant indulgentiã.

MAIOR vera à Repugnantibus.

MINOR est Archangeli Gabrielis apud Danielem cap. 9. *Vt consummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum*, id est lex, *& deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna*, id est Euangelium.

MINOR probatur: Quibus dominatur peccatum, illi habent legem peccati & mortis. sed antiquis in Synagoga dominatur peccatum: igitur antiqui in Synagoga habebant legem peccati & mortis, & per consequens non habebant indulgentiam. MAIOR vera. MINOR Dan. 9. Item, ad Galat. 3. Item, ad Roma. 7. *An nescitis fratres, quia lex in homine dominatur, quanto tempore viuit, &c.* lege totũ.

SOLVTIO, D. AVGVSTINVS in lib. octoginta trium Quæstionum, Quæst. 66. Tomo 4. pag. 407. B. Soluit argumentum sic: *Lex autem peccati dicitur, non quia lex ipsa peccatum est: sed quia peccatoribus imponitur, ideò etiam lex mortis: quia stipendium peccati mors: aculeus mortis peccatum: virtus autem peccati, lex. Peccando enim ad mortem labimur: vehementius enim peccamus lege prohibente, quàm si nulla lege prohiberemur. Accedente autem gratia idipsum, quod lex onerosè iusserat, iam sine onere, ac libentißime implemus. Lex ergo peccati & mortis, id est, quæ imposita est peccantibus, atq; morientibus, iubet tantùm ne concupiscamus, &*

tamen

tamen concupiſcimus. Lex autem ſpiritus vitæ, quæ pertinet ad gratiam, & liberat à lege peccati, & mortis: facit, vt non concupiſcamus, & impleamus iuſſa legis: non iam ſerui legis per timorem; ſed amici per charitatem, & ſerui iuſtitiæ, vnde illa lex promulgata eſt. Iuſtitiæ autem non ſeruiliter, ſed liberaliter ſeruiendum eſt, id eſt, charitate potius quàm timore. Hæc D. Auguſt. vbi ſuprà.

SECVNDA RATIO. Quicunque participes ſunt indulgentiæ, acquirunt aliquid de perfectione. Nulli Iudæi poterant aliquid acquirere de perfectione: igitur nulli Iudæi fuerunt participes indulgentiæ, & per conſequens in ſynagoga non fuerunt indulgentiæ.

MAIOR vera à Definitione.

MINOR eſt Apoſtoli ad Hebr. cap. 7. *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex.*

SOLVTIO, Non valet Conſequentia, quia minor eſt falſa: nam datur inſtantia, Ezechiel. 18. *Dominus dicit, in iuſtitia ſua quam operatus eſt viuet*: ergo & in lege, vt Prophetæ teſtantur, fuit iuſtitia & perfectio iuſtitiæ, non ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, & ſecundùm menſuram donationis Dei: & ſecundùm maiorem vel minorem fidem & obſeruationem legis, & mandatorum Dei. SED SI contrà inſtes: quia ibi fuit minor perfectio, quia minor iuſtitia: ergo fuit minor indulgentia. RESPONDEO, Hoc ita fieri potuiſſe, melius Deus ſcit: verùmtamen maius & minus non variant ſpeciem.

TERTIA RATIO. Vbi eſt indulgentia, ibi eſt libertas: ſed in Synagoga nulla fuit libertas: igitur in Synagoga nulla fuit indulgentia.

MAIOR vera à Definitione.

MINOR eſt Apoſtoli ad Galat. 3. & 4. *Scriptum eſt, quoniam Abraham duos filios habuit &c. Hæc ſunt duo teſtamenta, vnum quidem in monte Sinai in ſeruitutem generans, &c.*

SOLVTIO. Negatur Conſequentia, quia minor eſt falſa, nam datur inſtantia: Apoſtolus enim ad Galat. cap. 3. dicit: *Lex propter transgreſsionem poſita eſt.* Atqui non omnes transgreſsi ſunt legem Dei. vnde Dominus ad Eliam 3. Regum cap. 19. & ad Roma. 11. dicit: *Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curuauerunt genua ante Baal.*

SED contrà eſt, quod tenet communis ſententia: quia ipſemet Magiſter & ſaluator noſter Chriſtus Dominus, Ioan. cap. 3. dicit: *Et*

sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto; ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.

LYRANVS super cap. 21. Numerorum. *Ergo aspicientes illum serpentem, recognoscebant afflictionem illam sibi à Deo iustè illatam, petentes ab eo misericordiam*, & indulgentiam, *& ipse sanabat eos. Ratio autem mystica est: quia serpens ille figurabat Christum passurum in cruce: vt habetur Ioannis 3. per cuius intuitum, & fidem, & deuotionem sanamur à morsibus Sathanæ.*

Huc accedit, quod D. Augustinus in Psalm. centesimum trigesimum secundum, *Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, &c.* scripsit. *Verùmtamen dilectissimi*, inquit, *si consideremus de illo pariete Circumcisionis, ibi prius nata est benedictio: num enim omnes Iudæi perierunt? Et vnde Apostoli, filij Prophetarum, filij excussorum? vnde illi Quingenti, qui Dominum post resurrectionem viderunt, quod commemorat Apostolus Paulus? Vnde illi centum viginti, qui simul erant in vno loco post resurrectionem Domini, & ascensionem in cælum: quibus in vno loco constitutis superuenit Spiritus sanctus die Pentecostes missus de cælo, sic missus sicut promissus?* Omnes inde erant &c. *Ergo ipsi prius audierunt benedictionem*, & indulgentiam, *primi audierunt, sed non soli audierunt: Non enim vsq; ad illos ista dilectio & vnitas fratrum venit: venit enim et ad posteros ista charitas, exultatio, votum Deo*, adde benedictio & indulgentia.

Quo loco D. AVGVSTINVS docere & tenere videtur benedictiones & indulgentias, iam antè in veteri Testamento in vsu fuisse: vnde saluator & legislator noster Christus Dominus, Math. cap. 5. dicit: *Nolite putare, quoniam veni soluere legem aut prophetas: non veni soluere, sed adimplere. Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant, &c.*

Item Dominicus à Soto Distin. 21. quæst. 2. Artic. 1. dicit sic: *Cæremonia verò hæc Anni Iubilei, ex veteri lege desumpta est: nam instar quinquaginta dierum à Paschate vsq; ad Pentecosten, iubebat Deus, vt quilibet quinquagesimus annus esset sanctus, vbi diuenditæ possessiones, ad suos dominos reuertebantur. Instar ergo illius, fiunt nunc remissiones plenissimæ iubilei.*

Atque hoc ipsum pluribus Rationibus potest confirmari.

PRIMA RATIO. Singularia sunt priora, & propinquiora sensui: igitur singularis indulgentia prior est, quàm vniuersalis. Et per consequens, priùs fuerunt indulgentiæ in lege & Synagoga, quàm in Ecclesia Catholica.

CONSEQVENTIA à singularibus ad vniuersalia.

ANTE-

ANTECEDENS est Aristotelis lib. 1. Posteriorum, vbi dicit: Singularia sunt priora & propinquiora sensui; sed tamē vniuersalia notiora sunt singularibus. Item, probatur Lucæ 24. cap.

SECVNDA RATIO. Vbicunque ponuntur accidentia & paßiones alicuius subiecti; ibi semper necessariò præsupponitur ipsum subiectum. sed in veteri Testamento expresse ponuntur accidentia, & paßiones Iubilei & indulgentiarum: igitur in veteri Testamento fuerunt iubilei & indulgentiæ.

MAIOR vera à necessariò consequentibus.
MINOR, quia ponitur expreßè locus, tempus, &c. vt in Notabili 5. sufficienter probatur.

TERTIA RATIO. Nihil est in intellectu, nisi prius fuerit in sensu: igitur & in Euangelio & Ecclesia Catholica, nihil est quod prius non fuisset in lege & Synagoga: & per consequens in lege & Synagoga fuerunt indulgentiæ.

CONSEQVENTIA, à simili.
ANTECEDENS est Aristotelis lib. 1. Physico. & 2. de anima.

QVARTA RATIO. Moyses, Maria soror Moysi, Aaron, Heli senex, Dauid, Ozias, Ezechias, Achab, & alij, qui peccauerant in veteri lege, consequuti sunt indulgentiam: ergo fuerunt in veteri lege indulgentiæ.

CONSEQVENTIA, ab authoritate scripturæ, & à Signo.
ANTECEDENS, Est omnium Scholasticorum, & probatur in singulis exemplis, Notabili quarto capite 2.

QVINTA RATIO. Vbi fuit benedictio, ibidem fuit & indulgentia. sed in veteri lege fuit penes sacerdotes benedictio: igitur in veteri lege fuit & indulgentia.

MAIOR vera à Cognatis.
MINOR Numerorum cap. 6. *Locutusq; est Dominus ad Moysen dicens: Loquere Aaron & filiis eius: sic benedicetis filiis Israël, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus & custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem. Inuocabuntq; nomen meum super filios Israël, & ego benedicam eis.*

SEXTA RATIO. Vbi fuit vna communis fides, ibidem

fuit vna communis indulgentia. ſed in lege, & antè fuit vna cō-munis fides, quæ nunc eſt, id eſt in Eccleſia: igitur in lege, & antè fuit vna communis indulgentia: & certe quidem: quia bonum in quantum communius, in tantum melius.

MAIOR vera, quia ſcriptum eſt Actuum 15. *Et qui nouit corda Deus, teſtimonium perhibuit, dans illis Spiritum Sanctum, ſicut & nobis: & nihil diſcreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.*

MINOR eſt Sanctorum Patrum & Doctorum Scholaſticorum, vt latius probatur Corollario tertio, eiuſdem Concluſionis 4.

SEPTIMA RATIO. Vbi fuit vnum commune baptiſma, ibidem fuit vna communis indulgentia. ſed in lege fuit vnum commune baptiſma: igitur in lege fuit vna communis indulgentia. MAIOR vera.

MINOR 1. ad Corinth. cap. 10. *Patres noſtri omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube & in mari.* Item, ad Epheſ. cap. 4. *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma.*

OCTAVA RATIO. Vbi fuit Pœnitentia, ibidem & indulgentia. ſed in lege fuit pœnitentia: igitur in lege fuit indulgentia.

MAIOR vera ab Antecedentibus.

MINOR patet in ſcripturis & exemplis: vnde Dauid Pſalm. 101. *Quia cinerem tanquam panem manducabam: & potum meum cum fletu miſcebam, &c.*

NONA RATIO. Vbi fuit Sacra communio, ibidem & indulgentia. ſed in lege fuit ſacra communio: igitur in lege fuit indulgentia. MAIOR vera.

MINOR 1. ad Corinth. cap. 10. *Patres noſtri omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt: bibebant autem de ſpirituali conſequēte eos petra, petra autem erat Chriſtus.*

NOTA, quando dicit Apoſtolus: *Nolo vos ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt. &c.* D. Thomas. Hoc dupliciter legitur: VNO MODO, de bonis & malis communiter: ALIO MODO, de malis ſpecialiter. Verùmenimuerò, quia Iudæi ſub Moyſe vſi ſunt gratia ſacramentorum, vtpotè Baptiſmi & Euchariſtiæ, tunc arguo ſic: Quibus Deus oſtendit, & dedit gratiam Baptiſmi & Euchariſtiæ, credibile eſt, quia illis non negauit ſacramentum pœnitentiæ, & gratiam indul-

indulgentiæ. ſed Deus Iudæis oſtendit, & dedit gratiam Baptiſmi & Euchariſtię:igitur credibile eſt,quia Deus Iudęis nō negauit ſacramentum Pœnitentiæ,& gratiam indulgentiæ. MAIOR eſt vera à maiori. Si Deus dedit illis quod maius, dedit & quod minus. MINOR eſt Apoſtoli 1. ad Corinth. cap. 10.

CONTRA, ſi tu dicis, quia Iudæi Baptizati ſunt, & communicauerunt manna, ſed figuraliter, vt dicit Lyra. non ſacramentaliter: tunc reſpondet Anſelmus Cantuarien. ſuper 1. ad Corinth. 10. *Iudæi baptizati ſunt; quia ſignum baptiſmi acceperunt*: quod tantundem valuit eis credentibus,quantum valet nobis ipſe Baptiſmus: quia,vt dicit Diuus Thomas, hoc Baptiſmo purgati ſunt per fidem, & à peccatis, & ab ignorantia, ſubmerſis Ægyptijs. Exod. 14. *Timuit populus Dominum, & crediderunt Domino, & ſeruo ſuo Moyſi.* Fuerunt ergo illis communia ſacramenta; ſed non communis gratia. Ita & nunc Baptiſmus, & Euchariſtia, ſunt nobis omnibus communia ſacramenta; ſed non virtus Baptiſmi & Euchariſtiæ,iuxta illud: Sumunt boni, ſumunt mali, ſorte tamen inæquali, vitæ vel interitus. Ergo non ſufficiunt ſacramenta Eccleſiæ ſuſcepta, non ſufficiunt indulgentiæ, nobis poſtea peccantibus; ſicut neque Iudæis ſacramenta & beneficia, quin poſtea punirentur. Sed ita vtamur ſacramentis, ita vtamur Pœnitentia, & indulgentia; vt caueamus à peccatis: quia alias puniemur ſicut Iudęi,de quibus dicitur: *Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo: nam proſtrati ſunt in deſerto.*

NOTA: quia Apoſtolus manna vocat eſcam ſpiritualem, & aquam de petra potum ſpiritualem, cùm eſſet & manna corporalis, & potus ille corporalis: ſed quia vtrumque miraculosè datum;propterea,quia & manna ſpiritualis, & aqua ſpiritualis erat, quò ad cauſam, hoc eſt, à ſpirituali,non à naturali virtute producta: myſterio ſiquidem angelorum producebatur manna, Sapient. 16. *Panem de cælo præſtitiſti eis, & omnes eundem potum ſpiritualem*,id eſt,aquam de petra. Numer. 20. *Loquimini ad petram, & ipſa dabit vobis aquam. Percuſsit petram, & fluxerunt aquæ. Bibebant autem de petra ſpirituali*: quæ dicitur ſpiritualis, propter effectum miraculoſum, & propter futuri ſignum. D. Thomas. *Nota quàm diu Iudæi ſtabant in fide Patrum ſuorum, tàm diu vtebantur ſacerdotio, lege, indulgentia, & regno: ſed poſtquàm receſſerunt à fide; & ſacerdotium, & legem, indulgentias, regem, & regnum amiſerunt, & ſic exciſi ſunt, & Chriſtiani per fidem in locum illorum ſunt aſſumpti, & inſiti.* Rom. 11.

DECIMA RATIO. Vbi fuerunt ſacrificia pro peccatis, ibi fuerunt

fuerunt indulgentiæ. ſed in lege fuerunt ſacrificia pro peccatis: igitur in lege fuerunt indulgentiæ.

MAIOR vera. MINOR in Leuitico. Vnde Apoſtolus ad Hebræ. cap. 9. *Si enim ſanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationẽ carnis: quantò magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti? Et ideò noui teſtamenti mediator eſt; vt morte intercedente, in redemptionem earum præuaricationum, quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſsionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis.*

VNDECIMA RATIO. Vbi fuit ſanctificatio populi, ibi fuit indulgentia. ſed ſub Moyſe in lege fuit ſanctificatio populi: igitur ſub Moyſe in lege fuit indulgentia.

MAIOR à definitione. MINOR Exodi 19. Deus præcipit Moyſi: *Vade ad populum, & ſanctifica illos hodie, & cras, lauentq; veſtimenta ſua, & ſint parati in diem tertium. In die enim tertia deſcendet Dominus coram omni plebe, ſuper montem Sinai.* &c. tunc ſequitur: *Deſcenditq; Moyſes de monte ad populum, et ſanctificauit eum, & lauerunt veſtimenta ſua. etc.*

DECRETVM.

Clemens Sextus in Extrauagan. cap. Vnigenitus. *De Pœnitentijs & remiſsionibus Chriſtus inquit, pretioſo ſuo ſanguine nos redemit, quẽ in ara crucis innocens immolatus, non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbum pro redemptione humani generis ſuffeciſſet; ſed copioſè velut quoddam profluuium noſcitur effudiſſe. Ne autem ſuperuacua, inanis, & ſuperflua eſſet tantæ effuſionis miſeratio, theſaurum militanti Eccleſiæ acquiſiuit; vt ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, quo qui vſi ſunt, participes facti amicitiæ Dei. Quem quidem theſaurum per Pontifices Romanos commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum, & proprijs & rationabilibus cauſis, nunc pro tali, nunc pro partiali remiſsione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm ſpecialiter (prout eum expedire cognoſcerent) verè pœnitentibus & confeſsis miſericorditer applicandum. Ad cuius quidem theſauri cumulum, Beatæ Dei genitricis, & omnium electorum, à primo iuſto vſque ad vltimum, merita, adminiculum præſtare noſcuntur. De cuius theſauri minutione, ſeu conſumptione, non eſt aliquatenus formidandum, tàm propter infinita Chriſti merita, quàm pro eo, quòd quantò plures ex eius applicatione trahuntur ad iuſtitiã, tantò magis*

accrescit ipsorũ cumulus meritorum. Hęc ille, in loco superius allegato.

COROLLARIVM PRIMVM.

Indulgentiarum vsus in Ecclesia non est res noua, vt falsò credunt Hæretici: quia sicut in lege sub Moyse, sacerdotibus & prophetis Iudæi suo modo necessariò indulgentiis vtebantur; ita in Euangelio, sub Petro Apostolis, & successoribus Petri, per traditionem vsque adhuc Christiani indulgentiis necessariò vtuntur.

Probatur Corollarium, Notabili secundo, cap. 3. 4. 5. 6.

Item, probatur authoritate scripturæ, Numerorum cap. 21. Cùm enim propter murmurationem Iudæorum, contra Dominum in deserto, Dominus misisset in populum ignitos serpentes: ad quorum plagas & mortes plurimorum, venerunt ad Moysen, atque dixerunt: *Peccauimus, quia locuti sumus contra Dominum, & te. Ora, vt tollat à nobis serpentes. Orauit Moyses pro populo. Et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, et pone eum pro signo. Qui percussus aspexerit eum, viuet.* Hoc signum serpentis, ipsemet Magister & saluator noster Christus Dominus, ore suo sanctissimo, Ioann. cap. 3. exponit, meritum futuræ passionis suæ: vnde habet Ecclesia cælestem thesaurum indulgentiarum. Per signum igitur futuræ passionis Messiæ Christi, sub illa plaga, Iudæi duce Moyse, indulgentiam consequebantur & sanabantur. Ergo Iudęi sub Moyse necessariò indulgentiis vtebantur, sicut & nunc Christiani sub Clemente Octauo Summo Pontifice Romano, necessariò indulgentiis vtuntur.

Vnde Apostolus 1. ad Corint. 10. *Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari: Et omnes eandem escam spiritualem manducauerunt: & omnes eundem potum spiritualem biberunt. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus, &c. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram. etc.* Similiter Exod. 11. & 12. Similiter tempore belli, vt scriptum est Exodi cap. 17. *Cumq; leuaret Moyses manus, vincebat Israël: sin autem paululum remisisset, superabat Amalech.* Patres exponunt & docent Moysen manus in figura, & signo crucis leuasse, & per signum crucis victoriam Iudæos reportasse.

Similiter sub Ezechiele Propheta, Ezechiel. cap. 9. scriptum est: *Et dixit Dominus ad virum, qui indutus erat lineis: Transi per mediam ciuitatem in medio Ierusalem, & signa, Tau, super frontes virorum gementium, & dolentium, super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. Et illis dixit, audiente me: Transite per ciuitatem, sequentes eum, &*

percutite

percutite. Non parcat oculus vester, neq; misereamini. Senem, adolescentulum, & virginem, paruulum, & mulieres interficite vsq; ad internecionem. Omnem autem, super quem videritis Tau, ne occidatis, & à Sanctuario meo incipite.

COROLLARIVM SECVNDVM.

Moyses in passione & improperiis Christi, maiores æstimauit repositas diuitias, quàm in thesauro Ægyptiorum: & propterea, vt esset particeps promissionum, & indulgentiarum, magis eligebat affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem, ad Hebræ. vndecimo.

Probatio Corollarii, patet Conclusione secunda, Corollario primo, & sequentibus.

Item, patet authoritate sacræ scripturæ Psalm. 83. *Elegi abiectus esse in domo Dei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum.*

Pro maiori verò euidentia Corollarii, secundùm Anselmum Cantuarien. Sciendum est: *quia Moyses cùm esset puer, adoptatus est in filium à filia Pharaonis, quæ iuxta Iosephum vocabatur Thermur, nec habebat legittimam prolem: & ideò volebat, vt Moyses post patrem suum succederet in regnum. Moyses verò, cùm creuisset fide succensus, et regnum despiciens cum idololatria, negauit iuxta Apostolum, se esse filium filiæ Pharaonis, & reiecit regiam dignitatem, magis eligens affligi, & variis iniuriis subiici cum populo Dei, qui seruiebat in luto, & latere; quàm habere iucunditatem temporalis ac transitorij peccati: hoc est, fide suadente, maluit, & super omnia elegit, affligi propter Deum ad horam, quàm iucunditatem eorum in quibus erat peccatum, & quæ citò transeunt viuere. Peccatum enim putauit se lætari in aula, dum fratres sui affligerentur. Ergo postquam creuisset, egressus est ad fratres suos filios Israël, & vidit afflictionem eorum: ipse dico, æstimans improperium Christi esse diuitias maiores thesauro Ægyptiorum: improperium Christi, id est, quod pateretur cum populo pro Christo: vel quod significaret improperium inferendum Christo Psalm. 68. post longa secula: vel quod sustinuit à suis, sicut & Christus postea à suis. Hoc improperium magis elegit ipse, & minus credidit opibus Ægyptiorum: quia per id æternis diuitiis se locupletari credebat, si pro Christo contumelias, & opprobria sustineret. Nam aspiciebat plena fide, in remunerationem æternam, quam Christus pro se patientibus erat daturus: hoc est, idcirco elegit esse pauper, & despicabilis temporaliter apud homines: quia sursum cor habebat, & de æternis honoribus cogitabat, quos se per paupertatem, et patientiam adepturum sperabat.* Hæc Anselmus Cantuarien. super cap. 11. ad Hebræos. Ergo Moyses in Passione & impro-

improperiis Christi, maiores æstimauit repositas indulgentiarum diuitias, quas elegit, & prætulit; quàm in thesauris Ægyptiorum, quos spreuit, & reliquit cum idôlis & regno.

COROLLARIVM TERTIVM.

Quoniam pasſio Christi, hoc egit implenda seu futura, quod iam facit impleta, atque præterita: propterea fides & indulgentiæ, tàm veteris quàm noui Testamenti, subiecto sunt æedem, sed ratione differunt: D. Augustinus.

Probatur Corollarium Notabili secundo, cap. 2. 3. 4. 5. Item, Notabili 4. cap. 2.

Item, probatur authoritate scripturæ vniuersalis, ad Roma. cap. 3. *Non enim est distinctio: Omnes enim peccauerunt, et egent gloria Dei.* Item, 1. ad Corint. 10. vbi Apostolus dicit: *Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt: & omnes mare transierunt: & omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & mari. Et omnes eandem escam spiritualem manducauerunt: et omnes eundem potum spiritualem biberunt. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Item, 1. Petri cap. 1. *De qua salute exquisierunt atq; scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt: scrutantes, in quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi, pronuntians eas, quæ in Christo sunt, pasſiones et posteriores glorias, quibus reuelatum est: quia non sibiipsis, nobis autem ministrabant ea, quæ nunc nunciata sunt vobis per eos, qui Euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto misso de cælo, in quem desiderant angeli prospicere.*

PRO MELIORI EVIDENTIA COROLLARII sciendum est: quia eadem est fides antiquorum & nostra, vt docent copiosè sancti Patres, & Doctores scholastici: Nam D. Gregorius Magnus Homelia 16. super Ezechielem, super illis verbis Ezechiel. 40. *Et mensura vna frontium ex vtraque parte. Ex vtraque enim,* inquit, *parte, est mensura frontium: quia patres nostri, vel prius à veteri, vel nunc à nouo testamento venientes, in vna mediatoris fide conueniunt.* Idem, Homel. 17. super Ezechielem: *Sed qui præibant et qui sequebantur, clamabant: Hosanna. Præcesſit quippè Iudaicus populus, sequutus est gentilis: & quia omnes electi, siue qui in Iudæa esse potuerunt, siue qui nunc in Ecclesia existunt, in mediatorem dei et hominum crediderunt, et credunt; qui præeunt, & qui sequũtur, Hosanna clamant. Hosanna autem latina lingua, salua nos dicitur: ab ipso enim salutem & priores quæsierunt, & præsentes quærunt, & benedictum qui venit in nomine Domini confitentur: quoniam vna spes, vna fides est præcedentium, atque sequentium populorum.* Eadem ergo

fides à Iudæis ad gentes est translata, & manet integra in Ecclesia sancta Catholica. D. AMBROSIVS lib 5. super caput 7. Lucæ, titulo de missione discipulorum Ioannis ad Iesum prope finem, dicit sic: *Quia sicut fides à veteri incipit testamento; ita impletur in nouo.*

D. AVGVSTINVS Epistola 89. ad Hilarium: *Vt sciamus etiam antiquos iustos quicunque esse potuerunt, non nisi per eandem fidem liberatos, per quam liberamur & nos, fidem scilicet incarnationis Christi, quæ illis prænunciabatur, sicut à nobis facta annunciatur. &c.* Vnde & Apostolus 2. ad Corinth. cap. 4. dicit: *Habentes autem eundem Spiritum fidei. &c.* Idem, Epistola 157. ad Optatum: *Eadem namq; fides est*, inquit, *nostra & illorum: quoniam hoc illi crediderunt futurum, quod nos credimus factum.* Idem, de peccato originali, contra Pelagium & Cælestinum, lib. 2 cap. 25. *Eadem quippè & ipsi mundabantur fide, qua & nos. &c.* Idem repetit li. 10. Confess. cap 43. Idem Epistola 48. ad Vincentium, propè finem. Idem Episto. 115. circa medium. Idem lib. de vera & falsa Pœnitentia cap. 6. dicit: *Omnis bonus ante aduentum Domini saluus factus est, per venturum.* Idem de natura & gratia contra Pelagianos cap. 44. *Ea quippè fides iustos sanat antiquos, quæ sanat & nos, id est, mediatoris Dei, & hominum, hominis Iesu Christi, fides sanguinis eius, fides crucis eius, fides mortis & resurrectionis eius. Habentes ergo eundem Spiritum fidei, & nos credimus, propter quod & loquimur.*

D. HIERONYMVS super caput 2. ad Galat. *Sanctos autem, qui antiquitus fuerunt, ex fide Christi iustificatos: siquidem Abraham vidit diem Christi, & lætatus est. Et Moyses maiores diuitias æstimauit thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem. Et Isaias vidit gloriam Christi, vt Ioannes Euangelista commemorat: & Iudas de omnibus generaliter: Commonere, inquit, vos volo, scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Ægypti saluans, secundò eos, qui non crediderunt, perdidit.*

NOTA. Quia D. Hieronymus ibidem fidem Patriarcharum, Prophetarum, & antiquorum, fidem imperfectam appellat: ergo Deus perfectiorem fidem requirit in Christianis. Vnde Saluator Matth. ca. 5. *Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Hæc eadem est sententia Doctorum Scholasticorum. Vnde D. Thomas super cap. 11. ad Hebræ. Lect. 5. *Eadem est*, inquit, *fides antiquorum quæ & nostra. &c. Est ergo vnus Deus, vnus mediator, vna fides, vnum Baptisma, vna oblatio, qua consumauit in æternum sanctificatos.* ad Hebræ. cap. 10.

NOTA. Quia patres, vt D. Ambrosius & D. Augustinus, &c. Fidem appellant Regnum: ergo toto cap. 11. ad Hebræ. Apostolus tractat de fide

fide tàm Iudæorum, quàm Christianorum in communi.

COROLLARIVM QVARTVM.

Quia indulgentię veteris testamenti, figura & vmbra fuerunt indulgentiarum Noui testamenti: itaque scripturæ, quæ leguntur de Iubileis & indulgentijs Veteris testamenti, sunt priuilegia Iubileorum & indulgentiarum Noui testamenti.

Probatio Corollarij patet Notabili 2. cap. 3. 4. 5. 6. 7.

Item, probatur authoritate scripturæ 1. ad Corinth. 10. *Omnia in figura contingebant illis.* Item, probatur testimonio D. Augustini, qui lib. 4. cap. 1. contra Faustum Manichæum dicit sic: *Veteris testamenti testificatio fidem Nouo conciliat. Vnde Dominus, posteaquam resurrexit à mortuis, seq; non solùm intuendum discipulorum oculis, sed etiam contrectandum manibus obtulit, ne quid tamen cum suis mortalibus & carnalibus sensibus fallaciter agi arbitrarentur, magis eos de veterum librorum testificatione firmauit, dicens: Oportebat impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me. Non itaq; spes nostra in temporalium rerum promissione defixa est, quandoquidem nec ipsos illius temporis sanctos, & spirituales viros, Patriarchas & Prophetas, his terrenis rebus fuisse deditos, credimus. Intelligebant enim, reuelante sibi spiritu Dei, quid tempori illi cogrueret, & quibus modis Deus per illas omnes res gestas & dictas futura figuranda, & prænuncianda decerneret, magisq; desiderijsm eorum de Nouo testamento erat; sed præsens functio corporalis ad significanda noua ventura pollicitationibus veteribus præbebatur. Ita illorum hominum non tantùm lingua, sed & vita prophetica fuit: carnalis autem populus promissis vitæ præsentis inhærebat, de quo tamen etiam populo nihilominus significabantur futura.* Hæc D. Augustinus vbi suprà.

NOTANDVM verò, Si quis fortè reiiciat authoritates scripturę veteris Testamenti, huiusmodi cauendum & metuendum est, ne incidat in periculosam hæresim Manichęorum: qui reiiciunt libros veteris Testamenti. Apostolus autem ad Roma. cap. 15. vbi multas scripturas veteris Testamenti adducit, expresse dicit: *Quæcunq; enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: vt per patientiam, & consolationem scripturarum, spem habeamus.*

Item, ad Hebr. 10. *Vmbram enim habet lex futurorum bonorum.* Idem ad Colos. 2. Item Nota, quia S. Thomas super cap. 7. Ioann. lect. 2. dicit: *In lege humana, præcepta posteriora præiudicant prioribus: sed in diuinis est è conuerso.*

COROLLARIVM QVINTVM.

Vel sola traditio Sanctorum Patrum, possesio, & perpetuus vsusfructus indulgentiarum in Ecclesia Catholica, benè legittimè, & sufficienter probant, & confirmant causam indulgentiarum, contra Hæreticos.

Probatur Corollarium, Notabili secundo, cap. 2. & 3.

COROLLARIVM SEXTVM.

Vbicunq; in sacris Cōciliis, & Canonibus historia indulgentiarum habetur; inducitur non tanquam noua institutio, sed tanquam memoria rei antiquæ.

Probatur Corollarium, Notabili tertio, cap. 5. Item, ex supradictis & ex sequentibus patet. Item, confirmatur testimonio Scholasticorum, & præcipuè Dominici à Soto Distinct. 21. Quæst. 1. Arti. 3. statim à principio.

COROLLARIVM SEPTIMVM.

Sicut morbus & medicina sunt simul naturà; ita peccatum & indulgentia simul naturà.

Probatio Corollarij, Notabili 2. cap. 6. Item, videtur Corollarij probatio dependere ex principio Logicorum, qui relatiua dicunt esse naturà simul. Item, ex principio Physicorum, qui docent: quia posito vno contrario in natura, necessariò ponitur & aliud. Item, ex principio Theologorum: ergo videntur quasi omnes facultates in eo Corollario conuenire.

COROLLARIVM OCTAVVM.

Indulgentię in stationibus Romæ, à Beato Gregorio sunt institutę.

Corollarii probatio, patet Notabili 3. cap. 5.

Item, probatur testimonio D. Thomæ super 4. Senten. Distin. 20. Et hæc est communis sententia Scholasticorum.

COROLLARIVM NONVM.

Non esse laborandum de nomine, quando de re constat.

Probatio Corollarii, patet Notabili sexto, cap. primo.

Item, est commune Axioma in omnibus scholis vsu receptum, & ita confirmatum, & approbatum; vt non egeat probationis.

COROLLARIVM DECIMVM.

Quòd si ministratio mortis literis deformata in lapidibus fuit in gloria, ita vt non possent intendere filij Israël in faciem Moysi, propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur; quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est,

ria est, multò magis abundat ministerium iustitiæ, 2. ad Corinth. cap. 3. Et Exodi cap. 34.

Probatur Corollarium, Notabili secundo cap. 3. &c. Et Notabili 3.

D. THOMAS Aquinas, super iisdem verbis Apostoli, arguit sic: *Gloria magis debetur iustitiæ, quàm damnationi: sed ministerium noui testamenti, est ministerium iustitiæ: quia iustificat interius viuificando: ministerium autem veteris Testamenti, est ministerium damnationis occasionaliter: quia litera occidit, Spiritus autem viuificat. Cùm ergo ministratio damnationis, id est, ministratio veteris Testamenti, quæ occasionaliter est causa damnationis, vt dictum est, est in gloria, quæ apparuit in facie Moysi; constat quòd multò magis abundat in gloria: id est, dat abundantem gloriam ministris eius. Ministerium iustitiæ, id est Noui testamenti, per quod datur Spiritus, per quem est iustitia, & consumatio virtutum, Prouerb. 3. Sapientes gloriam possidebunt.*

Idem, ibidem secundo argumento arguit sic: *Illud, quod datur vt transeat, nihil est in respectu ad illud, quod datur vt semper maneat. Si ergo Testamentum vetus, quod euacuatur, tollitur*: 1. Corint. 14. *Cùm venerit quod perfectum est, euacuabitur: per gloriam enim Moysi ministratum, saltim per particularem gloriam: constat, quòd Testamentum nouum manet: quia hîc inchoatur, & perficitur in patria,* Lucæ 21.

Sicut ergo Noui Testamenti maior est gloria, quàm Veteris Testamenti; ita & indulgentiarum Noui Testamenti maior virtus & gloria, quàm indulgentiarum veteris Testamenti, quæ quidem euacuatur in indulgentiis noui Testamenti, vt dictum est Notabili 5. cap. 3.

ANSELMVS Cantuarien. super iisdem verbis Apostoli, dicit sic: *Licèt hæc ministratio esset mortis, id est, per Moysen ministrata, quamuis præuaricatoribus esset causa mortis; tamen ita ministro Moysi fuit in gloria, vt filij Isräel non possent aciem visus sui intendere in faciem eius: propter gloriam vultus eius, quam acceperat ex colloquio Domini, non poterant aspicere splendorem vultus eius. Qua re significatum est: quia spiritualem sensum legis, non erant visuri. Facies enim Moysi splendida, figuram habebat veritatis, quæ figura euacuatur, per manifestationem veritatis: id est, visibilis gloria Legis, euacuatur per gloriam Euangelij. Ita enim euacuatur, vt proficiat, sicut infantia euacuatur in iuuentute, & semen in fructu. Euacuatur ergo Moysi gloria, quoniam omnes vmbræ significantes euacuantur, cùm res quæ significatur aduenerit. Quemadmodum enim scientia, quæ nunc est, euacuabitur cùm venerit illa, quæ erit facie ad faciem; sic & ista, quæ in vmbris tradita erat Iudæis in veteri Testamento, necesse fuit euacuari reuelatione noui Testamenti. Itaq;, si ministratio mortis fuit Moysi in tanta gloria; quomodo non multò magis nobis*

nobis erit in gloria ministratio Spiritus, id est, nouum Testamentum, quod ministramus, in quo fides impetrat Spiritum viuificatorem? Erit vtiq; nobis in gloria multò magis, quàm vetus fuit Moysi. Illa enim gloria Moysis fuit temporalis, hæc autem æterna: illa terrena, hæc cælestis: vel in se ipso habet nouum Testamentum maiorem gloriam, quàm vetus: quia maior gloria est peccatorem iustificare, quàm damnare. Quamuis enim iustè damnet, tamen ad laudem magis proficit si indulgeat, vt possit se reus corrigere, & ad iustitiam resurgere. Hæc Anselmus.

Ita vt non possent intendere filij Israël in faciem Moysi. Aristoteles lib. 2. de anima: Excellens sensibile, corrumpit sensum.

CONCLVSIO QVINTA.

EX superabundantia satisfactionum, supererogationum, passionum, & meritorum Messiæ, mediatoris, redemptoris, & saluatoris Domini nostri IESV CHRISTI, Beatæ Dei genitricis virginis Mariæ, & omnium electorum, à primo iusto, vsq; ad vltimum, hoc est capitis, & membrorum, sicut Synagoga, ita Ecclesia Catholica, habet cælestem thesaurum indulgentiarum.

Veritas Conclusionis, patet Notabili primo, cap. 4. Item, probatur authoritate scripturæ, Psalm. 2. Item, Psalm. 21. Item, Psalm. 68. *Quæ non rapui, tunc exsoluebam.* Item, Psalm. 117. Item, Psalm. 129. *Quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.* Item, ad Roma. 8. *Deus proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis, &c.* Item, 2. ad Corinth. 8. Item, ad Ephes. 3. ad Philippen. 2. Item, ad Colos. 1. 2. 3. &c. Et hæc de Christi meritis.

DE MERITIS autem Beatæ Dei genitricis virginis Mariæ, Lucæ 2. *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, &c.*

DE MERITIS verò Sanctorum electorum, Iob cap. 6. *Vtinam appenderentur, &c.* Item, ad Colos. cap. 1. *Ego Paulus adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, &c.* Item, probatur testimoniis Sanctorum Patrum, & præcipuè Scholasticorum. Nam D. Thomas Aquinas Tilmanus apud Ioannem Eckium, &c. dicunt sic: *Scito tibi thesaurum indulgentiarum fieri ex superabundantia meritorum,* quatenus satisfactoria erant, *Christi & sanctorum.*

DE SVPERABVNDANTIA passionum Christi pro nobis, dicitur ad

Colos.

Coloss. cap. 1. & 2. & 1. Ioan. cap. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non nostris autem tantùm, sed totius mundi.* Vnde manifestum est, Passionem Christi sufficienter satisfacere pro toto mundo, ac per hoc, cùm exequutiuè pro paucis tantùm satisfaciat, infinitum thesaurum satisfactionum Christi superesse, non solùm in sacramentis, verùmetiam extra sacramenta, quibus eadem passio Christi satisfecit.

De Sanctorvm autem passionum & meritorum superabundantia, quò ad officium satisfaciendi pro nobis, patet ex Iob cap. 6. vbi Iob dicit: *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret.* Ex his Iob verbis claret, ipsum plus passum fuisse, quàm pro peccatis suis pati debuerit. In superabundantia autem passionum, consistit superabundantia satisfactionum. Et hoc idem de multis sanctis apertissimum est.

De Sanctorvm verò intentione, quod scilicet voluerint pati, passique sunt libenter, non solùm pro se sed etiam pro nobis, testatur Apostolus ad Coloss. cap. 1. dicens: *Ego Paulus minister, nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia.* Vide, vide, quia miseriæ sanctorum adiungendæ sunt pressuris Christi, ad communem thesaurum & vtilitatem Ecclesiæ. Et hic est cælestis thesaurus meritorum, de quo dicit Ecclesia, *Precibus, & meritis sanctorum.* Nam, quod Paulus adimpleuit, quis negabit de alijs sanctis crucem Christi portantibus, & eum sequentibus? vt dicitur Corollario 4. Ergo ex superabundantia satisfactionum, supererogationum, passionum, & meritorum Christi, Beatæ Dei genitricis virginis Mariæ, & omnium electorum, à primo iusto vsque ad vltimum, hoc est, capitis & membrorum, colligitur, adimpletur, cumulatur, perficitur, seruatur, & dispensatur, in Ecclesia Catholica cælestis thesaurus indulgentiarum; quo etiam Patres in veteri lege, in fide venturi Messiæ Christi vtebantur. Vnde Saluator Lucæ cap. 11. dicit: *Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit.*

Porrò, eundem cælestem thesaurum esse infinitum, probatur sic. Quantitas effectus, sequitur quantitatem suæ causæ. sed satisfactionum, passionum, & meritorum thesaurus est infinitus: igitur & indulgentiæ, de quibus propter influentiam capitis in membra, & propter communionem sanctorum Catholici participant, sunt infinitæ.

Maior est Aristotelis lib 3. Topicorum cap. 1.

Minor ex suprà dictis patet.

De Quinta Conclusione, est controuersia inter Catholicos & hæreticos: nam Catholici hanc Conclusionem, vt ponitur Catholicè in suo sensu & forma, non solùm affirmant, sed etiam credunt cum Patribus. CONTRA Lutherus, Lutherani simpliciter negant. Nam Gabriel Prateolus in Cathalogo hæreticorum scribit: quia circa Annum Domini M. D. XXIII. sub Carolo V. Cæsare Germano, & Clemente Septimo huius nominis, Summo Pontifice, fuit quidam Iacobus Præpositi Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, Flander natione, & secta Lutheranus. Hic, cùm apud Antuerpiam varijs in locis Lutheri dogmata loco Euãgelij disseminasset; tandem cõprehensus, & ad Palinodiam decantandam damnatus, in maiori ecclesia Bruxellensi, coram ingenti hominum multitudine, Sacra Imperiali Maiestate, cum sua Curia illic residente, solennem fecit suorum dogmatum reuocationem. Is inter alios errores, tutabatur hunc errorem, Nulli merita sanctorum applicari possunt: Omnia opera sanctorum peccata sunt, & egent misericordia ignoscente & remittente: Nullus est Ecclesiæ thesaurus præter Christi merita, quæ duntaxat per ipsum Christum vnicuiq; secundùm suam fidem applicantur: Lutherus cum sua doctrina, non est legittimè per sedem Apostolicam condemnatus. &c. Sed idem in errorem pristinum relapsus, in eundem lapidem offendit: ex quo effectum est, vt fratres illius Conuentus, quos ille seduxerat, vinculis & custodijs sint mancipati, & Conuentus eisdem ex mandato Adriani Sexti, Summi Romanorum Pontificis, apud Antuerpiam funditus deletus sit, & solo adæquatus. Hæc Prateolus.

Quamobrem, quia Catholici Conclusionem cum suis punctis affirmant, Hæretici verò negant: propterea quæritur, AN PASSIONES, MERITA, ET SATISFACTIONES SANCTORVM, VNA CVM CHRISTO THESAVRIZENT IN ECCLESIA THESAVRVM INDVLGENTIARVM? Et videtur quòd non: quia scriptum est Isai. cap. 63. *Tu enim Pater noster, & Abraam nesciuit nos, & Israel ignorauit nos: tu Domine pater noster, redemptor noster, à seculo nomen tuum.*

Item, Ieremiæ cap. 15. Et dixit Dominus ad me. *Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: eijce illos à facie mea, & egrediantur. Quòd si dixerint ad te, Quò egrediemur? dices ad eos. Hæc dicit Dominus: Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. Et visitabo super eos quatuor species dicit Dominus: gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cæli, & bestias terræ,*

as terræ, ad deuorandum & dißipandum. Et dabo eos in feruorem vniuersis Regnis terræ, propter Manassen filium Ezechiæ regis Iuda, super omnibus quæ fecit in Ierusalem. Item, Ioan. cap. 5. *Nolite putare, quia ego accusaturus sim vos apud patrem: est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis, &c.*

Item, ad Roma. 8. *Existimo enim, quòd non sunt condignæ paßiones huius temporis, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.*

Et hoc ipsum Rationibus volunt probare.

PRIMA RATIO. Tota Scriptura paßim testatur & demonstrat, vnum solum Christum esse satisfactorem, pro peccatis totius mundi: igitur merita Sanctorum ad thesaurum Ecclesiæ non pertinent.

CONSEQVENTIA ab authoritate scripturarum, & patet sic: quia si ille vnus sufficit, quid opus est alieno vti patrocinio?

ANTECEDENS patet authoritate Isaiæ cap. 53. *Posuit Deus*, inquit, *in eo iniquitates omnium nostrum.* Et Ioan. 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Item, ad Colos. cap. 1. *Per sanguinem crucis, omnia reconciliata sunt, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt.* Item, 1. Petri 2. *Christus peccata nostra pertulit in corpore suo, super lignum.* Item 1. Ioan. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.*

SOLVITVR ENTHYMEMA. Negatur Consequentia: quia licèt sacra scriptura testatur Christum satisfecisse: tamen nusquam excludit merita Sanctorum.

SECVNDÒ soluitur sic: quia Christus qui est caput, & Sancti membra eiusdem capitis sunt, vnum mysticum corpus: ergo hæc non sunt diuidenda: quia qui diuidit Christum, Antichristus est.

TERTIÒ soluitur. Aliud est liberari à pœna æterna, & à culpa peccati: aliud verò à temporalium pœnarum supplicio. Hæc enim distinguuntur ab inuicem, scilicet remißio culpæ, & remißio temporalium pœnarum. Siquidem culpa, ira, siue pœna æterna, sanguine Christi tolluntur: pœnæ verò temporales, bonis operibus, & fructibus pœnitentiæ, 1. ad Corinth. 11. *Quòd si nosmetipsos diudicaremus, non vtiq; iudicaremur: dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.*

SANE, triplex reperitur satisfactio coram Deo, coram proximo, & coram Ecclesia. De satisfactione proximo, Math. 5. & 6. loquitur Dominus: *Vade reconciliare fratri tuo.* Lucæ cap. 6. *Dimittite, et dimittemini*

temini: Date, & dabitur vobis. ad Roma. 13. *Nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem impleuit:* Ergo qui odit proximum, præuaricator est legis. De satisfactione quę debetur Deo, certum est, neminem Deo satisfacere posse, nisi satisfecerit & proximo. Satisfactio coram Ecclesia, olim erat in pœnitentia publica, quæ Satisfactio dicebatur: Hodie Ecclesia ad pœnas arbitrarias reduxit. Ex his ergo patet à culpa, & à pœna æterna, sanguine Christi nos liberari: à pœnis verò temporalibus, meritis & satisfactionibus Sanctorum plurimum adiuuari.

SECVNDA RATIO. Scriptum est, Ioan. 19. & ad Ephes. cap. 4. Christum consummasse & ad impleuisse omnia: igitur Apostolus nullas pasiones pro Ecclesia adimpleuit.

CONSEQVENTIA ab authoritate scripturarum.

ANTECEDENS Ioan. 19. & ad Ephes. cap. 4.

RESPONDEO. Negatur Consequentia. nam Christus Dominus adimpleuit suo tempore, suo loco, & suo modo: & Apostolus vt minister suo loco, suo tempore, & suo modo: & tamen illud manet verum, quod Apostolus dicit: *Adimpleo quæ desunt pasionum in carne mea, pro corpore illius, quod est Ecclesia.* Huc pertinet & illud præclarum testimonium, Iob capite 6. vbi dicit: *Vtinam appenderentur peccata, quibus iram merui: & calamitas, quam patior in statera; quasi arena maris, hæc grauior appareret.* Quòd ergo Iob plus pœnarum sustinuit, quàm promeruit; in bonum totius corporis Ecclesiæ cesit, cuius erat ipse membrum: *quia particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.* Adde, quia Apostolus ad Galat. cap. 2. dicit: *Christo confixus sum Cruci, & viuo iam non ego, viuit verò in me Christus:* igitur opera, pasiones, & satisfactiones Pauli, erant opera Christi in Paulo viuentis & operantis. Si quid ergo detraxeris meritis sancti Pauli, detrahas necesse est meritis Christi.

SECVNDO soluitur per instantiam: quia ad Ephes. cap. 4. dicitur Christum dedisse in Ecclesia alios quidem Apostolos, Prophetas, pastores, Doctores, propter consumationem Sanctorum. &c.

TERTIA solutio, Christus adimpleuit omnes Pasiones, quæ de ipso scriptæ erant: ideoque cùm Spiritum redderet Patri, Euangelista commemorat sic fuisse locutum, *Consumatum est:* id est, quæ de me scripta, & dicta fuerant, omnia sunt completa. Christi ergo pasionibus defuit nihil, quin à Christo fuerit susceptum, perfectum, & absolutum.

lutum. Fateor rem ita se habere, sed attende quid diuinus Apostolus dicat: *Adimpleo*, inquit, *ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore eius, id est, Ecclesia.* Relictæ ergo erant passiones Christi in Ecclesia sua adimplendæ: non dixit, *passiones Ecclesiæ*, sed, *passiones Christi:* sicut dictum est Saulo Act. 9. persequutionem in Christianos obstinatissimo animo commouenti: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Quidquid certè in beneficium, vel detrimentum membrorum corporis cedit; in caput redundat corporis: si ergo Paulus adimplet, id est, suis meritis & laboribus pro alijs fidelibus satisfacit, & coronam iustitiæ pro suis certaminibus est consequutus; quid reliquum est dicendum, nisi similiter asserere, opera S. Apostoli non solùm sibi fuisse meritoria; sed etiam alijs satisfactoria: non enim de se gloriatur, sed in Domino: *Quid habes quod non accepisti?*

TERTIA RATIO. Sanctus Apostolus ad Romanos cap. 8. dicit: Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: ergo ex satisfactionibus, passionibus, & meritis sanctorum nihil superabundat, nihil redundat, nihil superest, quod in thesaurum Ecclesiæ deponatur, seruetur, & pro indulgentijs dispensetur, & per consequens alijs merita sanctorum suffragari non possunt.

CONSEQVENTIA, ab authoritate scripturarum.

ANTECEDENS, patet in scripturis.

SOLVITVR. Negatur consequentia, propter causas suprà dictas.

PORRÒ autem D. Thomas Aquinas super cap. 8. ad Romanos Lectione 4. hoc Enthymema soluit sic: *Passiones huius temporis, si secundùm se considerentur, multùm deficiunt à quantitate huius gloriæ. Isaiæ 54. Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. Sed si considerentur huiusmodi passiones, in quantum eas aliquis voluntariè sustinet propter Deum, ex charitate quam in nobis Spiritus S. facit, sic ex cōdigno, per huiusmodi passiones homo meretur vitam æternam: nam Spiritus sanctus est fons, cuius aquæ, id est, effectus, saliunt in vitam æternam, vt dicitur Ioan. cap. 4.*

SECVNDA SOLVTIO. Quamuis temporalia & illa cælestia æterna differunt inter se, plus quàm in infinitū: tamen præueniente & subsequente gratia Christi, sicut actus, ita passiones si fuerint ordinaria, hoc est, si in fide, spe, charitate, & si bona intentione & voluntate, cum requisitis circumstantijs, propter Deum, modo & ordine debito suscipiuntur, & patiuntur; procul dubiò vt condignæ à Deo acceptantur. Om-

tur. Omnia opera tua operatus es in nobis Domine: ſed ſi ſunt caſuales, extraordinariæ, non propter Deum ſuſceptæ, ſunt malæ. Vnde Petrus Apoſtolus 1. Pet. cap. 4. *Nemo autem veſtrum patiatur vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.*

TERTIA SOLVTIO. Premium de condigno, ſiue condigni, merito reſpondeat neceſſe eſt, quod in Chriſto potiſsimum ſplendet, qui & ſibi & nobis meruit, & premium vtrumque tàm eſſentiale quàm accidentale recepit. Vnde ſi nihil reſtat de meritis ſanctorum, conſequẽs eſt, vt nihil reſtet de meritis Chriſti; recepit enim tàm animæ, quàm corporis gloriam pleniſsimam. Amplius, quemadmodum oratio, ieiunium, eleemoſyna, & alia pia opera ſanctorum, non ſolùm ipſis profuerunt; ſed & alijs, ſicut oratio Dauid, & ipſum regem & populum Hieroſolymitanum ab angelo percutiente liberauit. Et oratio Ezechiæ Regis ab exercitu Sennacherib. Sic etiam ſanctorum ſatisfactiones, paſsiones, & merita, non ſolùm ſibi profuerunt, verùmetiam & alijs, qui in hoc corpore degentes meruerunt, vt alijs poſſent prodeſſe. *Omnia*, inquit Paulus 2. ad Timoth. 2. *ſuſtineo propter electos, vt & ipſi ſalutem conſequantur.*

QVARTA RATIO. Omnia facta ſemper vbique ad eam intentionem reduci, interpretari, accipi, & iudicari debent, qua fiunt. ſed omnes ſancti egerunt & paſſi ſunt fortia, non intentione pro alijs ſatisfaciendi, aut indulgentias alijs theſaurizãdi; ſed ea qua prudentes virgines pro ſe, Matth. 25. agunt, & dicunt, Ne fortè non ſufficiat nobis, & vobis: igitur merita ſanctorum ad indulgentiarum theſaurum addunt nihil.

MAIOR vera. MINOR Matth. 25.

SOLVTIO. Negatur Conſequentia: quia de ſatisfactione arguitur, non in genere; ſed extra genus: nam ſtrictè intentionem alienam hæretici interpretantur, & quia Minor eſt falſa.

SECVNDA SOLVTIO. De Chriſto ſatis conſtat, quòd ſuos labores & ſanguinem nobis applicauerit: *Ergo*, inquit, *non pro eis tantùm rogo; ſed & pro illis qui credituri ſunt per verbum eorum in me.* Pro omnibus igitur ſe obtulit, qui pro omnibus dignatus eſt naſci, & mori. Sed de iuſtis viris habemus etiam teſtimonium diuini Pauli Apoſtoli, ad Rom. 10. *Cupiebam anathema eſſe pro fratribus meis. &c.* & 2. ad Corin. 13. *Impendam, & ſuperimpendar in obſequium fidei veſtræ.* Cupiebat ergo S. Paulus Apoſtolus ſuos labores eſſe maximè communes, volebat ſuis laboribus omnibus prodeſſe. Sanè, nemo Deo gratus & acceptus

ſine cha-

ſine charitate inueniri poteſt: charitas enim facit omnia communia: quia non quæ ſua ſunt quærit, ſed quæ aliorum. Hac ergo intentione ſancti viri multa egerunt, & multa paſsi ſunt fortia, vt ſibi & omnibus qui ſunt corporis Eccleſiæ membra prodeſſe poſſent; & ſi non actuali, virtuali tamen intentione, quæ ad hoc officium & beneficium peragendum poteſt ſufficere.

CONTRA. Ioannes dicit 1. Ioan. cap. 5. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Et in Oratione Dominica quilibet orat: *Et dimitte nobis debita noſtra.* Igitur nihil ſuperabundat, nihil ſupereſt ſanctis hominibus, quod in nos poſsit erogari.

CONSEQVENTIA ab authoritate ſcripturarum, & quotidiana oratione. ANTECEDENS ex Euangelio & Canonica S. Ioannis Apoſtoli & Euangeliſtæ.

SOLVITVR. Non valet Conſequentia: nam ſcripturæ allegatę, non de debitis pœnarum; ſed potius de peccatis venialibus loquuntur, à quibus, excepta ſancta Dei genitrice virgine Maria, liber extitit nemo, iuxta illud Prouerb. 14. *Septies in die cadit iuſtus.* Venialia autem non obſunt iuſtis viris, quo minus alijs ſiue nobis ſuppetias ferre poſsint. Illa enim, id eſt, venialia, aut ſola oratione, aut feruore dilectionis abluuntur, & ſicut cera à facie ignis, & nubes à facie venti delentur. D. Hieronymus. *Si cadit, quomodo iuſtus? ſi iuſtus, quomodo cadit? ſed Iuſti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam ſemper reſurgit: & non ſolùm ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties delinquenti. ſi conuertatur ad pœnitentiam, peccata donantur: Cui plus donatur, plus diligit.* Hęc ille.

QVINTA RATIO. Ille cenſendus eſt iuſtus & ſanctus, qui imagini filij Dei conformis efficitur, ad Rom. 8. ſed hanc iuſtitiæ metam, ſe non attigiſſe diuinus Paulus 1. ad Corinth. 4. profitetur: Nihil enim, inquit, mihi conſcius ſum; ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Si autem tantus Paulus de ſe ipſo hoc ſentit, & dicit; quid alij de ſe ſentire debent? igitur ſancti non plura ſibi parauerunt bona, quàm ipſis neceſſaria eſſent ad ſalutem, vt ex reliquijs eorum, aliquid nobis ſupererogaretur.

MAIOR à definitione. MINOR, 1. ad Corinth. cap. 4.

SOLVTIO. Duplex eſt meta nobis propoſita, Iuſtitiæ vna, Perfectionis altera. Et primam quidem omnes iuſti attigerunt; ad eam enim ſola mandatorum obſeruatione peruenitur. Secunda verò, à Doctoribus ſubdiuiditur, in Perfectionem in genere, & in Perfectionem ab-

 ſolutam.

solutam. Primam autem multos adeptos fuisse scriptura testatur. *Noë vir iustus & perfectus in generationibus suis.* Diuinus Paulus ad Philip. 3. *Quicunque sumus perfecti.* De secunda verò in eodem capite negat se esse perfectum: *Non quòd perfectus sim: sequor tamen, si quo modo comprehendam, in quo & comprehensus sum.* Erat enim diuinus Paulus perfectus viator, sed non perfectus comprehensor. Itaque licèt sancti & iusti homines Christi imagini per omnia conformes esse nequiuerunt; ita tamen copiosissimis donis Spiritus sancti cumulati sunt, vt illorum merita membris Ecclesię plurimum proficerent ac prodessent, ad Romanos 8. & in cumulum diuitiarum, ac Ecclesiæ Catholicę thesaurum cederent. Quamobrem rectè dictum est à Clemente Papa, huius nominis Sexto in Extrauagan. Vnigenitus: de Pœnitent. & remiss. *Non,* inquit, *corruptibilibus auro & argento, sed suiipsius agni incontaminati, & immaculati, pretioso sanguine nos redemit Dei filius, quem in ara crucis innocens immolatus, non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbum, pro redemptione totius humani generis suffecisset; sed copiosè, veluti quoddam profluuium noscitur effudisse; ita vt à planta pedis, vsque ad verticem capitis, nulla sanitas inueniretur in ipso. Quantum ergo exinde, vt neque superuacanea, inanis, atque superflua tantæ effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti Ecclesiæ acquisiuit, volens suis thesaurizare filijs pius pater, vt sit infinitus thesaurus hominibus. Ad cuius quidem thesauri cumulum, Beatæ Dei genitricis virginis Mariæ, omniumq; electorum merita adminiculum præstant.* Hæc ille.

SEXTA RATIO. Illa opera non sunt censenda satisfactoria, & modum habere iustitiæ, quæ modum habent impetrationis. sed huiusmodi sunt merita sanctorum, quibus conati sunt pro virili gratiam Dei sibi reconciliare, quam summis laboribus quęrebãt, & summis precibus efflagitabant: igitur merita sanctorum pro alijs satisfactoria esse non possunt.

MAIOR vera. MINOR probari potest scripturis & exemplis.

SOLVTIO. Negatur Consequentia: nam in peccato duo veniunt consideranda, scilicet, ratio Pœnæ, & ratio Culpæ. Culpæ verò ratio, qua Dei inimici efficimur per modum impetrationis, & proprij meriti, saltem de congruo remouetur: Pœnæ autem ratio per modum iustę compensationis, vel de proprio, vel de communi, & alieno satisfaciendo condonatur.

Quippè, quia hominis nondum iustificati nulla potest esse iustitia, quæ iustæ compensationis rationẽ subire valeat; post consecutam verò iusti-

rò iustitiam, cùm eius reatus & obligatio cum Dei amicitia non pugnet, per modum iustæ solutionis & compensationis redimi potest: idque potissimum ex gratia Dei acceptantis, qui largitus est gratiam, vt sanctorum merita alijs membris Ecclesiæ possint prodesse. Merita ergo sanctorũ duplici sunt prædita virtute: scilicet, Merendi, & Satisfaciendi, vt dictum est satis. Porrò virtus illa Satisfaciendi pro mortalium peccatorum commissione, locum non habuit in Sancto Ioanne Baptista, in sanctis Apostolis, & in quàmplurimis insigni sanctitate præditis, sicut legitur de S. Zacharia,& S. Elizabeth Lucę 1. Cùm ergo illis non esset necessaria, & sine premio non manserit; in Ecclesiæ thesaurum cessit. Vnde non sunt audiendi qui dicunt, in premium accidentale virtutem illam Satisfactoriam sanctis hominibus cessisse; alioqui de Christi meritis, quæ personale, essentiale, & accidentale premium acceperunt, similis ratio, & iudicium simile possit haberi. Insuper,essentialis, siue accidentalis premij coronæ,non satisfactoriæ, sed meritoriæ potius virtuti innituntur.

SEPTIMA RATIO. Petrus & eius successores, authoritate clauium sibi à Christo concessarum, possunt hanc gratiæ largitionem indigentibus impendere. Ergo non habent opus thesauro Ecclesiæ vti: præsertim cùm verba Saluatoris, Matth. 16. de huius thesauri patrocinio nullam fecerint mentionem.

CONSEQVENTIA ab authoritate.

ANTECEDENS patet legenti scripturas.

SOLVITVR. Negatur Consequentia. Summus Pontifex potest per modũ auxilij,siue suffragij,nempè sola Ecclesiastici thesauri applicatione indulgẽtias tribuere,& pœnas peccatis mortalibus impositas relaxare. Etenim,si liberam habet huius thesauri dispensationẽ;poterit eo vti prout decet, & Ecclesiæ necessitas & vtilitas postulat. Inest quoq; siue concessa est Petro, eiusque successoribus, potestas iurisdictionis, siue authoritatis, qua sine priori vti potest. Est ei demùm vtraque potestas simul, quando vtraque vtitur: itaque reatus & obligationes peccatorum potest vtroque modo relaxando condonare; vel sola potestate à Christo accepta, vel thesauri applicatione, vel vtroque modo simul. Optimum autem est,quãdo pœnitens in seipso punit,quod malè gessit: tunc enim prosunt indulgentiæ; cùm læto, & contrito corde suscipiuntur. Quòd si pœnitens propter impotentiam, aut aliquam aliam rationabilem causam, seipsum punire non valet;tunc Papali authoritate redimitur & liberatur. Aliquando verò thesauro & iurisdi-

iurisdictione vtitur,quando peccator clauibus Petri se præbet idoneum & docilem,prȩsertim quando non satisfacit eo animi feruore quo debet. SED DICES, Si ita res se habet, igitur qui per indulgentias consecutus est pœnarum temporalium remissionem, iniunctam non tenetur adimplere pœnitentiam. DICI potest, eum qui indulgentias adeptus est, adimplendam pœnitentiam non teneri, patet in capite, Cùm ex eo: de pœnitentiis & remissionibus. quod enim erat per pœnitentiam satisfaciendum; pœnitens per indulgentias satisfecit. Sed hæc intelligenda sunt de indulgentiis generaliter, vel specialiter concessis: de pœnitentiis tantùm iniunctis. Consultius tamen aget, si iniunctam adimpleuerit pœnitentiam,eò quòd opera pœnalia, & sunt satisfactoria, si existant in gratia pœnitentes: & medicina peccatoribus ad peccata extenuanda, abolenda, prætereunda,& postea fugienda.

SED CONTRA EST, quod in probatione Conclusionis positum est. Item, 2. ad Corinth. cap. 4. *Id enim quod in præsenti est momentaneum,& leue tribulationis nostræ; supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*

Item, Actuum cap. 9. *In Ioppe autem fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas, hæc erat plena operibus bonis, & eleemosynis quas faciebat.*

Atque hoc ipsum pluribus rationibus potest confirmari.

PRIMA RATIO. Scriptum est 1. ad Corinth. cap. 6. Corpora Christianorum esse templa Spiritus sancti: tunc sic formatur Ratio.

Ex bonitate & virtute agentis operum merita, penduntur, æstimantur, & censentur. sed Spiritus Sanctus in faciendis bonis operibus in nobis est instar primi mouentis, & principalis agentis, nostro libero arbitrio cooperante: igitur merita Sanctorũ, virtute Spiritus Sancti,in eis operantis,prȩueniẽte & subsequente gratia Dei, & virtute promissionis diuinæ, & nostri liberi arbitrii, sic diuinitus adiuti, cooperantis, & sibi meritoria sunt, & aliis satisfactoria.

MAIOR vera: Nam alioqui non rectè dictum fuisset à Sancto Propheta Iob cap. 6. *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, et calamitas quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret.* Neque Diuinus Paulus auderet dicere 2. ad Thimot. cap. 4. *Bonum certamen certaui, cursum consumaui, fidem seruaui. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus, in illa die iustus*

iudex

iudex: non ſolùm autem mihi, ſed et iis, qui diligunt aduentum eius.

MINOR Iſa. 26. *Omnia enim opera operatus es nobis Domine.* Item, Matth. 10. *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis.*

SECVNDA RATIO. Quibus Deus dedit poteſtatem filios Dei fieri, illis dedit gratiam & poteſtatem, & ſibi mereri, & pro aliis ſatisfacere. ſed Deus ſanctis, qui credunt in nomine Ieſu Chriſti, dedit poteſtatem filios Dei fieri: ergo Deus ſanctis dedit gratiam & poteſtatem, non ſolùm ſibi mereri; ſed etiam pro aliis ſatisfacere: & per conſequens, theſaurizare theſaurum indulgentiarum.

MAIOR vera: nam cui Deus dat quod maius, dat & id, quod minus eſt.

MINOR Ioan. cap. 1. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.*

TERTIA RATIO. Omnis perſona Deo grata, facit opera Deo grata, & rata, meritoria, & ſatisfactoria. ſed omnis Sanctus eſt perſona Deo grata: igitur omnis Sanctus, facit opera Deo grata, rata, meritoria, & ſatisfactoria: & per conſequens, ſuis meritis & ſatisfactionibus theſaurizat theſaurum indulgentiarum.

MAIOR vera: quia ſcriptum eſt: Geneſ. 4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.*

MINOR Pſalm. 20. *Quoniam præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis: poſuiſti in capite eius coronam de lapide pretioſo: vitam petijt à te, et tribuiſti ei longitudinem dierum in ſeculum ſeculi. Magna eſt gloria eius in ſalutari tuo, gloriam & magnum decorem impones ſuper eum. Quoniam dabis eum in benedictionem in ſeculum ſeculi: lætificabis eum cum vultu tuo.* Quia hoc ſanctis ſuis promiſit Deus, proculdubiò dedit.

Item, probatur: Deo beneplacitum eſt in ſanctis: ergo opera illorum ſunt meritoria, & ſatisfactoria.

CONSEQVENTIA ab Antecedentibus.

ANTECEDENS Pſalm. 146. *Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius.*

QVARTA RATIO. Quos Deus iuſtificauit, illos & glorificauit. ſed Deus ſanctos iuſtificauit: igitur & glorificauit. &

per consequens voluit opera illorum esse meritoria, & ita satisfactoria, vt cederent in thesaurum indulgentiarum.

MAIOR vera, ad Roma. cap. 8. Item, Psalm. 4. *Scitote quia Dominus mirificauit sanctum suum.* MINOR Nota.

QVINTA RATIO. Qui diues est, eum pro pluribus pauperibus satisfacere posibile est. sed omnis Sanctus est diues: & quilibet peccator est miser: quia miseros omnes facit peccatũ: igitur omnem Sanctum pro pluribus pauperibus satisfacere possibile est: & per consequens, quilibet Sanctus thesaurum indulgentiarum benè thesaurizare potest.

MAIOR vera à posibili.

MINOR, 2. ad Corint. cap. 8. *Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset diues, vt illius inopia vos diuites essetis.* Item Magister, Senten. lib. 1. Distin. 48. idem docet. D. Thomas Aquinas, Lectio. 2. super 2. ad Corinth. cap. 8. *Scitis enim gratiam*, id est, *quam quidem humano generi contulit.* Ioan. 1. *Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et hæc dicitur gratia: quia, quidquid filius Dei pœnalitatum nostrarum assumpsit, totum gratiæ est imputandum: quia nec præuentus alicuius bonitate, nec alicuius virtute coactus, nec inductus sua necessitate. Est autem gratia ista, quomodo propter nos egenus factus est:* ad Philippenses 2. *Et dicit egenus, quòd plus est, quàm pauper. Nam egenus dicitur ille, qui non solùm parum habet, sed qui indiget seu eget: pauper verò ille, qui parum habet. Ad significandum ergo maiorem paupertatem, dicit, Egenus factus est, scilicet, in temporalibus.* Lucæ 9. *Filius hominis non habet vbi caput reclinet:* Threnorum 3. *Recordare paupertatis meæ. Est autem factus egenus, non ex necessitate; sed ex voluntate: quia ista gratia non esset gratia. Et ideò dicit, cùm diues esset, scilicet in bonis spiritualibus: & D. Hieronymus in bonis cælestibus, (in quibus Sacrum Concilium Tridentinum ponit indulgentias)* ad Rom. 10. *Idem Deus diues in omnes, qui inuocant illum:* Prouerb. 8. *Mecum sunt diuitiæ: Dicit autem, Esset, non fuisset, ne videretur Christus amisisse diuitias spirituales, cùm assumpsit paupertatem: Sic enim assumpsit hanc paupertatem, quòd illas inæstimabiles diuitias non amisit.* Psalm. 48. *Simul in vnum diues & pauper: diues in spiritualibus, pauper in temporalibus. Et hoc est propter duo: propter exemplum, & propter sacramentum. Propter exemplum quidem: quia si Christus dilexit paupertatem, & nos exemplo suo debemus diligere eam. Diligendo autem paupertatem*

pertatem in temporalibus, efficimur diuites in spiritualibus. Iac. 2. *Nonné Deus elegit pauperes in mundo diuites in fide? &c. Et ideò dicit, vt illius inopia vos diuites essetis. Propter sacramentum autem: quia omnia quæ Christus egit, vel sustinuit, fuit propter nos: vnde sicut per hoc, quòd sustinuit mortem, liberati sumus à morte æterna, & restituti vitæ; ita per hoc, quòd sustinuit inopiam in temporalibus, liberati sumus ab inopia in spiritualibus, & facti sumus diuites in spiritualibus:* 1. ad Corinth. 1. *Diuites facti estis in illo, in omni scientia.* Hæc D. Thomas.

Similiter Anselmus Canthuarien. super iisdem verbis Apostoli, multa pulchra lectione digna, quæ breuitatis causa omitto, annotauit: vide, lege, vbi dicit: Christus intus diues, foris pauper. Per Christum omnes homines omnis generis habent diuitias, & quod facilè primum est, sanitatem. Qui verò habent sanitatem, etiam si fuerint pauperes, diuites sunt, &c.

SEXTA RATIO. Christus dedit dona hominibus, vt alij aliis ministrent, & satisfaciant: igitur & Sanctis suis dedit dona, non solùm sibi mereri, sed etiam pro aliis satisfacere: & per cõsequens thesaurizare thesaurum indulgentiarum.

CONSEQVENTIA ab imperfectiori ad perfectius. Nam si dat Deus dona imperfectioribus; quomodo eadem & maiora negabit suis electis perfectioribus?

ANTECEDENS Math. 25. & Lucæ 19. sub illa parabola. *Homo quidam peregrè proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et vni dedit quinq; talenta: alij autem duo: alij verò vnum, secundùm propriam virtutem, & profectus est statim, &c.* Item hoc idem ad Roma. cap. 12. Item, 1. ad Corinth. 12. *Vnicuiq; autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. alij quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ: alij autem sermo scientiæ, secundùm eundem Spiritum: alteri fides in eodem Spiritu: alij gratia sanitatum in vno Spiritu: alij operatio virtutum: alij prophetia: alij discretio spirituum: alij genera linguarum: alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem Spiritus, diuidens singulis prout vult, &c.* Hoc idem ad Ephes. cap. 4. *Vnicuiq; autem nostrum data est gratia secundùm mensurã donationis Christi: propter quod dicit:* Psal. 67. *Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: dedit dona hominibus, &c. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos: quosdam autem Prophetas: alios verò Euangelistas: alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum: in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, etc.*

SEPTIMA RATIO. Serui pigri & mali, puniuntur in Euangelio, propter negligentiam & abuſum donorum: igitur electi premiantur magis ac magis, propter ſatisfactiones pro aliis, & propter diligentiam, fidelitatem, & bonum vſum donorum: & per conſequens Sancti theſaurizant theſaurum indulgentiarū.

CONSEQVENTIA à Contrariis.

ANTECEDENS ſub Parabola Math. 25. & Lucæ 19. &c. vt ſuprà: ibi enim ſingulorum diſcutiuntur merita, & demerita: & ſecundùm cuiusque propria merita, vel demerita, redduntur vnicuique premia vel pœnæ, &c.

Hæc & alia ſexcenta poſſunt ad eam rem adferri argumenta. ſed ſi hæretici blaſphemi, non acquieſcunt ſanis ſermonibus Eccleſiæ Catholicæ, & certis rationibus Catholicorum, tunc audiant horribile Decretum iudicis Chriſti, Math. 18. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.*

COROLLARIVM PRIMVM.

Vniuerſalis indulgentia, incipiendo ab Hieroſolyma, & inde ab Eccleſia Sancta Romana, in omnem terram, & in fines orbis terræ, per omnes & ſingulas Eccleſiæ Catholicæ partes, exit, manat, ac funditur: ſicut fluuius Paradyſi, qui irrigat terram: ſicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron, quod deſcendit in oram veſtimenti eius: ſicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion, Pſalm. 132. Oſeæ 14. Lucæ 24.

Probatur Corollarium, Notabili quinto, cap. 1. 2. 3. 4.

Item, probatur teſtimonio Proſperi Aquitanici ſuper Pſalm. 132.

Per Aaron, inquit, *ſacerdotem, ille indicatur ſacerdos, qui veri Pontificis ſacramentum, non in alieni generis hoſtia; ſed in oblatione corporis, & ſanguinis ſui ſolus impleuit: idem ſacerdos, idem victima, propitiator & propitiatio, omniumq; myſteriorum, quibus nunciabatur effector, qui mortuus, ſepultus, reſuſcitatus, aſcendit in cælos, naturam humanam ſuper omne nomen exaltans, & mittens Spiritum ſanctum: cuius vnctio, omnem Eccleſiam procuraret. A capite enim, id eſt, à Chriſto manans benedictio, non ſolùm in barbam, ſed etiam in ora veſtimenti eius: id eſt, vſq; ad infima membra deſcendit. In barbam autem, quæ vnguentum fluens à capite prima ſuſcepit, Apoſtoli ſignificantur, & Martyres, in quibus virtus capitis, & ſacramento eminet & exemplo. Roris deſcenſio, ſupernæ gratiæ ſignificatio eſt, quæ Sanctorum eſt origo meritorum. A Chriſto enim ex Hermon in Sion, id eſt ex Synagoga in Eccleſiam venit pluuia chariſmatum*

risinatum, exoritur ex tota compage fructus benedictionum, indulgentiarum, *et fortitudo virtutum*, Hæc Prosper.

NOTA: mandat legislator, mediator, & saluator noster Christus Dominus, primam indulgentiam, primis redemptionis diebus, primò in Ierusalem prædicare, propterea, quia Math. 15. dixit: *Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israël.* SECVNDÒ, quia ibi omnium maximum perpetratum est parricidij scelus & crimen: vt videntes gentiles, hanc infinitam misericordiam, qualis erat ignoscere huic ciuitati, inde erga Christum maximè afficerentur, ne desperarent de misericordia ipsius. Siquidem adeò bonus & misericors, vt non solùm parcere huic ciuitati, Ierusalem voluerit Math. 23. sed etiã eam aliis omnibus prætulerit, & exaltauerit. TERTIÒ, voluit vt ab Ierusalem inciperet indulgentiæ prædicatio, vt ex Iudæorum conuersorum fide, Gentiles animarentur, ad amplexandam fidem Christianam. Si enim in Christum credere non dubitauerunt illi, à quibus in cruce suspensus est; quare non crederent in eum Gentiles, qui tantum nefas contra Christum non attentauerunt, non perpetrauerunt? Et si Iudæi homicidæ, & parricidæ post tot flagella simul atque resipuerunt, tantæ gratiæ facti sunt participes; quomodo Gentiles non possunt bonã spem concipere veniæ? Ergo incipiendo ab Hierosolyma prædicatum est Euangelium Pœnitentiæ, & Indulgentiæ Romanis, & inde deriuatum in vniuersum orbem terrarum: propterea, quia Legislator, Magister, & Saluator Dominus noster Iesus Christus, Lucæ 24. dixit: *Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die: & prædicari in nomine eius pœnitentiam, et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma.*

COROLLARIVM SECVNDVM.

Christus peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus, cuius liuore sanati estis. 1. Pet. 2.

Corollarium probatur Notabili 4. cap. 2. Item probatur authoritate B. Pauli Apostoli ad Colos. cap. 2. vbi ait: *Et vos cùm mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestræ, conuiuificauit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod aduersum nos erat chyrographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci; & expolians principatus, & potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso.*

COROLLARIVM TERTIVM

Beata Dei genitrix virgo Maria, cùm sæpè aliàs, tum in hora passionis

onis Christi thesaurum Indulgentiarum Ecclesiæ thesaurizauit, quando gladius doloris animam eius pertransiuit. Lucæ 2.

Probatio Corollarij, patet Notabili 4. cap. 5.

COROLLARIVM QVARTVM.

Sancti, thesauro redemptionis, & indulgentiarum ita vtebantur; vt etiam ipsi aliquid apponerent, non solùm propter præceptum & exemplum Christi; verùmetiam quia non debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs. 2. ad Corinth. 12.

Probatur Corollarium Notabili 1. cap. 4. Item, probatur suprà Conclusione tertia. Item, probatur exemplo, & authoritate B. Pauli Apostoli 2. ad Corinth. cap. 12. *Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar ipse, pro animabus vestris; licèt plus vos diligens, minus diligar.* Item ad Colos. ca. 1. *Ego Paulus factus sum minister Euangelij, qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia.*

Item confirmatur testimonijs Patrum. D. GREGORIVS in caput nonum 1. Reg. in illa verba: *Dixit Samuel Coco. Non omnia nostra,* inquit, *Christus expleuit: per crucem quidem suam omnes redemit; sed remansit, vt qui redimi & regnare cum eo nititur, crucifigatur. Hoc profectò residuum viderat, qui dicebat ad Romanos* 8. *Si tamen compatimur, vt & conglorificemur. Quasi dicat: Quod expleuit Christus, non valet nisi ei, qui id, quod remansit adimplet. Hinc B. Petrus Apostolus* 1. *Petri cap.* 2. *dicit: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Hinc Paulus ait, Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia.*

Item, D. BASILIVS Quæst. 12. in Regulis breuioribus, seu Compendio explicatis quæstionibus. *Deus pro remissione peccatorum nostrorũ demisso vnigenito filio suo, quantum in ipso est, ea antè iam omnibus condonauit. Quoniam autem misericordiam & iudicium sanctus vir canit, et testatur Deũ misericordem esse et iustum; necesse est, vt quæ et à Prophetis & ab Apostolis suis locis de Pœnitentia dicta sunt, ea à nobis præstentur; vt appareant iudicia iustitiæ Dei, & misericordia eius confirmetur ad condonationem peccatorum. Hinc villicus ille, qui dissipat bona Domini sui, diffamatur apud Dominum Lucæ* 16. *Hoc ipsum Dominus expressit, quan do dixit Lucæ* 11. *Qui non colligit mecum, dispergit.* Igitur & nos eundem thesaurum thesaurizare debemus.

COROLLARIVM QVINTVM.

Hæc duo non pugnant, nempè, Non esse condignas passiones huius tem-

ius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis ad Rom. 8. & tamen fieri poſſe per adiutorium gratiæ Dei, vt poſsint inueniri paſsiones condignæ: quia ſcriptum eſt, Id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. Corinth. cap. 4. Et apud D. Auguſtinum Sermo. 44. de ſanctis.

Probatur Corollarium Notabili 4. cap. 1. Item authoritate Sacroſancti Concilii Tridentini, Seſs. 6. cap. 11. Item probatur authoritate ſcripturæ Eccleſiaſt. 9. cap. *Sunt iuſti atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo, vtrum amore an odio ſit dignus. Sed omnia in futurum ſeruantur incerta, eò quòd vniuerſa æquè eueniunt iuſto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas & ſacrificia contemnenti. Sicut bonus, ſic & peccator; vt peiurus, ſic ille qui verum deierat.* Vnde D. Gregorius Magnus li. 14. Moralium cap. 3. *Plerumque verò hæretici, cùm quosdam in ſancta Eccleſia, vel inopia, vel flagellis laborantes aſpiciunt, ſemetipſos mox in arrogantiam iuſtitiæ extollunt, & quidquid aduerſum fidelibus eueniſſe conſpiciunt, hoc factum pro eorum iniquitatibus putant: neſcientes nimirum, quia actionum meritum præſentis vitæ qualitas, nullatenus probat: nam plerumque & bona malis, & mala bonis eueniunt, pro eo, quòd & vera bona bonis, & vera mala malis in æterna retributione ſeruantur. &c.* Iuxta illud Eccleſiaſt. 12. *Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium, pro omni errato, ſiue bonum, ſiue malum ſit.*

Item probatur per inductionem. Deus paſsiones Iſaac Gene. 22. acceptauit: paſsiones Ioſeph acceptauit, Gene. 39. paſsiones Iob acceptauit, Iob 42. & ſuis meritis Iob, non ſolùm ipſe gratiam apud Deum inuenit; verùmetiam iram Dei contra Eliphas Themaniten, ſuis meritis placauit. Similiter Deus paſsiones Tobiç acceptauit. Tob. 12. Similiter Deus paſsiones Dauid acceptauit, 3. Regum 11. & ſuis meritis Dauid obtinuit, vt regnum integrum maneret Salomoni filio. &c.

Ergo Deus ſanctorum ſuorum paſsiones condignas fecit, quando eas acceptauit: ſed ſancti propter charitatem erga Deum, & propter gloriam nominis eius, paſsiones ſuas non eſſe condignas confitentur & prædicant; hoc enim iuſtum eſt coram Deo: ſcit tamen Deus quos elegit, ſcit quos vocauit: nam quos vocauit, hos & iuſtificauit, quos autem iuſtificauit illos & glorificauit. Quid ergo dicemus ad hæc? *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* ad Rom. cap. 8. Scit ergo Deus, quos elegit, & ſciunt ſancti, cui crediderunt 1. Timoth. 1.

CONTRA. Quidquid datur, aſſumitur, & ponitur, contra principia logicorum, metaphyſicorum, phyſicorum, &c. illud nulla ratione de-

ne defendi, nullo modo subsistere potest. sed hoc Corollarium quintum datur, assumitur, & ponitur contra principia logicorum, metaphysicorum, & physicorum. &c. igitur hoc Corollarium quintum nulla ratione defendi, nullo modo subsistere potest.

MAIOR Nota, Primo cæli: Patribus credendum: Et vnicuique in sua arte perito credendum est.

MINOR probatur primò: Quia hoc Corollarium quintum, datur contra principia Logicorum: Nam Aristoteles in libro Perihermenias dicit: De quolibet affirmatio vel negatio, de nullo ambo simul. Idem lib. 2. Posteriorum: Duo habitus contrarij non sunt, nec esse possunt in eodem simul. Idem lib. 1. Metaph. De natura contrariorum est se mutuò expellere. Idem 12. Metaph. Duo accidentia non possunt esse simul in eodem subiecto. Idem lib. 1. Physico. Duo contraria in eodem subiecto, simul stare non possunt, quamùis ex seipsis contraria fiant.

PRIMA SOLVTIO. Negatur Consequentia: quia scriptum est, 1. ad Cor. ca. 1. Scriptum est enim Isaię 29. & 33. *Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius seculi? nónne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? &c.* Hoc idem B. Apostolus repetit, 1. ad Corint. cap. 3. &c.

SECVNDA SOLVTIO: Non valet Consequentia: quia licèt talia argumenta aliquid videantur concludere in Schola Logicorum Metaphysicorum, Physicorum, &c. Verùmtamen in schola Theologorum nihil concludunt. Vnde Magister Sententiarum, lib. 2. Distinct. 34. dicit sic: *Ideoq; in his contrariis, quæ mala & bona vocantur, illa Dialecticorum regula deficit, qua dicunt, nulli rei, duo simul inesse contraria. Nullus enim cibus, aut potus simul dulcis est & amarus: nullum simul vbi album ibi & nigrum: & hoc in multis, ac penè in omnibus reperitur contrariis, vt in vna re simul esse non posint. Cùm autem bona & mala nullus ambigat esse contraria, non solùm simul esse possunt, sed mala omninò sine bonis, & nisi in bonis esse non possunt. Et hæc duo contraria ita simul sunt, vt si bonum non esset, in quo esset; prorsus nec malum esse potuisset: quia non modò vbi consisteret, sed vnde oriretur corruptio non haberet, nisi esset quod corrumperetur: quoniam nihil aliud est corruptio, quàm boni exterminatio. Ex bonis ergo mala orta sunt: et nisi in bonis non sunt, nec fuit prorsus vnde oriretur vlla mali natura, nisi ex angeli & hominis natura bona, vnde primitus orta est voluntas mala. Ergo Regula Logicorum Metaphysicorum & Physicorum de contrariis fallit.*

Propterea D. AVGVSTINVS Sermo. 44. de sanctis, hæc puncta vt in Corollario quinto ponuntur coniungit, addens: quia hæc in pro-

missione

misſione Dei fundantur : ergo non in ſubtili argumentatione Logicorum, &c.

Quamobrem SS. Concilium Tridentinum, Seſsio. 6. cap. 11. docet hic: *Licèt enim in hac mortali vita, quantumuis ſancti & iuſti, in leuia quidem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoq; cadant; non propterea deſinunt eſſe iuſti : iuxta illud Prouerb. 24. Ne inſidieris, & ne quæras impietatem in domo iuſti, neq; vaſtes requiem eius : Septies enim in die cadit iuſtus, & reſurget : impij autem corruent in malum.*

D. HIERONYMVS ad Ruſticum monachum, & habetur de Pœniten. & Remiſsion, Diſtinct. 3. *Septies ſi cadit, quomodo iuſtus? Si iuſtus, quomodo cadit? Sed iuſti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam ſemper reſurgit: & non ſolùm ſepties; ſed etiam ſeptuagies ſepties delinquenti: ſi conuertatur ad pœnitentiam, peccata donantur: cui plus donatur, plus diligit.* Hæc ille. Vnde conſtat eos Orthodoxæ religionis doctrinæ aduerſari, qui dicunt iuſtum, in omni opere bono ſaltem venialiter peccare, aut, quod intollerabilius eſt, pœnas æternas mereri. Contra quos SS. Concilium Tridentinum, tale Decretum dedit Seſsio. 6. Canone 25. *Si quis in quolibet bono opere iuſtum ſaltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intollerabilius eſt, mortaliter, atq; ideo pœnas æternas mereri, tantumq; ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputat ad damnationem, Anathema ſit.*

COROLLARIVM SEXTVM.

Sancta mater Eccleſia Catholica, eſt fidelis depoſiti theſauri indulgentiarum teſtis & cuſtos : nam ab immemorabili tempore ita indulgentiis vtitur; vt & ipſa ſuis meritis promoueat filios ad indulgentiam, & iuſtificationem, tanquam Rebecca Iacobum filium ad benedictionem, Gene. 27.

Probatio Corollarii, Notabili 4. cap. 3. 4. 5. &c. Item, patet ex ſuprà dictis & ſequentibus.

Item, probatur teſtimoniis Sanctorum Patrum : D. GREGORIVS Magnus, ſuper 29. ca. Iob, li. 19. moralium, cap. 14. dicit : *Sancta mater Eccleſia Catholica, ita eſt ſollicita pro filiis, vt ſicut Iob dicit : Oculus fui cœco, & pes claudo : ita ſancta mater Eccleſia, quæ duos in ſe populos collegit, Iudaicum ſcilicet atq; Gentilem, rectè poteſt cœco Gentilis, claudo autem Iudaicus populus deſignari. Gentilis quippe, quaſi oculos non habuit : quia non recepta lege, non vidit, quo ire debuiſſet. At, contrà Iudaicus, habens oculos, claudus fuit : quia legem quidem ſciendo tenuit, ſed in ea greſſum recti operis non tetendit. Si enim Gentilis populus cœcus minimè fuiſſet, Propheta non diceret : Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem*

magnam. Rursum, si Israeliticus populus à bono opere minime claudicasset, nequaquam voce Domini Psalmista dixisset: Filij alieni mentiti sunt mihi: filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Ergo Ecclesia pro suis est sollicita: quia est oculus cæco, & pes claudo, tanquam pia mater.

D. AVGVSTINVS lib. I. de moribus Ecclesiæ Catholicæ cap. 30. *Meritò Ecclesia Catholica mater Christianorum verissima, non solùm ipsum Deum, cuius adeptio vita est beatissima, purissimè atq; castissimè colendum prædicas, nullam nobis adorandam creaturam inducens, cui soli homo subijciendus est, cui soli rationalis anima cohærendo non misera est, excludens omne quod factum est, quod obnoxium commutationi, quod subditum tempori, &c. sed etiam proximi dilectionem atq; charitatem ita complectens, vt variorum morborum, quibus pro peccatis suis animæ ægrotant, omnis apud te medicina præpolleat. Tu pueriliter pueros, fortiter iuuenes, quiete senes, prout cuiusq; non corporis tantùm, sed & animi ætas est, exerces ac doces. Tu fœminas viris suis, non ad explendam libidinem; sed ad propagandam prolem, & ad rei familiaris societatem casta, & fideli obedientia subijcis. Tu viros coniugibus non ad illudendum imbecilliorem sexum, sed synceri amoris legibus præficis. Tu parentibus filios libera quadam seruitute subiungis, parentes filiis pia dominatione præponis. Tu fratribus fratres religionis vinculo firmiore, atq; arctiore quàm sanguinis nectis. Tu omnem generis propinquitatem, & affinitatis necessitudinem, seruatis naturæ voluntatisq; nexibus, mutua charitate constringis. Tu dominis seruos, non tàm conditionis necessitate, quàm officij delectatione, doces adhærere. Tu dominos seruis, summi Dei scilicet, communis domini consideratione, placabiles, & ad consulendum quàm coërcendum propensiores facis. Tu ciues ciuibus, gentes gentibus, & prorsus hominibus homines primorum parentum recordatione, non societate tantùm, sed quadam etiam fraternitate coniungis. Doces reges prospicere populis: mones populos se subijcere regibus, &c.* Lege totum, quia pulchrum: Tomo I. pagina 535. A B &c.

Idem D. AVGVSTINVS in Enchiridio ad Lauren. cap. Sexagesimo quarto, dicit: *Per remissionem peccatorum stat Ecclesia, quæ in terris est: per hanc non perit, quod perierat, & inuentum est. Excepto quippe baptismatis munere, quod contra originale peccatum donatum est, vt quod generatione attractum est, regeneratione detrahatur; & tamen actiua quoq; peccata, (veniant veniant, & audiant auribus Nouatiani) quæcunq; corde, ore, opere commissa inuenerit, tollit. Hac ergo excepta magna indulgentia, vnde incipit hominis renouatio, in qua soluitur omnis reatus, & ingeneratus, & additus, ipsa etiam vita, cætera iam ratione vten-*

ne vtentis ætatis, quantalibet præpolleat fœcunditate iustitiæ, sine remissione peccatorum non agitur. quoniam filij Dei, quàm diu mortaliter viuunt, cum morte confligunt. Et quamuis de illis sit veraciter dictum, ad Rom. 8. Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt: sic tamen Spiritu Dei excitantur, & tanquam filij Dei proficiunt ad Deum; vt etiam spiritu suo maximè aggrauante corruptibili corpore, tanquam filij hominum, quibusdam motibus humanis deficiant ad seipsos, & ideò peccent. Hæc D. Augustinus.

Ergo sancta mater Ecclesia Catholica, tanquam Rebecca, sollicita est pro filiis, & magna pietate procurat indulgentiam filiis, & propterea seruat & custodit cælestem indulgentiarum thesaurum.

Quod & Ratione probatur tali.

Vbi est cælestis thesaurus indulgentiarum; ibidem perpetua custodia, & fidelis dispensatio. sed in Ecclesia Catholica est cælestis thesaurus indulgentiarum: igitur in Ecclesia est perpetua custodia, & fidelis dispensatio.

MAIOR vera, & probatur à simili: quia Regnum & Ciuitas solent custodire thesauros.

MINOR ex supradictis patet, &c. Quemadmodum igitur Christus purgat indulgentia Ecclesiam; ita vicissim Ecclesia mater, purgat filios indulgentia: & vbi est talis ordo, ibi Deus est, ad Roma. 13.

CONTRA, S. Apostolus ad Ephe. cap. 5. dicit: *Christus tradidit seipsum pro Ecclesia, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi:* Igitur Christus mundat Ecclesiam, & non Ecclesia filios.

SOLVTIO. Negatur Consequentia: nam Deus quidquid agit, agit semper per ordinata media, in quibus est Summus Pontifex, cum Episcopis & sacerdotibus.

Porrò, ad authoritatem Apostoli, D. Augustinus lib. 1. Retractat. cap. 19. & lib. 2. Retractat. cap. 18. dicit: *Vbicunq; autem in his libris commemoraui Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, non sic accipiendum est, quasi iam sit; sed quæ præparatur vt sit, quando apparebit etiam gloriosa: nunc autem propter quasdam ignorantias, & infirmitates membrorum suorum, habet vnde quotidie tota dicat: Dimitte nobis debita nostra, etc.* Idem, D. Thomas Aquin. Idē dicit Anselmus Cantuariē. &c.

COROLLARIVM SEPTIMVM.

Deus, sicut contra peccatum originale procurauit, ordinauit, &

dedit circumcisionem, & fontem baptismi; ita contra peccata actualia procurauit, ordinauit, & dedit pœnitentiam, absolutionem, satisfactionem, & fontem indulgentiarum.

Probatur Corollarium, Notabili Quarto, cap. 2.

Item, probatur authoritate Sacrosancti Concilij Tridentini, Sessione 6. cap. 14. De lapsis & eorum reparatione. *Qui verò*, inquit, *ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cùm excitante Deo per pœnitentiæ sacramentum, merito Christi amissam gratiam recuperare procurauerint: hic enim iustificationis modus est lapsis reparatio, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres aptè nuncupauerunt. Etenim pro iis, qui post baptismum in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum instituit pœnitentiæ, cùm dixit Ioan. cap. 20. Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Unde docendùm est Christiani hominis pœnitentiam post lapsum, multùm aliam esse à Baptismali, eaq; contineri non modò cessationem à peccatis & eorum detestationem, aut cor contritum & humiliatum; verùmetiam eorundem sacramentalem confeßionem, saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem. Itemq; satisfactionem, per Ieiunia, Eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia: non quidem pro pœna æterna, quæ vel sacramento, vel sacramentali voto, vnà cum culpa remittitur; sed pro pœna temporali, quæ vt Sacræ literæ docent, non tota semper, vt in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt ingrati, Spiritum sanctum contristauerunt, & templum Dei violare non sunt veriti. De qua pœnitentia scriptum est, Apocal. 2. Memor esto vnde excideris, age pœnitentiam, & prima opera fac. Et iterum, 2. ad Corint. 7. quæ secundùm Deum tristitia est: Pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Et rursus, Math. 3. Luc. 3. Pœnitentiam agite, & facite dignos fructus pœnitentiæ.*

NOTA, quia Deus non omnibus dat pœnitentiam, sed quibus vult tantùm: 2. ad Timoth. 2. Seruum autem Dei, non oportet litigare; sed mansuetum esse, ad omnes docibilem, patientem cum modestia, corripientem eos qui resistunt veritati, ne quando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à Diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem.

CONTRA ad Hebr. 12. *Ne quis fornicator, aut profanus vt Esau, qui propter vnam escam vendidit primitiua sua. Scitote enim quoniam & postea, cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est: non enim inuenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquisisset eam.* Ergo Deus cui vult miseretur, & quem vult indurat, ad Rom. 9.

Item

Item probatur Corollarium testimonio Theodoreti, in Epitome diuinorum Decretorum, capite de pœnitentia. *Sunt ergo medicabilia*, inquit, *etiam quæ post baptismum fiunt vulnera: medicabilia autem non vt olim per solam fidem data remissione; sed per multas lachrymas & fletus, & luctus, & ieiunium, & orationem, & laborem facti peccati commoderatum. Qui enim non sic affecti sunt, eos nec admittere quidem didicimus, nec diuina sunt eis manu impertienda. Nolite, inquit Matth. 7. dare Sanctum canibus, nec margaritas porcis. Has habet Ecclesia leges de pœnitentia.* Hæc ille. Vnde D. Ambrosius, de dignitate sacerdotali cap. 3. *Quantò gradus altior, tantò casus grauior.*

COROLLARIVM OCTAVVM.

Deus vult, vt peccatores adulti, per aliqua officia pœnalia fiant participes indulgentiarum.

Probatio Corollarij, patet Notabili primo cap. 2. Item patet ex Corollario proximè præcedenti. Item patet ex Corollario secundo, Conclusionis secundę. Item patet ex Corollario tertio, Conclusionis sextę. Item, probatur Iac. ca. 5. *Ecce iustificamus eos, qui sustinuerunt.*

COROLLARIVM NONVM.

Necesse est sub indulgentijs maiore patientia, iustitia, & humilitate portare crucem, & non dimittere iniunctas pœnitentias: tum quia scriptum est Ecclesiast. cap. 5. De propitiatu peccatorum, noli esse sine metu, & ne adijcias peccatum super peccatum: tum quia in multis offendimus omnes, Iac. 3. tum quia satisfactionis opera sunt præseruatiua à futuris peccatis, teste D. Thoma.

Probatio Corollarij patet Notabili 1. cap. 2. & Notabili 7. cap. 3. & vt ex Conclusione 2. Corollario tertio.

Item probatur testimonio B. Augustini, qui in lib. de vera & falsa pœnitentia cap. 2. dicit: *Pœnitentia itaq; acquirit Indulgentiam, sine qua nemo peruenit ad veniam.*

NOTA: quia D. Thomas in opusculis docet sic: *Præceptum est quadruplex, scilicet, Primæ necessitatis, Secundæ necessitatis, Tertiæ necessitatis, & Quartæ necessitatis. Primæ necessitatis præceptum est, Diligere Deum: Secundæ necessitatis est, vt est Satisfactio pro peccatis. Tertiæ necessitatis est, vt Votum & Consilia. Quartæ necessitatis præcepta sunt, quæ prælati Ecclesiarum instituunt, scilicet quæ instituit Papa in Ecclesia, aut Archiepiscopus in sua prouincia, aut Episcopus in sua Diœcesi, aut Abbas in sua Abbatia.*

COROLLARIVM DECIMVM.

Indulgentiæ ſupplent vicem ſatisfactionis, vt eſt ſatisfactio Punitiua, non vt eſt Medicatiua. D. Thomas.

Probatur Corollarium Notabili tertio cap. 4. & Notabili 4. cap. 3. 4. 5. Item probatur authoritate ſcripturæ 1. ad Corinth. cap. 5. *Ego quidem*, inquit B. Paulus Apoſtolus, *abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicaui vt præſens, eum qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, tradere huiuſmodi hominem Sathanæ, in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Cætera lege 2. ad Corinth. cap. 2.

COROLLARIVM VNDECIMVM.

Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quòd Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Sed ideò miſericordiam conſequutus ſum, vt in me primo oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri ſunt illi in vitam æternam. 1. ad Timotheum 1.

Probatio Corollarij ex ſuprà dictis patet.

CONCLVSIO SEXTA.

SOlus Papa, cui primo & principaliter diſpenſatio vna cum clauibus credita, & tradita eſt, habet plenariam poteſtatem dandi indulgentias. Concilium autem Legati Epiſcopi comiſſarij & alij, ſecundùm taxationem & diſpenſationem eius. D. Thom.

Veritas Concluſionis patet Notabili ſecundo cap. 8. & Notabili 4. cap. 5. &c.

Item, probatur authoritate Sacræ ſcripturæ Math. cap. 16. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et, tibi dabo claues regni cælorum: Et quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum et in cælis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Item, Math. 24. & Luc. 12. *Fidelis diſpenſator, ſiue ſeruus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram.*

Item, probatur teſtimonio Sacrorum Canonum, de pœnitentiis & remiſsionibus, cap. Quod autem. Et cap. Noſtro, & in Extrauag. cap. Vnigenitus. *Theſaurum*, inquit, *Eccleſiæ, Deus in ſudario noluit eſſe repoſitum, neq; in agro abſconditum; ſed per B. Petrum cæli clauige-*

rum eius-

rum, eiusq; successores, suos in terris Vicarios, commisit salubriter fidelibus dispensandum. Et pro piis & rationalibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis, pro peccatis debitæ, tam generaliter quàm specialiter verè pœnitentibus & confessis, misericorditer applicandum. Vnde dispensatio tam magni, tam sancti thesauri in casibus fieri debet, in quibus verisimiliter appareat Deum Dominum magnũ, cuius propriè is est thesaurus, in dispensationem huiusmodi consentire, & eam approbare. Sciendum autem, quia Episcopus non tantum præsentatus, sed electus, nondum consecratus, nondum sacris initiatus, indulgentias concedere potest. Nam electus ad Episcopatum, etiam antequam consecretur, iurisdictionem habet, quæ sufficit ad indulgentias concedendas, vt habetur de Electio. cap. Transmissam. Nullus Episcopus potest alicui, non sibi subdito, nisi ex facultate proprii Episcopi, indulgentiam concedere, vt expresè patet in cap. Quod autem: de pœnitentiis & remissionibus. Item, omnes Episcopi, excepto duntaxat Summo Pontifice Romano, Sanctissimo Papa, non possunt nisi quadraginta dies, ex rationabili causa, vel annum indulgentiarum, ratione ædificandi aliquam Basilicam concedere, patet ex cap. Cùm ex eo: de pœnitentiis & remissionibus.

Summus autem Pontifex Romanus Papa, habet plenitudinem potestatis, sicut Rex in regno. Episcopi verò assumuntur in partem solicitudinis, quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi. Quamobrem Episcopi à Summo Pontifice fratres nuncupantur, filij verò cæteri fideles. Ergo Papa cùm sit vniuersalis totius Ecclesiæ pastor, & iudex, potest prout libet, secundùm suum beneplacitum, modò adsit rationabilis causa dare indulgentias. Alij verò Episcopi, in suis diœcesibus, quantum à Vicario Christi concessum est. Legati autem in sua prouintia indulgentias concedere valent. Archiepiscopi verò in Episcopatibus Suffraganeorum suorum. Extra, de pœniten. & remissione, Cùm ex eo. Ex quo patet quod potestas Papalis in concedendis indulgentiis sit omninò plenissima: Episcoporum verò limitata, & determinata: nam tota pendet ex arbitrio, & iudicio Summi Pontificis; ne abusus in contemptum clauium verteretur; ne disciplina Ecclesiastica, & pœnitentialis satisfactio eneruaretur.

De Conclusione Sexta, est Controuersia

inter Catholicos & Hæreticos. Nam Catholici hanc Conclusionem, vt ponitur Catholicè in forma, non solùm affirmant; verùmetiam vt edocti sunt à Magistro Spiritu sancto in Ecclesia Catholica, cum Patribus credunt.

CONTRA HÆRETICI indulgentias, & authoritatem clauium blaſphemant & negant. Nam Nouatiani claues & indulgentias negant. Vnde D. Ambroſius ſuper Primam ad Corinth. cap. 5. & in libro de Pœnitentia: *Quid iſti Nouatiani*, inquit, *poſſunt conſortium tecum habere, qui claues regni cælorum non ſuſcipiunt, negantes improbè, in Eccleſia poſſe condonari, cùm Petro dictum ſit: Tibi dabo claues regni cælorum: &, quæcunq; ligaueris ſuper terram, ſint ligata & in cælis, vel ſoluta in cælis.*

Lutherus in Sacramento pœnitentiæ ac remiſsionis culpæ, dicit: quia non plus facit Papa aut Epiſcopus, quàm infimus Sacerdos: imò vbi non eſt ſacerdos, æquè tantum quilibet Chriſtianus, etiam ſi mulier aut puer eſſet. Eundem errorem tutati ſunt ſectatores Lutheri.

Item, Ioannes Vuicleffus, teſte Gabriele Prateolo, dicit: Fatuum eſt credere indulgentias Papæ, & Epiſcoporum aliquid momenti habere. Item, Ioan. Weſtphalus in eo tractatu, quem de indulgentiis Eccleſię inſcripſit, aſſerit theſaurum meritorum ſanctorum, non poſſe per Papam diſtribui, nec etiam penſationem pœnarum pro peccatis debitarum poſſe fieri, per pœnas quas ſuſtulit Chriſtus, & quòd indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium.

PROPTEREA QVÆRITVR. AN SOLVS PAPA HABEAT POTESTATEM CONCEDENDI INDVLGENTIAS? Et videtur quòd non: quia ſcriptum eſt Ezechiel. cap. 18. *Et cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiam, ipſe animam ſuam viuificabit.*

Item, Ioan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum* (hoc dicitur ad omnes Apoſtolos, non ſolùm ad Petrum) *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

Et hoc ipſum Rationibus volunt probare.

PRIMA RATIO. Quod omnibus indifferenter Apoſtolis à Chriſto cõmiſſum, & conceſſum eſt; illud non eſt vni tantùm tribuendum. ſed authoritas ligandi & abſoluendi, indifferenter omnibus Apoſtolis commiſſa & conceſſa eſt: igitur ex illo Math. 16. poteſtas dandi indulgentias rectè probari nõ poteſt.

MAIOR vera: quia communibus vt communibus, priuatis autem vt ſuis vtendum eſt.

MINOR Math. 18. Ioan. 20. Porrò, Math. 16. Petrus in perſona omnium Apoſtolorum ligandi atque ſoluendi poteſtatem accepit.

SOLVITVR. Negatur Conſequentia. Nam totus ille verborum cõ-

textus

textus, ad solam Petri personam, dimissa aliorum Apostolorum mentione, dirigitur. ideoque non immerito ad potestatem & authoritatem concedendarum indulgentiarum refertur. Nam authoritatem absoluendi, & ligandi, post Christi ascensionem, Apostoli acceperant Ioan. 20. *Accipite Spiritum sanctum, &c.*

NEC VALET DICERE. Illa sententia Petro ferendi leges, pro Reipublicæ Christianæ regimine administrando, & non pro indulgentiis concedendis potestatem esse tributam: illa enim Petro, quatenus est princeps absolutè competit: quia omnis princeps sibi subditos legibus ligare & soluere potest. In quantum verò princeps Ecclesiasticus, potestas ligandi & soluendi tributa est illi: *Tu*, inquit, *es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi*, id est, peccata, *non præualebunt aduersus eam: quia claues regni cælorum dabo tibi: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatū & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis.*

De aliqua ergo potestate loquitur Christus, quam soli Petro per modum quasi propriæ authoritatis concessit, qua scilicet temporales pœnas, relaxare, diluere, soluere, purgare, & remouere potest. Præterea, potestas ligandi sibi subditos per leges, fundatur in authoritate Polytica: hęc autem in fide: & ideò post confessionem fidei Petro cōceditur & tribuitur, *Et portæ inferi, non præualebunt aduersus eam*: id est, peccatorum reatus & obligationes, eò quòd clauibus Petri confringuntur, & præualere non valent. Et hæc quidem potestas Petro concessa est, ob egregiam illam fidei confessionem, qua cōfessus est, Christum esse verè filium Dei.

CONTRA. Si illis verbis Matth. 16. Petro conceditur potestas indulgentias largiendi, cùm alijs etiam erat communicanda; quid opus fuit illam seorsum Petro exhibere? SOLVITVR. Quemadmodum omnibus Apostolis in commune dictum est, *Euntes docete omnes gentes*, & Petro seorsim, *Pasce oues meas*: quia reliquis Apostolis pro suis successoribus data potestas in suis Diœcesibus, Petro autem in tota prorsus vniuersali Ecclesia, cuius ipse Princeps est, Pontifex, & caput: sic & seorsim Petro est data illa potestas, veluti pastori totius Ecclesiæ vniuersalis, alijs verò veluti particularibus orbis principibus.

CONTRA Math. 18. dicitur: *Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Igitur omnes Apostoli indifferenter, insolidum acceperunt potestatem, omnes in vniuerso orbe terrarum absoluendi & ligandi, & non solus Petrus Apostolorum princeps & caput.

SOL-

SOLVITVR. Petrus pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus, alij autem pro ſeipſis tantùm, poteſtatem illā acceperunt: alioqui confuſa eſſet Eccleſię gubernatio, quæ tamen terribillis eſt, vt caſtrorū acies ordinata, & ordinata ordine Monarchiæ, ſub vno Petro Papa. Epiſcopi autem quamùis ſint veri & legittimi ſucceſſores, & hæredes Apoſtolorum, funguntur officiis in ſuis Diœceſibus: excepto duntaxat Summo Pontifice Petro Papa Romano, ſucceſſore illo, qui vniuerſalis Eccleſię paſtor eſt, princeps paſtorum, & caput. Porrò, Apoſtoli omnes, inſolidum per vniuerſum orbem terrarum, propter nouæ ciuitatis Ieruſalem, id eſt Eccleſiæ fundandæ neceſsitatem, authoritatem habebant ſeminandi Euangelium, fundandi Eccleſiam, & alia, quæ ad Apoſtolici culminis authoritatem ſpectant; Petrum tamen Papam, qui iubente Domino, ducit in altum, & in toto orbe terrarum principem ſe eſſe declarauit, Principem eſſe voluerunt, caput Eccleſiæ, & Papam, Chriſti Vicarium agnoſcebant, & ſummo honore proſequebantur.

CONTRA, Paulus ad Galath. cap. 2. dicit: *Cùm autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.* Igitur &c.

SOLVITVR. Paulus reſtitit Petro ſecundùm quid, non ſimpliciter. Præterea, prudens ſeruus in quibuſdam ſolet aliquando reſiſtere Domino, & amicus amico ſuo, ſine transgreſsione officii, ſinę offenſione, & ſalua domini & amici authoritate & dignitate.

SECVNDA RATIO. Ad ſponſum ſpectat, diſponere de rebus ſponſæ. ſed quilibet Epiſcopus eſt propriæ Eccleſiæ ſponſus: igitur quilibet Epiſcopus, habet poteſtatem Eccleſiæ, theſaurum diſpenſandi: & per conſequens indulgentias cōcedendi.

Adde, quòd ſi Papæ hæc poteſtas competit, ratione ordinis, ſimiliter & Epiſcopo: quia idem eſt vbiq; ordo: nam quod dicitur Romano Pontifici, id competere ratione iuriſdictionis, hoc à ratione alienū videtur: quia iuriſdictio pertinet ad forum contentioſum: indulgentię verò ad forum & Sacramentū pœnitentiæ. Ergo quilibet Epiſcopus poteſt concedere indulgentias.

MAIOR vera. MINOR nota.

SOLVITVR. Negatur Conſequentia: Licèt enim quilibet Epiſcopus ſit aſsignatæ ſibi Eccleſiæ ſponſus; non tamen eſt vniuerſalis Eccleſiæ ſponſus, ſicut Papa, qui eſt totius Eccleſiæ paſtor vniuerſalis, cuius gratia competit ei poteſtas (poteſtas nimirum ſedi Apoſtolicæ reſeruata) diſpenſandi indulgentias.

TERTIA RATIO. Sicut nullus poteſt abſoluere à peccatis,

tis, nisi actu sacerdos; ita etiam nullus nisi actu sacerdos, indulgentias legittimè potest concedere. sed solus actu sacerdos potest absoluere in foro pœnitentiæ: ergo solus actu sacerdos indulgentias legittimè potest concedere.

MAIOR vera, quia per indulgentias tantum remittitur de pœna, quãtum fuerit per sacerdotem in foro pœnitentię pensatum & taxatũ.

MINOR nota.

SOLVITVR. Negatur Consequentia: nam dimißio culpæ, respicit potestatẽ Ordinis: dimißio verò pœnæ temporalis per indulgentias, respicit potestatem Iurisdictionis: quia pręsupponit culpam dimissam, & sic non est simile. Itaque concedere siue facere indulgentias, non ad clauem Ordinis, sed ad clauem Iurisdictionis spectat, vt sępè dictum est.

QVARTA RATIO. Si indulgentiæ virtute clauium conceduntur, & quilibet sacerdos habet claues: igitur quilibet actu sacerdos legittimè potest indulgentias facere, instituere, & concedere.

Adde, quòd quilibet homo poßit sua merita pro suo beneplacito alteri communicare, & sic eius pœnam minuere, quò ad indulgentias pertinet.

CONSEQVENTIA à causa ad effectum. ANTECEDENS notum.

SOLVITVR. Negatur Consequentia: nam clauis iurisdictionis, & thesauri dispensandi authoritas, legittimè potest indulgentias concedere: hæc cùm simul desint Parocho, ex suo ordinario officio non habet potestatem indulgentias concedendi. Ad Confirmationem: licèt quilibet habens charitatem, poßit alijs sua merita communicare; non tamen potest indulgentias concedere: quia hoc pertinet ad officium & actum iurisdictionis, quæ pendet ex iure diuino, & dispensatione Summi Pontificis.

NOTA. Quia Dominicus à Soto tenet, quòd Episcopi à Parochis in conferendis indulgentijs, non diuino, sed positiuo iure differunt.

PORRO, si quis vrgeat & instet, parochialem sacerdotem posse indulgentias concedere. Ad hoc non temerè dici potest, quòd Parochialis sacerdos, sicut non habet authoritatem excommunicandi; ita neque indulgentias concedendi. Etenim Parochi se habent in Ecclesia, sicut diuersarum familiarum præfecti in vna eademque ciuitate, cuius ciuitatis princeps & rector solus est Episcopus vniuersalis, apud quem propriè residet potestas excommunicandi, & indulgentias conce-

concedendi; & sic patet, quia hæc omnia pendent ex dispensatione Summi Pontificis.

QVINTA RATIO. Anima mutari non potest: igitur indulgentiæ non prosunt.

CONSEQVENTIA nota. ANTECEDENS patet.

SOLVITVR. Negatur consequentia. Antecedens autem D. Augustinus libro de vera religione cap. 13. soluit, dicens: *Mutari autem animam posse, non quidem localiter, sed tamen temporaliter, suis affectionibus quisque cognoscit: corpus verò & temporibus, & locis esse mutabile, cuiuis aduertere facile est.*

SED CONTRA EST, quod legislator, & saluator Christus Dominus Math. cap. 16. dicit: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis.*

In hunc locum scripturæ communis est expositio S. August. Tract. 22. & 49. in Ioannem, Hilarij, Hieronymi, Anselmi, & aliorum: Dominum loqui de potestate clauium, qua Apostoli & eorum successores ligant, vel absoluunt peccatores. Et quamùis hîc tractari videatur præcipuè de potestate iurisdictionis, qua peccatores excommunicantur; tamen Patres iam nominati, locum hunc de vtraq; potestate ordinis videlicet, & iurisdictionis exponunt.

Item ad Ephes. cap. 5. *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino; quoniã vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ, ipse saluator corporis eius est. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo; ita & mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi; sed vt sit sancta, immaculata.* NOTA. Christus est caput Ecclesiæ; sed inuisibile: visibile autem caput Ecclesiæ est Papa, cuius est officium purgare, illuminare, & perficere Ecclesiam.

Atque hoc ipsum pluribus rationibus potest confirmari.

PRIMA RATIO. Vnius corporis vnum debet esse caput, vnius domus vnus œconomus, vnius ouilis vnus pastor, vnius nauis vnus debet esse gubernator, vnius exercitus vnus dux & imperator, vnius regni vnus rex. sed Ecclesia Catholica visibilis

eſt vnum myſticum corpus, vna domus, vnum ouile, vna nauis, vnus exercitus, vnum regnum: igitur Eccleſia Catholica viſibilis neceſſariò debet habere vnum caput, vnum œconomum, vnum paſtorem, vnum gubernatorem, ducem, imperatorem, & vnum regem. MAIOR à ſimili, & probatur pro ſingulis partibus.

Pro prima parte, Cantic. 7. *Caput tuum*, inquit, *ſponſus ad ſponſam ſicut Carmelus.* Et ſponſa de ſponſo, Cantic. 5. *Caput eius aurum optimum.* Item ad Epheſ. 5. Ex capite autem in totum corpus, & in ſingula membra ſenſus & motus.

Pro ſecunda parte 1. ad Timoth. 3. *Suæ domui benè præpoſitum. &c.* Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?

Pro tertia parte Ioan. 10. *Et fiet vnum ouile, & vnus paſtor.*

Pro quarta parte. 1. Pet. 3. Solus Noë arcam regebat, & in ea tàm hominibus, quàm iumentis imperabat.

Pro quinta parte Cant. 6. *Quæ eſt iſta, quæ progreditur, quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata?*

Pro ſexta parte Lucæ 11. *Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.* Vnde Homerus Iliados 2. dicit. οὐκ ἀγαθὸν πολυ κοιρανὶη εἷσ κοίρανος ἔσω, εἷς βασιλεὺσ. & hæc ſententia apud omnes penè ſcriptores eſt celebris.

MINOR ſimiliter pro ſingulis partibus probatur.

Pro prima parte ad Epheſ. cap. 4. *Vnum corpus, vnus ſpiritus.*

Pro ſecunda parte, Pſal. 67. *Deus in loco ſancto ſuo, Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.* Item Act. 1. Apocal. 21.

Pro tertia parte. Ioan. 10. Vnum ouile, non multa ouilia, vnum aluearium, vnum collegium, vna caterua, vna ſocietas, vna congregatio.

Pro quarta parte, Lucæ 5. *Aſcendit autem in vnam nauim, quæ erat Simonis.*

Pro quinta parte D. Hieronymi ad Ruſticum Monachum. In quãuis grandi exercitu, vnius ſignum expectatur.

Pro ſexta parte Lucæ 10.

In ſumma quemadmodum rex vnus eſt apibus, & grues vnum ſequuntur ordine literato; ita debet Eccleſia vniuerſa vnum habere & ſequi ducem, & ductorem primarium, penes quem ſumma rerum omnium, penes quem poteſtas iuriſdictionis & ordinis, penes quem authoritas ligandi atque ſoluendi, penes quem authoritas excommunicandi; & indulgentias concedendi.

SECVNDA RATIO. Cęlum necessariò agit in hęc inferiora: igitur & Papa in subiectum populum, & per consequens solus papa habet potestatem concedendi indulgentias.

CONSEQVENTIA à simili: nam sicut cælum agit in hæc inferiora, motu, lumine, & influentia; ita Papa in Ecclesia agit in subiectum populum purgando, illuminando, & perficiendo.

ANTECEDENS est Aristotelis, & omnium Physicorum, & Mathematicorum. &c.

TERTIA RATIO. Quidquid est ordinis in domo prudentis patrisfamiliâs; hoc idem multò melius & perfectius est, & esse debet in domo Dei, in Ecclesia Catholica. sed in domo prudentis patrisfamiliâs est talis ordo; quia inter fratres est similitudo amoris & honoris, attamen est etiam discretio potestatis: igitur in Ecclesia Catholica fuit inter sanctos Apostolos similitudo amoris & honoris. attamen fuit etiam discretio potestatis: & per cõsequens solus Petrus Romanus principaliter habet potestatem ligandi & soluendi, excõmunicandi, & indulgentias concedendi.

MAIOR est vera à simili, & à minori ad maius.

MINOR est de lege naturæ, de lege scripta, & satis patet in scripturis de primogenitis, tùm ex prærogatiuis & Priuilegijs primogenitorum. Vnde S. Leo Epistola 84. ad Anastasium Episcopum Thessalonicen. *Inter beatissimos*, inquit, *Apostolos, in similitudine honoris, fuit quædam discretio potestatis: & cùm omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris præemineret.* Idem S. Leo, de anniuersario assumptionis suæ ad Pontificatum, vbi explicat hoc verbum, *Tibi dabo claues: Transiuit*, inquit, *in alios Apostolos vis potestatis istius, & ad omnes Ecclesiæ principes decreti huius Constitutio commeauit.*

Fuerunt igitur Sancti Apostoli pares inter se, honore, & potestate secundùm quid, & non simpliciter.

ADDE, quia non tantùm inter filios apud patrem hęc inuenitur harmonia; verùmetiam apud Dominum prudentem inter seruos, inter quos sæpenumerò inuenitur Maior domo.

QVARTA RATIO. Quidquid optimum fuit in Synagoga, hoc totum translatũ est ad Ecclesiam. sed monarchia fuit quid optimũ in Synagoga: igitur monarchia translata est ad Ecclesiam: & per consequens penes vnum debet rerum omnium esse

summa

ſumma & indulgentiarum. MAIOR vera:

MINOR, quia in ſignum huius rei, ſolus Moyſes aſcendit in montem ad Deum Exod. 19. & 24.

Item, Minor probatur: primò conueniunt in hac ſententia veteres ſcriptores omnes Hebræi, Græci, Latini, Theologi, Philoſophi, Oratores, Hiſtorici, Poëtæ. Ex Theologis Hebræis, Philo in libro de confuſione linguarum, laudans Homeri ſententiam: Illud, inquit, multos imperitare, malum eſt: Rex vnicus eſto: non ad ciuitates & homines magis pertinet, quàm ad mundum & Deum.

Ex Græcis, B. IVSTINVS in Oratione exhortatoria ad gentes, multorum principatum noxium eſſe dicit: & contrà principatum vnius, vtilem & ſalutarem: vnius enim, inquit, principatus à bellis, diſsidiiſque ſolutus ac liber eſſe ſolet.

Beatus quoque ATHANASIVS in Oratione aduerſus idôla, vt inquit, multitudo deorum, nullitas eſt deorum; ita quoque neceſsè eſt multitudinem principum id efficere, vt nullus eſſe princeps videatur: vbi autem princeps non eſt; ibi prorſus diſturbatio naſcitur.

Ex Latinis idem docet B. CYPRIANVS, qui in Tractatu de Idolorum vanitate, ex eo potiſsimùm probat, Deum eſſe vnum: quia Monarchia, ſit optimum & naturaliſsimum regimen. *Ad diuinum*, inquit, *imperium, etiam de terris mutuemur exemplum, quomodo vnquam regni ſocietas, aut cum fide cœpit, aut ſine cruore deſiit?*

Et B. HIERONYMVS in Epiſtola ad Ruſticum Monachum: *Vnus*, inquit, *Imperator, Iudex vnus prouinciæ: Roma, vt condita eſt, ſimul habere duos reges non potuit.*

Denique SANCTVS THOMAS in I. parte Quæ. 103. Arti. 3. & lib. 4. contra gentes cap. 76.

Item, ex Philoſophis PLATO in Polytico vltra medium: Vnius, inquit, dominatio, bonis inſtructa legibus, ſex illarum omnium optima eſt. Gubernationem verò eam, in qua non multi imperant, mediam cenſere debemus: cæterùm, multorum adminiſtrationem, omnibus in rebus debilem atque infirmam.

Platonem ſecutus ARISTOTELES lib. 8. Eticor. cap. 10. Poſteaquàm tres illas formas regiminis enumerauerat, iſta verba ſubiecit: Harum optima regnum: peſsima Reſpublica eſt.

Idem 12. Methaphi. Mala eſt pluralitas principum: Sit ergo vnus princeps.

SENECA lib. 2. de Benefic. Marcum Brutum, ait, non ſatis prudenter egiſſe: cùm Iulium Cæſarem, ſpe libertatis occidit: & rationem reddens, ait: cùm optimus ciuitatis ſtatus ſub rege iuſto ſit.

Porrò, PLVTARCHVS integrum opuſculum de Monarchia, cæteriſque formis, regendæ multitudinis conſcripſit: in quo opuſculo ſententiam ſuam ita expreſsit: Si optio, inquit, eligendi conceſſa fuerit, non aliud eligat, quàm vnius poteſtatem. Et rurſus idem Plutarchus in Solone: cùm dixiſſet Athenis plurimas ſeditiones ortas fuiſse, cùm Democratia vigeret, addit continuò: Vna autem ſupereſſe ratio videbatur, ad ſalutem & quietem, ſi res delatæ ad dominatum eſſent.

Ex Orationibus Iſocratis, in ea oratione, quæ inſcribitur, Nicocles, multis rationibus hoc ipſum probare contendit.

IOANNES verò Stobęus 45. ſermonum, hoc titulo prænotauit ὅτι κάλλισον ἡ μοναρχία. atque in eo ſermone Heſiodi, Euripidis, Serini, Ecfantis, & aliorum multorum, ad hoc ipſum confirmandum teſtimonia producit.

HERODOTVS ex Hiſtoricis lib. 3. qui Thalia inſcribitur, cùm expoſuiſſet cædem Magorum, qui regnum in Perſide occupauerant, exponit etiam diſputationem, quæ inter principes verſata fuerat de Repub. conſtituenda. Cuius diſputationis is exitus fuit, vt diligenter excuſsis eorum ſententiis, qui pro Ariſtocratia, vel Politia certabant, omnium conceſsione, vno tantum excepto Monarchia vtiliſsima & præſtantiſsima iudicaretur, & propterea etiam in Perſide retineretur.

Denique ex Poëtis HOMERVS in lib. 2. Iliados, ſententiam illam protulit, ab omnibus penè ſcriptoribus celebratam: οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

CONTRA, non per vnum, ſed per multos voluit Deus Synagogam gubernari: igitur ibi non fuit Monarchia: quia ſcriptum eſt, Numerorum 11. Et dixit Dominus ad Moyſen: *Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël, quos tu noſti, quòd ſenes populi ſint ac magiſtri: & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis: facieſq; ibi ſtare tecum, vt deſcendam, & loquar tibi: & auferam de ſpiritu tuo, tradamq; eis, vt ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus graueris.*

SOLVITVR. Negatur Conſequentia: Nam quamùis Deus ſeptuaginta viros propter cauſas iudicandas Moyſi addidiſſet, tamen ſumma rerum & gubernationis, & ſumma poteſtas in illo exercitu populi fuit ſemper penes vnum Moyſen, vt ſcriptura teſtatur.

PORRÒ, ad illud quod dicitur: *auferam de ſpiritu tuo.* D. Auguſtinus lib. 5. de Trinitate, cap. 14. &c. *Hoc*, inquit, *& de Moyſe intelligendum eſt, cùm ait ei Dominus: Tollam de ſpiritu tuo, & dabo eis*, hoc eſt, *dabo illis de Spiritu ſancto, quem iam tibi dedi.* Hæc ille.

QVIN-

QVINTA RATIO. Cui à Deo, præter cæteros, data eſt hierarchia, & monarchia Eccleſiaſtica, cum clauibus datum imperium, & regnum; eidem ſimul cum omni harmonia datus eſt & theſaurus. ſed ſoli Petro Romano Papæ à Deo præter cæteros data eſt hierarchia, & monarchia Eccleſiaſtica, cum clauibus datum imperium & regnum: igitur ſoli petro Romano Papæ, cum omni harmonia datus eſt & theſaurus: Et per conſequens, ſolus Petrus Romanus Papa, debet diſpenſare theſaurum, & concedere indulgentias.

MAIOR probatur authoritate ſcripturæ, Daniel cap. 4. *Excelſus dominatur ſuper regnum hominum, & cuicunq; voluerit dat illud.* Porrò, cui dat regnum, dat cum regno & theſauros regni.

MINOR probatur authoritate ſcripturæ, Math. 16. cap. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.*

Hæc & alia ſexcenta poſſunt ad eam rem adferri argumenta. Sed ſi Hęretici blaſphemi non acquieſcunt, ſanis & veris ſermonibus Sanctę matris Eccleſiæ Catholicæ, & certis argumentis Catholicorum; audiant igitur horribile Decretrum SS. Concilij Tridentini Patrum, qui Seſsio. 23. De Sacramento Ordinis, Canone 6. definiuerunt, & pronunciauerunt ſic: *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam, diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Præſbyteris, & Miniſtris, Anathema ſit.* Eph. 4.

Item, ibidem Cano. 7. *Si quis dixerit Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, & per conſequens Papam ipſis Epiſcopis, &c. Anathema ſit.*

COROLLARIVM PRIMVM.

Infinitus theſaurus Eccleſię non eſt diuiſus, ſed eſt vnus & indiuiſus in tota Eccleſia: ideoq; ad vnum & primum caput Eccleſiæ, hoc eſt ad Papam potiſsimum ſpectat eius diſpenſatio: Epiſcopis verò competit, tanquam coadiutoribus Summi Pontificis, qui in partem ſolicitudinis Eccleſiæ gubernandæ ſunt aſſumpti.

Probatur Corollarium, Notabili quinto, cap. primo.

Item, probatur authoritate ſcripturæ Ioã. 19. *Erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem: Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa, cuius ſit.*

NOTA: quia hæc tunica inconsutilis, coadunata, significat secundùm Patres vnitatem fidei, vnitatem Ecclesiæ, vnitatem Sacramentorum, & per consequens vnitatem indulgentiarum: sed præterea quę dicta sunt, significat vnitatem charitatis, quæ est vinculum perfectionis, ad Colos. cap. 3. Item, probatur Ratione tali.

Vnus est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus indiuisibilis: igitur & indulgentia vna & indiuisibilis.

CONSEQVENTIA à causa ad effectum: qualis enim est causa, talis est & effectus: & vnius causæ tantùm vnus est effectus, 1. Posterior.

ANTECEDENS 1. ad Corinth. 1. cap. *Nunquid diuisus est Christus?* Item, ad Ephes. cap. 4. *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus & pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis,* Item, 1. ad Timot. cap. 2. *Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Ergo vna redemptio, vna indulgentia, sicut vna oblatio, ad Roma. 10.

PORRÒ, si quispiam ex 3. Physic. arguat sic: Infinitum est diuisibile: ergo & indulgentia est diuisibilis. Tunc negatur Consequentia, & soluitur primo: quia infinitum Physicũ potest aliquo modo concedi, quod sit diuisibile. sed infinitum Theologicum est indiuisibile. Rursus, Si quispiam dicat, quia indulgentia datur per partes: ergo est diuisibilis. Tunc soluitur sic: Negatur Consequentia, & soluitur: quia si indulgentia diuiditur; tunc non per se, sed per Accidens, vt dicit Caietanus parte I. quæst. 7. Arti. 3.

COROLLARIVM SECVNDVM.

Solus Petrus Romanus claudit & aperit regna cælorum: alij verò ab eo missi, claudunt & aperiunt regnũ cælorum: Orig. super Math.

Probatio Corollarij, patet Notabili quarto, cap. quinto.

Item, probatur testimonio Origenis, Homelia 6. in Matthęum: *Oportebat*, inquit, *aliquid maius habere Petrum præ aliis, ideoq; sic dicit: Et tibi dabo claues regni cælorum, & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cælis: & quæcunq; ligaueris super terram, erunt ligata.* Non ergo modica differentia est, quòd Petro quidem datæ sunt claues, non vnius cæli; sed multorum cælorum: vt quæcunque ligauerit super terram, sint ligata: non tantùm in vno cælo, sed in omnibus cælis. Ad eos autem, qui multi sunt ligatores & solutores in terra, sic dicit: vt soluant & alligent, non in cælis sicut Petrus; sed in vno cælo: quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus, vt alligent vel

ſoluant in omnibus cælis. quantò ergo melior fuerit qui ligat, tantò qui alligatur amplius, quàm in vno cælo alligatur: & quantò melior fuerit qui ſoluit, tantò beatior erit qui ſoluitur, quoniam in omnibus ſolutus eſt cælis.

COROLLARIVM TERTIVM.

OEcumenicum generale Concilium, legittimè cum authoritate conſenſu Summi Pontificis in Spiritu ſancto congregatum, habet plenam iuriſdictionem indulgentias concedendi: ſed capitulum Cathedralis Eccleſiæ ſede vacante, non habet authoritatem dandi indulgentias: quia eſt poteſtas Epiſcopalis.

Probatur Corollarium, Notabili 3. cap. 5. & Notabili 4. cap. 5.

Ratio autem Corollarij eſt: quia Summus Pontifex & Concilium ſunt quid vnum: nam Pontifex eſt caput, Concilium autem membra: ergo per communicationem capitis cum membris, Concilium generale legittimè congregatum, habet plenariam iuriſdictionem indulgentias concedendi. Nam Summus Pontifex, hanc ſuam iuriſdictionem, poteſt cum aliis communicare, & communicat, propter commune bonum, & propter ſalutem Eccleſiæ.

CONTRA, Apoſtolus ſanctus Paulus, ad Epheſ. cap. 4. ſcripſit: *Vnum corpus, vnus ſpiritus, &c. Omnes inuicem ſumus membra, &c.* igitur Corollarium eſt malè poſitum.

CONSEQVENTIA ab Authoritate.

ANTECEDENS ad Epheſ. cap. 4. &c. vt ſuprà.

SOLVITVR ENTHYMEMA: Negatur Conſequentia, nam datur inſtantia: quia idem Apoſtolus ad Roma. cap. 12. dicit ſic: *Sicut enim in vno corpore multa membra habemus: omnia autem membra, non eundem actum habent; ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto: ſinguli autem alter alterius membra habentes donationes, ſecundùm gratiam quæ data eſt nobis, differentes, &c.*

Item ſecundò ſoluitur ſic: Chriſtus eſt caput Hierarchiæ viſibilis & inuiſibilis, Petrus autem hierarchiæ viſibilis tantùm.

Tertia Solutio: Membra ſunt duplicia, ſuperiora & inferiora (ſicut genus & ſpecies diuiditur apud Logicos) ſuperiora membra capitis Papæ, ſunt Cardinales, & Patres concilii, Epiſcopi, Sacerdotes, &c. Inferiora membra, communitas in Eccleſia.

COROLLARIVM QVARTVM.

Indulgentiæ dantur extra ſacramenta: quia pertinent ad clauem iuriſdictionis.

Probatio Corollarii, patet Notabili 1. cap. 2. & Notabili 4. cap. 5.

Item patet Corollarium, testimonio Magistri Sententiarum lib. 4. Distinctione 1. & 17.

Item, probatur testimoniis Scholasticorum: & præcipue Reueren. Bartholomæi Fumi, qui in Summa, quam Auream Armillam appellauit, dicit sic: *Quòd autem ad Prælatos Ecclesiæ, huius thesauri dispensatio pertineat, patet per determinationem Leonis Decimi, qui determinauit, quòd dispensatio huius thesauri conuenit Prælatis Ecclesiæ: & maximè Papæ, etiam sine sacramentis: quia bona communia Ecclesiæ, quæ possunt dispensari aliter quàm per sacramenta, à Præside Ecclesiæ communicari possunt. Huiusmodi autem sunt merita Christi, & Sanctorum in hoc thesauro reposita: nam Sancti potuissent huiusmodi bona communicare membris Ecclesiæ, si voluissent absq; sacramentis: ergo sunt sine sacramentis communicabilia, ex natura sua. Et licèt Papa non habeat potestatem excellentiæ: & consequenter, non possit conferre totalem effectum sacramenti sine sacramento; tamen benè potest partialem effectum conferre: & huiusmodi est remissio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ: propterea sine sacramentis potest dare indulgentiam.*

Item, testimonio Dominici à Soto, Distinctione 21. quæst. 1. Art. 3. Conclusione 3. vbi dicit sic: *Usus condonandi pœnas, remissorum criminum extra sacramenta, ex duplici fonte frequentari cœpit. Primus fuit, quòd in ortu Ecclesiæ, vt pœnitentiales Canones testantur, pœnitentiæ ita ad iustum solitæ fuerint imponi; vt nihil iudicio sacerdotis relinqueretur in purgatorio soluendum. Alioqui, Sancti illi Patres, non arbitrabantur legittimè clauium potestate vti: tunc enim feruor sanguinis Christi in causa erat, vt Christiani ad nutum essent Ecclesiæ obsequentes. Deinde verò, aucta Christiana familia, tepefactoq; illo calore, cœpit rigor ille canonum languere: & arbitrio sacerdotum impositio pœnitentiarum committi. Sed tandem, cùm neq; illud onus satis populus ferre valeret, apertus est alius fons pietatis; vt pœnitentiarum rigor in eleemosynas commutaretur, quæ in causas pias, et publicam vtilitatem conducerent: vt notatur in cap. Alexandri: Quod autem. At verò iam nostra tempestate, tum quia pœnitẽtiæ nimium tenues esse cœperunt, tum quia Turcarum incursus sunt nobis infestissimi; factum est, vt in subsidium aduersus illos indulgentiarum vsus percrebuerit. Iam ergo hæc Conclusio maneat firma, et fixa: quòd indulgentiarum facultas, non solùm fundatur in doctorum sententia, aut in sacro Ecclesiæ Canone et vsu; verùm in Sacrosancto Euangelio. Quare eius assertio est de iure diuino: eiusq; adeò negatio manifestaria hæresis.* Hæc ille.

CONTRA: Ad potestatem Excellentiæ, quæ solius Christi est, spectat; vt effectus sacramenti, sine sacramento detur. Sed pœnæ peccato

cato debitæ dimiſsio ſecundùm totum aut partem debiti eſt effectus ſacramenti pœnitentiæ: nullus ergo purus homo poteſt aliquid de pœna peccato debita dimittere, niſi quantum dimittitur ſacramentalis abſolutionis virtute. Per indulgentias ergo, quæ ſine ſacramento pœnitentiæ conceduntur, nihil de pœnæ peccato debitæ dimittitur. Sanè inferior non poteſt, neque debet præfixum & præſcriptum à ſuperiore iuſtitię ordinem mutare & inuertere. ſed Deus abſoluendo à culpa obligat hominem ad pœnam temporalem perſoluendam: igitur purus homo non poteſt aliquid de pœna temporali extra ſacramenta dimittere.

MAIOR eſt D. Thomæ Aquinatis ſuper 1. ad Corinth. cap. 1. Lect. 2. vbi dicit: *Ad propriam virtutem Christi ſecundùm humanam naturam pertinet: quia poteſt effectum ſacramentorum ſine ſacramento conferre.*

MINOR eſt Magiſtri Sententiarum, lib. 4. Diſtinct. 16.

SOLVITVR. Duplex eſt ſacramenti effectus: remiſsio culpæ, & collatio gratiæ vnus: & remiſsio, vel dimiſsio pœnæ alter. Hanc igitur Dei ordinationem indulgentiæ non tollunt, ſed faciunt potiùs & implent: nam Deus culpam remittens, & ad pœnam temporalem obligans voluit huiuſmodi pœnam, vel per proprium debitorem, vel per aliquem alium, qui vicem illius ſuppleret, malum tolli & expiari. Itaq; Prælatus pœnis à Deo taxatis, ſatisfacit per indulgentias de theſauro Eccleſiæ; idque Chriſti authoritate etiam ſine ſacramentis: ſacerdos verò in foro pœnitentiæ per virtutem ſacramenti, poteſtate clauium partem pœnitentiæ à Deo taxatæ remittit.

CONTRA. Scriptum eſt Ezechielis cap. 18. *Et cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiam, ipſe animam ſuam viuificabit.* Ergo ſi ipſemet impius conuerſus animam ſuam poteſt viuificare, & viuificat: ergo non habet opus ſolutione & abſolutione, tàm ſacramentali, quàm ſine ſacramento: & per conſequens non opus habet indulgentijs.

SOLVITVR. Negatur Conſequentia: quia conuerſus impius non ſimpliciter animam ſuam viuificat; ſed obſeruatis conditionibus, & circumſtantijs illis. Prima, ſi auerterit ſe ab impietate. Secunda, ſi fecerit iudicium: iuxta illud 1. ad Corinth. 11. *Si nos ipſos iudicauerimus, non vtiq; iudicaremur. etc.* Tertia, ſi fecerit iuſtitiam. Porrò facere iudicium & iuſtitiam, eſt dolere, & ſubmittere ſeſe Summo Pontifici danti indulgentias, & proprio ſacerdoti pro peccatis: tùm, ſub indulgentia habere cor contritum & humiliatum, cofiteri peccata, & cum Matthæo, Zachæo, & Maria Magdalena ſatisfacere per pœnitentiam pro peccatis: & hoc eſt facere iudicium & iuſtitiam, hoc eſt, ſeipſum iudicare.

iudicare. 1. ad Corinth. 11. Vnde Hilarius: *Circumstantiæ scripturarum, solent scripturæ sensum aperire.*

COROLLARIVM QVINTVM.

Nullus potest sibi soli dare indulgentiam; sed potest vti ea, quam dat pro alijs.

Probatur Corollarium Notabili 4. cap. 5.

Ratio autem Corollarij est: quia nihil agit in seipsum. Vnde neque sacerdos seipsum absoluit: iuxta illud Ioan. 13. *Et vos debetis alter alterius lauare pedes.* Neq; rex seipsum iudicat; sed commissarij regis causam iudicant: neque medicus seipsum curat, sed eget opera & consilio alterius medici. Quemadmodum igitur nemo potest seipsum à peccatis proprijs absoluere; ita nemo potest ipsemet sibiipsi indulgentiam dare.

Porrò, si quispiam dicat: quid ergo prosunt indulgentiæ Prælatis qui eas concedunt? Respondetur eis prodesse: quia non sunt peioris conditionis, quàm cæteri homines: vnde quamùis primò & principaliter non possunt sibi indulgentias concedere, possunt nihilominus vti, sicut & alij ad pœnæ remissionem. Licèt ergo non possit sibi directè indulgentiam concedere; præstando tamen, quod alijs faciendum præcipit, sine dubio indulgentias consequitur. Papa vt subdit se sacerdoti, à quo à peccatis absoluitur: eodem modo potest se alio subdere, & ei facultatem concedere, vt sibi indulgentiam etiam citra confessionem impertiatur: concedere enim indulgentias est actus iurisdictionis; nullus autem supra seipsum iurisdictionem exercere debet, vt suprà.

CONTRA, Sicut Prælatus authoritatem non habet absoluendi se à culpa; ita etiam non potest seipsum absoluere à pœna: igitur indulgentia non poterit Prælato prodesse.

SOLVTIO. Non valet consequentia: quia licèt Prelatus non potest directè seipsum absoluere; potest tamen indirectè, hoc est, authoritatem absoluendi alteri concedendo.

COROLLARIVM SEXTVM.

Homo per se cadere potest; sed sine gratia Dei resurgere non potest, contra Pelagium.

Probatio Corollarij Notabili 4. cap. 5.

Item probatur authoritate scripturæ, Osee 13. *Perditio tua ex te Israël, tantum modò in me auxilium.* Item patet Lucæ 10. de homine qui incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum, & plagis imposi-

impositis abierunt semiuiuo relicto. &c. Item Ioan. cap. 15. *Sine me nihil potestis facere.* Item 2. ad Corinth. cap. 3. *Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum, non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.*

Super quibus verbis D. Tho. Aqu. dicit sic: *Nam in quolibet processu operis, primò est assensus qui fit cogitando: deinde collatio per verbum: & postmodum impletio per opus. Vnde fit, vt si nec cogitare quis à se habeat, sed à Deo; non est dubium, quòd non solùm perfectio boni operis est à Deo, sed etiam inchoatio, ad Philip. 1. Qui cœpit in vobis opus bonum. &c. Et hoc est contra Pelagianos dicentes, Quòd inchoatio boni operis est ex nobis; sed perfectio à Deo. Isaiæ 26. Omnia enim opera nostra operatus est nobis. Sed ex hoc ne videatur tollere libertatem arbitrij, dicit, A nobis, quasi ex nobis: Quasi dicat, possum quidem aliquid facere quod est liberi arbitrij: sed hoc quod facio non est ex me, sed à Deo, qui hoc ipsum posse confert; vt sic & libertatem hominis defendat, cùm dicit, A nobis, id est, à nostra parte: & diuinam gratiam commendat, cùm dicit, Quasi ex nobis, scilicet procedat, sed à Deo. Hoc etiam Philosophus vult, quòd nunquam homo per liberum arbitrium potest quoddam bonum facere, sine adiutorio Dei. Et ratio est: quia in his quæ facimus, quærendum est illud, propter quod facimus. Non est autem processus in infinitum; sed est deuenire ad aliquid, puta ad consilium, quod est à Deo.* Hæc D. Thomas.

COROLLARIVM SEPTIMVM.

Dispensatores indulgentiarum, quia redemptionis thesaurum dispensant, & mediatoris officio funguntur, debent exemplo mediatoris sui capitis Christi medium tenere: non debent esse nimium seueri propter infirmos, neq; nimium faciles propter discolos & inquietos, ne disciplina Ecclesiastica eneruetur.

Corollarium patet Notabili tertio cap. 5.

Item probatur authoritate scripturæ, 1. ad Corinth. cap. 9. *Factus sum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem.* Item 1. ad Thessal. cap. 5. *Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat; sed semper quod bonũ est, sectamini in inuicem, et in omnes.*

Item probatur authoritate SS. Concilij Tridentini, Ses. 25. Decreto de indulgentijs. Vide suprà.

COROLLARIVM OCTAVVM.

Apud liberalem Dominum dispensator non debet esse parcus. D. Chrysostomus.

Proba-

Probatur Corollarium Notabili 3. cap. 5. & Notabili 4. cap. 4. & 5.

Item probatur authoritate scripturæ. Psalm. 129. & 2. ad Corinth. cap. 9. *Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vnusquisque prout destinauit in corde suo non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare, facere in vobis; vt in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi.*

Item probatur ratione.

Apud liberalem Dominum, dispensator debet esse fidelis, & prudens: igitur non debet esse parcus.

CONSEQVENTIA ab honesto & decoro.

ANTECEDENS Matth. 24. Lucæ 12. *Fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam; vt det illis in tempore tritici mensuram.* D. Thomas prima secundæ Quæst. 97. Articul. 4. *Infidelis est qui dispensat, non habens intentionem ad bonum commune. Imprudens autem, qui non habet rationem dispensandi.* Item & Gabriel, li. 3. Distinct. 39. Quæst. 1. Articul. 2. Conclusi. 9. *Dispensator fidelis est, si ad honorem domini sui, & iustitiam, ac salutem subditorum, authoritatem acceptam dispensat. Talis fuit Moyses; & propterea habet bonum & magnum testimonium in scriptura Numero. cap. 12. Moyses in omni domo mea fidelissimus est: & idem Moyses erat mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Contra quidam dispensator in Euangelio accusatur, diffamatur; & propterea priuatur, vt Luc. cap. 16. Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ; iam enim non poteris amplius villicare: propterea Apostolus 1. ad Corinth. cap. 4. dicit: Hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur.*

COROLLARIVM NONVM. Contra Lutherum.

Indulgentię non dantur pro temporalibus secundùm se; sed vt temporalia ordinantur ad spiritualia, ideò non est Symonia.

Corollarij probatio patet Notabili 4. cap. 4. Et in solutione argumenti decimi.

Item probatur authoritate sacræ scripturæ, Lucæ cap. 6. *Date, & dabitur vobis.* Danda sunt igitur temporalia, vt habeantur spiritualia, iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth. cap. 9. *Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? Si alij potestatis vestræ participes sunt, quare non potius nos?*

CONTRA. Spiritualia non debent dari pro temporalibus. sed indul-

indulgentię nonnunquā dantur ad ędificandas basilicas, Scholas, Ptochodochia, Xenodochia : ergo non debent dari.

MAIOR Act. cap. 8. Petrus dixit ad Simonem Magum: *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.*

MINOR ad sensum est in communi vsu hominum in Ecclesia Catholica, neque hoc prohibent sacerdotes.

SOLVITVR. Negatur Consequentia : propterea, quia D. Augustinus lib. 2. de moribus Manichęorū ca. 13. dicit: quia intentio diuersificat species; & quia hæretici benefacta Catholicorum, in malam accipiunt partem. Ergo secundùm verbum Christi Matth. cap. 6. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Et secundùm verbum Apostoli ad Titum cap. 1. *Omnia munda mundis: coinquinatis autem, & infidelibus nihil est mundum; sed inquinatæ sunt eorum & mens, et conscientia. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cùm sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.*

SECVNDA SOLVTIO. Negatur Consequentia : quia spiritualia, & indulgentiæ in Ecclesia Catholica, non dantur pro temporalibus; sed vtique homines debent pro officio dare honorem Deo, iuxta illud Prouerbiorum 3. *Honora Deum de tua substantia.* Et in recognitionem gratitudinis suæ, pro gratia debent secundùm facultates respondere.

COROLLARIVM DECIMVM.

Indulgentiæ non mensurantur secundùm deuotionem, vel laborem recipientis, aut secundùm quantitatem dati, aut secundùm causam pro qua dantur; sed secundùm intentionem dantis.

Corollarium patet Notab. 4. cap. 3. 4. 5. Item, est D. Thomæ super 4. Distinct. 20. & aliorum Scholasticorum, qui præcipiunt formam verborum, in Bulla semper diligenter obseruandam esse, propter cognoscendam intentionem Pontificis.

COROLLARIVM VNDECIMVM.

Indulgentiæ datæ ab existenti in mortali peccato, tantum valent quantum à sanctisimo, cùm non remittat ex vi suorum meritorum; sed ex vi meritorum depositorum, creditorum, & reconditorum, in thesauro Ecclesiæ.

Corollarium probatur, Notabili 4. cap. 5.

Ergo potestas dandi indulgentias, non adimitur Episcopis, qui vitę probitate non pollent. RATIO. Nam si maius est in foro conscien-

tiæ,ſine pœnitentia à culpa abſoluere; multò magis poterunt à pœna temporali per ſcripta liberare. Qui igitur aliqua malitiæ labe aſperſi ſunt Paſtores, ſi fas ſit ita loqui,indulgentias concedere valent: quippe, quia non faciunt indulgentias de proprio merito, quo iam ſunt priuati; ſed de theſauro Eccleſiæ, qui illorum malitia non inficitur, nec euaneſcit poteſtas diſpenſandi. Ratio autem, quare diſpenſandi theſauri Eccleſiæ ſolis Epiſcopis commiſſa ſit poteſtas, hæc eſt:quia ipſi ſunt ſponſi Eccleſiæ, quorum intereſt filios Eccleſiæ perfectos, & imperfectos nutrire, iuuare, ſuſtentare, erigere, & ad perfectum ſtatum deducere. Habet enim Eccleſia hunc theſaurum ex diſpenſatione ſua, cum vnico viro ſuo Chriſto Domino,cui filios ſeu fideles quotidie parit, ad quorum educationem ſuſtentandam,Deus prouidit de theſauro inexhauſto, & incorruptibili, quem tinea non poteſt corrumpere.

CONTRA prædicta arguitur ſic: Riuus in quem fons non influit, nuſquam poteſt profluere: quia mox areſcit & euaneſcit. ſed inſtar riui,ſine fonte, malus prælatus ſe habet: ergo in alios non poteſt profluere, qui ſibi deficit.

MAIOR à ſimili. MINOR Nota.

SOLVITVR. Non valet Conſequentia: quia ſimilitudo claudicat. Cæterùm malus Prælatus, cùm dat indulgentias,nihil dat in commune de ſuo, ſed vtitur iuriſdictione ſibi commiſſa: ergo indulgentia à bono Prælato non melioratur, & à malo non peioratur. optandum tamen eſt,vt ab optimo proficiſcatur.

Item, Maius eſt indulgentias concedere, quàm recipere: ſed exiſtens in mortali peccato, non poteſt indulgentias recipere: ergo multò minus poteſt eas concedere, quia nihil dat, quod non habet: Ariſtotel. Elenchorum I.

MAIOR vera. MINOR patet in Corollario ſequenti.

SOLVITVR. Negatur Conſequentia: nam dare indulgentias maius eſt, ratione auctoritatis, non autem vtilitatis: peccatum verò mortale, facilius impedit vtilitatem, quàm authoritatem.

Item, Nullus ſapiens ſibi inimico theſauri diſpenſandi committit authoritatem. Igitur improbo Prælato Dei inimico, non eſt veriſimile ex ſententia Dei ſapientis fuiſſe commiſſam.

CONSEQVENTIA à Repugnantibus.

ANTECEDENS patet ex prouerbio: Cui das, videto.

SOLVITVR. Negatur Conſequentia. Nam ratio hæc, locum habet in eo, qui contra Domini voluntatem theſaurum diſsipare & diſtrahere ſolet, quòd non contingit in indulgentiarum negotio: Indulgentiæ

gentiæ enim, vt prosint secundùm Dei voluntatem, ex rationabili causa sunt concedendæ. Item Soluitur: Deus quando vult, & vbi vult, multa bona etiam per malos operatur.

NOTA. Quòd quemadmodum potest aliquis consequi indulgentias per ministrum peccatorem, eleemosynas largiendo; ita potest aliquis applicare indulgentias alteri existenti in gratia, quamùis sibi nō poßit, si talis conditio in Bulla expreßè contineatur.

COROLLARIVM DVODECIMVM.

Cùm indulgentiarum beneficium opus sit gratiæ diuinæ; nihil nisi Dei amicis valere potest. Vnde sequitur: quia indulgentiȩ non valent existenti in mortali peccato, propter obicem. D. Thom.

Corollarium probatur Notabili septimo, cap. tertio.

Item, probatur authoritate scripturæ, Matth. 22. *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?*

Item, probatur Ratione: Cuicunque remittitur pœna, eidem priùs remitti debet culpa. sed existenti in mortali peccato, nondum remissa est culpa: igitur existenti in mortali peccato, non potest remitti pœna: & per consequens indulgentiæ non valent existenti in mortali peccato, propter obicem. Verùmtamen, si huiusmodi homo libenter quærit & petit indulgentias, consultè facit: disponit enim se de congruo ad remißionem peccatorum, per gratiam seu misericordiam Dei obtinendam.

MAIOR vera ex ordine, lege, & processu indulgentiarum.

MINOR Nota.

SED CONTRA est: quia Syluester ex schola D. Thomȩ ponit, & tenet in sua Summa dicēs: Dimitti in indulgentiis mortalia peccata sine cōfeßione, quod etiā probatur sic: Vbi maius est vulnus & peccatum; ibi maior debet esse, & ostendi gratia, misericordia, & medicina. sed homo existens in mortali peccato, grauius patitur vulnus: ergo maiori opus habet gratia, misericordia, & medicina. Et per consequens debet particeps fieri indulgentiæ, vt per eam Dei misericordia ei communicetur. MAIOR vera. MINOR Nota.

SOLVITVR. Non valet Consequentia: nam datur instantia Matth. 15. *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.* Verùm quidem est, ei maiori misericordia opus esse: sed quia minus capax est, eam consequi non valet. Nemini enim dimittitur pœna, nisi prius dimissa fuerit culpa, secundùm commune ius indulgentiarum. Secus est, si concedantur indulgentiæ tali intentione, vt absque Confeßione peccatores absoluantur simpliciter. Verùmtamen secundùm com-

munem formam indulgentiarum, solent poni conditiones, vt, Verè pœnitentibus, contritis, & confessis, &c. Iuxta illud, Math. 16. *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.*

CONTRA. Maius est gratiam impetrare, quàm remissionem pœnę. sed aliquis suis precibus potest alicui gratiam impetrare: igitur Prælatus potest eidem partem pœnæ condonare.

MAIOR vera. MINOR Nota.

SOLVITVR. Non valet Consequentia: quia non arguitur in genere, neque à simili. Nam gratiæ impetratio per meritum congrui, Satisfactio verò de pœnis condonandis, per meritum condigni, vtique per thesaurum Ecclesiæ acquiritur. vnde existens in charitate, & faciens quod in forma indulgentiæ continetur; remissionem pœnæ, quæ in forma indulgentiæ est concessa, assequitur.

Porrò, existenti in gratia, qui parùm aut nihil curat, operibus pœnalibus Purgatorij pœnam redimere, non prosunt indulgentiæ: quia, qui sibi opem non fert, & sibiipsi deest; auxilio & ope amicorum indignus esse censetur. Cupientis ergo indulgentias consequi, paratus debet esse animus, ad satisfaciendum Deo, vel per se, vel per alium: debet etiam intenta esse voluntas ad placandum Deum, & consequendam gratiam eius per sanctorum merita, nec tam pœnam redimere, quàm Deum placare, intendere, & satagere debet.

Cæterùm, cùm Bulla non debeat pro opere malo, quale est opus moraliter malum concedi, actus in suscipiente moraliter bonus desideratur. Sinistra enim intentio, siue vana gloria, ab opere aufert bonitatem moralem. Consultius ergo est, vt quilibet fidelis, tempore, quo recipit Bullam, ipse seipsum ad Deum conuertat, seipsum corrigat, emendet, corde contrito pro commissis doleat, & propositum habeat pœnitendi, confitendi, satisfaciendi, & nunquam postea ad peccata redeundi.

CONCLVSIO SEPTIMA.

INdulgentiæ tantum valent, quantum sonant, si adsit authoritas dantis, charitas recipientis, & rationabilis, iusta, & pia causa.

Veritas Conclusionis patet Notabili quarto, cap. quarto.

Pro maiori euidentia Conclusionis sciendum: quia quantitas effectus, sequitur quantitatem suæ causæ. causa autem remissionis pœnę

in indul-

in indulgentiis, est abundantia meritorum (vt dictum est Conclusione quinta) quæ sufficienter se habet ad totam pœnam expiandam, quatenus ergo huius thesauri dispensator merita illa attribuerit, siue applicauerit, sic valere dicimus: non enim ex recipientis, aut ex causa propter quam dantur, sed ex authoritate, intentione, & voluntate indulgentias dispensantis, valorem indulgentiarum metiri debemus. Itaque, vt recta sit, & Deo grata indulgentiarum dispensatio, inprimis opus habet legittima authoritate dispensantis: deinde vnione eius, cui dispensantur, attribuuntur, & applicantur ad eum, qui merebatur, quod fit per charitatem: postremò dispensationis ratione, in quo saluatur intentio illorum, qui opera meritoria comparârunt: non enim ea intentione laborârunt, vt iumenta computrescerent in stercoribus suis; sed potius, vt qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus, sanctificetur adhuc: vt ita depositis malorum sarcinis & peccatorum pœnis, solutisque doloribus peccator, cum prodigo filio reuertatur in domum patris sui, & inuenta gratia, seruiat melius patri, Lucæ 15.

NOTA: quia indulgentiæ nobis applicantur, secundùm quantitatem nostræ contritionis, & deuotionis, quæ ex Dei gratia procedit: itaque excitanda est in populo contritio, & deuotio, cùm aliis scripturis, tum illis Prophetæ verbis, Psal. 84. *Audiam, quid loquatur in me Dominus: quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super Sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Verùmtamen propè timentes eum salutare ipsius, vt inhabitet gloria eius in terra nostra. Misericordia & veritas, obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt.*

Item, Psalm. 94. *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Item, Matth. 13. Marc. 7. Lucæ. 8. *Qui habet aures audiendi audiat.*

COROLLARIVM PRIMVM.

Prædicatores nunquam debent assertiuè publicare indulgentias, sed recitatiuè, vel opinatiuè, ne falsas prædicent, & alios in errorem inducant.

Probatur Corollarium Notabili 4. cap. 3. 4. 5.

Item, probatur authoritate scripturæ, Psalm. 111. *Iucundus homo qui miseretur, et commodat: disponit sermones suos in iudicio, quia in æternum non commouebitur.*

Item, Prouerb. 16. *Hominis est animum præparare, & Domini gubernare linguam.* Item, Prouerb. 17. *Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est, & pretiosi spiritus, vir eruditus, &c.*

Item, 2. ad Corint. cap. 5. *Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi: non reputans illis delicta ipsorum: & posuit in nobis*

verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos: obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso, &c.

COROLLARIVM SECVNDVM.

Forma indulgentiarum, nisi ad iniunctas, vel non iniunctas pœnitentias, coarctetur, vniuersim de omnibus intelligitur: idque quantum ad pœnas temporales, quæ vel hîc, vel in purgatorio sunt nobis decretæ.

Probatio Corollarii, patet Notabili 1. cap. 5. & Notabili 4. cap. 3. & 4. Item, probatur apud Dominicum à Soto, Disti. 21. quęst. 2. Art. 1.

COROLLARIVM TERTIVM

Antiquitus in more fuit, indulgentias nonnisi de iniunctis pœnitentiis conferri: non tamen lata est lex, ne de aliis conferantur: quoniam nullibi talis lex est scripta.

Probatur Corollarium Notabili 1. ca. 5. & Notabili 3. cap. 5. & Notabili 4. cap. 3. & 4.

COROLLARIVM QVARTVM.

Ecclesia nunc, non modò de iniunctis, sed absolutè de omnibus pœnis, indulgentias tribuit, absque vlla iniunctarum pœnitentiarum mentione.

Probatio Corollarii, patet Notabili 1. cap. 2. & 5. & Notabili 4. cap. 3. & 4.

COROLLARIVM QVINTVM.

Qualitatem commendat numerus.

Corollarium probatur Notabili 4. cap. 4. &c. Et est commune adagium apud Scholasticos.

COROLLARIVM SEXTVM.

Spirituum ponderator est Dominus, Prouerb. 16.

Probatur Corollarium Notabili 4. cap. 4.

COROLLARIVM SEPTIMVM.

Consilium solum & sanum, quod absque curiosa discussione de præcisa, vel euidenti & certa quantificatione, seu mensuratione indulgentiarum, studeat homo prius, secundùm possibilitatem suam, & qualitatem deuotionis suæ, tales acquirere, pondus autem valoris illi relinquere, qui omnia fecit, & facit in numero, pondere, & mensura, Sapien. 11.

Proba-

Probatur Corollarium, Notabili quarto, capite quarto.

COROLLARIVM OCTAVVM.

Melius est meritum & pręmium in infinitum, quàm quæcunque indulgentiæ.

Probatur Corollarium Notabili 6. cap. 2.

Item, probatur testimonio D. Thomę Aquinatis sup. 4. Dist. 20. Ratio verò huius Corollarij est: quia quęrere indulgentias, vt pœnalia opera vitentur, imperfectorum est. Quærunt enim indulgentias amore rerum delectabilium, odio habentes temperantiam, cuius actus sunt opera pœnalia, appetitui carnis opposita. Porrò, perfecti indulgentias postulant, & petunt gratia Deo satisfaciendi, & cælestis patrię desiderio, ne in purgatorio diutius remorentur & patiātur: horum finis quoniam est bonus; res quoque bona esse censetur: his prodesse indulgentias, nullum dubium esse potest.

Item, confirmatur argumento tali: Finis melior est destinatis ad finem: sed pręmium in infinitum est finis, indulgentiæ verò sunt destinatæ ad finem: igitur melius est pręmium in infinitum, quàm quæcunque indulgentiæ. MAIOR est Aristot. lib. 3. Topico. cap. 1.

MINOR ex supradictis patet. Nam indulgentia est medium ad finem, pręmium autem iam est finis. Item, totum melius & nobilius est sua parte.

COROLLARIVM NONVM.

Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus. Psalm. 31.

CONCLVSIO OCTAVA.

CAtholici summo consensu credunt, confitentur, affirmant, & docent, Christum Dominum, Beato Petro clauigero, & eius successoribus, thesaurum Ecclesiæ reliquisse, & commisisse, salubriter fidelibus dispensandum, & pro piis & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis, pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm specialiter, verè pœnitentibus, & confessis, misericorditer applicandum.

Veritas Conclusionis patet Notabili 4. cap. 2. Item patet ex Conclusione 4.

COROLLARIVM PRIMVM.

Catholici credunt, confitentur, & docent, in confeßione debita pœnitentis, & ordinata ac legittima absolutione sacerdotis, pœnam æternam cum culpa remitti, sed temporalem pœnam sæpè remanere.

Probatur Corollarium Notabili 4. cap. 2.

Item probatur authoritate SS. Concilij Tridentini Seß. 6. cap. 14. & Seß. 14. cap. 8. Titulo de lapsis & eorum reparatione. *Qui verò ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cùm excitante Deo per pœnitentiæ sacramentum, merito Christi, amißam gratiam recuperare procurauerint: hic enim iustificationis modus, est lapsis reparatio, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres aptè nuncuparunt. Etenim pro ijs, qui post baptismum in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum instituit pœnitentiæ, cùm dixit Ioannis 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vnde docendum est, Christiani hominis pœnitentiam post lapsum, multò aliam esse à baptismali, eaq́; contineri non modo cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum & humiliatum: verùm etiam eorundem sacramentalem confeßionem, saltem in voto & suo tempore faciendam; & sacerdotalem absolutionem, itemq́; satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia: non quidem pro pœna æterna, quæ vel sacramento, vel sacramentali voto, vnà cum culpa remittitur; sed pro pœna temporali, quæ vt sacræ literæ docent, non tota semper, vt in Baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei quam acceperunt ingrati Spiritum sanctum contristauerunt, & templũ Dei violare non sunt veriti.* &c. vt suprà, Conclusione 3. Corol. 7.

Porrò, contra hæreticos, qui totam pœnam cum culpa simul remitti contendunt, idem Sacrosanctum Concilium Tridentinum, Seßio. 14. Canone 12. decreuit & pronunciauit sic: *Si quis dixerit totam pœnam simul cum culpa remitti semper à Deo: satisfactionemq́; pœnitentium non esse aliam, quàm fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse: Anathema sit.*

COROLLARIVM SECVNDVM.

Sententia sacerdotis, qua hominem vel soluit ad gratiam, vel ligat ad pœnam, rata est apud Deum.

Probatio Corollarii, patet Notabili 1. cap. 4.

Item, probatur authoritate sacræ scripturæ, Matth. 16. & Ioan. 20.

Spon-

COROLLARIVM TERTIVM.

Spontanea pœnitentia huius seculi, plus valet ad remisionem pœnæ, quàm æqualis in purgatorio: & hoc intelligitur cæteris paribus.

Probatur Corollarium Notabili quarto, cap. 3. & quarto.

Item, probatur authoritate Scripturæ, Lucæ 15. *Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo, coram angelis Dei, super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super Nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia?*

Item, exemplum habemus in Apostolo, qui sponte etiam à licitis abstinebat propter retributionem: vnde dicit 1. ad Corinth. cap. 9. *Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas? Aut solus ego, & Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi.*

D. HILARIVS super Psalm. 118. super illis verbis: *Voluntaria oris mei. Habet hanc*, inquit, *consuetudinem Apostolus, vt voluntaria legittimis anteponat: vt, quando dicit* 1. ad Corinth. cap. 7. *De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus à Domino, vt sim fidelis.*

Item, probatur testimoniis sanctorum Patrum: D. AMBROSIVS super Psalmum centesimum decimum octauũ, Sermone decimo quarto, super illis verbis: *Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine*, dicit sic: *Qui se humiliat, viuificatur secundùm promissum Domini: qui viuificatur spiritu Dei, voluntarius est minister. Plurimum enim refert, vtrum ex voluntate quid facias: aut ex necessitate quod placeat Deo. Deniq; voluntarius minister habet præmium: coactus dispensat obsequium, sicut Apostolo dicente* 1. *ad Corinth. cap.* 9. *cognouimus: scripsit enim: Væ enim mihi est, si non Euangelizauero: Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. Vide voluntarium executorem cælestis arbitrij. Liber erat ex omnibus: & omnium seruus est factus, voluntate vtiq; non necessitate, vt plurimos lucraretur. Iis quoq;, qui legis vinculo tenerentur, quasi sub lege esset, se exhibuit; cùm sub lege non esset, vt eos seruaret, qui sub lege viuebant. Infirmis infirmus factus est, vt infirmos asumptione infirmitatis propriæ sustineret. Omnibus omnia factus est; non legittima necessitate, sed voluntatis obsequio. Aperuit mihi huius altitudinem consilij in Epistola ad Philæmonem scripta: quia quod ipse esset, alium esse vellet, vt voluntate potiùs, quàm necessitate detulisse domino videretur. Itaq; pro Onesimo interueniens, sic ait: Tu autem illum vt mea viscera suscipe, quem ego volueram mecũ detinere, vt pro te mihi ministra-*

ministraret in vinculis Euangelij; sed sine consilio tuo nihil facere volui, ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Quam sedulus suasor, qui cùm esset vas electionis diuinæ, consortium consilij non dedignabatur alieni, ne alterum fructu voluntatis propriæ defraudaret. Hæc D. Ambrosius vbi suprà.

D. CHRISOSTOMVS, libro secundo de dignitate sacerdotali, cap. 3. *Deus enim noster non necessitate submotos à peccato, sed suo libero arbitrio, & propria sese sponte abstinentes, est remuneraturus.*

Propterea Dauid, Psalm. 24. orat: *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt, de necessitatibus meis erue me.*

Item, Psalm. 30. *Quoniam respexisti humilitatem meam: saluasti de necessitatibus animam meam.*

Item, Psalm. 106. *Et clamauerunt ad Dominum cùm tribularentur: & de necessitatibus eorum eduxit eos.*

CONTRA. Beatus Paulus Apostolus ad Hebr. cap. 10. dicit sic: *Voluntariè peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia: terribilis autem quædam expectatio iudicij.* Propterea sacra Scriptura nos admonet, Ecclesiast. cap. 21. *Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes leonis, dentes eius, interficientes animas hominum. Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.*

COROLLARIVM QVARTVM.

Pœnam temporalem intelligimus, tum in præsenti vita, tum in futura, siue in Purgatorio. sed pœna alterius vitæ propriè peccatis omnibus & ex condigno debetur: pœna autem huius vitę solùm ex congruo certis peccatis à Deo infligi solet.

Probatio Corollarii, patet Notabili quarto, cap. secundo.

COROLLARIVM QVINTVM.

Pœna purgatorij acerbior est, quàm aliqua, quæ sit in hac vita.

Veritas Corollarii, patet Notabili quarto, cap. tertio.

Item, Deutero. 25. *Pro mensura peccati, erit & plagarum modus.*

Item, Apocalip. 18. *Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit; tantum date illi tormentum & luctum.*

Item, probatur testimonio Beati Augustini, qui in libro de vera & falsa pœnitentia, cap. 18. dicit sic: *Sed si etiam sic conuersus euadat, vita viuat, & non moriatur: non tamen promittimus quod euadat omnem pœnam: nã priùs purgandus est igne purgationis, qui in aliud seculũ distulit fructum conuersionis. Hic autem ignis, etsi æternus non sit, miro tamẽ modo est grauis: excellit enim omnem pœnam, quam vnquam passus est ali-*

quis in hac vita. Nunquam in carne tanta inuenta est pœna; licèt mirabilia passi sint martyres tormenta, & multi nequiter iniqui tanta sustinuerint supplicia. Studeat ergo quilibet sic delicta corrigere, vt post mortem non oporteat talem pœnam tollerare. Quædam enim peccata sunt, quæ sunt mortalia, & in pœnitentia sunt venialia, non tamen statim sanata: sæpè enim quidam ægri morerentur, nisi medicarentur, nec statim sanantur. Languet victurus, qui prius erat moriturus: qui autem impœnitens moritur, omninò moritur, & æternaliter cruciabitur. Qui enim impœnitens moritur, vel finitur; si semper viueret, semper peccaret. At Dei est miserentis, qui operatur finem peccantis; ob hoc etiam sine fine torquetur: quia nunquam ditatur virtute, semper plenus iniquitate, semper sine charitate, torquetur sine fine. Omnia ista mala deuitat pœnitentia, quæ dolorem semper expetit in pœna. Continuè enim dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis virtus. Pœnitere enim est pœnam tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando. Pœna enim propriè dicitur læsio, quæ punit & vindicat, quod quisq; commisit. Ille igitur pœnam tenet, qui semper punit quod commisisse dolet. Suprà dictis itaq; modis requirat indulgentiam, qui dolet de culpa: non erubescat confiteri peccata peccatori. Si enim sacerdos peccata non haberet, erubescere posset, qui peccata sua ei manifestaret. Sacerdos itaq; cui omnis profertur peccator, antè quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est promptus: iudicans enim alium, qui est iudicandus, condemnat seipsum. Cognoscat igitur se, & purget in se, quod alios videt sibi offerre: Caueat ergo, vt à se abiecerit, quidquid in alio damnosum repererit. Animaduertat, quòd, qui sine peccato est, primus in eam lapidem mittat: Ideò enim liberauit peccatricem; quia non erat qui iustè proijceret lapidem. Quomodo lapidaret, qui se lapidandum cognosceret? nullus enim erat sine peccato. In quo intelligitur, omnes crimine fuisse reos: nam venialia semper remittebantur per cæremonias: si quod igitur peccatum in eis erat, criminale erat. Deteriores itaq; in hoc sunt sacerdotes, se prius non ædificantes, illis, qui Dominum obseruabant in insidijs. In hoc itaq; patentissimum crimen est sacerdotum, & vltra modum detestabile, qui non prius se iudicant & alios alligant: deberent enim in se timere crimen, quod in alijs timuerunt, & detestabile senserunt. Illi quidem adeò cœci erant, quòd summam sapientiam sperabant capere suis insidijs. Quod illis patuit, quod tunc quisq; vitauit; vitet sacerdos, qui in hoc errore peior illis Iudæis extiterit. Caueat spiritualis iudex, vt sicut non commisit crimen nequitiæ; ita non careat munere scientiæ. Hæc D. Augustinus vbi suprà: lege totum, quia pulchrum & verum.

COROL-

COROLLARIVM SEXTVM.

Reatum pœnæ temporalis, qui interdum remanet poſt reconciliationem cum Deo, bonis operibus redimi poſſe, & per laborioſa opera, quæ etiam ſpontè ſuſcipiuntur, per partes minui & expiari.

Probatur Corollarium Notabili 3. cap. 5. & Notabili 4. cap. 2.

COROLLARIVM SEPTIMVM.

Quamùis aliena ſatisfactione poteſt pœna temporalis remitti: tamen indignus aliena ſatisfactione pro pœna ſibi debita, non conſequitur veraciter fructum indulgentiæ.

Probatio Corollarij patet Notabili 4. cap. 2. Item probatur Concluſione ſecunda.

COROLLARIVM OCTAVVM. *Contra Lutherum.*

Quanquam Deus & Eccleſia, fingit laborem in pręcepto Pſalm. 93. tamen omnia poſsibilia ſunt credenti. Marci 9.

Probatur Corollarium Notabili 1. cap. 2.

Item Deutero. 30. & ad Rom. 10.

Item probatur authoritate ſcripturæ Matth. cap. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde; & inuenietis requiem animabus veſtris: iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Item ad Philippenſ. cap. 4. *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Item 1. Ioan. 5. *Et mandata eius grauia non ſunt.*

Item probatur teſtimonio D. HIERONYMI, qui in expoſitione fidei Catholicæ dicit ſic: *Anathema ſit, qui dicit Deum aliquid impoſſibile præcepiſſe. Onus præceptorum legalium importabile fuiſſe Iudæis aſſeritur: non quia ſimpliciter obſeruare non poterant; ſed difficillimum fuit vniuerſa ſeruare: ſicq; patres legis dicũtur ea non potuiſſe implere ob difficultatem; non ob abſolutam impoſſibilitatem. Vnde nonnulli eorum ea ſeruaſſe noſcuntur, ſicut de Ioſue ſcriptum eſt: Ioſue* 11. *Non præterijt Ioſue de vniuerſis mandatis Domini, nec vnum quidem verbum, quod iuſſerat Dominus Moyſi.*

Similiter ſcriptum eſt de Zacharia & Elizabeth Lucæ 1. *Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.*

Item 3. Regum cap. 14. Deus de Dauid ad Ieroboam dicit: *Non fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid, qui cuſtodiuit mandata mea, & ambulauit poſt me in toto corde ſuo.*

Item D. HIERONYMVS ſuper caput 5. Matth. *Multi præcepta Dei*

imbecillitate

imbecillitate sua, non sanctorum viribus æstimantes, putant esse impossibilia, quæ præcepta sunt: & dicunt sufficere virtutibus non odisse inimicos; cæterùm diligere plus præcepti, quàm natura humana patiatur. Sciendum est ergo, Christũ non impossibilia præcipere, sed perfecta, quæ fecit Dauid in Saul & in Absolõ: Stephanus quoq; martyr, pro inimicis lapidantibus deprecatus est: & Paulus anathema cupit esse pro persequutoribus suis. Hæc autẽ Iesus fecit, & docuit dicens: Pater, ignosce illis: quod enim faciunt, nesciũt.

Item D. HIERONYMVS ad Damasum: *Execramur etiam eorum blasphemiam, qui dicunt, impossibile aliquid homini præceptum esse, & mandata non à singulis posse seruari.*

D. AVGVSTINVS de spiritu & litera: *Lex Dei ciuitas est, lex data est, vt gratia quæreretur, gratia data est vt lex impleretur.*

D. BASILIVS in regula monachorum cap. 82. vbi dicit de dilectione inimicorum, dicit sic: *Nunquam autem præciperet hoc iustus, & clemens Deus, nisi vtique etiam possibilitatem nobis donasset.*

Idem docet S. CHRYSOSTOMVS. Idem docent sancti Patres.

Vnde SS. Concilium Tridentinum, Sess. 6. Canone 18. decreuit & pronunciauit sic: *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iustificato, & sub gratia constituto, esse ad obseruandum impossibilia, anathema sit.*

CONCLVSIO NONA.

QVia actus actiuorum sunt in patiente prædisposito; idcircò, quantò quis melius se preparat & disponit ad indulgentiam, tantò maiorem acquirit & reportat indulgentiarum gratiam.

Veritas Conclusionis patet Notabili septimo.

Item probatur authoritate scripturæ Prouerb. Cap. 16. *Cor hominis disponit viam suam: & Domini est dirigere gressus eius.*

Item probatur Matth. cap. 9. *Videns autem turbas, misertus est eis; quia erant vexati, & iacentes, sicut oues non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis: Messis, quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum messis vt mittat operarios in messem suam.*

Item Mat. 20. *Paterfamilias primo mane conducit operarios in vineam suam.* 1. ad Cor. ca. 3. *Et ego fratres non potui vobis loqui quasi Spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. Cùm enim sit inter vos zelus & contentio; nonne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis? Cùm enim quis dicat:*

ego quidem ſum Pauli, alius autem, ego Apollo; nónne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? Quid verò Paulus? Miniſtri eius cui credidiſtis, & vnicuiq; ſicut Dominus dedit. Itaq; neq; qui plantat eſt aliquid, neq; qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus. Qui autem plantat, & qui rigat vnum ſunt. Vnusquiſq; autem propriam mercedem accipiet ſecundùm laborem. Dei enim ſumus adiutores: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis. Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem Diabolo, & fugiet à vobis. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus peccatores: & purificate corda duplices animo. Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiliamini in conſpectu domini, & exaltabit vos. Nolite detrahere alterutrum fratres mei: qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem ſuum; detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicat legem, non eſt factor legis, ſed iudex: vnus enim legiſlator, & iudex, qui poteſt perdere, & liberare. Tu autem quis es, qui iudicas proximum tuum? Iacob. cap. 4.

In Summa: Quia Deus cor contritum, & humiliatum non deſpicit; idcircò, tàm actiui, quàm paſsiui, in timore Dei, ad pœnitentiam, ad indulgentias, ad orationem, & ad Sacramenta, non niſi contrito corde, & in Spiritu humilitatis accedant: quia Dominus Iſa. cap. 66. dicit: *Ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum Spiritu, & trementem ſermones meos?*

COROLLARIVM PRIMVM.

Syncerum eſt, niſi vas quodcunq; infundis, aceſcit. Horatius lib. 1. Epiſtola 2. ad Lollium.

Probatur Corollarium Notabili Septimo: cap. 1. 2. 3.

Item probatur authoritate ſcripturę Mat. 9. *Neq; mittunt vinum nouum in vtres veteres: alioquin rumpuntur vtres, & vinũ effunditur, et vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt, & ambo conſeruantur.* Item probatur 1. ad Theſſal. cap. 4.

Hæc eſt autem voluntas Dei ſanctificatio veſtra, vt abſtineatis vos à fornicatione; vt ſciat vnusquiſq; veſtrum vas ſuum poſsidere in ſanctificatione, & honore: non in paſsione deſiderij, ſicut & gentes, quæ ignorant Deum. Et ne quis ſupergrediatur, neq; circumueniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſumus. Non enim vocauit nos Deus in immundiciam, ſed in ſanctificationem. Itaq; qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui etiam dedit Spiritum ſanctum in nobis. Propterea Dauid Pſal. 68. orat: *Eripe me de luto, vt non infigar: libera me, ab ijs qui oderunt me, & de profundis aquæ. Non me demergat tempeſtas aquæ, neq; abſorbeat me profundum, neq; vrgeat ſuper me puteus os ſuum. Exaudi me Domine,*

quoniam

quoniam benigna est misericordia tua: secundùm multitudinem miserationum tuarum, respice me. Et ne auertas faciem tuam à puero tuo, quoniam tribulor: velociter exaudi me, &c.

COROLLARIVM SECVNDVM,
Contra Lutherum & hæreticos.

Non modò cessatio à peccatis, & eorum detestatio, cor contritum & humiliatum, fides, spes, charitas; verùm etiam timor Dei, prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia, patientia, confessio, absolutio, satisfactio, oratio, ieiunium, Eleemosyna, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, vtiliter præparant & disponunt hominem ad indulgentiam, & fideliter præseruant à futuris peccatis.

Corollarium probatur Notabili septimo. cap. 1. 2. 3.

Item probatur authoritate sacrosancti Concilij Tridentini sessione sexta cap. 14. titulo de lapsis, & eorum reparatione.

COROLLARIVM TERTIVM,

Pars est satisfactionis, charitas erga Deum, & proximum: signum autem charitatis erga proximum, *Si tu dissoluas colligationes impietatis, soluas fasciculos deprimentes, & vbi iniqua est cautio, vbi iniqua chyrographa, vbi opprimuntur pauperes calumnia; ibi fasciculi cautionum, & omnia iniquitatis vincula sunt rumpenda: quia facere misericordiam & iudicium, magis placet Deo, quàm victimæ* Prouerb. 21.

Probatio Corollarij patet Notabili septimo. cap. Quarto.

CORALLARIVM QVARTVM.

Qui quærit & petit indulgentiam in Ecclesia, si quod habet odium erga proximum, abijciat: abijciat iram, vindictam, malitiam, & eat priùs reconcilietur proximo suo; & tunc veniens quærat, pulset, & petat in Ecclesia indulgentiam: quia scriptum est Ecclesiast: 28. Relinque proximo tuo nocenti te; & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Homo homini reseruat iram; & à Deo quærit medelam. In hominem similem sibi non habet misericordiam; & de peccatis suis deprecatur. Ipse dum caro sit, reseruat iram, & propitiationem petit à Deo. Quis exorabit pro delictis illius? memento nouissimorum & desine inimicari.

Corollarij probatio patet Notabili septimo. cap. 3. & 4. &c.

COROLLARIVM QVINTVM.

Extra Ecclesiam Catholicam, nulla pœnitentia, nullus iubileus,

nulla indulgentia, nulla peccatorum remisſio, nulla ſalus. Corollarium probatur Notabili. 4. cap. 5. &c.

Item probatur teſtimonio D. Auguſtini. Beatus Auguſtinus in lib. de vera & falſa pœnitentia cap. 11. & 12. dicit ſic: *Laboret itaq; pœnitens in Eccleſia eſſe, & ad Eccleſiæ vnitatem tendere. Niſi enim Eccleſiæ vnitas ſuccurrat, niſi quod deeſt peccatori ſua opitulatione compleat; de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendum eſt enim, & pietas fidei expoſtulat credere, quòd omnes Eleemoſynæ totius Eccleſiæ, & orationes, & opera iuſtitiæ, & miſericordiæ ſuccurrant recognoſcenti mortem ſuam, ad conuerſionem ſuam. Ideòq; nemo dignè pœnitere poteſt, quem non ſuſtineat vnitas Eccleſiæ. Ideóq; non petat ſacerdotes per aliquam culpam ab vnitate Eccleſiæ diuiſos. Iudas enim pœnitens iuit ad Phariſæos, reliquit Apoſtolos: nihil inuenit auxilij; ſed augmentum deſperationis. Dixerunt enim* Matth. 27. *Quid ad nos, tu videris. Si peccaſti, tibi ſit, non tibi ſuccurrimus: non peccata tua charitate ſuſcipimus: non comportanda promittimus: non qualiter deponas onus docemus. quid enim nobis & miſericordiæ, qui nec opera ſequimur iuſtitiæ? Si iſſet ad fratres: ſi iſſet ad illos, qui orauerunt pro ſocru Petri febricitante, qui Chananæam improbam miſericordiæ obtulerunt: interrogaſſet Petrum pro ſe lachrymas effundentem: non fugiſſet Mariam & Martham, quæ vitam Lazaro impetrauerant: non turbam plorantem, quæ vnicum filium acquiſierat viduæ. Iuit ad diuiſos: & diuiſus perijt. Hanc vnitatem omnis boni ſentit operatricem, qui dixit, Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos. Niſi enim in Eccleſia vniuerſali populos ſe continentes cognoſceret; ſe vineam impetraturum non præſumeret. Sic enim & experimento cognoſcit; vtpote, qui pro omnium ſalute laborauerat, ſe abſq; auxilio Eccleſiæ ſtare non poſſe. Non enim eſt parum, cui omne bonum ſuccurrit, ſiue in cælo ſiue in terra conſtitutum. Hoc amittens per excommunicationem, niſi recuperet per ſanctæ matris vnitatem vel pietatem,* & indulgentiam; *quomodo vnquam poterit pœnitere? quomodo Deum beneuolum poterit inuenire, qui eius ſanctiſſimam ſponſam, & matrem, filiam, & ſororem non dubitauit offendere, & eius auxilium omninò contemnere?* Hæc D. Auguſtinus.

COROLLARIVM SEXTVM.

Tentant Chriſtum, qui ſub indulgentia, non indulgentia, ſed plagis & carcere digna committunt.

Corollarium probatur Notabili tertio, capite quarto.

Item probatur authoritate ſacræ ſcripturæ, Iſaiæ cap. 26. vbi Propheta dolet & deflet, ſtultitiam, malitiam, & ingratitudinem iſtorum peruerſorum, & ſcandaloſorum, ſic dicens: *Indulſiſti genti Domine, indulſiſti genti, numquid glorificatus es? Elongaſti omnes terminos terræ*

Domine

Domine, in angustia requisierunt te, & in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Propterea Mediator, redemptor, & saluator noster Christus Dominus, Matth. cap. 7. dicit: *Nolite dare sanctum canibus, neq; mittatis margaritas vestras ante porcos.* Vnde Apostolus 1. ad Corin. cap. 10. *Neque tentemus Christum, sicut quidam tentauerunt, & à serpentibus perierũt. Neq; murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.*

Item, probatur Ratione tali.

Nulli dementes scandalosi & ingrati sunt indulgentia digni. sed omnes abutentes gratia indulgentiarum, sunt dementes, scandalosi, & ingrati: ergo nulli dementes, scandalosi, & ingrati, sunt indulgentia digni.

MAIOR vera ex Euangelica Parabola, Luc. cap. 14.

MINOR est D. Gregorij Magni, lib. 8. Epistolarum ex Regestro, cap. 41. vbi dicit sic: *Nam in flagellis positos, flagellis digna committere, contra ferientem est specialiter superbire, & sæuientis arctius iracundiam irritare: Atq; est primum genus dementiæ, nolle quempiam à malis suis iustè quiescere, & Deum iniustè à sua velle vltione cessare.*

Idem libro 11. Epistolarum ex Regestro, cap. 2. *Percussus quisq; antè rapitur, quàm ad lamenta pœnitentiæ conuertatur. Pensate ergo, qualis ad conspectum districti iudicis peruenit, cui non vacat flere quod fecit.*

COROLLARIVM SEPTIMVM.

Ad euitanda scandala, vt non vituperetur ministerium Ecclesiæ, Sacrosanctum Concilium Tridentinum, omnes & singulos abusus circa indulgentias, vt sunt praui quæstus, superstitiones, ignorantiæ, & irreuerentiæ, sub anathemate prohibet, abrogat, tollit & damnat.

Probatio Corollarij Notabili Tertio, cap. quinto.

Item, probatur authoritate Sacrosancti Concilij Tridentini, Sessione 25. Decreto de indulgentiis.

COROLLARIVM OCTAVVM.

Fidelem & prudentem Christianum abusus non possunt, nec debent scandalizare: quoniam pax multa diligentibus legem Dei, & Ecclesiæ indulgentias, & non est illis scandalum, Psalm. 118.

Probatio Corollarij patet Notabili septimo, cap. primo.

Item patet ex Conclusione Prima, &c.

COROLLARIVM NONVM.

Sacrosanctum Concilium Tridentinum generali decreto decreuit, ordinauit, & mandauit; vt Lociordinarii, omnes & singulos abusus, circa indulgentias deferant: & vt Sancta sedes Apostolica, eosdem abusus corrigat & emendet; ne hoc insigne & sanctum nomen indulgentiarum ab hæreticis blasphemetur.

Probatur Corollarium Notabili Tertio, cap. quinto.

Item probatur authoritate SS. Concilij Tridentini, Sess. 25. Decreto de Indulgentijs.

COROLLARIVM DECIMVM.

Hæretici, qui indulgentias negant, blasphemant, & oppugnant, toto cælo errant nescientes scripturas: de fide sine fide disputant: cœci sunt & duces cœcorum: qui non solùm alijs, & sibi iniuriam faciunt; sed etiam ore suo se indulgentia, gratia, & auxilio Dei indignos, & pœna dignos iudicant, & condemnant: homines alioqui miseri & infirmi cùm sint, tamen cum superbis Pharisæis, Scribis, Nouatianis, & Pelagianis, medicum cum medicina, tanquam insani contemnunt, spernunt, & conculcant: inimici crucis Christi, principia religionis contra conscientiam, contra sensum & consensum, omnium fidelium impudentissimè negant: tenebras pro luce, lutum & sordes pro fonte & lauacro, maledictionem pro benedictione, carcerem pro luce publica, stultissimè & iniquissimè peruersi eligunt: nesciunt, de quibus affirment vel negent: & ideò metas contradictionis ipsi manifestè incurrunt, & iam rei contradictionis publicè tenentur: quia remissionem peccatorum ponunt, & indulgentias negant. Væ illis, qui in contradictione Choræ perierunt. Ergo iustè à Synodo Tridentina anathematizantur.

Probatio Corollarij patet in ventilatione Quæstionis in Notabilibus & conclusionibus.

Item probatur multiplici scripturæ authoritate Matth. 22. Erratis nescientes scripturas, atq; virtutem Dei.

Item Matth. 15. Sinite illos, cœci sunt, & duces cœcorum: cœcus autem si cœco ducatum prſtet, ambo in foueā cadunt. Item ad Phil. 3.

Item Psal. 7. *Ecce parturit iniustitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet, &c.*

Item Psal. 72. *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabun-*

gellabuntur. Ideo tenuit eos superbia: operti sunt iniquitate, & impietate sua. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis. Cogitauerunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt. Posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transiuit in terra, &c.

Item, Psal. 108. *Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Et induit maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur, & sicut zona, qua semper præcingitur, &c.*

Item, 2. ad Thimoth. cap. 3. *Hoc autem scito, quia in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, & voluptatum amatores magis quàm Dei, habentes speciē quidem pietatis, virtutem autē eius abnegantes, & hos deuita. Ex ijs enim sunt, qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs desiderijs: semper discentes, et nūquam ad scientiam veritatis peruenientes. Quemadmodum autem Iamnes & Mambres restiterunt Moysi; ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed vltrà non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit, etc. Et paulò post: Mali aūt homines & seductores proficient in peius errantes, & in errorem mittentes etc.*

COROLLARIVM VNDECIMVM.

Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc: Et qui iustus est, iustificetur adhuc: & sanctus, sanctificetur adhuc. Apoc. 22. Probatur Corollarium Notabili Tertio cap. 4.

Item ex suprà dictis patet, & est per se notum, &c.

COROLLARIVM DVODECIMVM.

Infinitus & indiuisus est thesaurus indulgentiarum, quo, qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, Sapient. cap. 7.

Corollarij probatio patet Notabili 5. cap. 1. &c.

COROLLARIVM TREDECIMVM.

Nemo vnquam Catholicus pro indulgentia & remissione peccatorum (magis quàm gentiles pro aris & focis, pro Repub. & libertate) mortem oppetere dubitauit.

Corollarij probatio patet Notabili Sexto cap. 2. &c.

Item probatur authoritate scripturæ 2. Machab. cap. 6. & 7. Item Matth cap. 16. Lucæ 9. *Qui enim voluerit animam suam saluam facere,*

cere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. &c.

COROLLARIVM QVATVORDECIMVM.

Quæstio cum suis Conclusionibus & Corollarijs, ad intentionem, & Canonem sacræ scripturæ, iuxta definitionem sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæ, Romanæ, secundùm sensum & consensum sanctorum Patrum, est vera, & non nisi Catholicè defendenda.

Veritas Conclusionis ex supra dictis Corollarijs, Conclusionibus, & Notabilibus patet. Ad authoritates verò, quas allegant hæretici, tum ad argumenta Hæreticorum, iam suprà responsum est, simulq; posita, & demonstrata sunt Decreta sanctorum Conciliorum, &c.

Finem loquendi pariter omnes audiamus:

SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM,
EX HOC NVNC ET VSQ. IN SECVLVM.
Psal. 112.

NON NOBIS DOMINE NON NOBIS, SED NOMINI TVO DA GLORIAM. Psal. 113.

Index eorum, quæ hoc libro tractantur.

Indul-

Sancti

Corrigenda.

Fundatur, lege *funditur, fol.* 4.
Pœnitentia, lege *patientia, fol.* 5.
Tentat, lege *tentant, fol.* 9.
Consequendas, lege *consequendis, fol.* 27.
Arbitrij, lege *arbitrarij, fol.* 3.
In principio, lege *principiò, fol.* 31.
Vriam, lege *Naboth. fol.* 54.
Consilio, lege *Concilium, fol.* 56.
Mysterium, lege *ministerium, fol.* 84.
Indiscreto, lege *indiscrete, fol.* 78.
De tertia Conclusione, lege
De quarta Conculsione, fol. 147. *&c.*

FINIS.

M. VALENTINI LAVRENTII VIDAVIENSIS PRO SCHOLASTICA THEOLOGIA

Oratio.

Agna prudentia, iustitia, & nobilitas est, Auditores Nobilissimi, bonorum, honestorum, & nobilium maiorum, bonos, honestos, nobiles, & pios mores imitari: & à nobilitate, iustitia, & pietate Catholicorum parentum nō degenerare. Magna virtus est, res, & artes ad vitam necessarias, bonis, & honestis rationibus, & modis via ordinaria cum labore quærere: sed non minor est prudentia, ars, & fortitudo, hæreditatem quam à maioribus acceperis, fideliter custodire, defendere, augere, & ornare, iuxta vetus prouerbium: Spartam, quam nactus es, orna. Propterea scripsit Ennius, vt refert Cicero, libro quinto de Republica:

Moribus antiquis res stat Romana, virisque.

Post Ennium, Ouidius poëta prudenter ad rem præsentem dixit:

Non minor est virtus, quàm quærere parta tueri:
Casus inest illic: hîc erit artis opus.

Malè audit in sacra Scriptura 2. Machab. cap. 5. Menelaus quidam, qui legum & patriæ fuit proditor. Sed benè audiunt, quos sacra Scriptura commendat, 2. Machab. cap. 7. Septem fratres, qui pro patriis, & Dei legibus impio Antiocho Regi se opposuerunt. Nam vnus ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid quæris? & quid vis discere à nobis? Parati sumus mori magis, quàm patrias & Dei leges prȩuaricari: quod idem re ipsa statim cum sua immortali laude præstiterunt, vt ibidem, non minus copiosè, quàm luculenter narrat historia. Quæ res, cùm in homine fideli sit mirabilis, tum verò in infideli multò admirabilior. Sic enim Horatius, libro 1. Episto. 16. ad Quinctium dicit:

Vir bonus & sapiens, audebit dicere: Pentheu,
Rector Thebarum; quid me perferre, patique
Indignum coges? adimam bona: nempe pecus, rem,
Lectos, argentum: tollas, licèt: in manicis, &

Compedibus ſæuo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe Deus ſimulatque volam, me ſoluet opinor:
Hoc ſentit moriar: mors vltima linea rerum eſt.

Verùm enimverò, quia teſte Cicerone, libro 1. de officiis, optima hæreditas à parentibus traditur liberis, omniq́ue patrimonio præſtantior gloria virtutis, rerumq́ue geſtarum; cui dedecori eſſe, nefas, & vitium iudicandum eſt: idcircò nos, Auditores Nobiliſsimi, ſi non degeneres, ſed generoſi: ſi non noti & ſuſpecti, ſed legittimi, boni, honeſti, & prudentes filij ſumus: non ſolùm bonos, honeſtos,& nobiles mores maiorum noſtrorum imitari debemus; verùmetiam dum res, & artes neceſſarias ad vitam bonis rationibus,& honeſtis modis quærimus, optimam hæreditatem, famam videlicet, gloriam virtutis, rerumq́ue geſtarum,ſicut à maioribus accepimus, nullis artibus auerti, nullis inſidiis ſurripi, nulla vi nobis eripi, patiamur: tantùm abeſt, vt ſtationem noſtram deſeramus, aut aliqua negligentia,ac ſocordia illa bona turpiter amittimus. Porrò, quia inter alia bona, quæ in Academia morte maiorum relicta habemus, Scholaſticam Theologiam facilè primo loco numeramus & ponimus; obſecro chariſsimi, hanc hæreditatem, hoc depoſitum, hoc inſigne patrimonium teneamus, poſsideamus: hunc diuinum theſaurum tueamur, & defendamus, magna cura, ac perpetua diligentia, & cuſtodia ſeruemus; vt poſteris integrum reddamus. Nam Martinus Cromerus,Epiſcopus Varmieñ. in Polonia,ſic ſcriptum reliquit: Seueriores autem diſciplinas, ad noſtra vſque tempora potiſsimum conſectati ſunt Poloni. Non defuêre nobis ſanè (ſed ne nunc quidem Dei gratia deſunt) ſuperioribus temporibus, inſignes Mathematici, Aſtrologi, Dialectici, & Philoſophi, atque etiamTheologi: ij præſertim,qui vocantur Scholaſtici: cùm inſtituta Cracouiæ,ante centum ſeptuaginta annos,Academia,magiſtri eius generis, Lutecia, Pragaq́ue acciti, admirationi eſſent vulgò, & primoribus, atque etiam ipſis Regibus. Hæc Cromerus. Et quamùis Scholaſtica Theologia ſit per ſe tam illuſtris, tam pulchra, tam ſplendida; vt amplius pigmentis, & coloribus externis non egeat; vtpote quæ tam ſublimi loco in Eccleſia conſtiterit, vt neque humanis vocibus,& laudibus altius euehi, neq; fraude hoſtium inde detrahi poſsit, præſertim cùm de ea illud Dauidicum Pſal. 44. verè ſit dictum: Mirrha, & gutta,& caſsia, à veſtimentis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filiæ regum in honore tuo: Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate: tamen, quia ſunt nonnulli, qui de re optima, & præſtantiſsima malè ſentiunt; operæpretium eſt, vt hunc ſcrupulum eximamus, & remoueamus: hunc er-

rorem ex animis hominum euellamus, & bonas opiniones inferamus: quia iuxta prouerbiũ, Incognitum non amatur: & Ignoti nulla est cupido. Dum ergo quorundam ignorantiæ succurrimus, quorundam sinistram opinionem corrigimus, & aliorum manifestas hæreses refutamus; Vos Auditores nobilissimi, inprimis oramus, vt nos, cum ea attentione & beneuolentia, qua soletis Præceptores, audiatis. Theologia communiter in scholis, in Positiuam, & Scholasticam diuiditur. Quibus appellationibus, vnus & idem habitus significatur: prout diuerso modo versatur in suo munere explicandi, & fidem faciendi, atque confirmandi. Positiua enim Theologia dicitur, quatenus occupatur potissimùm in explicando ipso sacræ Scripturæ sensu: ad eúmque eliciendum, tùm aliis adminiculis, tùm præcipuè authoritate sanctorum Patrum vtitur. quo ipso, quasi principia firma aliarum conclusionum Theologicarum ponit. Et ideò Positiua videtur dicta: quia scilicet ponit, atque statuit, ex scriptura principia Theologiæ firma: nam genuina Scripturæ sacræ sententia, vel maximè continet ea principia, ex quibus Theologus argumentatur. Scholastica verò Theologia vocatur, vt explicat vberius, & confirmat, ac defendit latius, & acuratius fidei, & veræ, sanæ, Catholicæ doctrinæ sententiam: & vt disputat acutius. nam subtiliter non minus, quàm diligenter res illas vbique speculatur, & vndique perlustrat, quæ rem quampiam, vel antecedunt, vel consequuntur, vel repugnant: vt cùm obseruat, quæ res vel antecedunt, vel consequuntur fidem, vel fidei repugnant. Quarum quidem rerum perspicientia, & notitia, velut clarissimum quoddam lumen adeò iuuat; vt tenebræ, quas hæretici suis fallacibus argumentis veritati fidei nituntur offundere, facilimè dispici, & dispelli possint. Itaq; ob eam causam Theologia, vt eum vsum habet, Scholastica nuncupatur: quia reuera id præstat, quod nemo rectè præstare potest, nisi exquisitam doctrinam consecutus fuerit, quam acri ingenio, tempore longo, studio magno, & constanti labore in scholis Dei gratia cooperante, sub doctis magistris didicerit. Nam & olim ante mille & ducentos annos, in Ecclesia sancta Catholica, vsitatum fuit; vt qui eruditione, & ingenij laude excellerent, in eis nomẽ Scholasticorum poneretur. Hinc enim D. Hieronymus, in libro de scriptoribus Ecclesiasticis, memorat Serapionem quendam in Ægypto Episcopum, ob ingenii, inquit, elegantiam, cognomen Scholastici meruisse, quem & refert scripsisse librum egregium contra Manichęum. Nec mirum, si doctissimi quique olim vocabantur Scholastici, quandoquidem scholarum etiam vsus erat præcipuus, in quibus diuina doctrina, sacra scriptura, à præcipuis Doctoribus acuratè explicaretur:

vt refert D. Hieronymus eodem libro in Pantæno. Quin etiam ex D. Augustino in Psalmum 44. sub initium : & ex D. Gregorio lib. 10. Registri, Epistola ad Authemium intelligi potest;vt qui in aliqua doctrina essent clari, Scholastici nominarentur. In hoc genere excelluit D. Augustinus, quem inprimis secuti sunt, qui postea Theologicam disciplinam via ac ratione tradiderunt. Constat item ex D. Hieronymo in Cathalogo scriptorum Ecclesiasticorum in Pantæno, & ex Eusebio lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 10. & 11. à temporibus Sancti Marci Euangelistæ, fuisse Alexandriæ Scholam Ecclesiasticam (ita enim Eusebius nominat) cui præfuerunt diuinarum rerum, & Sacræ scripturæ Magistri & Doctores, Philosophiȩ etiam peritissimi : vt Pantænus, Clemens Alexandrinus, Origenes, & alij, sicut idem Eusebius lib. 6. cap. 3. narrat. Quis autem dubitet, quin hi doctores vsi fuerint in docendo arte, & methodo scholastica, hoc est, discipulis commoda, & apta,vt res ipsas benè perciperent? Cumque in schola Ecclesiastica, vt Eusebius nominat,Theologiam, methodicè,tanquam Philosophi,& sacerdotes docuerint;certè Scholastici Theologi & re,& nomine fuerunt, idque non sine Ecclesiæ maxima vtilitate. Porrò,hanc Scholasticam Theologiam, illos antiquos Patres excoluisse, non est mirum. Siquidem ipsemet magister Christus Dominus, firmissimum fundamentum in Euangelio Scholasticæ Theologiæ posuit: nam & definit, vt Matth. 19. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me. Et Ioan. cap. 14. Ego sum via, veritas, & vita : nemo venit ad patrem, nisi per me. Item, quæstiones proponit, vt Matth. 22. Congregatis autem Pharisæis, interrogauit eos Iesus dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cuius filius est? Dicunt ei,Dauid. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in Spiritu vocat eum Dominum,dicens Psalm. 109. Dixit Dominus Domino meo,sede à dextris meis : Donec ponam inimicos tuos,scabellum pedum tuorum. Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? Et nemo poterat ei respondere verbum, neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare. Non solùm autem proponit, sed etiam propositas quæstiones decidit, & soluit. Item, idem ipse magister Christus Dominus, argumentatur, vt Marci 12.Luc.11. Ipse autem vt vidit cogitationes eorum, dixit: Omne regnum in seipsum diuisum,desolabitur: & domus supra domum cadet. Si autem & Sathanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis, in Beelzebub eiicere me dæmonia. Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia,filij vestri in quo eiiciunt? ideò ipsi iudices vestri erunt. Porrò, si in digito Dei eiicio dæmonia,

profectò

profectò peruenit in vos regnum Dei. Talia argumenta Christi, magistri nostri, plura ibidem posita leguntur. Item, Ioan. 8. Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Et alia multa similia argumenta, magistri Christi Domini passim leguntur in Euangelio. Item, idem ipse magister Christus, quæstiones & argumenta, tùm alijs modis, tùm præcipuè per diuisionem soluit, vt Matth. 22. Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo: &c. Præterea, exemplo magistri Christi Domini, discipulus beatus Paulus Apostolus, ad Heb. cap. 11. fidẽ definit: Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Item, idem diuidit, vt ad Roma. cap. 2. Non enim qui in manifesto Iudæus est, neq; quæ in manifesto in carne est circumcisio: sed qui in abscondito Iudæus est, & circumcisio cordis in spiritu, non litera: cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est. Item, ad Roma. cap. 11. vbi etiam de Iudæis dicit, tunc diuidit sic: Secundùm Euangelium quidem inimici propter vos: secundùm electionem autem charissimi propter Patres: sine pœnitentia enim sunt dona, & vocatio Dei. Similiter, 1. ad Corinth. cap. 6. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Idem repetit, 1. ad Corinth. 10. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. Idem Apostolus quæstiones proponit, vt ad Galath. cap. 3. Hoc solùm à vobis volo discere, ex operibus legis spiritum accepistis, an ex auditu fidei? &c. Non solùm autem quæstiones ipsemet Apostolus scholasticus, vt fit in Theologia Scholastica proponit; verùmetiam, quæ, & quales quæstiones proponendæ, & quales vitandæ, & reiiciendę sunt, suos Scholasticos in Theologia docet. Nam 2. ad Timoth. cap. 2. scribit sic: Stultas autem, & sine disciplina quæstiones deuita: sciens quia generant lites. Similiter admonet Titum, ad Titum cap. 3. dicens: Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis deuita; sunt enim inutiles, & vanæ. Similiter, linguam, stilum, genus dicendi & phrasim scholasticam Beatus Apostolus scholasticorum suorum erudit & informat, 2. ad Timoth. cap. 2. cùm dicit: Profana autem, & inaniloquia deuita: multum enim proficiunt ad impietatem. Item, ibidem: Noli contendere verbis: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium. Solicitè autem cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis, &c. Item, idem Apostolus contra Saducæos argumentatur, vt 1. ad Corinth. cap. 15. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Quòd si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio

noſtra: inanis eſt fides noſtra, &c. Idem quomodo argumenta ſoluit, ex ſupràdictis patet. Summum magiſtrum Chriſtum,& doctorem Paulum ſequuntur ſancti patres: nam & ipſi,vt fidẽ aſſererent,magna ex parte iiſdem modis diſſerendi, quibus nunc ſcholaſtici, quandoq; vtebantur. Proponebant enim & explicabant quæſtiones, vt Auguſtinus,& Athanaſius,& Theodoretus, & alij: vtebantur interdum compendiis, vt Cyprianus, Epiphanius Maximus, &c. definiebant, diuidebant, & argumentabantur; vt paſsim omnes: & contra falſas Philoſophorum opiniones, ex principiis etiam verę Philoſophiæ diſſerebant; vt Iuſtinus, Tertullianus, Lactantius, Athanaſius, & alij, qui ſcripſerunt ex inſtituto pro religione Chriſtiana, contra gentes. quibus adde Ambroſium in Hexamero, Baſilium, Chryſoſtomum, & alios qui in Geneſim ſcripſerunt. Quos ſecutus eſt S. Thomas de Aquino, & omnium ſcholaſticorum facilè princeps: cuius ſcripta, & multitudine, & varietate, & facilitate explicandi,res difficiles adeò excellunt; vt ob eam cauſam, nomen doctoris angelici iure ſit adeptus. Qui proponendis, ordinandis, ac inter ſe more Geometrico connectendis, ventilandis, diſcutiendis, & ſoluendis quæſtionibus eſt feliciſsimus, ità, vt ſtudioſi verè dicere poſsint. Ille ſe in ſacra Theologia profeciſſe ſciat, cui Diuus Thomas Aquinas valde placeat. Quamobrem Caſsiodorus author doctiſsimus, qui ante mille annos floruit, libro de Inſtitutione diuinarum lectionum diſertè,& luculenter commendat modum diſputandi, quo iam vtuntur Scholaſtici. Eos,inquit, Catholicos, magiſtros ſtudioſiſsimè legamus, qui propoſitionibus factis,ſoluunt obſcuras quæſtiones. Nam certè Scholaſtici vniuſcuiuſq; rei, quantum fieri poteſt, principia contemplantur, cauſas conſiderant, antecedentia, conſequentia, & repugnantia cominus & eminus ſpeculantur: ita fit, vt non ſolùm ipſimet inſidias, & pericula,quę hoſtes moliuntur, & maligni machinantur, effugiant; verùm etiam ſuos amicos & ſocios, conſeruent, defendant, ac tueantur. Item, Clemens Alexandrinus, lib. 1. & 5. Stromatum,inter cætera ſcribit ſic: Meritò Apoſtolus variam ac multiplicem dixit Dei Sapientiam, ad Hebr. cap. 1. vt quæ multifariam multiſque modis per artem, per ſcientiam, per fidem, per prophetiam ſuam oſtendat potentiam ad noſtrum beneficium. Et libro 5. Eam, inquit,quæ vna cum fide conuenit quæſtionem, quæ ſupra fundamentum fidei ſuperædificat, ſplendidam, ac magnificam veritatis cognitionem, optimam eſſe ſcimus. Contrà, omnes huius temporis ſectarij, pertinaciſsimè negant ſcholaſticam Theologiam vtilem eſſe, vel quia vim eius non intelligunt, vel quia ſuis erroribus vehementer illam aduerſari vident: idcircò

eam multis maledictis, conuitiis, & contumeliis onerant & insectantur. Martinus Lutherus, in libro contra Latomum ait: Theologiam Scholasticam, nihil aliud esse, quàm ignorantiam veritatis, & inanem fallaciam. Et libro de abroganda Missa priuata, Academias, vbi ea docetur (docetur autem in Academiis omnibus Italorum, Hispanorum, Gallorum, Germanorum, Polonorum, &c. insuper in scholis Gręcorum, vbi Latinus Thomas, vt fertur, translatus in linguam Gręcam, legitur) vocat Antichristi lupanaria: imitatus videlicet impudentiã Wiclefi, qui Collegia, & Vniuersitates appellabat, Castra Cainitica: & gradus in scholastica Theologia, dicebat introductos esse gentiliter; vt videre est apud Valdensem, Tom. 1. lib. 2. doctrinæ fidei, cap. 67. & sequentibus. Item, Philippus Melanchton in Apologia, contra Parrhisien. profanam vocat Theologiam scholasticam, eamq; dicit Parrhisiis natam, & obscurauisse Euangelium, & fidem extinxisse. Caluinus item, lib. 3. Institut. cap. 2. Sect. 2. de fide tractans, ait, Scholasticos Theologos, velut obducto velo, Christum texisse, & plurima mala illi accepta ferri debere. Deniq; passim alij quoque sectarij, scholasticam Theologiã vocant errorum, & abominationum sentinam, & lernam: scilicet, si errores, & abominationes sunt: veritates illæ doctrinæ orthodoxæ, quas Scholastici non minus egregiè tuentur, quàm sectarij perfidè negant, & dolosè oppugnant. Et in istis impletur illud sapientis, Prouerb. cap. 17. Plus proficit correctio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. Adde, quia etiam Erasmus Rotherodamus in præfatione, in Diuum Hilarium, repræhendit disputandi modum scholasticorum, tanquam nimis curiosum & superuacuum. Verùmenimverò, præter istos, quos enumerauimus hæreticos, multos etiam inter Catholicos hoc tempore reperias, & videas, qui scholasticam Theologiam, quam ignorant, inutilem existimant: tùm quia difficilima quæque mira breuitate, subtiliter explicat, & resoluit: tùm quia prudenter, & iustè, & verè pretiosum à vili, & verum à falso separat: tum quia hæreticos erroris, blasphemiæ, & impietatis fortiter & seuerè conuincit. Volunt isti, contra antiquam, diuinam scholasticam Theologiam, nouam suam humanam & aulicam, introducere Theologiam. Sed istis valdè timendum est, ne fidem Catholicam prius amittant, quàm istam aulicam Theologiam, quam frustra moliuntur, in lucem producant & proferant, & in Iudaicam Theologiam prolabantur. Cum istis ergo, & istorum similibus, erat Doctoribus Catholicis cominus congrediendum: punctim erant pugionibus confodiendi: breuissimis, atque aculeatis argumentis in angustias redigendi, vnde non possent elabi: erat definiendum,

endum, diuidendum, argumentandum, tota istorum intricata Soritarum series euoluenda. Quid enim aliud ageres cum Berengario, acutissimo sui temporis Dialectico? Quid cum Petrobrusianis, Albigensibus, Wiclefitis, Stancaris, qui totam ætatem in syllogismis nendis & texendis contriuerant? Quamobrem magna prouidentia Dei Opt. Max. factum & perfectum est, vt quamprimùm hæc monstra ex inferis eruperunt, statim quoque apud nos extiterint, Algerij, Alexandri, Lanfraci, Lombardi, Bandini, Aquinates, Scoti, Eckij, Sadkouij, Nouicampiani, Pilznenses, Obremscij, & alij Theologi scholastici acutissimi, præstantissimi, qui arte artem nossent eludere, & cum argutis illis, argutiis instructi, possent & scirent, exẽplo Moysis (cuius serpens, magorum Pharaonis serpentes deuorauit) congredi. Et quia nihil vnquam est Sophista pertinacius, qui sexcenties turpiter victus, volens tamen se victum non videri, pugnam quoque redintegrat, in qua adhuc grauius, & turpius prosternatur, arma Catholicis viris erant semper in promptu habenda, ad istos peruicaces, peruersos subuersores assiduè profligandos. Magno igitur cõsilio, magna inquam bonitate, & sapientia Dei omnipotentis, in maximum Ecclesiæ Catholicæ cõmodum factum est; vt ars quędã inciperet scribi Theologica, quàm Scholasticam appellârunt: per quam cælestis hæc doctrina, magna postea cum breuitate, facilitate, sed & sufficienter ac feliciter incepta est publicè doceri, & disci. Ea nostri deinde tanquam firmissimo aliquo præsidio, & fortalicio, contra hæreticorum insultus assiduè se munierunt, & subsidia sibi comparârunt, ad castra hostium inuadenda, & disturbanda. Calumnientur eam licèt Catholicæ religionis oppugnatores, veritatis aduersarij; parum nostra refert, imò id est argumento, eam fortissimam, velut fidei arcem esse, ad quam tot machinis expugnandam, vniuersæ hæreticorum cateruæ confluxerunt. Sed nihil propterea proficiunt in hoc, furibundos canes imitantes, qui lapides, quibus se malè percussos sentiunt, maximo etiam cum suorum dentium detrimento mordent, nihil tamen elidentes: & reuera, nulla alia ratione melius huiusmodi canum dentes obteruntur, hoc est, eorum effrenata audacia retunditur, quàm Scholasticis disputationibus, his in angustias coguntur, vnde euadere nequeant. Cùm ad scholastica certamina prouocantur, quòad licet refugiunt, cùm eò deueniunt, & in hanc metam adducuntur; vt detrectare non amplius possint: tunc videas eos, toto corpore, atque artubus contremiscere, vbi manus conserendæ vix argumento vno proposito, hærent, conticescunt, & ne hiscere quidem audent, homines alioqui audacissimi, & loquaciores, quàm disertiores, qui habent loquentiæ multum, &

ſapientiæ parum, imò nihil. Cùm primum victi ex certamine diſceſſerint; tunc repentè ex Scriphia rana facti vocaliſsimi, contra ſcholaſticam Theologiam, & contra Theologos, vt indoctos, inſulſos, atque adeò infantes clamitant, vociferantur, debacchantur: interim à manuum cum illis conſertione, quàm longiſsimè refugiunt, atque in eo maximè ſapiunt, non ſecus ac ſemel icti piſcatores. Sed tamen libenter interim ex eis ſcirem, quid ſit, cur eam ſcientiam tanto hominum conſenſu, iam diu in omnibus Catholicorum ſcholis, ſuſceptam & approbatam, tam methodicam, tam ordinatam, tam vniuerſæ Eccleſiæ vtilem, tam neceſſariam, ipſi nunc primùm calumnientur? extinctam velint? An fortè, vt ſeptis his, atque cuſtodibus, cum ſua armatura ab Eccleſia remotis, liberius poſtea in Chriſti ouile graſſari poſsint? Atqui, propterea mater Eccleſia Catholica eam retinebit: & in dies magis ac magis Domino cooperante, augebit, excolet, & illuſtrabit: vtpotè, cui ſecundùm Deum, ſui tutelam, ſecuritatem, atque adeò incolumitatem debeat. Nos iam chariſsimi Theologiæ Scholaſticę, pro virili exemplo ſanctorum Patrum, & in hac alma vniuerſitate Cracouien. profeſſorum, promouendæ, quæ tantum operæpretium in commune adfert, Deo adiuuante, diligentiſsimam nos operam nauaturos in Dei nomine, pollicemur: in hoc ſtudio elaborabimus: ſint modò plurimi, qui in bellum contra fidei hoſtes dent nomina: eos omnes Panoplia inſtructos curabimus: qua muniti non ſolùm tela ab aduerſariis immiſſa, abſque vlla læſione excipiant; ſed & eoſdem paruo negotio & labore partim proſternant, partim in fugam vertant.

M. VALENTINI LAVRENTII VIDAVIENSIS ORATIO,

In fvnere Reverendi, et Clarissimi D. M. Martini Pilsnen: Philosophiae, et S. Theologiæ Doctoris, Canonici Cracouieñ. &c.

Ntequam pro ſolennitate Exequiarum, & huius officij, cuius gratia frequentes huc conuenimus, aliquid propter ædificationem & conſolationem noſtram dicemus; omnes, cum ea qua decet reuerentia, ad Euangelium conſurgamus, & verba beati Pauli Apoſtoli, ad Epheſ. cap. 6. attentè & cum timore Dei audiamus. Apoſtolus itaque in loco ſuperius allegato docet & præcipit ſic: Filij obedite parentibus veſtris in Domino, hoc enim iuſtum eſt: Honora patrem tuum, & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſsione; vt benè ſit tibi, & ſis longæuus ſuper terram. Et vos patres, nolite ad iracundiam prouocare filios veſtros; ſed educate illos in diſciplina, & correptione Domini. Hæc ſunt verba beati Apoſtoli. Super quibus, vt doctrinas ſalutares audiamus, ſecundùm publicum, antiquum, & laudabilem in Eccleſia morem & conſuetudinem, iam humiliter poſitis genibus, gratiam & auxilium Spiritus ſancti deuotè inuocemus, dicentes: Pater noſter, &c. Aue Maria. Quemadmodum patres naturaliter amant filios; ita viciſsim boni filij patres ſuos debent redamare: debent inquam filij, non dico nunc corporum, ſed animorum patres timere, honorare, & imitari: nam ita naturà ordinatum, & comparatum eſt; vt patres, ſecundùm rectam rationem, legittimè imperent: Filij verò, cum ea, qua decet fide, & reuerentia obediant. Siquidem patres ſunt naturales Domini filiorum ſuorum: iuxta illud Eccleſiaſt. cap. 3. Sicut qui theſaurizat, ita, qui honorificat matrem ſuam. Et paulò poſt, ibidem: Qui obedit patri, refrigerabit matrem. Qui timet Dominum, honorat parentes, & quaſi dominis ſeruiet his, qui ſe genuerunt. Eſt ergo

lex

lex naturalis, & lex scripta, quam in scripturis legimus, didicimus, & à natura hausimus; vt maiores imperent, minores seu filij obediant: itaque ferendi & audiendi non sunt, qui docent patres se suis filiis humiliare debere. Nam Diuus Ambrosius super cap. 1. ad Colossen. dicit: Qui se subiectis humiliat, totus errat: quia non tenens caput, truncus est, ex quo totum corpus continetur ad vitam. Et D. Augustinus, Pastores, non à vobis exigitur, vt vos à subditis veniam postuletis: ne apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruatur humilitas regnandi, frangatur authoritas. Ita fit, vt in quacunque domo talis inuenitur ordo, talis seruatur Harmonia, talis custoditur regula; vt maiores tanquam caput impetrent, & minores tanquam membra obediant: in illa domo semper vbique est ordo, pax, iustitia, felicitas: talis domus semper crescit, dilatatur, viret, floret: in domo tali gloria, & diuitiæ. Contrà, In quacunq; domo pueri non deferunt honorem maioribus suis, vbi non timent, non amant, non imitantur, non sequuntur pueri vestigia maiorum suorum, vbi non obediunt in licitis & honestis membra capiti; in illa domo perpetua confusio, iniquitas, inimicitiæ, odia, miseria: illa domus semper minuitur, decrescit, & conteritur: iuxta illud Psalm. 13. Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt: non est timor Dei ante oculos eorum. Ego propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam, matri meæ Academiæ Cracouień. eam opto Harmoniam, eum à Deo Opt. Max. precor proprium ac perpetuum ordinem, eam rationem; & propter temporalem felicitatem, & propter æternam beatitudinem; vt caput, hoc est Patres, legittimè semper imperent: & membra, hoc est, minores obediant: quoniam hæc est voluntas Dei: ita ipsemet ordinauit Dominus, iuxta illud Deuterono. 17. & 32. Interroga patrem tuum, & anunciabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Et 1. ad Thimoth. cap. 3. Non Neophitum. Sed & Philosophus inuenit eandem veritatem, quando dixit: Imperare & regere nesciet, qui parêre non didicit: vnde & prouerbialiter, currus bouem trahere dicitur; vbi minores contra maiores insurgunt, & dominari temerè præsumunt, qui nondum parêre didicerunt. Fuit igitur apud nos hæc Philosophia veteris Academiæ, Reuerendi Patres, Magistri Venerabiles: fuit hæc felicitas matris nostrę Vniuersitatis Cracouień: vt non solùm apud domesticos, verùmetiam apud externos benè audiret: vt iurisdictio Academiæ sartatecta nobis, & successoribus nostris maneret: vt falsitas subderetur veritati, & iniquitas vbique cæderet æquitati: vt omnia studia nostra suo procederent ordine, & propria tractarentur methodo; quando Patres Imperabant, & filij obtemperabant:

ex quibus patribus fuit ad ſalutem Academiæ huius datus Reuerendus olim bonæ memoriæ, Martinus Pilznenſis, bonus, iuſtus, doctus, pius, humilis pater, ſacræ Theologiæ Doctor, cùm inter nos 16. commutationibus, ſine elatione, ſine querella, officio Rectoris, cum immortali laude fungeretur. Vnde igitur te ornando & laudando, quominùs tam multis præſentibus repræhendar, ipſe Pater Martine Pilzneñ. incipiam? An à patria, & genere, & parentibus? hæc certè talia ſunt, vt cùm ipſa magnam tibi attulerint laudem; tum verò etiam à te acceperint non minorem. Omittam nunc alia, dicam de pietate, iuſtitia, prudentia, fortitudine, modeſtia, & liberalitate patris Martini: & dicam quàm breuiſsimè: vos oro, vt ſoletis, attente audite; vt & virtutes illius imitemur: nam in virtute docuit, in virtute miniſtrauit, propter exemplum: tum verò ſi quid in hoc mundo ſcandalorum, laqueorum, peccatorum pleno, pro humana fragilitate contraxit, vt orationibus, eleemoſynis, ſacrificiis, totum illud, ſi non penitus abſtergere, ſaltim minuere ſatagamus: abiiciamus obſecro, inuidiam, odia, & maleuolentiam: Si quidem teſte Poëta,

Paſcitur in viuis liuor poſt fata quieſcit.

Vnde Horatius, libro 3. Carminum. Ode 24. in auaros:

Virtutem incolumem odimus
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Prima igitur & maxima cura fuit, domini Doctoris Martini, Præceptoris noſtri fideliſsimi, chariſsimi, idque à teneris ſtatim vnguiculis; vt pietatem, & iuſtitiam coleret. COLVIT magno ſtudio pietatem Chriſtianam, & religionem Catholicam: quia fidem ſanctam Apoſtolicam nunquam mutauit: nihil à fide & religione Catholica alienum vnquam docuit: imò Blaſios, Stephanos, & alios hæreticos in viam reuocauit, Eccleſiæ reconciliauit, animas Deo lucrifecit. COLVIT pietatem: nam & templa quædam noua ædificauit, & multa collapſa, & vetuſtate conſumpta, quantum fieri potuit reformauit, cuius rei vel hęc ipſa Sanctorum Omnium Collegiata Eccleſia, in qua iam dormit, & in qua pro mortuo oramus, fidelis teſtis eſſe poterit, vt nunc breuitatis cauſa, pietatis alia exempla ſimilia omittam. COLVIT pietatem: quia ſæpenumerò ſibiipſi non ſatisfecit, vt Academiæ Magiſtris, in grauiſsimis, difficilimis, & periculoſiſsimis negotiis & cauſis ſatisfaceret. COLVIT pietatem, quia patriam, parentes, amicos, Polonos, & ſtudioſos in genere, quantum fieri potuit, ſemper vbique promouere, ornare, erudire, excolere, & ſicubi opus erat, liberius admonere, corrigere nuſquam omiſit, nuſquam dubitauit: authoritatem cum humilitate, pulchrè temperauit: infirmis, & errantibus condoluit,

doluit: mensuram suam cognouit, & diligenter vbique seruauit: quia metiri se quenque suo modulo ac pede, verum est. COLVIT pietatem: quia multis exemplar veræ pietatis semper fuit. nam quantum licuit per negotia, per continuos & graues labores, (quos ille in Ecclesia & Academia non solùmmodo moderatissimè, patientissimè, constantissimè, sed etiam felicissimè quòad vixit pertulit) Deo creatori & redemptori suo fideliter seruiuit, orationi institit: sacrificia & alia officia, non solùm salubri, sed etiam tristi, suspecto, & pestilenti tempore, aliquando in maximis solennitatibus, solus pro omnibus in Ecclesia Cathedrali Cracouieñ. diligentissimè, & deuotissimè, celebrauit, absoluit. Deinde iustitiam sic coluit; vt periurium (quod iam quidam vix pro peccato reputant) cane peius & angue semper vbique fugeret, & pro grauissimo peccato vti est reputaret, & aliis summopere fugiendum demonstraret. Porrò, si quem aliquando animaduertit præferentem priuata publicis, ibi tùm grauius commoueri & offendi videbatur: nam ipsemet, quantum fieri potuit, semper vbique publica præferebat priuatis. Extant & apud nos in Academia, quàm diutissimè manere debent, iustitiæ illius illa argumenta: quia, quæ sunt Dei, reddebat Deo: quæ sunt proximi, reddebat proximo: quæ sunt Ecclesiæ, Ecclesiæ: quæ Academiæ, Academiæ: quę Cathedræ, Cathedræ: quæ debebat Professor, reddebat Professoribus; ita, vt senioribus reuerentiam, æqualibus obseruantiam, inferioribus & omnibus in commune reddebat honorem, & amorem. Mores, consuetudines laudabiles, & conclusiones, antiquas leges, statuta, inclytæ matris Academiæ, non solùm in magistratu, hoc est, dum fungeretur officio Rectoratus, verùmetiam cùm viueret priuatus, salua, integra, sartatecta, sancta, & ipsemet habuit, seruauit, & ab aliis sui loci, iurisdictionis, & ordinis hominibus haberi & seruari voluit. Pro legibus Academiæ, ad mortem certauit: adeò, vt non tam propria aliqua calumnia, iniuria, & offensione moueretur & afficeretur, quàm cùm aliqua contra statuta, contra bonos Academiæ mores, contra honestatem publicam committi, vel incipi saltim videret. Vnde, quoties talibus hominum vitiis, pro suo officio occurreret, vel potius mederetur; toties à quibusdam, sed secundùm malam interpretationem, pro iusto seuerus, pro corripiente patre crudelis dominus reputabatur, & iudicabatur: cùm tamen semper vbique, non nisi indulgentissimus esset pater, semper ad ignoscendum promptus, ad puniendum tardus: neminem ille vnquam puniuit, nisi ob aliquam magnam causam; puniuit autem coactus, & puniuit cum misericordia, & compassione. Sciuit enim præceptum Apostoli, ad Hebr. cap. 12.

Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neq; fatigêris dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. In disciplina perseuerate. Tanquam filiis vobis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri, & non filij estis. Deinde patres quidem carnis nostræ eruditores habuimus, & reuerebamur eos: nónne multò magis obtemperabimus patri spirituum, & viuemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundùm voluntatem suam, erudiebant nos; hic autem, ad id quod vtile est, in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis, per eã reddet iustitiæ. Quamobrem Sacra Scriptura, Gene. cap. 22. commendat filium Isaacum, quia non recedit à latere Abrahæ patris sui, sed perseuerat in disciplina patris; cui non ad oculum, sed ex animo in simplicitate cordis, tanquam Domino seruit, &c. Contrà repræhendit scriptura, 1. Reg. cap. 2. filios Heli, cùm dicit: Porrò, filij Heli, filij Belial, nescientes Dominum, neque officium sacerdotum ad populum. D. Thomas super 1. ad Timoth. cap. 3. lect. 2. Filij Heli, non casti corrumpebant mulieres venientes ad templum, vnde & Heli à Domino est percussus. D. Ambrosius, super Psal. 39. Medicus minatur vt corrigat: terret vt curet: æger primò medici personam requirit, si sit idoneus, à quo sanari se posse præsumat. Vbi medicinæ audiuit auctorem, remedium poposcit, salutem inuenit, &c. Hæc D. Ambrosius. B. Augustinus, Epistola centesima quadragesima septima, ad Proculianum Episcopũ Donatistarum, scribit sic: Audiui quidem de memorato fratre Euodio te fuisse conquestum, quòd nescio, quid tibi contumeliosè responderit: quod quæso te, nè illam contumeliam deputes, quam certum mihi est, non de superbo animo processisse: noui enim fratrem meum: sed si quid in disputando pro fide sua, & pro Ecclesiæ charitate dixit; fortasse feruentius, quod tua grauitas nollet audire, non illa contumacia, sed fiducia nominanda est. Collatorem enim & disputatorem, non assentatorem & adulatorem se esse cupiebat: nam hoc est oleum peccatoris, quo Propheta non vult impinguari caput: ita enim dicit Psalm. 140. Emendabit me iustus in misericordia, & arguet me; oleum autem peccatoris, non impinguet caput meum. Mauult enim seuera misericordia iusti emendari, quàm leui adulationis vnctione laudari. Vnde etiam illud Propheticum Isaiæ 3. est: Qui vos felices dicunt, in errorem vos mittunt. Ideoque de homine, quem falsæ blandiciȩ faciunt

unt arrogantem, rectè etiam vulgò dicitur: Creuit caput, impinguatum est oleo peccatoris, hoc est, non aspera virtute corrigentis; sed leui falsitate blandientis. Idem D. Augustinus contra Vincentium: Non omnis, qui parcit, amicus est, nec omnis, qui verberat, inimicus. Melius est enim cum seueritate diligere, quàm cum lenitate perdere, decipere. D. Hieronymus super Psal. 140. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: Pone hic, inquit, magistrum rectorem aliquem, aut patrem, aut medicum. si viderit medicus in corpore carnes putridas, & dicat, quid ad me pertinent; scias, quia crudelis est: si autem præcidat, & cauterium imponat, misericors est; quia sanat animam. Similiter magister & rector, si dimittit puerum, & nõ in eo exigit disciplinam, odit eum: si autem exigat, vt medicus curet, quæ putatur esse asperitas, clementia est. Hæc D. Hieronymus. Ergo non omnis seueritas, disciplina, & correptio est mala: neque omnis indulgentia & conniuentia est bona. Laudatur in Euangelio factum Samaritani, qui vulnerato, mordax vinum, & purgans cum oleo infudit: repræhenditur indulgentia Leuitæ & Sacerdotis, qui vulneratum præterijt. Vnde Salomon Prouerbiorum 27. Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. Parcite Reuerendi Patres, Magistri venerabiles properanti, parcite dicenti: tàm enim variam & multiplicẽ laudationem suppeditat nobis Patris Martini laudum seges & copia; vt & oporteat properare, & nonnulla tamen attingere sit necesse. Nã & Poëta Horatius lib. 3. Carminum Ode 2. dicit sic:

Dulce & decorum est pro patria mori.
Mors & fugacem persequitur virum,
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus timidoque tergo.
Virtus repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit aut ponit secureis,
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter via:
Cætusque vulgareis, & vdam,
Spernit humum fugiente penna.

Fuit igitur Reuerendus Pater Martinus pius, iustus, liberalis, prudens, fortis: fuit compassiuus, & misericors, non vt aliqui dicunt seuerus, seueritate abutendo ad extrema: fuit promptus ad ignoscendum, & tardus ad puniendum. Sed prius me dies deficeret, quàm virtutes

Martini Rectoris singulas, non dico oratione explicare, sed saltem enumerare posim. Imitemur itaque Rectorem Martinum in virtute, in pietate, iustitia, prudentia, fortitudine, temperantia. Imitemur in liberalitate, humilitate, labore, patientia, constantia, & in alijs virtutibus, quarum apud nos recens adhuc est, & esse debet memoria. Imitemur inquam in virtute: quia ille, quòad vixit, Sanctum Martinum Patronum suum, imitari nunquam desiit. Dixi de virtute Patris Martini, & dixi breuius quàm dici oportuit: restat, vt de studiis & ingenio illius, pauca quędam, freti beneuolentia vestra, dicamus. Vix verisimile alijs fortasse videatur, ab ipsa pueritia Magistrum & Doctorem nostrum Martinum, tam admirabili fuisse ingenij magnitudine; vix vt vllam desiderauerit disciplinam, vt penè prius discipulos habere cœperit, quàm Magistros. Anno Domini M. D. XXVIII. die selenni omnium sanctorũ Pilznæ, honestis, bonis, & nobilibus parentibus natus, nihil magis statim à puero coluit, quàm pietatem, iustitiam, temperantiã, honestatem, & mores nobiles: nihil magis admirari solitus, quàm homines doctos, quàm literas, studium, artem, & philosophiã. Annos natus 15. venit ad Academiam, optimos studiosos imitatus, lectiones publicè audiuit, apud Benedictos Kosminos, & Albertos Nouicampianos, apud Nicolaum Sadek, apud Michaëlem Wislicen. frequentisimus auditor fuit. Et nõ est mirum, si pulchrè tàm citò profecerit, vt multos suę ætatis iuuenes, longè post se reliquisset: quia & ordine discebat, & optimos professores audiebat. Post vigesimũ suę ętatis annum, est publicè Baccalaureus in Academia promotus, & paulò pòst Magister, & sic cõsequenter. Anno verò M. D. LXIX. Doctoratus insignia in sacra Theologia, authoritate Reuerendisimi Domini Philippi Padnieuij, Episcopi Cracouien. Cancellarij Vniuersitatis est consecutus. Profitebatur publicè non solùm diligenter, sed etiam fideliter, secundùm quod sacrosanctum iusiurandum postulabat: profitebatur cum vtilitate & honestate Academiæ, Ecclesiæ, & Regni Poloniæ. Cuius quidem rei signum est; quia multos bonos, & doctos discipulos reliquit, ex quibus facilè cognoscas, bonum & doctum magistrum: quia sicut ex fructu cognoscitur arbor; ita ex discipulis magister. Profitebatur publicè, tàm in Cathedra inferiori, quàm superiori supra annos 40. & potuit de se, sed pro sua modestia noluit, illa verba Sapient. 7. verè dicere: Mater omnium bonorum sapientia, quam sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius nõ abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus. Quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disciplinę dona cõmendat. Scripsit multas doctisimas Homelias: scripsit discursus, & exami-

& examina ſpirituum. Fuit bonus logicus, diſputator acutus, bonus Phyſicus, bonus Metaphyſicus, Mathematicus bonus, iuriſperitus, optimus Theologus, fuit Oeconomus, fuit homo Polyticus, ſocietatis amans. Quid multa? poteſt equidem ſine inuidia, & ſine contradictione, nomen viri & profeſſoris boni, & docti in eo poni. Cuius quidem rei argumentum eſt non paruum: quia 16. commutationibus functus eſt Rectoratu feliciter: & in eo officio, in ea ſollicitudine, & miniſterio, vitam præſentem immortalitatis amantiſſimus, finiuit; vt vel eo ipſo argumento doceret, & oſtenderet, ſe etiam pro Academia mori: Maiorem charitatē nemo habet, quàm vt animā ſuam quis ponat pro amicis ſuis. Ioan. 15. Et quoniam nos multum amauit, quia non ſibi, ſed matri Academiæ, & nobis laborauit, & theſaurizauit: quia quidquid quęſierat, Academię donauit, & tanquā filiis hæreditatem reliquit: dignum certè & iuſtum eſt, vt illum viciſſim redamemus: dignum eſt, vt illi exequias ſolennes quotannis celebremus: nam eo pacto, non Martinum, ſed virtutem, doctrinam, & cathedram honorabimus. Sunt autem tria potiſsimùm, quæ à nobis nunc pater Martinus expectat & poſtulat. Primùm, vt mortis memores, animā illius orationibus, & aliis piis operibus, Deo Opt. Max. commendemus: & pro ea ſæpius deuotè oremus: & nos in pace viuentes inuicem diligamus. Secundò, vt officiorum, beneficiorum, & laborum, quos pro Academia fortiſsimè pertulit & ſuſtinuit, ſimus memores, & grati. Tertiò, ſi non poſſumus maiora, ſaltim ſimilia exempla, propter S. Eccleſiam Catholicam, propter Regnum Poloniæ, & propter Academiam faciamus. Imitemur obſecro chariſsimi, patrem Martinum, in virtute, in pietate, in ſtudio, in labore, & conſtantia: quia hoc lege naturæ, lege Dei debemus patribus, debemus patri Martino. Oremus obſecro chariſsimi, vt Deus Optimus Maximus, animam illius iubeat ſuſcipi in ſinum Abrahæ, vbi lux perpetua luceat ei, & requieſcat in ſancta pace: & nos in terra benedicat Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, Deus in ſecula benedictus. AMEN.

DIXI.

Executores teſtamenti orant, & hîc publicè omnes & ſingulos deprecantur; vt ſi quem fortè aliquando pro humana fragilitate in vita pater Martinus, verbo, vel facto, vel alio quopiam modo offenderat; vt eidem pro pietate, iuſtitia, & charitate Chriſtiana, ex animo ignoſcant, & dimittant; cùm propter alia, tùm propter eum, qui dixit: Dimittite & Dimittemini.

Iacobi, cap. 5.

ORATE PRO INVICEM, VT SALVEMINI.

Ecclesiastici, cap. 40.

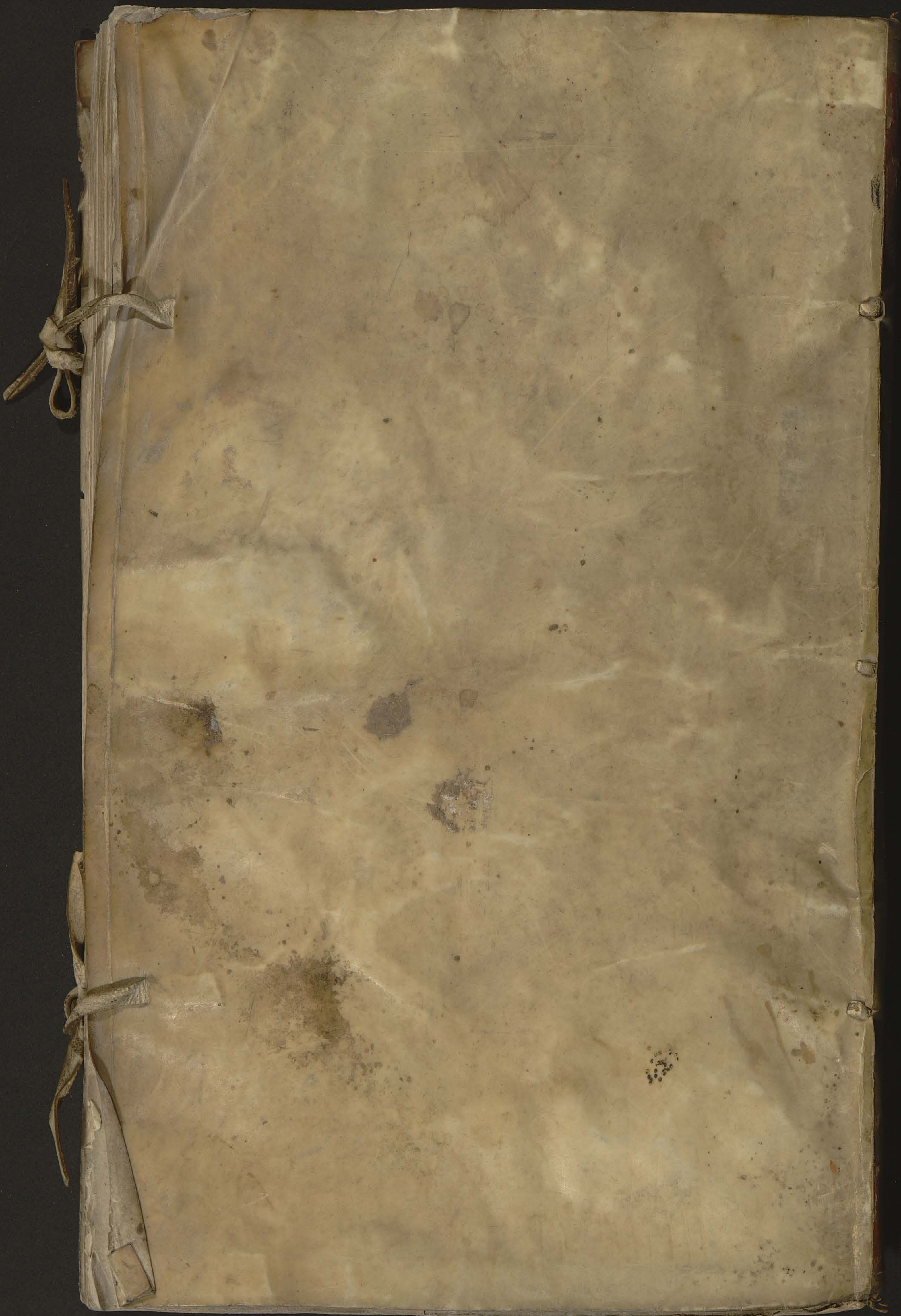
IVGVM GRAVE SVPER FILIOS ADAM, A DIE EXITVS DE VENTRE MATRIS EORVM, VSQVE IN DIEM SEPVLTVRAE IN MATREM OMNIVM.

EPITAPHIVM

REVERENDI PATRIS M. MARTINI PILZNEN. &c. apud Omnium Sanctorum Præpositi, Canonici Cracouien: &c.

Quæ mihi ad incertam clauduntur lumina noctem,
Hæc eadem certam sunt habitura diem.
Tu quoque dum viuis Lector, memor esto sepulti,
Vtque, roges, viuat spiritus arce poli.

IOANNES GASSINSKI BOCHNEN.
A. L. B.

Laurentinus Valentius Vidag[illegible]